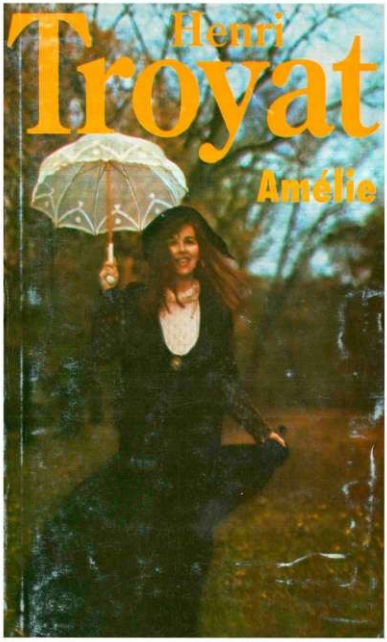

DESTINE

* * *

Henri TROYAT

Consilier editorial CORNEL SIMIONESCU

HENRI TROYAT *LES SEMAILLES ET LES MOISSONS*

AMÉLIE

„PRESSES POCKET” e Pentru versiunea. română toate drepturile aparţin, Editurii Venus, Bucureşti, 1993

HENRI TROYAT

AMÉLIE

ROMAN

Traducere de MARIA IVĂNESCU

EDITURA VENUS

BUCUREŞTI – 1993

PARTEA ÎNTÂI

Vinul urcă rapid până la gâtul sticlei. Denis închise

robinetul, îi întinse sticla prietenului său şi-şi şterse fruntea cu dosul mânecii.

— Cinci sute! zise Paulo. Am terminat repede.

Nu mai rămâneau decât douăzeci de litri de tras. În pivniţa joasă şi boltită, mireasma vinului se însoţea cu izul de piatră mucegăită, de pământ ud şi reavăn. O lumânare firavă lumina butoaiele masive, aşezate pe schelăria de lemn. În fund se aliniau sticlele pline a căror curbură scânteia cu molcome reflexe. Paulo înfundă dopul cu lopăţica.

— Ei, ne tragem sufletul un pic? întrebă el.

— Dacă vrei, zise Denis.

Paulo se aşeză pe o cutie şi-şi aprinse o ţigară. Faţa lui slabă, cu nasul ascuţit ca un cioc, se dilată într-o expresie de beatitudine virilă. Dintre buzele lui întredeschise ieşea o panglică de fum. Denis îl privea cu admiraţie, dar nu îndrăznea să fumeze şi el. Teama de a fi surprins de sora lui îl oprea la marginea ispitei. Fireşte, avea aceeaşi vârstă ca Paulo, dar cincisprezece ani petrecuţi la ţară formează un alt caracter decât cincisprezece ani petrecuţi la Paris. Debarcat abia de trei luni din Corrâze, ţinutul său natal, Denis era mândru de a fi câştigat atât de repede prietenia unui parizian autentic. Mai erau şi alţi ucenici în lăcătuşeria lui moş Buche, dar Paulo nu le acorda decât o atenţie dispreţuitoare. Era categoric în judecăţi, dar atât de dezgheţat, atât de amuzant că până şi tovarăşii din jur râdeau de glumele lui! Adesea, în taină, Denis se străduia să-i imite accentul de mahala. Ambiţia lui era să-i semene întru totul noului său prieten.

— Dă-mi şi mie o ţigară, îi ceru el brusc.

— Te apuci şi tu? îl întrebă Paulo.

Denis aruncă o privire spre tavan. Chepengul pivniţei fiind închis, nu era nicio primejdie. Luă ţigara pe care i-o întinse Paulo, o băgă în gură şi-şi aplecă faţa

către flacăra chibritului.

— Nu sufla, tfage ţ râse Paulo.

Denis trase adânc şi un fum înţepător îi umplu capul. Îşi stăpâni tusea. Ochii i se umflară de lacrimi. Pe moment, vru s-arunce ţigara, dar sub privirea atentă a lui Paulo se răzgândi, continuând să tragă curajos nori groşi de fum care-i întorceau stomacul pe dos.

— Ce părere ai? îl întrebă Paulo.

— E bun, răspunse Denis.

Fapt e că, până la urmă, exerciţiul i se păru, dacă nu agreabil, cel puţin inofensiv şi amuzant. Se gândea cu încântare la farmecul noii sale vieţi şi regreta că prietenii lui din Chapelle-au-Bois nu erau acolo ca să-l vadă. Dacă i s-ar fi spus anul trecut că în curând avea să se instaleze în strada Montreuil, lângă sora lui, nu i-ar fi venit să creadă într-o prezicere atât de fericită. Totul fusese hotărât foarte repede, aproape fără ştirea lui, după lehuzia Améliei. Ea dorise să se întoarcă la Paris, dar n-ar fi putut să se ocupe în acelaşi timp de comerţ şi de copilul ei nou-născut. Între timp, Justin, calfa, obţinuse o reformă temporară şi se întorsese acasă, reluându-şi locul la fierărie. Nu mai era deôi nevoie ca Denis să rămână pe lângă tatăl său. Eliberat de grijă, Jérôme insistase pe lângă Amélie să-şi ia fratele cu ea pentru că, zicea el, o să se simtă mai puţin singură, mai puţin părăsită. Imediat ce sosi, plasă băiatul ca ucenic la domnul Buche, în atelierul de lăcătuşerie al acestuia, aflat în curtea vecină. În pauzele de lucru, Denis o ajuta pe sora lui în cafenea. Patronul, înţelegător, îi lăsa mai multă libertate decât celorlalţi.

Brusc, cei doi ridicară capetele: deasupra se auzi un pas greu, şovăitor.

— Un client! constată Denis. Nu-i prea devreme!

Se auzi apoi pasul Ambliei, uşor de recunoscut după bătaia locurilor pe podea. Trebuia să-l servească pe noul

client. În timp ce Denis asculta zgomotele casei, ţigara se stinse. Se simţi uşurai şi spera ca incidentul să treacă neobservat.

— Vrei foc? întrebă Paulo.

Denis se tulbură, roşi:

— Nu, mai târziu. O fumez de două ori.

Şi cu un gest neglijent, strecură ţigara după ureche.

Paulo se întinse. Umbra lui făcu la fel. Înaltă şi încovoiată, părea să ştie mai multe decât el.

— Am vorbit destul, zise Denis. *La* muncă!

Ultimele sticle fură repede umplute, astupate şi aşezate în ordine. Cum mai rămăsese ceva vin pe fundul butoiului, Denis scoase robinetul din cep şi, ajutat de prietenul lui, îl înclină deasupra unei căldări. Un lichid întunecat curgea prin cepul deschis. Trebuia filtrat înainte de a fi turnat în sticle pentru consumul imediat.

— Acum îmi oferi tu un rând, spuse Paulo.

Denis umplu două pahare. Băură cu înghiţituri mici, respectuoase, suspinând şi dând din cap. Paulo plescăi din limbă:

— Nu e rău!

— Cam neaşezaţ, bombăni Denis pe un ton blazat.

Paulo îşi sumese centura. În lumina lumânării, faţa-i deveni enigmatică şi voluntară.

— Nu e numai asta! exclamă el. I-ai zis, surorii tale?

Surprins de întrebare, Denis rămase un moment cu gura căscată, cu braţele atârnând.

— Nu încă! răspunse el, în sfârşit. N-am avut timp.

— Trebuie să te grăbeşti! Altfel n-ai să mai găseşti loc în uzină. Gândeşte-te câţi or să se înghesuie la banii ăştia!

— Am să-i spun diseară, după ce închide.

— Crezi c-o să fie de acord?

— De ce să nu fie? întrebă Denis.

De fapt, nu era chiar aşa de sigur c-o va convinge pe

Amélie şi se temea chiar să n-o supere prezentându-i proiectul lui.

— O să ne fie bine acolo! îl ispitea Paulo. Se pare că e plin de femei care muncesc alături de bărbaţi, prin ateliere. Frumoase şi nu prea serioase. N-o să ne plictisim cu ele!...

— Ce să spun?! murmură Denis, fără prea multă convingere.

Paulo era atras de persoanele de sex feminin. Cu toate că încă nu cunoscuse niciuna în intimitate, se pregătea, prin vorbe, să le facă să-şi piardă capul pe toate câte-i vor apărea în cale. Datorită lui, Denis se putea mândri cu solide noţiuni de anatomie feminină. Ajungeau în conversaţiile lor foarte departe în evocarea mecanismului amoros; comparau cu neruşinare avantajele fizice ale femeilor pe care le întâlneau pe stradă. Ca să-şi dea aere, Paulo vorbea deşucheat. Mai puţin înflăcărat decât el, Denis nu vedea în acest schimb de informaţii decât un fel de joc masculin; amuzant pentru curiozitatea lui un timp, dar obosindu-l până la urmă prin repetarea cuvintelor mizere şi a rânjetelor furişe. Când excitaţia prietenului i se părea evidentă, se străduia să abată conversaţia ca să mai domolească minţile înfierbântate.

— Ne vezi, ia zi, seara ieşind din uzină cu câte o puicuţă la braţ, mormăia Paulo; şi să le ducem într-un ascunziş mai întunecat; pe malul Senei...

— Şi pe unde vine uzina asta a ta? îl întrebă Denis.

— La Courbevoie, imediat după pod.

— E departe!

— De ce să fie departe! Mergem ca prinţii cu metroul până la Porte Maillot. Şi de acolo facem o plimbare pe jos; toţi muncitorii de la uzină au brasarde!

— De ce?

— Pentru că sunt mobilizaţi pe loc!

— Şi noi o să avem brasarde?

— Poate… Nu ştiu… Sunt unii care poartă chiar plăcuţe de identitate la încheietură!

Denis uită de femei şi se apucă să viseze la brasarde, la plăcuţele de identitate; sufletul i se umplu de dorinţă; ţigara pe care o fumase, vinul pe care-l băuse îl cam năuciseră. Cu lumânarea şi umbrele de pe pereţi, se putea crede într-o ascunzătoare la trei sute de metri de nemţi. Cumnatul lui care luptajnliniá întâi devenise pentru el un personaj de legendă: eroic şi invulnerabil. Dacă ar fi fost la curent cu planurile lui, ar fi obligat-o pe Amélie să fie de acord. Dar aşa, Pierre era departe, iar Amélie atât de puternică, atât de încăpăţânată!

Podeaua scârţâi din nou sub paşii clientului. Băuse, acum pleca. Într-o clipă, Amélie îl va striga pe fratele ei ca s-o ajute să închidă. Cu inima strânsă, dădu semnalul de plecare:

— Să urcăm.

Apucând lumânarea, se îndreptă spre scara îngustă şi înţepenită, a cărei ultimă treaptă se sprijinea de cadrul chepengului.

Când ajunse la nivelul sălii, fu izbit de lumina lămpii, agăţată de plafon şi acoperită cu un con de hârtie groasă, albastră, respectând prescripţiile poliţiei; în spatele tejghelei, Amélie clătea paharele. Zărindu-i pe Denis şi pe Paulo, izbucni în râs:

— Ia te uită cum arătaţi! Parcă v-aţi fi tăvălit într-o pânză de păianjen!

— Am terminat, îi raportă el. Exact o sută douăzeci şi cinci de sticle. Paulo mi-a fost de mare ajutor!

Amélie îi mulţumi lui Paulo. Ca întotdeauna când se afla în prezenţa unei femei, băiatul se legăna pe picioare, furişând un surâs. Denis îl conduse până la uşă şi-i strânse mâna:

— Pe mâine, bătrâne.

— Pe mâine! îmi spui ce-ai făcut!…

Schimbară o privire de complicitate, plină de hotărâre.

— Poţi să închizi, Denis! îi strigă Amélie.

Se duse să aducă obloanele de lemn din bucătărie. Din locul în care se afla, Amélie zărea silueta fratelui ei, sprijinită de vitrina pe care numele localului se putea citi pe dos, în litere de email alb: „La Ciclistul încununat”. Casa Mazalaique; Cafea: 10 centime ceaşca; vin roşu sau alb: 10 centime paharul; apetitiv: 25 centime; telefon. Reziliase abonamentul la telefon ca să mai reducă din cheltuieli, dar inscripţia rămăsese. Denis sprijini planşa grea de geamul vitrinei. Nu se mai zări haloul albastru al becului de gaz, plantat pe trotuarul din faţă, lângă intrarea spălătoriei. Amélie se aplecă deasupra sertarului şi numără banii: 6 fr. 80. De două săptămâninu reuşea să depăşească şapte franci, în vremea aceea, cârciumile închideau la orele opt seara din ordinul prefecturii. Pe 10 mai, în sfârşit, primiseră autorizaţia să rămână deschise până la ora zece şi jumătate, cu condiţia să acopere lumina din salon şi să renunţe la orice fel de iluminare a teraselor. Măsura, aşteptată cu nerăbdare de toţi cafegiii, nu ameliorase în niciun fel situaţia Améliei. Majoritatea clienţilor ei, aflaţi la vârsta mobilizării, plecaseră pe front; bătrânii luaseră alte obiceiuri. Se zicea că negustorul de cărbuni din colţul străzii Charonne nu făcuse niciodată afaceri mai bune. Amélie înţelegea bine că, în absenţa soţului ei, cafeneaua îşi pierduse interesul. O femeie ca ea, neliniştită, închisă, nu putea ţine locul soţului ei în simpatia consumatorilor.

Ca să-şi înfrângă amărăciunea, îşi mută gândul la copil. Într-o jumătate de oră, trebuia s-o schimbe, să-i dea ultimul biberon ca s-o culce apoi sătulă, curată şi somnoroasă. I-ar fi plăcut să fi continuat să-i dea sân, dar fusese obligată să renunţe, laptele ei fiind prea sărac.

Acum fetiţei îi mergea bine. Buzele Améliei se întredeschiseră. Surâdea în gol.

Denis închise uşa şi puse bara de fier, care scârţâi pătrunzând în lăcaş. Apoi, în tăcere, începu să ridice scaunele pe mese. Amélie îl mângâie cu privirea pe tânărul ei frate care îi devenise cel mai bun prieten. Purta un şorţ albastru – şorţul lui Pierre – care-i ajungea până la glezne. Un puf de mustaţă îi umbrea gura. Ochii întunecaţi, cu gene lungi de fată, erau gânditori şi parcă absorbiţi de o viziune interioară. Făcând curăţenie prin sală, se opri şi-şi trecu degetele prin părul negru, buclat deasupra frunţii. Amélie puse banii într-o cutiuţă de fier şi murmură:

— Nu prea e cine ştie ce!

— Cât? întrebă el.

— Şase franci optzeci.

— Cât nu coboară sub, e semn bun!

Vorbind, îi aruncă surorii lui o privire scurtă. Numai la ideea de a o înfrunta într-o discuţie simţea cum i se înmoaie picioarele.

— Hai să ne culcăm! zise Amélie.

Venise momentul. Denis îşi înghiţi saliva şi făcu un pas înainte.

— Amélie, zise el, aş vrea să-ţi spun ceva.

— Să-mi spui ceva? Ce?

— E ceva foarte important…

Argumentele lui o luaseră la vale. Nu mai ştia cum să le oprească năvala.

— Grăbeşte-te, îi zise ea. E ora biberonului. Elizabeth o să-şi piardă răbdarea!

Atunci, fără să-şi mai pregătească frazele, Denis exclamă:

— Uite!… Din pricina lui Paulo… O să se facă turnător de obuze într-o uzină, la Courbevoie. Unchiul lui este contramaistru acolo. El o să-l angajeze luna viitoare.

Ar putea să mă ia şi pe mine, se pare.

Amélie ridică brusc capul şi trăsăturile feţei i se înăspriră:

— Vrei să lucrezi în „uzină?

— Da.

— E tocmai la celălalt capăt al Parisului!

— O să plec cu o oră mai devreme…

— Ca să vii cu o oră mai târziu! Şi să iei masa la cantină! Şi eu să nu le mai văd toată ziua!

Denis recunoscu de la priméle cuvinte că discuţia se împotmolea.

— Poate, gemu el. Dar aş fi mai bine plătit decât la moş Buche! Merită să te gândeşti, nu?

— Nu mai am la ce să mă gândesc, îl repezi Amélie. Nu te duci nicăieri.

Luată pe neaşteptate de propunerea lui Denis, nu voia nici măcar să se gândească la avantajele pe care le-ar oferi o asemenea schimbare a existenţei. Niciun fel de salariu n-ar fi putut s-o despăgubească pentru grija permanentă pe care i-ar purta-o fratelui ei, muncind atât de departe de ea, printre oameni necunoscuţi. Sub influenţa cui ar putea să cadă dacă n-o va mai simţi lângă el de dimineaţă până seara, gata să intervină la cea mai mică greşeală? Chiar când era la moş Buche, avea senzaţia că scapă de sub supravegherea ei. Ar fi vrut să-i ia în braţe trupul uşor, nesigur şi fermecător. De la moartea mamei lor, îl considera ca pe propriul ei fiu.

— Părinţii lui Paulo l-au lăsat, mormăi el bosumflat.

— Ei le au pe ale lor, eu pe ale mele.

Brusc, încruntă sprâncenele şi privirea se opri pe urechea dreaptă a fratelui ei.

— Ce-i cu ţigara aia?

Denis întoarse privirea. Obrajii i se îmbujorară.

— Ai fumat? întrebă Amélie.

— Am încercat.

— Cu Paulo?
— Da.
— Şi ţi-a plăcut?
— Nu prea.

Amélie îşi reprimă un surâs. Teama fratelui ei era încă Cea a unui copil. Cinci ani parcă se şterseseră dintr-odată. îl redescoperi şcolar, cu bluza neagră, capişonul şi saboţii lui de copil.

— Fă-mi plăcerea şi n-o mai lua de la capăt, i-o tăie ea scurt.

Denis ridică din umeri. Era furios că uitase ţigara după ureche. Din pricina acestei greşeli, Amélie avusese câştig de cauză peste tot. Fireşte, ar fi putut să-i explice că era şi un pic de patriotism în dorinţa lui de a turna obuze, dar ea ar fi fost oricum incapabilă să înţeleagă şi să încurajeze un asemenea sentiment. Nu era decât o femeie. O femeie de numai douăzeci şi unu de ani. Fără nicio experienţă de viaţă. Trebuia s-o laşi cu ideile ei.

— Mai ai ceva să-mi spui?! îl întrebă ea.
— Nu, bombăni Denis.

Se gândi cu tristeţe la figura pe care o va face Paulo când îi va anunţa vestea, aruncă jos chiştocul, plecă supărat capul şi se îndreptă, târându-şi picioarele, spre uşa din fund. Amélie îl urmă şi stinse lumina.

Traversară amândoi curtea grosolan pavată, închisă din patru părţi de faţadele gălbui ale caselor. Luna se oglindea în geamurile atelierului de tâmplărie al domnului Florent. O pisică neagră ţâşni şi se ascunse în spatele unei lăzi de gunoi. Denis avea inima grea ca piatra, îi venea greu să renunţe la visul lui. Amélie ridică ochii. În fiecare seară, înainte de a intra în camera ei, contempla peticul de cer prizonier, ca şi cum ar fi fost singura imagine din lume pe care o avea în comun cu Pierre. Poate că, în clipa aceea, privirile lor se întâlneau în îndepărtata stea care veghea deasupra oraşelor

adormite dar şi deasupra câmpurilor zguduite de obuze? Ea încetini pasul. Într-adevăr, pe deasupra capetelor lor, o legătură fermecată părea să se stabilească între ei. Liniştea nopţii era propice convorbirii sufletelor. Depărtarea deveni parcă mai uşoară. Denis îşi luă sora de braţ. Se trezi, înconjurată de case, în picioare, pe pavajul inegal şi în mâna dreaptă cu mica şi neînsemnata cutiuţă de fier în care se afla câştigul ei pe o zi.

— Te rog nu te mai amăxî atâta! o îndemna doamna Boursier, cu gura plină. Veştile, ca toate lucrurile, de altfel, nu-i nevoie să le aştepţi, că vin ele!

Se instalase în bucătărioara strâmtă a cafenelei ca să-şi bea cafeaua, în timp ce Amélie făcea toaleta de dimineaţă a copilului. Pe masă, acoperită cu o păturică de molton gros, Elizabeth, cu brasiera şifonată, cu funduleţul gol, dădea din mâini şi din picioare, scoţând ţipete voioase. Pe feţişoara ei de păpuşă, ochii străluceau ca două mari măsline negre. Perişorul şaten, buclat, se ridica într-un moţ pe frunte. Prin uşa deschisă, se vedea salonul cafenelei, pustiu, tejgheaua lucitoare, sticlele cu etichete multicolore şi podeaua proaspăt presărată cu rumeguş.

— Nu m-ar mira să primeşti o veste cu poşta de seară! reluă doamna Boursier.

— Scrisorile de pe front vin întotdeauna dimineaţa, îi răspunse Amélie.

Doamna Boursier îşi duse ceaşca la gură şi, ridicând degetul cel mic, bău o înghiţitură şi suspină:

— Nu neapărat! Cred că în ultima lună am primit o scrisoare pe la ora cinci după-amiaza. Ei! Chiar în clipa în care Emmanuel îmi vorbea despre reumatismele lui.

— Se poate, fu de acord Amélie. În orice caz, sunt patru zile de când nu am nicio veste de la el.

— Şi eu, şase! completă doamna Boursier. Of! Of, ce mizerie!

Războiul îi pria. În lipsa soţului ei, îşi regăsise un fel de a doua tinereţe. Lucra la domiciliu pentru o mare casă de modă, câştiga bine şi-şi petrecea serile pregătind bucate complicate şi costisitoare pe care le mânca apoi singură în camera ei.

Cu un asemenea regim, carnea-i înflorise, privirea dobândise o strălucire lacomă şi caracterul ei chiar devenise parcă mai amabil. În fiecare dimineaţă, venea la „Ciclistul încununat” ca să stea de vorbă cu Amélie, pe care o îndrăgise, şi să dea pe gât o ceaşcă de cafea cu lapte însoţită de trei brioşe. Ea, care nu se fardase niciodată şi se îmbrăca şleampăt, se pudra acum când se ducea la cumpărături în cartier. O pălărie de pai verde cu boruri largi îi încătuşa părul. Cocoţate pe calotă, două păsăruici mov cu penele zburlite îşi ţineau ciocurile deschise, parcă ar fi protestat împotriva unei apariţii iminente a unor păsări de pradă.

— Păcat că nu poţi să vii seara să cinezi la mine, adăugă ea. Am o reţetă nouă de tocăniţă tuluzană…

Lăsă ceaşca pe marginea plitei şi muşcă dintr-o brioşă aurie, subţiindu-şi delicat buzele. Jaboul i se umpluse de firimituri.

— Ah! Şi brioşele astea! Nu mai sunt cum erau înainte de război! Oare de ce o fi suprimat guvernul cornurile şi nu brioşele! Crezi că e o chestie inteligentă?

Elizabeth îşi ridică amândouă picioruşele odată şi scoase un ţipăt iritat.

— Ia uite, căcăcioasa, e nerăbdătoare! exclamă doamna Boursier.

Şi, întinzând un deget, gâdilă copilul pe burtă; acesta începu brusc să gângurească, lipindu-şi bărbia de pieptul ei.

Améliei nu-i plăcea să se atingă cineva de copil în faţa ei. Ca să pună capăt jocului doamnei Boursier, luă un burete, îl muie în căzănelul cu apă călduţă şi începu

să frece gâtul, mânuţele şi feţişoara Elizabethei care se sufoca între mânie şi râs.

— Oh! Mititica! Oh! Caraghioasa! gângùrea doamna Boursier. Ia uite la mânuţele ei! La picioruşele ei! Un înger, ai zice, de zahăr trandafiriu!

Insensibilă la laudele venite de la o profană, Amélie îşi continuă cu dexteritate spălatul. Plăcerea pe care o simţea să-şi atingă şi să-şi ferchezuiască fetiţa era lipsită de orice dulcegărie. Nu se înduioşa de rotunjimile, gropiţele şi surâsul ei, dar era profund emoţionată de acel gen de alianţă animală, de curăţenie răcoritoare şi fragedă. Străină de această pasiune pe care n-o putea înţelege, doamna Boursier ţopăia şi-şi frângea mâinile:

— Vai, vai! Nu-mi place deloc! Am apă în urechi! Şi chiar în năsucul meu frumos!

— Dă-mi, te rog, prosopul, îi ceru Amélie pe tonul unei moderaţii profesionale.

Chemată la ordine, doamna Boursier se execută prompt. Amélie înfăşură copilul şi-l strânse la piept ca să-l şteargă. O frecă insistent. Elizabeth îşi bălăngănea capul în contratimp, cu părul zburlit, cu buza împinsă înainte, gata de plâns, cu un strop de salivă în colţul gurii.

O voce răguşită strigă:

— E cineva acasă?

Amélie se întoarse spre uşă şi zări un client, în picioare în faţa tejghelei.

— Poftim, poftim! Vin acuma!

Bărbatul, un bătrân împăielor de păsări, din cartier, comandă un pahar de vin alb; îl dădu pe gât, puse zece centime pe masă, îşi luă cascheta şi plecă.

Amélie se întoarse în bucătărie, unde doamna Boursier o juca pe Elizabeth pe genunchi. Fetiţa râdea în hohote şi întindea mânuţele spre cele două păsări mov de pe pălăria ei.

— Prinde-le! Prinde-le! Le vrei? Uf! Au zburat!

Un pic agasată, Amélie apucă fetiţa, o friclionă, o pudră cu talc şi-i pieptănă părul. Mai fu obligată de vreo două ori să se întrerupă ca să se ocupe de clienţii care intrau în cafenea. Când, în sfârşit, Elizabeth fu îmbrăcată şi aşezată în căruciorul ei, între masă şi perete, cele două femei se dădură un pas înapoi ca s-o admire. Privindu-şi fetiţa proaspătă şi surâzătoare, îmbrăcată în rochiţa ei trandafirie cu picăţele, Améliei îi păru rău că bărbatul ei nu era acolo s-o vadă. De două luni, de când începuse războiul, nu venise niciodată în permisie şi nu-şi văzuse încă fetiţa decât în cele două fotografii pe care i le trimisese ea. I se strânse inima de tristeţe şi de nelinişte. O stare cu care se obişnuise de acum, o stare care o însoţea de dimineaţă până seara, când mai calmă, când izbucnind brusc, zgâlţâind-o şi obligând-o să-şi oprească mintea la o imagine înfricoşătoare. Cât timp va trebui să suporte chinul de a-l şti pe Pierre ameninţat? Dacă ar fi să se ia după ziare, războiul intrase într-o fază decisivă. După torpilarea Lusitaniei şi folosirea gazelor asfixiante, nemţii păreau că ridicaseră împotriva lor toate popoarele civilizate ale pământului. În cafenea, anumiţi clienţi, siguri pe ei după strălucitele ofensive franceze în Artois şi Vosges, nu ezitau să prezică victoria până la sfârşitul anului 1915. Dar până atunci mai erau mulţi oameni de ucis şi de rănit, şi nu putea face nimic împotriva acestui masacru absurd. Să-ţi aştepţi rândul la moarte ca o vită dusă la tăiere.

Să accepţi în fiecare zi amânările ca pe o recompensă. Amélie fu trezită din gânduri de zgomotul sfârlezei pe care Elizabeth o scutura în faţa unei doamne Boursier uşor de fermecat:

— Ştii că mă recunoaşte? Se uită la mine altfel decât la ceilalţi! Ar fi bine dacă ai lăsa-o la mine într-o după-amiază.

Amélie nici nu catadicsi să-i răspundă; o rumoare de voci groase şi nedesluşite se auzi în cafenea. Erau primii clienţi de la ora nouă, care-şi aduceau cu ei pâinea, brânza şi pastrama, înaintă spre ei cu o sprinteneală comercială. Erau vreo şase, veniţi din atelierele de lăcătuşerie şi tâmplărie din vecinătate. Îi cunoştea pe toţi şi-i salută, chemându-i pe fiecare pe nume. Era una din reţetele de amabilitate învăţate de la soţul ei. Se aflau printre ei şi domnul Buche şi Denis, cam slăbănog în salopeta albastră de lăcătuş, cu şapca lui cu viziera din piele pusă pe o ureche. Comenzile curgeau voioase:

— Unul mic alb!… Unul la fel!… Un piccolo!…

Denis se strecură în spatele tejghelei ca să-şi ajute sora. Tot servindu-şi clienţimesteca o bucată de cârnat care-i umfla când falca stângă, când pe cea dreaptă. Un gât de vin alb îl ajută să-şi înghită îmbucătura. Respiră uşurat, cu ochii înlăcrimaţi şi-şi întrebă sora în şoaptă:

— Nicio scrisoare?

— Nu, îi răspunse Amélie.

— Cea mică e bine?

— Da, du-te să-i duci paharul domnului Florént. Spune-i să se aşeze la o masă; o să-i fie mai bine.

Când toate paharele fură pline, Denis se duse în bucătărie. Noroc că doamna Boursier se pregătea să plece. Îi luă locul pe scaun, lângă căruciorul în care Elizabeth, foarte vioaie, gângurea de mama focului în limba ei. Rămase un timp privind-o şi surâzându-i, dar gândul nu-i prea era la ea.

Grija lui cea mare era convorbirea pe care o avusese cu Paulo. Nu zisese nimic auzind vestea. îl plângea pe Denis, dar nu-i refuză stima lui. Iar Denis ţinea mai mult la această stimă decât la visul lui de a turna obuze. De altfel, nici Paulo nu părăsise încă atelierul. Cine ştie dacă nu va rămâne şi el până la urmă la moş Buche, în ciuda dorinţei lui de câştig… Poate că după un timp va putea şi

el s-o convingă pe sora lui? Speranţa nu era încă pierdută. Realiza cu stupoare că dorea inconştient o prelungire a războiului. I se făcu ruşine de gândul lui. Privirea dulce şi întunecată a nepoţelei îi pătrunse până în adâncul inimii. Îi dădu o cutie de chibrituri goală şi o lingură ca să se joace. Începu să bată cu lingura în cutia de chibrituri. Era fericită. Prin uşa întredeschisă îi auzea pe consumatori vorbind zgomotos. Atras de conversaţie, Denis reveni în cafenea. Domnul Florent comenta succesul francezilor de pe colinele de la Lorette. Mustaţa lui albă şi ochii albaştri confereau un fel de autoritate fiecărui cuvânt pe care-l spunea. Citind comunicatul de dimineaţă, era convins că străpungerea victorioasă avusese deja loc, pe undeva prin apropiere, în sectorul nord, ceea ce le permitea bravilor noştri infanterişti să ia duşmanul de guler. Fără a-l contrazice cu tot dinadinsul, moş Buche, care profesional ţinea de mecanică, pretindea că decizia militară nu aparţinea soldaţilor sleiţi de puteri, ci noului material întrebuinţat. În sprijinul părerii sale cita extraordinarul bombardament de la Karlsruhe al unei veritabile flote de douăzeci şi trei de aeroplane, plecată din Nancy.

— Închipuie-ţi un pic că, în loc de douăzeci şi trei de aparate, s-ar fi lansat două sute. Ar fi putut face praf toate gările germane. Nici muniţia, nici haleala n-ar mai fi avut cu ce ajunge. Cu burţile şi armele goale, nemţii s-ar fi predat pe loc…

Denis îşi aduse aminte că domnul Buche tocmai încheiase un contract pentru o comandă de piuliţe destinate unei uzine de avioane.

— Nu cred în aparatele mai grele decât aerul, i-o tăie domnul Florent.

Obrajii domnului Buche se înroşiră. Înfipt pe picioarele lui scurte, cu ochii pătrunzători, cu mustaţa zbârlită, ripostă supărat:

— Să dea Dumnezeu ca nici nemţii să nu creadă, ca şi line, Florent; numai că taubele lor nu stau degeaba. Şi asta nu e decât începutul. Nu e un război la care mergi cu pieptul înainte. E un război al tehnicii. Inginerii o să-l câştige!

— Nu te sfătuiesc să le spui asta flăcăilor care-şi lasă pielea găurită în prima linie, bombăni domnul Florent. Eu am un fiu pe front, Buche!

Domnul Buche nu avea niciun fiu pe front; dar avea două fete de măritat. Luă remarca domnului Florent ca pe o insultă personală; bărbia îi tremură o secundă şi exclamă cu o voce ameninţătoare:

— Fie! Să admitem, ca să-ţi fiu pe plac, ţie şi fiului tău, că raidul avioanelor noastre de la Karlsruhe n-a folosit la nimic, că e vorba de o simplă fantezie militară, de o glumă, de o farsă!…

Câţiva clienţi protestară. Chiar contramaistrul domnului Florent găsea că raidul peste Karlsruhe era o minunată faptă de vitejie care le dădea mari speranţe. Conversaţia deveni generală. Fiecare îşi dădea cu părerea. Se deschiseră jurnalele. Se comparară informaţiile. *L'Humanité*, *Le Petit Parisien*, *L'Écho de Paris*, *Le Matin*, toate spuneau aproape acelaşi lucru. Se liniştiră. Profitând de zarvă, Amélie îi şopti fratelui ei:

— Nu mai am vin alb. Du-te repede şi mai adu!

Denis ridică chepengul, aprinse o lumânare şi coborî, spre marea lui părere de rău, în pivniţă. Era convins că dezvăluiri pasionante se vor produce la tejghea în lipsa lui. Totuşi, abia coborât în semiobscuritatea din subsol, îşi uită necazul. Sticlele pe care le aşeza într-un coş erau proiectile explozive de la 90 la 155. Se ridică de la pământ, punând piciorul pe prima treaptă. A şasea era putredă. Fu cât pe ce să cadă: un gol de aer. Încă trei trepte şi se va afla deasupra oraşului Karlsruhe, în zori, la 2000 de metri altitudine.

Vocea surorii lui îl izbi pe când trecea, duduind, chiar pe deasupra obiectivului:

— Hai, Denis! Te aştept!

Cu misiunea îndeplinită, ateriză în liniile franceze, unde oamenii mâncau şi beau fără să-i dea cea mai mică atenţie. Tonul dezbaterii se schimbase. Se ajunsese la o destindere. Domnul Buche şi domnul Florent fraternizau în faţa paharelor goale pe care el se grăbi să le umple. Mai intrară doi muncitori. Se înghesuiră să le facă loc. Figurile decorative zugrăvite pe pereţi surâdeau imperturbabile acestui grup de bărbaţi care le sufla fumul ţigărilor drept în nas. Denis calculă rapid în minte că la zece cenţi paharul, Amélie va câştiga doi franci chiar de dimineaţă. Era bine.

— Denis, şterge repede tejgheaua în faţa domnului Florent.

— Denis! Adu-mi paharele goale.

— Denis! O aud pe cea mică plângând. Du-te şi vezi ce are!

Cea mică plângea pentru că scăpase lingura pe jos. El i-o ridică şi i-o întinse. Fetiţa o înhăţă cu o bucurie sălbatică, cu ochii plini de lacrimi.

— Denis! Te cheamă domnul Buche.

Domnul Buche terminase de băut şi acum îşi ştergea mustaţa cu degetul arătător.

— Salut tuturor! Vii cu mine, băiete?

Îşi aşeză mâna pe umărul lui Denis ca şi cum s-ar fi sprijinit de un discipol. Ieşiră împreună. Ceilalţi îl urmară aproape imediat.

După ce cafeneaua se goli, Amélie se întoarse lângă copil şi începu să tricoteze. Până la ora apetitivului n-o mai deranja nimeni. Un pic înainte de prânz, doi clienţi necunoscuţi o surprinseră cu biberonul în mână.

— Dubonnet de două ori.

Lăsă biberonul pe tejghea şi luă sticla de pe raft.

Dând pe gât paharele, cei doi clienţi se uitau prosteşte la laptele alb şi spumos din flaconul cu tetină roşie în vârf: unul din ei dori să intre în conversaţie cu patroana. Dar Amélie se scuză că nu le poate ţine companie şi fugi să-i dea biberonul Elizabethei, care plângea de foame.

Între timp, Denis se întoarse pentru prânz. Îi încălzi tocana de iepure cu cartofi.

Două spălătorese, doamna Louise şi doamna Germaine, sosiră pe când se aflau la masă. Veneau drept din spălătorie şi feţele lor roşii păreau opărite sub snopul de păr unsuros. Înainte de război, Amélie le primea întotdeauna fără plăcere pentru că purtarea lor era deosebit de grosolană. Dar de când cu mobilizarea, acestea se schimbaseră mult. Nici nu le mai trecea prin cap să glumească cu tânăra stăpână a cafenelei, cu soţul pe front şi un copil mic în odaia din spate. Puţin mai lipsea şi ar fi luat tot cuibul sub protecţia lor.

— Ai primit vreo veste de dimineaţă, o întrebă doamna Louise.

— Nu, dădu din cap Amélie. Dar voi?

— Nici noi. Numai că pentru al meu nu mă tem: e la Rennes, în cazarmă. Dă-ne şi nouă două Picon, frumoaso. Mi-a scris că vine în permisie în august sau septembrie. Şi al tău vine până la sfârşitul anului!

— Nu mai cred nimic! le răspunse Amélie.

— N-ai dreptate! o contrazise doamna Germaine. Guvernul a promis! Franţa trebuie repopulată!

Amélie roşi uşor; se temea că vorbăria femeilor ar fi putut trezi gânduri necuvenite fratelui ei. Şi cum el se arătă nerăbdător în spatele tejghelei, îl chemă:

— Vino să-ţi mănânci strugurele, Denis!

— Mai bine ai veni la mine să mănânci struguri, îl invită doamna Louise. Ai mei sunt mai buni, mai aurii, mai mustoşi.

Denis crezu că e politicos să râdă şi se aşeză. Tot ce

ştia despre femei îi veni în minte pe loc: sânii, ciudata conformaţie a sexului, felul cum făceau copii… Amélie îl privi bănuitoare.

— Ia uite-o pe sora ta cea mare cum se mai dă de ceasul morţii! râse Germaine. Nu-i face nimeni rău frăţiorului tău. Am vrut doar să-i facem un bine!

— Mai bine aţi tăcea, le ameninţă Amélie cu degetul.

— Sângele e de vină! se scuză doamna Louise trăgând de corsaj pentru a-l desface la piept. Nu ştiu dacă pe front e cald, dar în spălătorie ştiu că e!

Mai băură un pahar fiecare şi plecară după ce o făcură pe Amélie să promită că în viitoarea scrisoare pe care i-o va trimite lui Pierre îi va transmite salutări de la „spălătoresele” din cartier.

Denis strânse masa şi spălă vasele. Paulo răsări în pragul uşii:

— Eşti gata?

— Nu chiar.

— Grăbeşte-te! Moş Buche nu e în toane bune!

După ce băieţii plecară, Amélie închise cafeneaua şi ieşi să-şi plimbe fetiţa. Ştia că nu va mai avea clienţi până la ora patru, împingând căruciorul, se îndreptă, după obiceiul ci, spre strada Philippe-Auguste. Soarele încălzea faţadele sărăcăcioase ale caselor. Majoritatea prăvăliilor erau deschise. Ici, colo, pe vitrine, patronii lipiseră afişe albe pe care scriseseră: „Casa Franceză”… „Casa Arhifranceză…” în vitrina farmacistului, o caricatură uriaşă, îl reprezenta pe kaiser morocănos: „Se simt pierduţi pentru că pasta de dinţi nemţească nu seamănă cu minunatul Calladol francez”. Un pătrat de hârtie îngălbenită fusese fixat cu piuneze de oblonul de lemn al unei ceasornicării. Cerneala se decolorase: „Prăvălie închisă din pricina mobilizării proprietarului”. Mai departe, o spălătorie anunţa un deces încadrat într-un mare chenar negru: „Mort pe câmpul de onoare”.

Alături de *faire-part*, spânzurau tarifele pentru lenjeria obişnuită şi pentru lenjeria fină. Pe stradă trecea puţină lume. Întâlni un muncitor trăgând în urma lui un cărucior încărcat cu mobilă nouă de culoarea mierii. Prăvăliaşii stăteau la aer în pragul uşilor. Unii o salutau pe Amélie şi se aplecau s-o vadă pe Elizabeth, în ţinuta de plimbare, cu o fundă roşie în păr şi zorzoane la mânuţă. Semnele de interes flatau amorul propriu al tinerei femei. Traversă bulevardul Voltaire şi ieşi în strada Philippe-Auguste care se încălzea la soare, largă, ordonată şi liniştită. Se aşeză pe o bancă, la umbra unui copac prăfuit. Trei furgoane militare trase de cai defilară prin faţa ei; acoperite cu prelate. Doi soldaţi mergeau pe jos în urma lor. Elizabeth întindea gâtul ca să vadă două vrăbii certăreţe adunate în jurul câtorva firimituri de pâine. Amuzată, bătea din palme, uşurel; pumnuţ lângă pumnuţ, scoţând exclamaţii stridente, ca şi cum ea însăşi ar fi aparţinut lumii păsărilor. Apoi, pe neaşteptate, începu să se strâmbe şi să plângă. Era nervoasă. Îi ieşeau primii dinţi.

Amélie îi dădu jucărioara s-o sugă. Copilul se calmă. Pleoapele i se închiseră pe jumătate. Ţinând mâna pe marginea căruciorului, Amélie îi imprima un balans regulat.

În jurul ei, Parisul continua să zumzăie paşnic şi monoton. Ţara se instalase în atmosfera de război. Ritmul comunicatelor regla existenţa întregii naţiuni. Între orele publicării lor în ziare, uimitoare ştiri zburau din gură în gură: kaiserul se întâlnise cu papa şi-i promisese că încheie pacea în patruzeci şi opt de ore, un grup de spioni fusese descoperit în catacombe, tunul de calibru 2 trimitea obuze care ucideau treizeci de duşmani odată. Se comparau scrisorile de pe front, de la o casă la alta, se înfigeau steguleţe în hărţi de front, se credea în eroism, în Franţa, în puritatea sângelui vărsat,

în apropiata victorie a dreptăţii asupra barbariei teutone. Totuşi, teatrele, cinematografele îşi redeschiseseră porţile. Aprovizionarea redevenise aproape normală. Anumite linii de metrou funcţionau până la unsprezece seara. Numai luminaţia străzilor fusese mult micşorată. Şi nici taxiuri nu mai existau aproape deloc. Chiar trăsurile erau rare. Oamenii nu se mai aventurau cu niciun chip dincolo de limitele cartierului lor, trăiau cu încetinitorul, în nelinişte, socotind zilele, numărând banii. Ca toate soţiile celor mobilizaţi, Amélie se bucura de o alocaţie de un franc douăzeci şi cinci, cu majorarea de cincizeci de centime pentru fiecare copil mic. Era puţin. Din fericire, aplicarea moratoriului îi permitea amânarea unor datorii comerciale. Încercă să se intereseze de mişcarea străzii. Se zăreau mai multe femei decât bărbaţi pe trotuar. Se uita la aceşti rari privilegiaţi, funcţionari, muncitori, comisionari, mici rentieri cu feţele paşnice, zicându-şi „Acela e mai în vârstă decât Pierre, celălalt e mult mai tânăr, iar cel de acolo e cam de vârsta lui. De ce nu e pe front?” O femeie în doliu ieşi din casa din faţă. O văduvă de război, fără îndoială! Amélie ar fi vrut să ştie totul despre femeia necunoscută. „De când îşi pierduse soţul?” Văduva de război intră într-o băcănie. Ceva mai târziu, un băiat şi o fată se refugiară sub un portic să se sărute. Fetişcana, aplecată pe spate, cu pălăria strâmbă, îşi lăsa faţa în voia pupăturilor.

Amélie întoarse capul de la perechea fericită. Cerul albastru, lumina blândă, umbra copacului îi sporeau melancolia. Un sentiment de adâncă nedreptate fizică puse stăpânire pe ea. Legănându-şi copilul, se gândea la gura lui Pierre, la mâinile lui, la umeri, la mirosul lui când se culca peste ea. Cuplul se depărtă. Amélie îl urmări din ochi, îşi imagină o cameră, un pat, albeaţa pielii dezvelite. Simţi că se sufocă. Hotărî că nu mai

putea rămâne inactivă; mai avea două cămăşi ale lui Denis de cârpit, nişte ştergare de tivit, rufele fetiţei de pregătii pentru bătrâna doamnă Rousseau care se obligase să le spele. Înveselită de perspectiva treburilor care o aşteptau acasă, se ridică, ocoli banca şi împinse căruciorul în direcţia străzii Montreuil. Înteţi pasul că să-şi dea iluzia că nu avea timp de pierdut.

Era ora trei şi jumătate când ajunse acasă. Elizabeth dormea profund, cu degetul în guriţă şi obrazul în pernă. Lăsă căruciorul în curte, înveli bine fetiţa în păturică şi întinse o perdeluţă deasupra capotei. Deschise uşa cafenelei şi se instală în bucătărie, aducându-şi cutia de croitorie. Curând sosiră Denis, domnul Buche şi doi vopsitori de la domnul Florent pentru pauza „de patru”. După ce se termină şi pauza se întoarseră cu toţii la treburile lor. Bătrâna doamnă Rousseau, ridată, mucegăită, cu capul între umeri şi burta înainte, veni să ia rufele. Locuia în camera nr. 2 şi-i plătea chiria Améliei făcându-i mici treburi de spălătorie şi menaj. Între timp, Elizabeth se trezise. Amélie o aduse în bucătărie ca s-o schimbe şi să-i dea biberonul. Domnul Buche lăsase ziarul pe un scaun. Un titlu se etala gros şi negru pe pagina desfăcută: „Intervenţia italiană nelinişteşte serios înaltul Comandament german”. După ce-şi băuse porţia de lapte, calmată, Elizabeth se juca în cărucior cu propriul ei papuc. Amélie apucă jurnalul vrând să citească articolul. Chiar în acel moment vocea poştaşului răsună la intrarea în cafenea:

— O scrisoare pentru dumneavoastră, doamnă Mazalaique!

„Scumpa mea soţie.

Nu ţi-am scris de câteva zile, pentru că în sectorul nostru a fost mare zgâlţâială. În sfârşit, acum e din nou linişte. Ne-au retras şi ne-au trimis pentru refacere la Pierre-la-Treiche, în apropiere de Toul. După orele grele

pe care le-am petrecut, aici tom! ni se pare minunat! Războiul nu este departe, dar poţi să-l mai uiţi. Zăresc femei trecând şi mă întreb: de ce nu e a mea? Femei, copii! îţi dai seama? Mă dezobişnuisem. Camarazii vorbesc de vreo două, trei săptămâni de răgaz. Dar nu cred. Tot ce se spune pe la noi e fals. Ne promisesem că ne vor duce direct în spatele frontului, în Provins! M-am bucurat când am auzit. Atât de aproape de Paris! Ai fi putut cere un permis la Comisariat ca să vii să mă vezi! Dar nu; contraordin: să ne oprim la Pierre-la-Treiche. În plină zonă de război. Mi-a părut rău, trebuie să-ţi spun. În sfârşit, să nu ne plângem. Plutonul meu e cazat în hangarul unei văduve, doamna Leblond, al cărei soţ a fost ucis în septembrie '914. Cu toate acestea nu e deloc amabilă cu noi şi-şi petrece timpul spionându-ne dacă nu suntem gata să-i furăm ceva. În privinţa permisiilor nu se ştie nimic. Dar să nu disperi. Este imposibil să ne mai ţină prea mult timp în linia întâi. Rezistenţa umană are limitele ei. Dar tu, ce mai faci? Cum o mai duci? Sper că nu te oboseşti prea mult ţinând cafeneaua, având grijă şi de fetiţă în acelaşi timp, care trebuie să fie foarte frumoasă, dacă e să mă iau după ultima fotografie pe care mi-ai trimis-o. Spune-i lui Denis că-i mulţumesc că-i atât de harnic. E un noroc să-l ai lângă tine în această încercare. Tatăl tău ce-ţi mai scrie? Cum mai e viaţa la Chapelle-aubois? L-ai mai văzut pe domnul Hautnoir? Nu e supărat de puţinătatea câştigului nostru? Probabil că înţelege că tu faci toate eforturile din lume şi că dacă n-ar fi fost războiul am fi cumpărat de la el de trei ori mai mult vin. Ai făcut vreun angajament cu proprietarul? încasezi regulat alocaţiile? N-ai necazuri cu locatarii imobilului? Ţine registrul la zi. Şi dacă ai necazuri, nu şovăi să te adresezi comisarului din cartier. A fost întotdeauna atât de ainabil cu noi. Te va sfătui. Ciudat e că aici, în ţinutul acesta neameninţat de nimic, mi se

pare că te iubesc mai mult decât înainte. De îndată ce mă gândesc la tine, totul în cap se topeşte. Aş vrea să fiu cu tine, într-un pat adevărat, să te mângâi şi să uit de tot restul. Îţi scriu stând pe o rogojină. Un cocoş cântă undéva. Se apropie ora mesei. Mă grăbesc să închei scrisoarea ca să poată pleca chiar în seara asta. Răspunde-mi repede. Transmite salutări tuturor prietenilor din cartier. Îi sărut pe Elizabeth şi pe Denis cu mult drag şi semnez cu un sărut lung pentru tine.

Soţul tău care te iubeşte, Pierre.

12 iunie 1915”.

Amélie se refugiase în bucătărie ca să citească scrisoarea. Când ajunse în josul ultimei pagini, bucuria ei era atât de mare că regreta că nu o putea împărtăşi cu nimeni pe loc. Cafeneaua era pustie. Maşinal îşi plimbă privirea pe oale, pe scutecele întinse deasupra sobei, pe faţa Elizabethei, de parcă ar fi cerut o aprobare pentru tulburătoarea dezordine din sufletul ei. Soţul ei era în refacere la Pierre-la-Treiche. O săptămână sau două, avea dreptul să se gândească la el fără teamă. Într-adevăr, atât timp cât era în primejdie, era soldat, adică un personaj misterios, glorios, depărtat, inaccesibil. În afară de pericol, redevenea bărbat. Trăia în aceeaşi lume cu ea. Niciun obstacol serios nu-i mai despărţea pe unul de celălalt. Această certitudine o uimi, năucind-o. În atelierul vecin se auzea cum se băteau cuie într-o ladă. Elizabeth clipea la fiecare lovitură de ciocan. Amélie apropie scrisoarea de ochi ca să se convingă că era adevărat. Anumite fraze se desprindeau din text, parcă încercate de o putere specială de convingere: „Zăresc trecând femei şi mă întreb: de ce nu e a mea?...” „M-am bucurat când am auzit. Atât de aproape de Paris! Ai fi putut cere un permis la Comisariat...”

De ce oare se mai afla ea aici când soţul ei petrecea cincisprezece zile de repaus în spatele frontului? Nu

trebuia să facă orice ca să-l vadă înainte de a fi prea târziu? Abia-i veni în cap ideea că toată fiinţa ci i se abandonă entuziasmată. Îşi şopti cu ochii ficşi, cu dinţii strânşi:

„Da, da, aşa trebuie să fac… Aşa şi nu altfel…”

Începând din clipa aceea, evenimentele se înlănţuiră cu repeziciunea unui vis. Închise cafeneaua, ieşi în curte şi o strigă pe doamna Rousseau care călca rufe în faţa ferestrei:

— Doamnă Rousseau! Doamnă Rousseau! Vreţi să-mi faceţi un serviciu? Trebuie să mă duc la comisariat şi…

— La comisariat? exclamă doamna Rousseau. Ce s-a întâmplat? Ai necazuri?

Amélie îşi stăpâni cu greu enervarea şi graba:

— Nu, vreau doar nişte informaţii! Pot să vă rog s-o ţineţi pe Elizabeth până mă întorc?

— Bineînţeles! Cu cea mai mare plăcere!

— Mulţumesc, doamnă Rousseau. Nu lipsesc, oricum, mai mult de o oră. Mă întorc să-i dau biberonul.

După ce dădu toate instrucţiunile, intră în odaia ei şi scoase din dulap mantoul de vară cenuşiu, garnisit cu funde negre şi pălăria neagră cu boruri late, căptuşită cu satin alb. Era prima oară după mobilizare când se îmbrăca astfel. Gesturile sacadate îi trădau nerăbdarea. În oglindă apăru brusc o imagine din vremurile trecute: o foarte tânără persoană, subţire, elegantă şi palidă, cu privirea gravă: soţia lui Pierre.

Comisarul de poliţie îşi aşeză mâinile vineţii de o parte şi de alta a sugativei, aplecând spre ea fruntea pleşuvă. Amélie fu uimită de asemănarea sprâncenelor cu mustăţile la fel de negre şi de stufoase.

— Regret, dragă doamnă Mazalaique, îi spunea el, cu toată bunăvoinţa mea, îmi este imposibil să fac ceea ce-mi cereţi.

— Cum adică e imposibil? exclamă ea.

Sub efectul uimirii, tot sângele i se urcase în obraji.

— Ei, da! Dacă am da permis tuturor soţiilor celor mobilizaţi care vor să-şi întâlnească soţii, unde am ajunge?

— Dar ce e rău în asta, dacă sunt în refacere?

— În zona de război!

Cu degete nervoase îşi deschise poşeta, scoase scrisoarea lui Pierre şi-o puse pe birou:

— Citiţi şi dumneavoastră, domnule comisar.

Acesta luă scrisoarea, aruncă o privire din pură politeţe şi-o înapoie Amăliei, întinzând mâna peste masă. Ea se supără de puţinul interes pe care-l arătase comisarul scrisorii şi reluă pe un ton mai puţin sigur:

— Înţeleg că nu pot să mă duc pe front în zona rezervată soldaţilor! Dar de ce să nu mă pot duce acolo unde mai sunt şi alte femei?

— Femeile acelea au domiciliul acolo, slujba, îi răspunse comisarul.

— Care e diferenţa? Sunt tot femei! Dacă au dreptul să trăiască în ţinutul acela, înseamnă că prezenţa femeilor nu-i stânjeneşte. Şi dacă nu-i stânjeneşte în general, atunci…

Comisarul ridică mâna dreaptă şi o lăsă să cadă cu latul palmei pe masă: – Vă repet, doamnă Mazalaique, că sunt ordinele autorităţilor militare. Nu mă aflu aici ca să le discut, ci ca să le aplic.

— Poate; că trebuie să mă adresez altcuiva?…

Nu îndrăzni să spună „cuiva mai de sus”. Comisarul schiţă un surâs:

— Nu, doamnă. Sunt singurul în măsură să vă răspund.

Ea puse scrisoarea înapoi în poşetă. Mâinile îi tremurau. În ciuda evidenţei, nu putea accepta ideea că demersul, început cu atâta speranţă, se încheia cu un

eşec. Cu cât i se demonstra imposibilitatea proiectului pe care-l concepuse, cu atât se încăpăţâna să-l creadă rezonabil. Fără să se uite la comisar, murmură:

— Bine. Aveam intenţia să petrec opt zile cu soţul meu, dar dacă spuneţi că regulamentul o interzice, mă voi mulţumi cu patruzeci şi opt de ore.

Comisarul clătină din capul lui mare şi roşu strâns în gulerul alb:

— Nici să nu vă gândiţi! Nici patruzeci şi opt, nici douăsprezece ore! Nu pot să fac nimic pentru dumneavoastră.

Ea primi lovitura în plin. Trebui să se declare învinsă.

— E îngrozitor! şopti. Eram atât de sigură!… Venisem… cu scrisoarea… într-adins!…

Vocea i se frânse în gât. Palidă şi fără forţă, se uita disperată la omul amabil din faţa ei care refuza să înţeleagă că ea nu era o femeie ca oricare, că nu putea trăi fără Pierre şi că era stupid şi nedrept să-i împiedice să se întâlnească după o atât de lungă despărţire. Acum ce să facă? Să mulţumească şi să plece? Deasupra unui clasor de dosare verzi, spânzura portretul generalului Joffre. Avea un aer bătrânicios şi sever. I se vedeau decoraţiile. Comisarul se ridică şi-el. În picioare, în faţa ei, o privea fix.

— Sunt mâhnit, îi vorbi el. Dac-aş fi putut… dac-ar fi existat vreo modalitate…

Nu-şi încheie fraza. Amélie înţelese că i se făcuse milă de ea şi se enervă. Acum se grăbea să se întoarcă acasă, unde să poată plânge, departe de toţi, în odaia ei. Se îndreptă repede spre uşă. Comisarul o opri, punând mâna pe clanţă:

— Nu plecaţi aşa, doamnă Mazalaique. Sunt atât de mâhnit!…

— Eu nu sunt mâhnită, domnule comisar, îi răspunse

ea cu o voce slabă. Sunt decepţionată.

— Oh! Da… fireşte!…

Se lăsă tăcerea. Comisarul îşi băgă un deget după gulerul fals şi se scărpină după ceafă, meditativ. Pe frunte, ridurile formau o scăriţă ale cărei trepte se opreau brusc în locul unde odinioară începea părul.

— Ah, ce porcărie… ce porcărie! exclamă întruna.

Vizibil, nu se hotăra s-o lase să plece. Ea se sprijini de zid.

Abia o mai ţineau genunchii. Brusc, comisarul îşi bombă pieptul, înfigându-şi două degete în jiletcă. Mustaţa i se întinse într-un surâs.

— Oricum, soţul dumneavoastră nu e la Pierre-la-Treiche! mormăi el.

Întâi crezu că-şi bate joc de ea:

— Şi unde e-atunci, domnule comisar?

— În altă parte.

— Dar v-am arătat scrisoarea!

— Să zicem că n-am văzut-o.

Pronunţa vorbele pe un ton morocănos care o uimi pe tânăra femeie. Unde voia să ajungă? Temându-se să nu compromită totul cu o replică nepotrivită, şopti:

— S-ar fi putut, într-adevăr, să nu v-o fi arătat.

— Deci, reluă el, soţul dumitale nu e la Pierre-la-Treiche. Dar cunoaşteţi pe cineva în acel loc…

Amélie începuse să înţeleagă. O speranţă, încă vagă, se ivea la orizont.

— Fireşte, domnule comisar…

— Ai putea să-mi dai un nume?

Întrebarea o deconcerta. Făcu un efort să-şi amintească. Dar mintea îi era goală.

— Caută bine, o îndemna el cu blândeţe.

Era un joc; el o ajuta să găsească cuvântul cheie. Încurajată, închise pleoapele şi le deschise, rostind brusc:

— Doamna Leblond, văduva. Are o fermă la Pierre-la-Treiche.

— E vreo rudă?

Amélie se sfii să mai continue a minţi.

— Nu, mărturisi ea.

Dar comisarul se prefăcu a nu fi auzit:

— Ce legături de rudenie sunt între dumneavoastră? Verişoară, mătuşă?

— E… e mătuşa mea, rosti Amélie.

Îşi simţi faţa arzând de ruşine.

— Perfect, continuă comisarul. Şi mătuşa asta e foarte bolnavă, nu-i aşa? Vă cheamă la căpătâiul ei. Aţi primit o scrisoare de la ea…

— O scrisoare?… Cum?…

— Da, o scrisoare… Aţi uitat să mi-o aduceţi? Păcat! Putem să ne lipsim de ea…

— Mulţumesc, domnule comisar, răspunse Amélie dintr-o singură suflare.

În timp ce ea era gata să leşine de ruşine şi de recunoştinţă, comisarul se reaşezase la masă. Mâna lui groasă se adună în jurul unui mic condei. Înclină capul într-o parte şi începu să scrie. Ei aproape că i se făcuse frică de norocul care i se ivise. Atâta fericire după atâta chin îi dădea o senzaţie de irealitate. „Numai să nu se răzgândească! Să nu fie o capcană!” Nu mai îndrăznea nici să sufle. Se făcuse micuţă de tot. Se auzeau oameni vorbind şi tuşind în camera de alături, unde stăteau agenţii de poliţie. Prin fereastra deschisă, ajungea până la ea clinchetul unui tramvai depărtat. Condeiul luneca greu pe hârtie. În sfârşit, comisarul aplică un pătrat de sugativă galbenă pe pagină şi se răsturnă în fotoliu. Chipul îşi reluă expresia de severitate administrativă.

— Poftim, îi zise el, am notat cererea dumitale de permis pentru Pierre-la-Treiche, unde locuieşte mătuşa dumitale, doamna Leblond, văduva, a cărei sănătate cere

îngrijiri urgente. Motivul e serios. Veniţi mâine la mine, la aceeaşi oră. Am să vă spun ce am obţinut.

Ajunsă în stradă, avu impresia că trupul ei îşi pierduse greutatea. Abia atingea pământul călcând. „Am reuşit. Am să-l revăd. Şi el, care nu bănuieşte nimic!” Evident, mai erau câteva dispoziţii de dat înainte de plecare. Dar ştia că lotul va fi cât se poate de bine. Ca şi cum Pierre ar fi ajutat-o de departe, era de ajuns să-şi pună o întrebare ca să găsească răspunsul pe loc. Elizabeth? i-o va încredinţa doamnei Boursier: „Ştiu că se va bucura de hotărârea mea! M-a rugat de atâtea ori să i-o las şi ei pe Elizabeth! Ştiu că lângă ea nu-i va lipsi copilului nimic! De altfel, fetiţa o iubeşte mult. E de ajuns să le vezi împreună!...” Cu Denis era mai uşor de aranjat: „E băiat mare! E timpul să înveţe să se descurce singur. Va fi, de altfel, şi o excelentă ocazie de a vedea dacă e capabil să se poarte cum trebuie în viaţă când nu sunt eu lângă el!” Mai rămâne cafeneaua: „Ei bine, o va închide! La puţinul câştig pe care-l aduce în acest moment, paguba nu va fi mare”. Ideile îi veneau în minte în ritmul uşor al pasului. Ar mai fi putut exista alte douăzeci de impedimente, le-ar fi rezolvat cu aceeaşi uşurinţă. Nemaiputând să-şi păstreze secretul fericirii, se duse direct la atelierul domnului Buche. Denis lucra alături de Paulo, la o masă, lângă fereastră. În spatele lor se zăreau figuri întunecate, luciri de fier şi foc. Un bomfaier scrâşnea. Văzând-o pe Amélie intrând, toţi bărbaţii ridicară brusc capul.

După Mirecourt, trenul, obosit, intră în întârziere. Cu cât Amélie era mai nerăbdătoare, cu atât roţile trenului se învârteau mai încet. Un peisaj verde şi banal defila vibrând în cadrul ferestrei. Câmpul nu ştia de război; casele erau toate în picioare, recolta intactă, din pădure nu lipsea o creangă măcar. Era o căldură uscată. Locomotiva şuiera destul de des. Banchetele de lemn

trosneau. În compartiment nu erau decât un domn cărunt şi decorat, cu buzunarele umflate de ziare, două femei în doliu, mamă şi fiică, fără îndoială, şi un militar tânăr, în uniformă de infanterist, care lucra probabil într-un birou, dacă te luai după servieta de piele pe care se sprijinea. Feţele tuturor erau morocănoase, cu pleoapele înroşite şi obrajii lucioşi. Obosiţi după o noapte de nesomn petrecută în vagon, îmbucaseră ceva pe genunchi, pe la şase dimineaţa. Acum, sătui şi somnolenţi, nu se mai mişcau. În aer nu se mai simţea decât mirosul de mâncare. Un ghemotoc de hârtie pătată de grăsime vibra între picioarele bătrânului domn, în ritmul zgâlţâiturilor. Amélie, nefiindu-i foame, se mulţumi să sugă o bomboană de mentă. Umerii şi ceafa îi amorţiseră din pricina poziţiei incomode în care dormise. Din cauza marelui ocol impus convoaielor civile prin Troyes, Culmont-Chalindrey şi Pont-Saint-Vincent, fusese obligată să plece din Paris, în ajun, la ora zece patruzeci şi cinci seara. De trei ori se urcaseră jandarmii ca să le controleze permisele. Totul fusese în ordine. Dacă orarele aveau să fie respectate, trebuia să ajungă la destinaţie în jurul prânzului. Era o zi de duminică. Pierre va fi scutit de corvoadă. Poate avea norocul să ajungă acolo înainte de masă! Gândindu-se la această primă masă în comun, luase cu ea cutii de conserve, pâine albă, cârnaţi, ciocolată şi o sticlă de vin vechi, toate băgate într-un sac de pânză. Ţinuta ei era elegantă şi practică în acelaşi timp. Ca să pară cât mai seducătoare în ochii soţului ei, îşi pusese un taior bleumarin cu coleretă de dantelă crem, cam demodat, dar care-i venea bine. Fusta, strâmtă, era crăpată în partea de jos cam treizeci de centimetri, permiţându-i jocul picioarelor în mers. Pălăria neagră cu boruri largi completa fericit tot ansamblul. Ca să se apere de soare împrumutase de la doamna Boursier o umbrelă, cu desene azurate pe un

fond crem. Savura dinainie încântarea lui Pierre când o va vedea înaintând spre el atât de împodobită. Ce de exclamaţii, ce de întrebări, câte sărutări în perspectivă! Doamna, văduva Leblond le va închiria o cameră. Ei vor trage obloanele şi se vor arunca nebuni de dragoste pe unul din acele paturi mari de tară ale căror cearşafuri miroseau a fân. Înăbuşindu-se pe jumătate, ea-i va pune întrebări despre viaţa lui, el nu-i va răspunde, preocupat numai s-o dezbrace şi să-i sărute flămând umerii, sânii, pântecul. Imaginea acestei îmbrăţişări era atât de precisă că Amélie roşi şi aruncă vecinilor ei o privire neliniştită, ca şi cum aceştia ar fi putut citi pe chipul ei că era gata să se dea unui bărbat. Întoarse ochii spre fereastră. Peisajul nu se schimbase aproape deloc. Stâlpii de telegrai se succedau la intervale foarte lungi. Un fum acru intra în compartiment. Ca să-şi mai înşele aşteptarea, Amélie se strădui să se gândească la fetiţa ei, la Denis. Înainte de a pleca, o instalase pe Elizabeth cu leagăn cu tot la doamna Boursier. Micuţa nu manifestase niciun fel de surprindere, trezindu-se într-o cameră necunoscută. Buna ei dispoziţie sfârşise prin a o linişti pe Amélie. Nu se va întâmpla nimic rău dacă fetiţa îşi va primi biberonul cu zece minute întârziere sau dacă Denis va fuma o ţigară cu Paulo la ieşirea din atelier. De acum înainte, nimic pe lume nu va mai conta decât acest lent avans al roţilor unui vagon de clasa a treia spre acel punct ales în veşnicie pentru întâlnirea unui bărbat cu o femeie. Trenul se opri într-o haltă, de unde plecă aproape imediat, fără ca nimeni să mai urce. Câţiva kilometri mai încolo se opri din nou. Cât timp pierdut! Parcă s-ar fi aflat într-un convoi de omnibuze. Fiecare haltă avea dreptul la cinci minute de staţionare, Vezelise, Tantonville, Clerey-Omelmont, Ceintrey… Amélie descifra inscripţiile cu un sentiment de ranchiună. La Pulligny-Autrey, se ridică şi-şi luă din plasă sacul de

pânză, poşeta şi umbrela. Soldatul o ajută să pună lotul pe banchetă* Ea îi mulţumi şi se reaşeză. Se apropiau de Pont-Saint-Vincent. Acolo trebuia să coboare şi să ia legătura spre Pierre-la-Treiche. Timidă, întrebă dacă mai sunt călători care mergeau în aceeaşi direcţie. Nu, toţi îşi continuau drumul spre Nancy. Numai domnul cel bătrân era la curent cu orele trenurilor:

— Mai aveţi cam două ore de aşteptat.

— Şi drumul cât mai ţine?

— De la Saint-Vincent la Pierre-la-Treiche? O, nu e departe. Altă dată trenuleţul nu făcea până acolo decât vreo trei sferturi de oră.

Îşi deschise poşeta şi verifică dacă permisul e acolo, în buzunarul secret, închis cu un bulon.

Micile halte erau toate construite la fel, după acelaşi model. Se auzeau uşile trântindu-se. De fiecare dată, la plecare, locomotiva provoca o zgâlţâitură puternică: Pierreville, Xeuilly, Bainville…

— La următoarea coborâţi, o anunţă domnul cel bătrân.

Instinctiv, Amélie puse mâna pe mânerul poştei. Nu uitase oare ceva acasă? în sfârşit, trenul se opri în faţa unui zid cenuşiu. O voce strigă:

— Pont-Saint-Vincent!

Amélie deschise uşa şi coborî pe peron. Soldatul o ajută să-şi ducă bagajele şi-i zise:

— La revedere, domnişoară!

Fu uimită să audă că i se spune domnişoară. Nu-i văzuse verigheta? Avea un chip frumos, imberb şi bolnăvicios. Odată cu ea mai coborâră şi alţi călători. îmbătată de aerul curat, tânăra femeie rămase o clipă nemişcată, ca şi cum ar fi încercat să înţeleagă ce i se întâmplă.

Locomotiva scoase un jet de aburi şi se urni scrâşnind. După plecarea trenului, gara se vădi pustie şi

tăcută, toropită de soare. Câteva persoane se grăbeau spre ieşire. Oamenii se îmbrăţişau. Vorbeau tare. Un hamal bătrân încărca valizele pe un căruţ. Trei soldaţi, bărboşi, murdari, cu arma pe umăr, stăteau de vorbă cu un bărbat care purta pe cap o caschetă cu viziera lăcuită: şeful gării, probabil. Se apropie de el şi-l întrebă:

— Trenul pentru Pierre-la-Treiche, vă rog?

— Suprimat! îi răspunse omul pe un ton sec, fără să-i acorde măcar o singură privire.

Crezu mai întâi că nu auzise bine.

— Cum adică, suprimat, domnule?

— Foarte simplu. Nu mai există.

— De ce?

Acesta întoarse spre ea o faţă slabă şi gălbuie pe care doi ochi foarte mici şi foarte depărtaţi de nas străluceau cu o severitate imbecilă. Era, fără îndoială, mândru de importanţa lui şi fericit s-o poată manifesta în termeni atât de categorici.

— Ordinul autorităţilor militare, îi răspunse. Călătorii nu au dreptul să meargă mai departe.

— Dar am permis de trecere.

— Cu sau fără permis, accesul dincolo de linia retrasă a frontului este interzis civililor.

— Atunci de ce nu m-au prevenit de la Paris?

— Pentru că domnii de acolo nu se ostenesc să citească circularele.

Amélie simţi c-o părăsesc puterile, că nu mai avea curajul să discute, să protesteze în gol. Trebuia oare să se întoarcă din drum, fără să-l vadă pe Pierre, fără să-l îmbrăţişeze, când era pe punctul de a-l întâlni? Omul din faţa ei o privea imperturbabil. Făcu un efort ca să se stăpânească şi-i zise încet:

— Domnule, e imposibil… Trebuie să fie o cale… Vreau să ajung la soţul meu, la Pierre-la-Treiche…

— Şi aveţi permis pentru asta? o întrebă şeful gării

pe un ton ironic.

— Nu, nu pentru asta.

— Nu sunteţi deci în regulă?

— Ba da… Fireşte… La Comisariat mi s-a spus…

Înţelese că era gata să-şi compromită ultimele şanse şi tăcu privind în lături. Unul dintre soldaţi încetă să-şi mai mestece chiştocul şi mormăi:

— De ce nu mergeţi pe jos, doamnă?

Amélie ridică brusc capul:

— Pe jos?

— Evident, e o aruncătură de băţ. Cincisprezece kilometri. Sunt mulţi jandarmi! Dar o să găsiţi o căruţă care să vă ia.

— Vă mulţumesc, aşa o să fac.

Chipul şefului de gară se încreţi într-o expresie dispreţuitoare. Améliei îi fu teamă că ar putea-o împiedica să-şi pună proiectul în aplicare. Dar, fără îndoială, nu era în puterea lui să o facă, pentru că se mulţumi să-i spună:

— Ce faceţi în afara gării nu mă priveşte. Eu v-am prevenit doar. Dacă o să fiţi prinsă…

— Cine vrei şi dumneata s-o prindă? exclamă soldatul râzând. Nu se ocupă nimeni de ea!

Supărat, şeful de gară săltă fluierul în podul palmei şi se depărtă şchiopătând. Avea nu picior mai scurt decât celălalt.

— Nu te uita la el, reluă soldatul, se crede şeful frontului. Dar ce ţi-a spus despre tren e adevărat. Va trebui să mergi pe jos o bucată de drum.

— Nu mă sperie, domnule, rosti cu semeţie Amélie.

— Cu pantofiorii ăştia din piele de nou-născut? îi atrase atenţia celălalt soldat. Ai să-ţi rupi repede gleznele!

Al treilea suspină:

— Te-am fi condus cu mare plăcere dacă nu eram de

serviciu la gară. Într-o duminică! îţi dai seama? Ce mizerie de meserie!

— Aţi putea să-mi arătaţi drumul? îi întrebă Amélie.

— E foarte simplu, interveni primul. Ieşind din Pont-Saintvincent, o faci la stânga şi o ţii pe malul Mosellei, spre Sexeyaux-Forges…

Amélie repetă mental indicaţiile şi le surâse celor trei protectori. O conduseră până la portiţă. Mult timp după ce se despărţi de ei, mai păstră amintirea privirilor lor marcate de o curiozitate zeflemitoare.

Ca în fiecare duminică, Jérôme Aubernat se duse la mormântul soţiei lui. Crucile cimitirului se acoperiseră de brumă. Pe câmpurile din împrejurimi, ciorile îşi disputau, cârâind, ultimele grăunte. Cerul se albăstrea. Ziua avea să fie frumoasă şi caldă. În picioare, în faţa grilajului pe care-l făcuse cu mâinile lui, Jérôme încerca să-şi spună că Maria se bucura de vizita lui. Totuşi, îi venea din ce în ce mai greu să creadă că ea era cu adevărat acolo, la câţiva metri sub pământ, imobilizată pentru totdeauna, ca o infirmă condamnată să stea închisă în casă. De doi ani şi jumătate de când murise, i se părea mereu vag că ea se vindecase, ieşind din ascunzişul ei şi răspândindu-se în câmpul pe care-l iubise atât. Nu cumva stătea meditativ în faţa unei încăperi goale? Poate nu aici trebuia s-o caute, ci pe drum, în curtea fierăriei, pe malul apei… Poate se scula în zori şi nu se întorcea în cimitir decât odată cu venirea nopţii ca să se culce… Refuză să accepte aceste idei ciudate şi plecând capul, tulburat, începu să-i dea raportul săptămânal. Era un fel de recitare interioară, destinată s-o pună pe Maria la curent cu tot ceea ce se întâmplase în familie. Când îşi sfârşi expunerea, simţi sentimentul reconfortant că fusese înţeles. Soarele începuse să-i încălzească ceafa. Era timpul să plece dacă voia să ajungă la ruinele din

Veixou şi să se întoarcă pentru prânz. O duminică din două îşi impunea această plimbare. Acolo, sus, se gândea la lucruri grave, importante, înflăcărate. Alţii se duceau la biserică, el, care nu credea în predicile preoţilor, îşi înălţa sufletul contemplând vechile pietre galo-romane. „Ei bine, mă duc acum”, îşi zise el. Şi, sigur că e aprobat, se depărtă de mormânt.

Ca să ajungă la Veixou, trebuia să traverseze târguşorul, ale cărui case joase scenuşii de-abia deschideau ochii. Trecând prin faţa primăriei, se opri să citească şi el comunicatul din ajun, afişat pe uşă: „Un contraatac duşman a fost respins… în ciuda gazelor asfixiante, trupele noastre şi-au menţinut poziţiile aproape în toate punctele… O spărtură în flancul nostru stâng a fost repede remediată…” Alături era afişată lista morţilor din comună: „Roubaudy, Chastagnoux, Fonfrede, Madrange…” Fiecare nume era un chip. Cum toată lumea se cunoştea în ţinut, nu existau dureri ascunse. Bucuriile se ascundeau, dar doliul se etala la lumina zilei. Câteva femei în doliu se adunaseră deja la uşa bisericii, cu sfânta carte de rugăciuni în mâini. Dumnezeu le aştepta la oră fixă. Ele îi vor oferi rugăciunile lor, cerându-i în schimb să le cruţe pe/ ele, pe soţii şi pe fiii lor… Şi dacă nu avea să le împlinească rugăminţile, ele oricum tot nu se vor supăra, ci vor spune că n-au ştiut să se facă înţelese. Şi dacă le va cruţa, îşi vor atribui un merit exclusiv. Tot criticându-le, îşi dădu seama că le invidia pentru credulitatea lor neobosită. În acest univers ameninţat de haos era greu să – trăieşti fără o convingere, fie ea chiar absurdă.

Curtea şcolii era pustie. Printr-o fereastră deschisă, la parter, se vedea harta Franţei, cu toate fluviile şi afluenţii lor şiroindu-i pe faţă. Jandarmeria dormea, închisă, cu mirosul ei de jandarmi. La spălătorie, o singură femeie bătea rufele. Râul murmura săltând peste

pietre. Podul alb se continua cu drumul la fel de alb. Blândelor preerii le urmau pâlcuri de tufişuri rare care vor ceda şi ele curând locul despletitelor ferigi. Urcuşul era greu şi Jéróme se străduia să nu încetinească pasul. Stabilise o dată pentru totdeauna timpul trebuincios să ajungă la Veixou: o oră şi douăzeci de minute.

Ajuns în vârful colinei, ascultă rumoarea venind din vale. Un praf fin de zgomote se ridica din casele depărtate, din staulele calde, din grămezile de gunoi din vârful cărora cântau cocoşii. Cocoşii tăcură şi, pentru o clipă, stăpânul lumii fu un câine care lătra înverşunat într-o fermă. Apoi un clopot răsună în aerul paşnic. Dangătul lui îl însoţi mult timp pe Jérôme. Când nu-l mai auzi, se întrebă dacă se oprise sau nu-l mai auzea din cauza distanţei. Acum cobora pe o cărare şerpuită spre larga vâlcea de la Veixou, de unde se puteau zări deja grămezile de granit desprinse. De când fuseseră abandonate săpăturile, buruienile, mărăcinii, ferigile reintraseră în posesia domeniului lor. Ruinele templului şi ale termelor, scoase la lumină altă dată de echipe de săpători, se scufundau din nou sub greutatea unei vegetaţii de nepătruns. Încăpăţânată, ştergea urmele muncii oamenilor.

Jérôme se aşeză pe o piatră acoperită de ciuperci gălbui, plimbându-şi privirile peste ruinele din jur. Nicăieri, în altă parte, nu devenea atât de conştient de extrema lui neînsemnătate. Într-un loc consacrat amintirii unei civilizaţii distruse, noţiunea de război chiar îşi pierdea din actualitate. Pentru generaţiile viitoare, oamenii care se lăsau ucişi în această frumoasă zi a anului 1915 nu erau mai de plâns decât cei care căzuseră, chiar aici, cu mii de ani în urmă, sub loviturile hoardelor barbare. Secretul fericirii era să trăieşti judecând prezentul cu aceeaşi seninătate ca şi cum ar fi fost deja trecut. Dar era posibil să meditezi mereu în

felul acesta? Te străduiai în zadar să fii înţelept, încetul cu încetul existenţa intra în drepturi, te sufoca din toate părţile, asemenea acestor tufişuri care rodeau bătrânele pietre. Credea că se gândeşte la galo-romanii care odinioară populaseră orăşelul, la munca lor, la iubirile, disputele şi miresmele bucătăriilor de atunci, şi totuşi atenţia lui fu acaparată de Amélie, Pierre; Denis, Elizabeth. Curând nu se mai gândi decât la ei şi neliniştea îl copleşi din nou. Ultima scrisoare a Améliei se mai odihnea încă în buzunarul lui, deşi o primise deja de şase zile. Nu-i răspunsese încă.

Nu numai din vina lui. Lipsa lui de instrucţie îl stingherea să scrie. Cu toate că putea citi un text tipărit, era incapabil să scrie corect şi trebuia să-i dicteze corespondenţa doamnei Pinteau. Or, erau anumite lucruri pe care nu le putea spune unei străine, fie ea chiar o persoană cum era aceasta, serviabilă, ştearsă şi cinstită. „Asta e, chiar astăzi, după ce mă întorc, o s-o rog să mă ajute. Dacă nu, Amélie o să înceapă să creadă că sunt bolnav sau că nu mă mai gândesc la ea”. Ideea îl întristă. Dragostea pe care i-o purta fiicei lui sporise de când aceasta plecase şi de când Pierre era mereu în pericol de moarte. Ce păcat că nu voise să renunţe la comerţul ei şi să se întoarcă la Chapelle-au-Bois cât va ţine războiul! „Încăpăţânată ca maică-sa, îşi zise el. Când ia o hotărâre...” De fiecare dată când o compara pe Amélie cu Maria, ele crerteau, şi una şi alta, în stima lui. Fără să fi uitai câte păţise din pricina caracterului ei intransigent, era fericii că fiica lui îi semăna întrucâtva. Absorbit de reveria lui, le surâse amândurora, contemplând ferigile pe care un vânt uşor le aplecase peste dalele nemişcate. Unduirile lor, repetate la nesfârşit, evocau mişcarea generaţiilor aplecându-se, rând pe rând, sub acelaşi vânt. Miiiutele treceau grele ca orele.

Brusc, un suflu caid îi învălui mâna şi-l făcu să tresară. Lângă el răsărise im câine, cu blana albă şi roşcată, care-l privea drept în ochi, dând din coadă. De unde răsărise? Nu era nicio stână, nicio fermă prin apropiere. Botul lui întredeschis îi dădea un aer vesel. De talie mijlocie, urât şi murdar, dar bine dispus, după toate aparenţele. Jérôme îi mângâie spinarea şi, ridicându-se în picioare, se întinse. Câinele ridică laba şi o aşeză pe un bloc de granit secular. Şi alţi câini o făcuseră în vremea galo-romanilor.

Soarele topise ultima dâră de ferumă. O căldură uscată cobora din cer. Era timpul să se întoarcă. Păşind apăsat, Jérôme o apucă pe drumul spre casă. Câinele îl urma.

— Ei, nu vrei să pleci? îi strigă el.

Câinele rămase pe loc. Jérôme porni din nou. La o răscruce, se întoarse să se uite înapoi. Câinele venea în urma lui. Aruncă cu o piatră în el ca să-l alunge. Animalul adulmecă piatra care căzuse alături de el, ciuli urechile şi se îndepărtăfugind.

— Să nu te mai întorci! bombăni Jérôme. Altfel…

Străbătu coasta, nu se opri pe platou să răsufle, apucând pe drumul larg şi pietros care cobora spre târg. Umbra i-o lua înainte tremurând pe taluz. O altă umbră, mai scundă, îl urma din spate. Curând se topiră una în alta.

— Tot tu? i se adresă Jérôme. Dar n-am nicio fărâmă de pâine să-ţi dau! Ce-ţi închipui?

Câinele ridică spre el o privire vinovată şi tandră. Nu cerca nimic. Voia doar un stăpân.

— Nu! îl respinse Jérôme. Vino, dacă vrei, un moment, dacă te distrează, dar numai atât!

Câinele fu de acord. Din când în când, Jérôme cobora privirea spre tovarăşul lui. Îşi ţinea coada ridicată, capul sus, foarte mândru că merge alături de un

om. Intrigaţi de acest nou venit, câinii din împrejurimi veniră să-l miroase pe la spâté. Nu le dădu decât o atenţie politicoasă şi-şi continuă drumul. „De ce s-o fi ataşat de mine? se întreba Jérôme. Mă iubeşte, aşa, fără să mă cunoască? Bănuieşte ca şi eu l-aş putea iubi?” Singurătatea lui era aşa de mare că era de ajuns această prezenţă animală pentru a-l înveseli. Coţofana lui domesticită murise cu o lună în urmă, înecată într-un cazan de fierărie., Maria ar fi mulţumită să-i aduc un câine în casă?” îşi puse întrebarea şi răspunce tot el, afirmativ. Când trecu din nou prin faţa bisericii, oamenii ieşeau de la slujba de ora unsprezece: muâie femei şi câţiva bărbaţi. Predica preotului Ic. Înmuiase inima. Aveau cu toţii un aer de sfinţenie pe faţă. Îşi dădură bineţe:

— E al dumitale câinele?

— Pare foarte blând şi foarte oropsit!

— Îi iei la dumneata?

Câinele aştepta, cu limba atârnând, să ia sfârşit discuţia asupra destinului său. Sosind în faţa casei, îşi pierdu şi ultimul dram de siguranţă. Se oprise în prag, refuzând să intre în bucătărie. Doamna Pinteau scoase ţipete de revoltă văzându-l. Potaia asta o să murdărească toată casa. Era plin de purici, iar purtările lui nu puteau fi decât cele ale unui câine vagabond.

— O să doarmă în fierărie, i-o tăie Jérôme, pe un ton care nu admitea replică. Dă-i ceva de mâncare ca să-şi mai vină în fire.

Şi, lăsând-o pe biata femeie cu gura căscată, duse câinele în atelier, îi trecu o sfoară lungă pe după gât şi-l legă de nicovală.

— Să fii cuminte, îl sfătui el. Mă întorc acuşi!

Mai târziu, îi aduse o. gamelă cu pâine muiată. Câinele se aruncă la oala cu mâncare, plescăind cu limba în zeamă. Labele îi tremurau de plăcere.

— Mănâncă! Mănâncă! murmură Jérôme. Măcar de ţi-aş şti numele! Cum să-ţi zic? Eşti un derbedeu, un *leti*, cum se zice la noi, un drac…

La cuvântul drac, câinele ciuli urechile.

— Drac! reluă Jérôme, deosebit de înveselit. Îţi place? Drac! Drac!

Îi dădu o strachină cu apă şi se întoarse în bucătărie. Doamna Pinteau pregătise o mâncare de macaroane. După obiceiul ei, mânca în picioare, lângă chiuvetă, în timp ce Jérôme îşi lua prânzul, singur la masă, mestecând încet, bând puţin şi tăcând. Rămase aşa mult timp, visător, în timp ce ea spăla vasele. Apoi o anunţă:

— Doamnă Pinteau, aş vrea să-i scriu o scrisoare fiicei mele.

Chipul doamnei Pinteau se rotunji într-un surâs de amabilitate. Obrajii i se împurpurară. Exclamă:

— Ce idee bună v-a venit, domnule Aubernat! Mă duc imediat să aduc cele necesare!

Nu-i trebui mai mult de cinci minute ca să se instaleze în faţa lui, cu cerneala, condeiul şi hârtia cu antet a casei Aubernat: „Băcănie, mercerie, fierărie, potcovărie – o medalie de bronz, două medalii de argint”. Jérôme era stingherit de privirea curioasă şi servilăpe care doamna Pinteau i-o arunca pe deasupra ochelarilor, coborâţi până la jumătatea nasului. Întorcând privirea, tuşi şi începu cu voce şovăitoare:

„*Scumpa mea Amélie*.

Profit de această zi de duminică ca să-ţi răspund la frumoasa scrisoare pe care am primit-o de la tine, iar doamna Pinteau ţine condeiul. Mă gândesc că la ora asta te afli, probabil, în cafenea, cu Denis drept ajutor şi că trebuie să fie foarte plăcut, mai ales dacă ai ceva mai mulţi clienţi decât duminica trecută… Dar cel mai important este dacă ai primit veşti de la iubitul tău soţ,

aşa cum sper; dacă pruncul e bine sănătos, după cum la fel sper…

— După cum la fel sper… repeta doamna Pinteau.

— Nu dictez prea repede? o întrebă Jérôme.

— Nu, domnule Aubernat. Vă urmăresc destul de uşor!

Muie condeiul în cerneală, cu un gest delicat; ca şi cum ar fi aşezat o floare într-un vas.

„E teribil, reluă Jérôme, dar nu putem face nimic pentru cei care luptă, numai să aşteptăm, răbdători, nemişcaţi pe la casele noastre…

— Ei, da, mititica! suspină doamna Pinteau. Ce lung trebuie să i se pară timpul. Încerc să mă pun în locul ei…

Temându-se să nu profite de ocazie pentru a-i vorbi încă o dală despre soţul ei, mort de şaptesprezece ani, Jérôme se grăbi să continue:

— *„Înţeleg foarte bine că eşti neliniştită, şi eu sunt la fel, şi ca tată, şi ca socru, poţi să mă crezi. Aici totul e bine. Magazinul vinde articole de mercerie şi băcănie cu mult spor, datorită doamnei Pinteau care se ocupă de el…”*

Căută sfârşitul frazei, cu sprâncenele încruntate şi încheie:

cât o ţin puterile”.

— Mulţumesc, domnule Aubernat, zise doamna Pinteau, înflorind la auzul complimentului.

„Mă descurc bine cu fierăria cu ajutorul lui Justin şi avem mult de muncă, dat fiind că mulţi fierari din ţinut au fost mobilizaţi, ceea ce înseamnă că suntem chemaţi cam peste tot. Ne cam lipseşte fierul *şi lucrăm mai ales cu fier vechi. De la gară am primit o comandă pentru întreţinerea uneltelor şi, în sfârşit, am primit banii de la jandarmerie pentru caii pe care i-am potcovit…*

Condeiul alerga umplând hârtia goală. Jérôme se scărpina în bărbie. Înainte de a începe scrisoarea credea

că nu-i vor ajunge nici zece coli ca să aştearnă toate gândurile care-i trecuseră prin cap o săptămână. Şi iată că deja îi pierise elanul. Să fi fost prezenţa doamnei Pinteau atât de stânjenitoare? Perplex, se ridică şi începu să se plimbe prin odaie.

— Ar trebui poate să-i povestiţi ce se întâmplă prin ţinut! îl îndemnă doamna Pinteau.

— Nu se întâmplă nimic pe aici.

— Credeţi? Şi băiatul lui Calamisse care a murit la Vosges?... Şi Madrange?...

— Nu sunt lucruri pe care să le scrii unei femei cu bărbat pe front.

— Ba da! Tocmai de aceea! Prin comparaţie va fi mai puţin nefericită!

— Nu, nu-i scrie asta, refuză Jérôme.

Doamna Pinteau sugea capătul condeiului, cu o expresie de şcolăriţă îngrijorată:

— Atunci... atunci... spuneţi-i că doamna Dieulafoy a donat o mie de franci Crucii Roşii... că... că Antoinette Eyrolles nu mai are veşti de la logodnicul ei de două luni, că familia Ferrière a cumpărat un pământ prost, lângă râu.

În timp ce vorbea, un zgomot uşor lângă uşa deschisă îi atrase atenţia lui Jérôme» Câinele se culcase pe prag, cu botul pe labe, cu fruntea încreţită, cu ochii trişti. Îşi rupsese sfoara. Un capăt îi mai atârna de gât.

— Vino, Drac! îl chemă Jérôme.

Doamna Pinteau tresări.

— Dumnezeule, a scăpat!

— Ciorba dumitale i-a dat putere!

— Şi-l laşi să intre aici?

— De ce nu?

Îşi lăsă umerii în jos, învinsă de autoritatea stăpânului. Câinele intră în odaie, cu paşi mici, prudenţi. Labele zgâriau podeaua.

— Continuaţi, doamnă Pinteau, zise Jérôme:

„Astăzi am fost La Veixou. Am adus cu mine un câine. Nu-i place doamnei Pinteau, dar mie-mi place chiar foarte mult...”

— Doar n-o să-i scrieţi aşa ceva, totuşi! îl opri doamna Pinteau.

— Nu-i adevărat?

— Ba da.

Suflă contrariată şi întoarse pagina. Jérôme îşi lăsase mâna în jos şi cu vârful degetelor scărpina câinele după urechi:

„Va fi pentru mine un bun prieten, te asigur, l-am pus numele Drac. Doamna Pinteau i-a dat prima lui ciorbă...”

Ţintuită pe scaunul ei, doamna Pinteau scria mai încet, o respiraţie neregulată îi ridica pieptul bogat. Fireşte, era mândră că Jérôme vorbeşte despre ea în scrisoare, dar nu-i plăcea că totul se lega de un câine.

„După-amiază am să mă duc la iarmaroc, acolo unde se întâlnesc cei prea tineri sau prea bătrâni ca să mai plece pe front. Vom vorbi despre război şi bineînţeles vom spune prostii. Cine e informat? Nici măcar generalii, poate... Mă întreb ce fac aici eu, un bătrân de care nimeni n-are nevoie, iar bărbatul tău care-ţi lipseşte atât de mult e în linia întâi...

— Domnule Aubernat! se plânse doamna Pinteau.

— Ce e?

— N-aveţi dreptul să spuneţi asta!

Bătea din pleoape peste o privire topită de emoţie.

„Apoi mă voi întoarce la fierărie, să mai dreg câte ceva, ca să mai uşurez ziua de mâine. Nu-ţi face griji în privinţa mormântului mamei tale, e bine îngrijit, ca şi întreaga casă, de altfel. Închei şi te îmbrăţişez, rugându-te să-i îmbrăţişezi, de asemenea, pe Denis şi pe Elizabeth...

— Spuneţi-le că-i îmbrăţişez şi eu! suspină doamna Pinteau.

„*Şi doamna Pinteau mă roagă s-o fac şi pentru ea*”, adăugă Jérôme.

Tăcu. Câinele îl privea ca şi cum ar fi înţeles totul. Doamna Pinteau scrise ultimele cuvinte şi-i întinse condeiul lui Jérôme. Acesta se aşeză şi, grav, literă cu literă, se semnă în josul paginii.

Greutatea genţii de voiaj îi trăgea Ambliei braţul în jos, obligând-o să meargă cu un umăr mai ridicat decât celălalt. Degetele amorţite îi lunecau pe mânerul de piele. Prin pingelele subţiri cea mai mică piatră îi rănea tălpile. Umbrela pe care o ţinea în mâna stângă filtra razele de soare, dar n-o apăra de căldura lor. Pălăria îi strângea tâmplele. Bluza i se lipise de piele.

Blestema ideea de a-şi fi pus fusta strâmtă care, în ciuda despicăturii, o obliga să facă paşi mici şi împleticiţi, „Dacă aş fi ştiut, m-aş fi îmbrăcat altfel!” De „o oră de când plecase din gară, nu întâlnise, până dincolo de Sexey-aux-Forges, decât o bătrânică încovoiată sub greutatea unui coş şi doi ţărani glumeţi care se postaseră la marginea drumului ca s-o vadă trecând. N-avea nevoie să le audă comentariile ca să-şi dea seama că era ridicolă, şchiopătând şi gâfâind, în frumosul ei taior bleumarin cu colerelă albă. Dar ce puteau spune despre ea, n-o interesa. Singurul lucru important era să ştie dacă mai avea puterea să continue aşa până la Pierre-la-Treiche. Cu toată voinţa ei, întinsă ca o coardă, încerca să-şi nege oboseala: „El e acolo. îl voi vedea. Numai de mine depinde să ajung cu cinci minute mai devreme!” în ciuda îndemnurilor lăuntrice, de la o clipă la alta, între gândul ei nerăbdător şi trupul pulbere de oboseală, dezacordul se agrava. Mintea o lua înainte, dar picioarele abia o urmau.

— O porţiune de urcuş îi tăiase respiraţia. Îşi fixă un

punct de reper: pâlcul de copaci rămuroşi care umbreau drumul. Ajunse la el mergând ca un automat, lăsă geanta şi umbrela şi se aşeză pe o piatră. Corsetul îi frigea talia. Îşi frecă una de alta mâinile roşii şi umflate. Respiră îndelung mireasma ierburilor, ascultă ciripitul păsărilor, fără să se gândească la nimic. Un clopot suna departe, atât de molcom, de monoton! Dangătul lui delicat îi aduse tinerei femei aminte de duminicile paşnice de la Chapelle – au-Bois. De tatăl ei, cu gulerul fals şi cravata lui neagră, fără treabă, surâzător şi demn. De mama ei, încinsă cu un şorţ curat, supraveghind mâncarea. Denis care tropăia de nerăbdare în bucătărie, grăbit să-şi întâlnească prietenii la iarmaroc. „Pierd timpul. Trebuie să plec”. Se ridică şi fu gata să ţipe de durere. Genunchii îi erau ca plumbul. Fireşte, n-ar fi trebuit să se aşeze. Să-i fie învăţătură de minte. „Nu mă mai opresc”. Strângând din dinţi, apucă bagajul şi umbrela, obligându-se să mute un picior după altul. Cu fiecare pas, durerea devenea mai violentă. Îşi descheie botinele la gleznă. Tocurile îi fugeau călcând prin gropi. O căruţă se apropie din sens invers. Calul venea în galop. O

femeie îl ţinea de hăţuri. Amélie o privi disperată cum se depărtează într-un nor de praf spre Pont-Saint-Vincent. Să nu mai fie niciun sat până la Pierre-la-Treiche? Drumul continua prin pădure. Fireşte* căruţele preferau drumul mare, de cealaltă parte a Mosellei, atunci ea cum să le întâlnească? Tăind de-a dreptul prin pădure? Risca să se piardă pe cărări. Epuizată, perplexă, lăsă geanta de voiaj jos, îşi scoase pălăria şi-şi şterse faţa cu o batistă prea mică. „Pierre! Pierre!” Urechile i se umplură de un bâzâit neplăcut. Parcă ar fi avut un motor în cap. Era. gata să se neliniştească de această nouă senzaţie, când zgomotul se preciză în urma ei, se amplifică, nu în tâmple, ci în spate. Zgâlţâită de un clan de bucurie, se întoarse pe călcâie şi văzu un uriaş

camion militar venind spre ea, cu viteză mică, bălăbănindu-se. Imediat îşi puse pălăria. În picioare, în mijlocul drumului, era sălbatic de hotărâtă să nu lase să-i scape ultima şansă care i se oferea. Frânele scârţâiră. Camionul se opri. Doi soldaţi se aflau în faţă. Şoferul şi încă unul. Se uitau la ea zâmbitori, dar fără răutate. Tineri şi nebărbieriţi. Cel care nu conducea purta ochelari. Se apropie de ei şi le zise cu o voce stinsă:

— Domnilor, vreau să ajung la Pierre-la-Treiche. N-aţi putea să mă luaţi şi pe mine?

— Nu prea e voie, îi răspunse şoferul.

— Trebuie să-mi găsesc soţul, îi rugă Amélie. E caporal în Regimentul 300. Trebuie să mă ajutaţi!

Cel cu ochelari îi dădu un cot celuilalt:

— Ce zici, Colin?

— Cred că nu putem s-o refuzăm, răspunse Colin. Numai că nu putem s-o urcăm în faţă, lângă noi; ne prind imediat! Iar în spate nu-i prea comod. Ne întoarcem la Toul cu nişte cartofi pe care i-am luat de la Pont-Saint-Vincent. Va trebui să vă ascundeţi în fund, printre saci…

— Nu-i nimic, va fi foarte bine, se grăbi să accepte Amélie.

— Foarte bine… cu o condiţie: să nu ne controleze la intrarea în tabăra fortificată, reluă Colin. În sfârşit, o să vedem cum o să ne descurcăm!

— R Unde zici că e solul?

— Caporal în Regimentul 300 infanterie, cantonat la Pierrela-Treiche.

Şoferul ridică o sprânceană:

— Stai, nu cred că Regimentul 300 se mai află la Pierre-laâreiche! Azi-dimineaţă, venind încoace, i-am văzut pregătindu-se de plecare.

— Nu se poate! exclamă Amélie. Soţul meu mi-a scris că sunt aici în refacere pentru cincisprezece zile!

— În meseria asta nu există ordin fără contraordin!

Abia le-ai aşezat şi trebuie s-o ştergi! Parc-ar face într-adins ca să le dezguste pentru totdeauna!

Copleşită de decepţie, deschise larg ochii, privind la cei doi bărbaţi, ca şi cum toată fericirea ei ar fi atârnat de bunăvoinţa lor.

— Şi unde să se fi dus atunci? murmură ea.

— Nu prea departe, fireşte. Băieţii pe care i-am văzut se îndreptau spre Toul. Acolo ai să-l găseşti!…

Liniştită pe jumătate, lăsă ochii în jos.

— Ei, mergem? întrebă Colin.

— Mergem, bineînţeles, se repezi să răspundă Amélie.

— Ajută-mă, Maroger.

Cei doi bărbaţi coborâră şi ridicară panoul de lemn din spatele camionului. Apoi, sărind înăuntru, se apucară să deplaseze sacii, trăgându-i cu amândouă mâinile ca să facă un pic de loc în maşină. Amélie se uita la ei, inertă, neînsufleţită. Călătoria pe care o întreprinsese cu o voioasă siguranţă îi părea acum un fel de sfidare aruncată destinului. Pe măsură ce avansa spre ţintă, totul se complica prosteşte, lotul devenea incert şi ostil.

— Gata, dacă vrei să urci…

Îşi făcu mâinile căuş, la cincizeci de centimetri de pământ, şi le prezentă în chip de scară tinerei femei.

— Ţine-te de uşori, o sfătui Colin. Şi, hopa, sus!

Stingherită de fusta ei strâmtă, Amélie se urcă destul de greu în camion. Apoi mai trebui să escaladeze şi câţiva saci ca să ajungă la locul pe care i-l rezervaseră soldaţii. Aceştia întinseseră câteva pături aspre de cai, pentru ca ea să se poată instala în voie. Colin îi aduse bagajul şi ieşi pe burtă, târându-se de-a-ndărătelea, pe genunchi şi pe coate. Ea se ghemui cu picioarele adunate lângă ea, cu spatele sprijinit de perete. Privirea i se izbea de un meterez de forme mari şi neregulate, umflate pe flancuri.

— Bine, constată Colin. De-acolo de unde eşti nu te poate vedea nimeni. Nu stai prea înghesuită?

— Nu, domnule.

— Atunci, la drum. Dacă ai nevoie de ceva, baţi în oblon. Dar să nu te arăţi înainte de a ţi se spune…

Îl auzi punând panoul la loc în spatele maşinii şi fixându-l cu piroane. După ce lăsară şi cele două părţi ale prelatei, nu se mai zări lumina. Auzi scrâşnetul cizmelor soldăţeşti pe drum. Cu un fel de tuse furioasă, motorul intră în funcţiune. Camionul înaintă” încet şi caroseria lui prost încheiată scârţâia la fiecare hârtoapă. Înecată într-o obscuritate caldă, verzuie, înăbuşitoare, Amélie respira mirosul cald al cartofilor şi al prafului de lemn. Nu mai lupta, se lăsa dusă. Ceea ce avea să se întâmple nu mai depindea de voinţa ei.

Crengile copacilor zgâriau prelata în trecere. Camionul se opri. O voce de bărbat se auzi din dreapta:

— O încărcătură de cartofi, domnule sergent.

— Să văd.

Amélie îşi vârî capul între umeri. Îşi apăsă inima cu mâinile de parcă ar fi vrut s-o reducă la tăcere. Cineva ridică părţile laterale ale prelatei. O rază de soare aprinse conturul sacilor. Apoi totul intră din nou în întuneric.

— Bine, daţi-i drumul!

Colin nu oprise motorul, iar Amélie crezuse că va demara imediat. Dar îl mai auzi întrebând:

— Nu ştiţi, domnule sergent, or mai fi băieţii din Regimentul 300 la Pierre-la-Treiche?

— De ce?

— Avem un prieten acolo…

— Nu mai e nimeni. Ultimii au plecat acum o jumătate de oră.

— Mulţumesc, domnule sergent.

De data asta maşina se smuci, parcă împinsă de o

forţă nouă şi porni bubuind la drum. Zgâlţâită din toate părţile, Amélie se agăţă de saci ca să-şi ţină echilibrul. Dinţii îi clănţăneau. Pălăria îi alunecase pe ceală. O ridică cu mâna bâjbâind şi încercă s-o prindă în păr cu agrafele. Unde erau? Ce se întâmpla afară? După vreo cincisprezece minute de alergătură dezordonată, şoferul micşoră viteza. Prin bâzâitul domolit al motorului, Amélie percepu rumoarea grea, răbdătoare, monotonă, a unei mulţimi în marş. Camionul se imobiliză de tot, de parcă s-ar fi împotmolit în nămolul unui fluviu cu ape murmurătoare. Lovituri de pumn se auziră în peretele cabinei. Ţipă vocea lui Maroger:

— Doamnă! Doamnă! trec băieţii din Regimentul 300. Veniţi să vedeţi!

Amélie se târî peste saci, se sprijini de un umăr şi sări jos. Tremura din tot corpul. Slăbită, năucă, contempla întregul cortegiu, trecând cu încetineala unui coşmar. Încovoiaţi, târşind picioarele, soldaţii, tpţi la fel, înaintau, cot la cot, fără să-şi vorbească; drept înaintea lor. Ea citi numărul regimentului pe ecusoanele de la gât: 300. Paturile puştilor se clătinau precum crengile unei păduri în bătaia vântului. Raniţele umflate, portearturile cocoşate li se legănau pe şale. Din când în când, feţe necunoscute, murdare de praf şi sudoare, se întorceau spre Amélie aruncându-i priviri, când obosite, când lacome, când indiferente. Îşi fixă privirea pe un lungan slăbănog care avansa încheind plutonul şi-l prinse din urmă, alergând după el:

— Caporal Pierre Mazalaique se află printre voi?

Fără să se-oprească omul întrebă:

— Mazalaique de la Compania 17?

Ea păşea mărunt şi repede ca să se poată ţine după el.

— Da, domnule…

— E la Toul de azi-dimineaţă. Se va îmbarca la ora

trei, cu prima jumătate a Regimentului 300. Noi facem parte din al doilea contingent. Ne vor îmbarca la ora cinci…

— Vă îmbarcaţi, dar unde vă duceţi?

— Asta nu se ştie. Ar fi prea uşor! Sunteţi vreo rudă de-a lui?

— Sunt soţia, murmură Amélie. Am venit să-l văd…

— Puteţi să-l vedeţi! Nu-i decât ora douăsprezece!

Două rânduri de soldaţi le ascultau conversaţia.

— Cum să-l găsesc? se bâlbâi ea.

— La gară, o sfătui omul. Faceţi cumva să vă lase să intraţi în gară. Chiar şi o oră, două împreună tot e bine, nu?

Continua să meargă în marginea coloanei. Capul i se umplea de nenumărate tropăituri. Auzea râsete, glume deocheate pe seama ei. Astfel, la capătul călătoriei sale, cele câteva zile de fericire conjugală la care visase se reduceau la o oră, două de conversaţie grăbită pe un peron de gară. Şi trebuia să fie mulţumită chiar şi pentru atât.

— Dacă mergeţi cu camionul, ajungeţi repede la Toul, reluă omul. Grăbiţi-vă, Ce figură o să facă când o să vă vadă!

— Îl cunoaşteţi cumva? întrebă ea cu un freamăt de bucurie.

— Fireşte, cine nu-l cunoaşte pe aici? E un camarad bun!

Surâdea binevoitor.

— Mulţumesc, domnule, îi răspunse Amélie.

Se opri. Îi lăsă să meargă înainte. Alte figuri trecură, alte raniţe, alte bidoane, alte chipiuri, alte puşti…

Băiatul care închidea plutonul se întoarse şi-i făcu un gesteu mâna în semn de salut. Amélie se întoarse lângă camionul tras la marginea drumului.

— Nu e acolo? o întrebă Maroger.

— Nu. E la Toul. Pleacă la ora trei.

Camionul se opri pe o străduţă pustie, în spatele gării. Colin şi Maroger o ajutară pe Amélie să coboare. Le fusese teamă, la intrarea în oraş, când, încă o dată, jandarmii voiră să verifice încărcătura. Dar totul trecuse cu bine. O privire aruncată înăuntru, un ordin scurt şi maşina îşi continuase drumul. Cei doi camarazi tot mai râdeau. Amélie nu mai ştia cum să le mulţumească. Le oferi şi nişte bani, dar ei o refuzară. Atunci ea le dădu o bucată de ciocolată pe care o scoase din poşetă.

— Nu avem nevoie de asta ca să ne amintim de dumneata.

Înainte de a se urca în cabină, îi indicară drumul pe care trebuia să apuce şi se scuzară că n-o puteau însoţi.

— Locul e prea supravegheat. S-ar putea să dăm de belea.

După ce camionul se depărtă, Amélie se îndreptă spre gară.

Ajungând pe esplanadă, se trezi brutal amestecată într-o mulţime în care dominau chipiurile, galoanele, genţile de piele şi butonii de aramă strălucitori. Era prima oară când vedea atâţia ofiţeri adunaţi la un loc. Se nelinişti. Şi Pierre? Unde era? Cum să ajungă până la el? Cine din această mare adunare de grade, cu insigne prestigioase şi figuri obosite, o va îndruma? O locomotivă „şuieră, făcând-o să tresară: nu pleca oare trenul lui Pierre? Un hamal o împinse. Purta pe umeri o marmită. Ea se luă după el. În faţa intrării principale se aţinea un sublocotenent spătos, cu faţa roşie şi rotundă. Era probabil însărcinat cu menţinerea ordinii. Trăsăturile îi erau înţepenite de importanţa misiunii; n-avea decât o bănuială de mustaţă, sprâncene blonde şi ochi de copil. Se apropie de el şi-i murmură timidă:

— Domnule, vă rog, aş vrea să ajung pe peron să-mi văd soţul.

Sublocotenentul lipi călcâiele şi duse mâna la chipiu:

— Cine este soţul dumneavoastră, doamnă?

— Caporal Pierre Mazalaique, Compania 17.

Chipul sublocotenentului se întunecă. O luase drept soţie de ofiţer.

— Îmbarcarea nu se face aici, doamnă, zise el, ci în gara de mărfuri.

Ultima lovitură. O dădu gata. Înainte chiar de a înţelege ce se întâmplă, nu mai văzu lumea decât printr-o perdea de lacrimi.

— Nu vă mâhniţi atât de tare, doamnă, nu-i departe…

Îl auzi dând explicaţii, sfaturi, rostind nume de străzi. Dădea tristă din cap:

— Scuzaţi-mă, domnule… Nu înţeleg nimic… Sunt prea obosită… N-o s-o găsesc niciodată.

Muiat de disperarea din vocea ei, sublocotenentul aruncă o privire în stânga, în dreapta, ca să se asigure că nimeni nu-l observa şi-i zise în şoaptă:

— Aşteptaţi o secundă. Am să vă dau un planton să vă însoţească.

Se trezi pe o stradă mărginită de copaci, alături de un soldat care mergea lângă ea, târşâindu-şi paşii. Din fericirea, nu era vorbăreţ. În starea de înfrigurare în care era, i-ar fi fost foarte greu să-i răspundă. O luară pe o stradă înţesată de furgoane, camioane, bucătării rulante, ambulanţe. Mai departe zări nişte hangare, ale căror acoperişuri de tablă străluceau în soare.

— Aici e? întrebă ea.

— Da, răspunse soldatul. Intraţi pe poartă. Urcaţi taluzul, o să-l vedeţi. Nu e nevoie să merg mai departe?…

— Nu. Îţi mulţumesc.

Apucă geanta, îşi netezi fusta şi înaintă singură spre poartă. Ajunsă în vârful taluzului, fu gata să leşine. Un

tren lung de marfă era tras într-un câmp pustiu. Faţadele rectangulare ale vagoanelor de marfă, toate la fel, se întindeau pe o singură linie, până foarte departe. Prin uşile deschise, soarele lumina aşternutul de paie. Încă nu începuse îmbarcarea. Câţ vedeai cu ochii, în jurul căii ferate mişunau uniforme albastre la care, ici”, colo, câte un pantalon de bătrân infanterist adăuga o pată de culoare roşie… O rumoare surdă de vorbe, de tuse, de clinchete urca din mijlocul acelei turme de bărbaţi prăbuşiţi în praf, claie peste grămadă: Având sub ochi întregul spectacol, Amélie se străduí să-l fragmenteze, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu era pradă unui vis. Dar, în orice parte şi-ar fi întors privirea, descoperea aceiaşi infanterişti anonimi, cu gâtul gol, cu faţa lucitoare de sudoare. Unii sforăiau cu gura căscată, cu mâinile sub ceali şi centura desfăcută; alţii beau din bidoane, îşi legau moletierele, cotrobăiau prin raniţe, citeau o scrisoare, se descălţau, se scărpinau cu toată mâna vârâtă prin deschizătura vestonului. Printre insulele pe care le alcătuiau trupurile lor se vedeau saci, cartuşiere, mănunchiuri de puşti aşezate în picioare. În aerul cald plutea un miros de piele şi transpiraţie acră.

Era oare posibil ca Pierre să se afle printre nenorociţii care vor fi expediaţi, ca vitele, spre o destinaţie necunoscută? Cum să facă să-l găsească? Cum să-l cheme din mulţimea care-l înghiţea şi-l reducea la neant? îngrozită de mişcarea informă a feţelor necunoscute, Amélie stătea acolo, neputincioasă, ca în faţa valurilor mării. Plânsul lugubru al unei locomotive îi reaminti că nu mai avea timp de pierdut. Coborî panta acoperită de iarbă îngălbenită şi se opri în faţa unui soldat tinerel, aşezat pe un sac. Văzând-o, rotunji ochii şi scoase un şuierat de admiraţie:

— Vă îmbarcaţi cu noi, domnişoară?

Avea un accent parizian.

— Aş vrea să-l văd pe caporalul Mazalaique, de la Compania 17, îi răspunse ea.

Soldăţelul linse ţigara cu limba şi o băgă în gură:

— Ia te uită! Mazalaique, zici?

— E aici?

— Depinde pentru cine.

Glumea, cu ochii mijiţi, cu o expresie batjocoritoare.

— Sunt soţia lui.

Soldatului îi căzu falca. Ţigara îi rămase lipită de buza inferioară.

— Fir-ar să fie! Ce noroc are! O să-l căutăm, doamnă!

Se aplecă spre vecinul lui şi-i strigă:

— Zi mai departe! Nevasta lui Mazalaique îl caută!

— Ce?

— Ţi-am spus că-l caută pe Mazalaique nevaştă-sa! Umflatule!

Roşie de ruşine, Amélie auzi apelul transmis din gură în gură:

— Ziceţi mai departe… Nevasta lui Mazalaique îl caută!… Ziceţi mai departe… îl caută nevastă-sa!…

În timp ce voci aspre urlau cuvântul de ordine tuturor ecourilor, tânăra femeie cerceta din ochi risipa de uniforme decolorate şi feţe supte. Din ce parte avea să răsară? Brusc, de departe, dinspre stânga, o siluetă îndesată se ridică.

— Iată-l! i se adresă soldatul, care se ridicase în picioare şi rămăsese lângă ea.

Cineva tot mai urla:

— Ziceţi mai departe… Soţia lui Mazalaique îl caută…

Cu inima bătând să-i spargă pieptul, Amélie privea un bărbat încă greu de desluşit, apropiindu-se, croindu-şi drum printre trupurile întinse pe jos. Să fi fost oare chiar el? încercă să-l recunoască de la distanţă. Era asemenea

tuturor, îmbrăcat într-o uniformă prăfuită şi păşea stângaci, bălăngănindu-şi braţele. Jumătatea de sus a frunţii era alburie, în timp ce dedesubt faţa-i era ca de cenuşă. O barbă neagră şi deasă îi mânca obrajii. Numai când îi zări ochii fu sigură că-l găsise. Un ţipăt îi sfâşie gâtul:

— Pierre r Pierre!

Ea făcu un pas înainte. El o prinse în braţe. Prăbuşită ia pieptul lui, se lăsa în voia unei fericiri nebune tare o izola în centrul lumii. Rumoarea mulţimii se depărta ca tunetul unei furtuni potolite. Erau suspendaţi în vid. În afara jocului. De neatins. O voce familiară coborî adânc în ea:

— Amélie!… Cum ai reuşit?… Nu s-a întâmplat nimic, nu?

— Nu, nu… Am să-ţi explic mai târziu. Cina am aflat că eşti în refacere, n-am mai rezistai… Asta-i tot… Trebuia să te văd!…

— Şi ic-ai: lăsat să vii?

— Bineînţeles!

— Nu-mi vine să cred! Tu. aici! Amélie a mea! Soţioara mea!

Îi frământa umerii cu mâinile lui aspre, apoi se depărta ca s-o vadă mai bine, o învăluia într-o privire plină de uimire apoi şi-o apropia din nou, o strângea lângă el, topind-o în căldura şi forţa lui. Şi ea, care cheltuise atâta voinţă pentru a-l găsi, nu mai fu decât o femeie năucă şi temătoare. Neliniştea o cuprinse din nou, ca o veche suferinţă care nu se lasă uitată.

— Chiar trebuie să pleci la ora trei?

— Da, Amélie… Dar nu te gândi… Nu încă!…

— Am venit prea târziu! gemu ea.

— De ce? Nu e prea târziu! Suntem împreună J îţi închipui ce înseamnă pentru mine?… împreună!

— Pentru atât de puţin timp!

— Te rog să nu mai vorbeşti! O oră şi jumătate!… E de necrezut! desperat!… Eu ca tine, o oră şi jumătate, amândoi, ca înainte!…

Ea aruncă o privire peste umărul soţului ci şi văzu că toată lumea se uita la ei.

— Nu există cumva un loc unde am putea fi mai liniştiţi? murmură ea.

— Unde vrei să mergem?

— Acolo, mai lângă gard… sau după hambar…

— Soldaţii sunt peste lot… Şi au să mai vină încă! Restul regimentului nu pleacă decât la cinci…

Ştiu, şopti Amélie, i-am văzut pe cei din Regimentul 300 pe drum… Ce noroc au!

Pierre surâse brusc şi se lovi cu pumnul stâng în palma dreap

— Am o idee. Aşteaptă-mă aici.

— Ce vrei să faci?

Ei nu-i răspunse şi se îndepărtă în grabă, ti văzu parlamentând cu un grup de soldaţi care jucau cărţi deasupra unei cutii. În câteva minute, se întoarse cu un chipiu pe cap şi o tunică încheiată până sus. Avea un aer vesel şi decis.

— S-a aranjat, zise el. Camarazii care se vor îmbarca la ora trei vor lua şi efectele mele, iar eu voi pleca la ora cinci cu ceilalţi, în ultimul convoi. Ne vom aduna la sosire.

— Ai dreptul să faci asta? îl întrebă ea.

— Dacă nu-l am, mi-l iau singur, răspunse el furios. Când îţi întâlneşti soţia după unsprezece luni de despărţire, poţi să-ţi acorzi două ore de repaus suplimentar!…

Imprudentă când era vorba de ea însăşi, devenea rezonabilă când Pierre îşi asuma singur riscul unei hotărâri.

— N-aş vrea să ai necazuri din pricina mea!

— Ce necazuri? Camarazii mei ştiu consemnul. În vraiştea îmbarcării nimeni nu va remarca absenţa mea. La capătul drumului, voi fi prezent la apel. Asta contează. Vino, să plecăm!

— Unde mă duci?

— Oriunde… Departe de aici… Să găsim o cafenea, să ne aşezăm, să stăm puţin de vorbă. Nu spre centru: e plin de gradaţi… Mai degrabă spre cimitir…

Fără să-i dea răgaz de gândire, o trase spre ieşire. În trecere, apucă geanta de voiaj pe care o lăsase pe taluz. În stradă, avură o secundă de ezitare. La dreapta? La stânga? Pierre nu prea se orienta.

— Pe aici, zise el, în sfârşit. Da, acum îmi dau seama…

Un şir de furgoane înainta cu un zgomot asurzitor pe mijlocul şoselei. Trompetiştii exersau într-o curte vecină. Cu toate că linia frontului nu era departe, bubuitul canonadei nu se auzea.

— Nu te duc prea repede? o întrebă Pierre.

— O, nu…

Minţea. Pantofii o rodeau cumplit. Curând, Pierre o lăsă de braţ. Îi era teamă să nu fie observat? Nu se obişnuise încă să-l vadă îmbrăcat soldat, cu chipiul şifonat, cu barbă şi galoane de lână pe manşete. Un bărbat deghizat păşea lângă ea. De câteva ori, surprinse printre pleoape privirea unui om hăituit. Fără îndoială, în ciuda dorinţei lui de a părea foarte sigur de el, nu se putea bucura, gândindu-se la fericirea obţinută pe furiş. Spionând mişcările străzii, continua să pună întrebări cu vocea lui gravă, un pic răguşită, ale cărei inflexiuni o tulburau:

— Elizabeth ce face?… Cui ai lăsat-o?… Eşti sigură că va avea grijă de ea?… Şi Denis… Şi cafeneaua?…

Ea-i răspundea cât putea de precis, grăbită să-l abată de la orice grijă ca să-l aibă numai pentru ea. Se

întâlniră cu un căpitan şi Pierre îl salută cu o faţă inexpresivă, cu mâna la chipiul lui cel verde. Pe Amélie o încercă un uşor sentiment de sfială. Căpitanul îi întoarse salutul şi trecu, mândru şi mustăcios. Pierre se apropie de nevasta lui:

— Zici că Elizabethei i-au ieşit doi dinţi? A început să vorbească?

— O, Pierre, e prea devreme la opt luni!

— Fireşte! Nu mă pricep deloc! De unde vrei să ştiu aici? Merge în picioare?

— Da, numai dacă se ţine de mobilă. Dacă ai vedea-o cum se fâţâie, agăţată de barele unui scaun! Nu mai pot s-o las fără supraveghere… Noroc cu doamna Rousseau şi cu Denis care mă ajută…

Furgoane cu muniţii treceau bubuind pe pavaj. Doi ofiţeri veneau în urma lor călare. Întoarseră capul după Pierre.

— Or să mă înhaţe până la urmă cu geanta asta de voiaj în mână, bombăni el.

Îi salută.

— Vrei s-o duc eu? întrebă Amélie.

— Nu, stai un pic… Nu pot să te las să duci tu bagajele, bombăni el. Vorbeai de Denis… E mulţumit de munca lui la domnul Buche?…

— Foarte mulţumit. Închipuie-ţi că voia să se facă turnător de obuze! Fireşte că m-am împotrivii…

— Măi să fie! Un locotenent de-al nostru pe bicicletă. O să mă prefac H» 1 T să ochii în pământ. Afişă o expresie de mânie

— E departe V

— Da, răspunse Amélie.

— Să căutăm rapid un colţ mai ferit! Pe aici parcă răsar gradaţii din pământ…

— Eşti neliniştit?

— Nu… Vreau numai să tim mai ref-ioisincia Fi:

— Nu prea ne bagă în seamă.

— Asta s-o crezi tu! Nu-i cunoşti!

Îşi legăna capul, încăpăţânat, ca un şcolar vinovat care se plânge de profesorii lui:

— Cât mai eşti în linia întâi mai merge. Dar de îndată ce treci în refacere, îşi scot pârleala în privinţa disciplinei!…

În timp ce el vorbea, Amélie observă trei ofiţeri cu chipiuri importante, venind din faţă. Călcau în acelaşi pas. Jambierele de piele luceau în soare. Două ordonanţe veneau în urmă, cărând gamelele. De data aceasta, Amélie fu cea care dădu alarma:

— Atenţie, mai vin!

— Bine, bombăni Pierre. Am înţeles. Ia-ţi bagajul până nu ne observă…

Ajuns în dreptul gradaţilor, coborî de pe trotuar ca să-i lase să treacă şi-i salută regulamentar. Unul singur îi răspunse, ridicând o mână moale, fără să-i arunce măcar o privire. Amélie se înfurie. Se despărţise de un om liber şi găsea un servitor. „Cât trebuie să sufere! Şi ce mult îl iubesc!”

— Uf! răsuflă el. Ce-a fost mai greu a trecut. Dă-mi geanta!

Se angajară pe o străduţă laterală. Mai făcură câţiva paşi şi se opriră în faţa unui hotel-restaurant, cu faţada zugrăvită în galben. Vitrinele erau pictate cu rozete. Prin uşa deschisă se vedea traversa de rogojină aşezată pe parchetul ceruit. Un câine bătrân somnola pe prag.

— E ceea ce ne trebuie, zise Pierre.

Intrară. Salonul era întunecat şi răcoros. În spatele tejghelei trona o femeie, cu tenul rozaliu şi părul cenuşiu, grasă, surâzătoare. Un brutar, sprijinit de tejghea, îşi bea tăcut vermutul. Era singurul client. Un vis! Pierre alese o masă, în fund, într-un colţ mai ferit, şi comandă o sticlă de vin roşu. Se aşezară unul lângă altul.

Amélie se simţea intimidată, ca şi cum ar fi ieşit pentru prima oară împreună. Fără să-i fie străin, nu mai era pentru ea omul a cărui viaţă fusese zi şi noapte împletită cu a ei. El îi prinsese mâinile pe sub masă şi i le strângea, frământându-le şi scoţând suspine. Patroana îi observa cu coada ochiului.

— Camarazilor nu le venea să creadă, zise el într-un târziu. Aş vrea totuşi să aflu cum ai reuşit să te fofilezi până aici.

— Am cerut un permis la comisariat.

— Şi? Ai luat trenul?

— Da. Până la Pont-Saint-Vincent.

— Şi de acolo?

— M-am descurcat. Nu s-a întâmplat nimic. Dar tu? Nu eşti obosit? Nu ai nevoie de nimic? Unde aţi fost înainte de Pierrela-Trciche?

— La Suippe, apoi la Cuperly.

— A fost greu?

— Să nu mai vorbim, îi răspunse el.

Şi ochii lui priviră în altă parte. Oasele maxilarelor se mişcau nervos sub perii aspri ai bărbii. Slăbise, îmbătrânise. Riduri lungi îi brăzdau fruntea, subliniate de praful negru. Respira tare, umflându-şi nările:

— Într-o zi, poate, îţi voi povesti… mai târziu…

— Da, mai târziu, fu ea de acord. Acum, hai să mănânci.

— Mai am încă în burtă ciorba de la cazarmă.

— Ţi-am adus lucruri bune.

Îşi puse geanta pe masă, o deschise şi scoase câteva provizii.

— Eşti drăguţă, îi mulţumi el.

— Lasă vinul ăla, ţi-am adus ceva mai bun. Uite!

Îi întinse sticla astupată cu un strat gros de ceară roşie.

— Ce-i asta?

— Nu-ţi aduci aminte? Faimosul Bordeaux pe care l-ai comandat cu o lună înainte de mobilizare. Îţi plăcea aşa de mult! Mi-au mai rămas zece sticle. Le păstrez ca pe ochii din cap. Ai un tirbuşon?

— Da, îi răspunse el.

Îi surâse cu un aer încurcat, luă sticla între genunchi, o destupă, adulmecă, umplu paharele. Mâna îi tremura.

— Ei bine, pentru întâlnirea noastră, îi ură el.

Ciocniră. Ecoul clinchetului uşor curse adânc în ea. Tulburată, se repezi să-l întrebe pe un ton fals drăgăstos:

— Cum e? La fel de bun?

Îşi dădu seama că-i vorbeşte ca unui bolnav.

— Parcă şi mai bun. Sau unde m-am dezobişnuit eu! …

Amélie insistă să mănânce cu ea un pic de pâine cu pateu şi cârnat. Începu ea, ca să-i dea exemplu. Mânca şi el, dar în silă şi neluându-şi privirea de la ea:

— Dumnezeule! Eşti aici! Atât de aproape de mine! Atât de frumoasă! Atât de frumoasă! Cum poţi fi atât de frumoasă?

— Nu mai vorbi aşa! Nepieptănată, cu pălăria sucită şi vârful nasului lucios…

— Eşti frumoasă! reluă el cu un fel de disperare încăpăţânată. Asta e! Frumoasă! Foarte frumoasă! Şi eu…

Nu-l lăsă să-şi termine fraza, întrebându-l:

— Până când putem rămâne aici, Pierre?

— Va trebui să plecăm pe la patru şi jumătate.

— Şi cât e ceasul?

Scoase din buzunar un ceas.

— Ora două şi cinci minute.

— Deja!

Îşi mai turnă un pahar şi-l bău cu înghiţituri mici, mijindu-şi ochii.

— Mi-aduc foarte bine aminte. L-am procurat de la domnul Hautnoir. Cincizeci de sticle. Ultima oară am băut din el când am sărbătorit o mare comandă primită de domnul Florent… Ce-am mai râs în seara aia, ce-am mai râs…

Învârtea paharul pe jumătate gol în mâini de parcă ar fi vrut să mai citească şi alte imagini din acel timp trecut. Cu un nod în gât, Amélie îl implora să fie calm, încercând să se convingă că, în ciuda a toate, era fericită.

Brusc se ridică, împingând scaunul.

— Unde te duci? întrebă el.

— Lasă-mă, vin imediat.

Stăpâna restaurantului nu mai era la tejghea. Putea fi auzită mânuind cratiţele în spatele unei uşi. Luându-se după zgomot, Amélie intră într-o bucătărie mică, curată şi însorită.

— Ce doreşte doamna? o întrebă patroana, ştergându-şi mâinile de şorţ.

— Aveţi o cameră de închiriat?

— Pentru cât timp?

— Pentru această după-amiază.

— Patroana îşi umflă uşor bustul şi gâtul ei deveni de două ori mai gros:

— Nu prea închiriem camere cu ora… Aţi face bine să mergeţi la „Hôtel de la Marne”… Nu-i departe…

Amélie se simţi priviia bănuitor: pălăria prea elegantă, poşeta, costumul cu colereta şifonată. O judeca după înfăţişare. Stăpânindu-şi sfiala, murmură:

— N-avem timp, doamnă. Soţul meu pleacă peste două ore.

— Peste două ore? Da, da, înţeleg!… Şi ziceţi că soldatul acela este soţul dumneavoastră?

— Bineînţeles, doamnă!

— Ah, ce nenorocire!

— Vă rog, doamnă…

Figura patroanei se lumină:

— O să vă dau tot camera nr. 3… Staţi să mă duc după cheie…

Dispăru şi se întoarse curând, cu cheia în mână şi un ştergar curat pe braţ.

— E o cameră frumoasă. V-o dau pe trei franci. E bine?

— E foarte bine, se bâlbâi Amélie. Vă plătesc chiar acum…

Scoase din poşetă trei monede. Una căzu pe podeaua de gresie. Amélie se aplecă s-o ridice, ceea ce-i spori stinghereala. Dar sacrificiul impus pudorii ei dădea măsura iubirii pentru Pierre. Se ridică.

— Puteaţi plăti şi după aceea, zise patroana, strecurând monedele în şorţ. Dacă vreţi să mă urmaţi, v-aş arăta…

— Nu e nevoie, doamnă, o refuză Amélie.

Patroana clipi din ochi şi-i adresă un surâs de complicitate feminină:

— Sunteţi grăbită!

— Da, doamnă, o aprobă Amélie.

— Atunci luaţi cheia şi prosopul şi mergeţi singură. Scara e în fundul sălii. Urcaţi la primul etaj. Şi imediat, în stânga. Găsiţi dumneavoastră…

Amélie reveni în restaurant, se apropie de masă şi zise în şoaptă:

— Vino, Pierre.

El se miră:

— Unde vrei să mergem?

— Am închiriat o cameră, îi răspunse ea.

— Tu? Cum ai reuşit?

Prea emoţionată ca să vorbească, ea se mulţumi să-i arate un botic plin de drăgălăşenie. Pierre strânse proviziile, ridică geanta de voiaj şi o urmă. Patroana

ieşise din bucătărie şi-i privea trecând. Curiozitatea ei era binevoitoare. Îi plângea, îi invidia poate. În orice caz, îşi imagina urmarea. Era insuportabil! Ajunşi în cameră, respirară uşuraţi. Mobilierul se compunea dintr-un pat, un scaun şi o măsuţă de toaletă, pe jumătate mascată de un paravan de hârtie galbenă, plină de urme de muşte. Fereastra era larg deschisă. Soarele intra în voie. Amélie trase obloanele, dar lumina, strecurându-se printre lamele de lemn, risipea şi aurea penumbra, încât se putea vedea chiar şi cel mai mic obiect, în clipa în care luase hotărârea, nu se gândise nici ce vor spune, nici ce vor face, de îndată ce se vor trezi singuri între patru pereţi. Acum se simţea încurcată de prea marea libertate care li se oferise după unsprezece luni de aşteptare. El lăsase geanta de voiaj într-un colţ şi acum se uita la nevastă-sa cu un aer îndrăgostit şi stingher.

— Fă-te comod, Pierre, îl invită ea. Poate că ţi-e cald.

— Şi tu?

— Mă dezbrac şi eu. Chiar că am nevoie!

Se străduia să pară degajată ca să-i dea curaj şi să se elibereze pe ea însăşi de neliniştea care o apăsa.

— Eşti tare frumos îmbrăcată 1 observă el.

— Cu tot praful de pe drum, cred, mai degrabă, că arăt a cenuşăreasă! De ce nu stai jos?

— Bine, bine!

Se aşeză stângaci pe marginea patului şi-şi lăsă mâinile pe genunchi.

— E un taior foarte practic pentru drum. De altfel, îl ştii.

— Oh! Da, da! îmi amintesc. Nu li-ai mai cumpărat şi alte rochii, alte pălării?

— Fireşte că nu! De ce mă întrebi?

Îşi scoase pălăria, o puse pe scaun, luă un pieptene şi-şi aranjă părul într-o oglindă cu rama de bambus, agăţată de perele.

— Părul tău! zise el.

— Ce e cu părul meu?”

— Nimic.

Lăsă capul în jos. Ea se prefăcu a nu înţelege. Începu să râdă şi trecu în spatele paravanului ca să-şi răcorească mâinile şi faţa. După un moment de ezitare, îşi scoase pantofii încinşi, ciorapii rupţi de atâta mers şi taiorul prea strâmt în umeri şi sub braţ. Apoi, în picioarele goale, numai cu un ilicuţ de in ieşi din ascunzătoare ca să-l surprindă. El nu se mişcase. În privirea care o întoarse spre ea se citea admiraţie şi teamă.

— Ce molatic eşti! îl dojeni ea.

Vru să-l ajute să-şi descheie tunica, dar el se dădu înapoi:

— Nu mă atinge!

— Doar nu vrei să stai aşa, Pierre?

— Ba da.

— De ce?

— Pentru că… pentru că…

Faţa i se strâmbă. Ochii i se umplură de lacrimi. Cu o grimasă de furie şi de ruşine strigă:

— Pentru că sunt murdar, Amélie!… Pentru că miros urât!… Pentru că am păduchi!…

Năucită, ca sub efectul unei palme, rămase o clipă nemişcată, cu mintea rătăcită. Mila îi umpluse inima şi stătea gata să i-o frângă. Brusc făcu un pas înainte, îi luă capul în mâini şi-l sprijini de pieptul ei. El se zbătu, dar fără putere:

— Nu, Amélie… Lasă-mă… Mi-e ruşine…

Dar ea se aplecă peste el, îi sărută părul, fruntea, respiră mirosul de sudoare, se îmbătă de mizeria nemărturisită:

— Taci, Pierre!… Chiar nu înţelegi nimic!… Te iubesc!… Te iubesc!…

— Cum poţi să mă iubeşti?

— Dar ce-ţi închipui? Credeam că am să te găsesc altfel? Bărbierit sau bărbos, nu schimbă nimic! Eşti tot tu!… Pierre al meu… bărbatul meu!

Lipită de el, îi simţea trupul mare de bărbat puternic, slab şi musculos, contractându-se, tremurând lângă pântecul ei. O voce hohotitoare îi răscoli măruntaiele:

— Oh, Amélie… te-am dorit adesea!… Eram nebun! … Şi acum că eşti aici…

Ea se suise cu un genunchi pe pat şi încerca să-i mângâie faţa care se ferea de ea. Buzele i se striveau, i se zgâriau de obrazul bărbos. Un suspin pe care el nu-l prevăzuse şi nu-l putuse împiedica îi răni gâtul:

— Ce-au făcut din mine? Mi-e silă!…

Lacrimile în frigeau pleoapele arse de vânt. Nu-l văzuse niciodată plângând. Tulburată, nu se mai gândea să-i aţâţe iubirea, ci să-i uşureze chinul.

— Nu te mai gândi, îl consola ea. Lungeşte-te. Odihneşte-te.

Din instinct, abordase un ton matern care-l emoţionă. Respira mai liniştit; o lăsă să-i scoată tunica. Cămaşa murdară, ruptă îi atârna pe piept. Două pete mari de sudoare îi marcau subsuorile. Amélie remarcă plăcuţa de identitate lucind la încheietura mâinii: un nume, un număr. Bărbatul ei pregătit pentru moarte. Alungă repede gândul şi încercă să surâdă:

— Te simţi, oricum, mai bine aşa!

— Da, murmură el. Iartă-mă…

Se întinse eu mâinile sub ceafă şi cu picioarele pe marginea patului, ca să nu murdărească pătura:

— Ce confort!… Mă afund!… Aproape că uitasem!…

Ea se aşezase de-a curmezişul şi-i mângâia fruntea cu mâna, uşor:

— Continuă, şopti el. E atât de bine…

Visa cu privirea pierdută:

— Dac-aş fi ştiut că vii, măcar m-aş fi bărbierit. Cred că te-ai speriat când m-ai văzut!

— Deloc!

— Stăteam atât de prost la Pierre-la-Treiche! Niciun minut de răgaz. Exerciţii şi iar exerciţii…

— Credeam că eşti în refacere.

— Eram în refacere pentru că nu mai exista niciun risc.

— Şi acum unde vă duceţi?

— Nu se ştie.

— În prima linie?

— Probabil.

Se înfioră, îngheţată de semnificaţia teribilă a răspunsului. Nu mai trebuia să stea pe gânduri. Maşinal, îşi plimba degetele pe fruntea aspră şi asudată, urmând conturul obrazului, al bărbiei, învăţa să-i recunoască faţa, pipăind-o ca o oarbă.

— Data viitoare, ai să-mi anunţi vizita, reluă el. O să mă spăl, o să mă parfumez, am să mă fac frumos…

Voia să glumească; un surâs. slab îi întinse buzele.

— Dacă-ţi spun că le iubesc mai mult aşa, îl linişti ea.

— Nu-mi vine a crede.

— N-ai dreptate. Îţi închipui că eşti foarte inteligent şi nu-ţi trec prin cap decât idei stupide…

Vorbind, îi strecură mâna în despicăţura cămăşii, atinse pielea caldă în dreptul inimii. Acolo bătea viaţa, preţioasă, primejduită. Brusc, Amélie se prăbuşi, gemând peste trupul acestui bărbat pe care-l iubea şi pe care voiau să i-l ia:

— Nu spune nimic!… Strânge-mă!… Tare!… Am nevoie de tine!

O dezolantă panică se amesteca în dorinţa lui. O cuprinse violent în braţe şi, lăsându-se în voia simţurilor,

redeveni bărbat. Nu-i mai era ruşine. O domina. Îi boţea gura într-un sărut imperios. Topită de recunoştinţă, ea îl lăsa s-o dezbrace şi s-o frământe cu mâinile lui mari care-şi căutau drum spre pielea ei. Înainte chiar de a reuşi s-o dezbrace de tot, se aruncă peste ea strivind-o cu greutatea, căldura şi agitaţia lui. Un spasm subit îl înţepeni, imobilizându-l. Deschizând ochii pe jumătate, văzu chipul lui Pierre crispai într-o expresie de tandră suferinţă. Suflul plăcerii continua în ea, se calma, schimbându-se într-o nevoie de blândeţe şi proiecţie.

Mai târziu, desfăcură patul şi se dezbrăcară de lot. O iubi cu mai multă pricepere şi mai puţină sălbăticie. Voluptatea îi cuprinse în aceeaşi clipă, tulburătoare, minunată. Când totul se termină, ea se ghemui în braţele lui. Amorţită de plăcere, abia dacă se mai gândea la ceva. Nici măcar nu-şi mai dorea o nouă îmbrăţişare. Şi fără îndoială, epuizat, domolit, nici el nu mai dorea. Abia acum îşi gustau profunda bucurie, uşuraţi, încrezători. Cuvinte simple le veneau pe buze:

— Dragostea mea… Sunt atât de fericit!…

— Şi eu, Pierre… E de necrezut cât ne iubim!…

— Mi se pare că nu e adevărat… Că e prea mult…

El tăcu, dar el-i simţea cu atât mai mult prezenţa. îl auzea trăind alături de ea, respirând, plescăind uşor din buze, frecându-şi picioarele sub cearşaf. Timpul curgea între ei într-un flux regulat şi încetinit. Vise stupide îi bântuiau. Ea spera că Pierre va adormi doborât de oboseală, lăsând să treacă ora de plecare, că nimeni nu va băga de seamă şi că, scăpaţi de grijile războiului, îşi vor sfârşi amândoi zilele în acest loc retras. El îşi pusese ceasul pe noptieră. În tăcerea camerei, lic-tacul se amplifica, încetul cu încetul, evocând travaliul unui animal răufăcător. „O secundă… şi încă o secundă…” Ea ar fi vrut să-şi astupe urechile. Mai aveau atât de puţin timp în faţa lor. O jumătate de oră! Trei sferturi de oră,

poate! Pierre se ridică într-un cot, se uită la ceas şi suspină:

— Oh, Amélie!…

— Ce e?

— E ora patru. Trebuie să mă pregătesc.

Ea nu avu nici măcar forţa să protesteze. Se îmbrăcară fără să scoată o vorbă. Pe jumătate ascunsă sub paravan, se uita la el cum îşi înfăşură moletierele, cum îşi încheia tunica de bumbac, albastră, veche şi murdară, făgăduit tuturor servituţilor şi pericolelor războiului. Bocancii cu ţinte scrâşneau pe parchet. Se mişca greoi. Murmura:

— Amélie, vreau să te rog ceva: nu mă conduce până la gară. Mi-ar fi prea greu. Rămâi aici. În această cameră. În camera noastră. Aşa voi avea impresia că ne-am despărţit pentru moment, că te voi regăsi curând, înţelegi…

Stăpânindu-şi lacrimile, ea îşi exprimă acordul printr-o mişcare din cap. Apoi, parcă trezită de o idee importantă, se repezi la geanta de voiaj. Mai rămăseseră cârnaţi, pâine, ciocolată. Fusese gala să uite. Fără să se grăbească, împachetă proviziile într-o hârtie, străduindu-se să le lege bine cu o sfoară. Fiecare gest întârzia despărţirea. Când totul fu gata, când nu mai avu nimic de făcut, nimic de zis, Pierre luă pachetul cu mâna stângă, în cea dreaptă ţinându-şi chipiul. Parcă ar fi fost un şcolar pregătit să se întoarcă la pension.

— Ei bine, gata! Să-i îmbrăţişezi pe cea mică şi pe Denis pentru mine. Salută pe toată lumea. Şi nu-ţi face griji… îţi voi scrie…

Vocea i se înecă. Ea se sprijini de el. Dar el nu făcu gestul de a o strânge în braţe, ca şi cum s-ar fi temut că, îmbrăţişând-o, nu s-ar mai fi putut despărţi de ea. Amélie se ridică în vârful picioarelor. El îşi lăsă capul în jos. Pentru ultima oară, îşi lipi buzele de gura care i se

refuza. Cu blândeţe, o îndepărtă. îl auzi zicând în şoaptă:

— Mulţumesc, Amélie… Mulţumesc pentru tot… Te iubesc…

O privire disperată îi biciui obrazul. Uşa se trânti. Rămăsese singură.

— Şi la întors cum te-ai descurcat? o întrebă domnul Buche.

— N-a fost uşor, îi răspunse Amélie. Permisul meu era stabilit pentru Pierre-la-Treiche şi eu ajunsesem la Toul, unde, normal, n-aveam dreptul să păşesc. Sublocotenentul de serviciu din gară, acela care mă informase şi înainte, m-a scos din încurcătură. M-am întâlnit iarăşi cu el. I-am explicat totul. S-a oferit să-mi ia bilet şi m-a condus până la tren, fără să-mi ceară niciun document. Dacă nu l-aş fi întâlnit, ce m-aş fi făcut!

— Te-ai fi descurcat, îi zise domnul Florent, ai curaj! Te felicit!

Clienţii obişnuiţi se înghesuiau în faţa tejghelei. Toţi erau curioşi să audă povestirea Améliei care sosise chiar în dimineaţa aceea din călătorie, la ora opt. În timp ce ea deschidea cafeneaua pentru dejun, doamna Rousseau se duse după Elizabeth la doamna Boursier. Trecuse o oră de când bătrâna doamnă plecase. Amélie începuse să-şi piardă răbdarea:

— Oare ce-o fi făcând de atâta timp?

— Parcă nu ştii, o linişti Denis, cum stă de vorbă pe drum cu toată lumea…

Cu mânecile suflecate, ridica paharele goale de pe tejghea şi le spăla imediat.

— Şi, în afară de asta, se interesa domnul Buche, cum stăm cu moralul oamenilor?… Ai fost aproape de ei. Ce crezi?

Amélie se tulbură:

— Păreau foarte obosiţi şi murdari…

Domnul Florent voia să ştie opinia lui Pierre despre

mersul operaţiunilor.

— Am vorbit foarte puţin, mărturisi Amélie.

Pândea uşa: doamna Rousseau tot nu se arăta. Era de neînţeles.

— De acord, o aprobă domnul Florent, dar totuşi, în ansamblu, credea într-o ofensivă generală sau în acţiuni răspândite pe tot frontul?

— El nu crede nimic, suspină Amélie. Când ne-am despărţit nici măcar nu ştia încotro va pleca! îi duc fără să le spună unde…

— Au avut multe pierderi?

— Nu mi-a spus.

— Şi pe camarazii lui nu i-ai întrebat?

— Nu.

Înghesuită între domnul Buche şi domnul Florent, grataragioaica scoase o exclamaţie de indignare:

— Ce întrebare! Parcă n-ar fi avut altceva de făcut, biata de ea!

Bărbaţii schiţară un zâmbet discret, dar Amélie nu-şi putu stăpâni roşeaţa din obraji.

— Sunteţi toţi nişte brute, îi ameninţă cu degetul grataragioaica. Atâta delicateţe cât la becurile de gaz!

Admirându-şi sora pentru curajul de care dăduse dovadă în călătoria ei, Denis era totuşi supărat pe ea pentru că se dovedise incapabilă să-l informeze asupra câtorva puncte importante: luase oare parte Pierre la atacurile la baionetă? câţi nemţi omorâse? Ofiţerii din regimentul lui ieşeau întotdeauna primii la atac, înaintea soldaţilor? Dacă ar fi fost s-o crezi pe Amélie, ea petrecuse două ore cu soţul ei vorbind despre casă, despre tatăl şi fratele ei, despre Elizabeth şi comerţ. Nu merita să mergi atât de departe pentru o conversaţie atât de banală! Pe la ora nouă şi douăzeci, clienţii începură să se împrăştie. Denis se retrase ultimul,

împreună cu domnul Buche. Amélie rămase în prag să pândească sosirea doamnei Rousseau. „Nu poţi, cu adevărat, să te încrezi în nimeni”, se gândea ea. Mai bine m-aş fi dus chiar eu”. Brusc, şirul gândurilor îi fu întrerupt: zărise silueta îndesată a doamnei Rousseau, coborând strada Montreuil, legănându-se de pe un picior pe altul. Singură. Furioasă. Cu mâinile goale. Amélie se repezi la ea:

— Şi Elizabeth? Unde e Elizabeth?

Doamna Rousseau mormăi, plină de dispreţ:

— Am sunat, am bătut… Doamna Boursier nu răspunde!

— Nu-i acasă?

— Ba da, dar cred că doarme!

— La ora asta?

Intrară în cafenea.

— Da, doamnă Mazalaique, îi răspunse doamna Rousseau, la ora asta! îşi bagă vată în urechi ca să nu audă dacă bate cineva. Cu viaţa pe care o duce, are nevoie de somn! Altfel nu ţine la tăvăleală!

Neliniştea puse stăpânire pe Amélie:

— Ce lot spuneţi „acolo, doamnă Rousseau? Explicaţi-mi, vă rog…

— Nuc nimic de explicat! Nu v-aţi gândit ce faceţi când aţi încredinţat-o pe Lisette acestei persoane, în loc. să mi-o lăsaţi mie!

— Am lăsat-o pentru că doamna Boursier, lucrând acasă, putea s-o supravegheze mai bine pe fiica mea.

Doamna Rousseau îşi înălţă capul atât cât îi permitea spatele ei încovoiat şi zise molfăind din buze cu dispreţ:

— În privinţa asta pot să spun că a fost supravegheată! Au fost chiar doi care au păzit-o!

— Doi?

— Ei da, doamna Boursier nu trăieşte singură!

— Cum?

— Primeşte la ea un bărbat.

— Nu se poate, se bâlbâi Amélie.

— Ce, nu ştiaţi? De mai mult de o lună! Tot cartierul ştie.

— Şi soţul ei?

— Soţul ei e pe front!

— Atunci ar trebui…

— Ce să spun! Nici nu-şi mai doreşte să se întoarcă. Şi-a găsit unul mai bun! Băcanul din strada Tunis…

— Domnul Toupelain?

— Chiar el! Un bărbat de cincizeci de ani. Tatăl unei fete al cărei logodnic lucrează la fabrica de tutun. Se întâlneşte de cinci ori pe săptămână şi-i aduce pateu de gâscă şi prăjituri. Şi ce chei se încinge! Doamna Toupetain acceptă pentru că magazinul e pe numele soţului şi e obligată să înghită totul. Iată cine-mi e doamna Boursier! Ziua face croitorie, iar noaptea se distrează. Şi micuţa Elizabeth, în leagănul ei, lângă ăştia doi, nu credeţi că e o ruşine?

Amélie îşi imagină scena şi se înfioră. Un val de oroare se ridică în ea la idèea că fiica ei petrecuse două nopţi într-o cameră în care doi adulteri se dedaseră la jocuri amoroase.

— Îngrozitoare creatură! scrâşni ea printre dinţi.

Acum înţelegea totul: brusca prosperitate a doamnei Boursier, mâncărurile fine, pălăriile noi, toaletele elegante. Şi Elizabeth care mai era încă acolo! Trebuia s-o scoată repede din această atmosferă de depravare.

— Mă duc eu acolo! exclamă ea. Şi vă jur că doamna Boursier o să audă când am să bat la uşă.

Doamna Boursier locuia pe strada Montreuil, colţ cu strada Tunis. După ce sună, Amélie auzi o pereche de papuci lipăind, uşa se întredeschise puţin ca apoi să se deschidă larg:

— Doamna Mazalaique! Ce surpriză plăcută! Intraţi! Chiar acum hrăneam fala…

Evident, doamna Boursier abia se dăduse jos din pat. I se vedea faţa jilavă, vineţie, de sub o claie de păr încâlcit. Ochii ei mici şi porcini abia se întredeschideau de somn. Îşi puse un halat peste cămaşa de noapte şi întrebă:

— Aţi reuşit să vă vedeţi soţul? Cum aţi călătorit?

Fără să-i răspundă, Amélie traversă camera, trecu în spatele unui paravan de creton trandafiriu cu ramuri albastre şi-şi descoperi uşurată fetiţa, culcată în leagăn, cu biberonul gol în mâini, cu guriţa mânjită de lapte şi privirea vioaie.

— Ce drăguţă a fost cu mine în absenţa dumneavoastră! zise doamna Boursier.

Elizabeth lăsă biberonul şi întinse mânuţele spre mama ei. Amélie îşi ridică fetiţa cu frenezie, o strânse la piept, o acoperi cu sărutări, ca şi cum, fiind gata s-o piardă, se îndoia încă de norocul de a o fi găsit. Fetiţa râdea de plăcere că era astfel smucită şi frământată.

— Vedeţi ce sănătoase suntem şi ce bine arătăm, doamnă! susura doamna Boursier cerşind laude.

În ciuda ferestrei deschise, o duhoare de mâncare cu usturoi plutea în aer. Vasele murdare stăteau vrăfuite pe masă. Maşina de cusut ţinea între ace un val de ţesătură mov. Amuţită, strângându-şi fata în braţe, Amélie se întoarse în mijlocul camerei şi se opri în faţa patului desfăcut. Pernele şifonate, cuverturile date în lături, cearşafurile boţite, totul în acest cuib mărturisea despre voluptuoasa luptă care se dăduse cu numai câteva ore mai înainte. Un val de greaţă îi întoarse stomacul tinerei femei. S-ar fi putut retrage imediat fără explicaţii, dar nu voi să plece înainte de a-i spune doamnei Boursier ce avea de spus. Aceasta se apropiase şi-i întindea păturile fetei, zicându-i:

— Înveliţi-o să nu răcească la picioare.

— Amélie se execută fără să scoată o vorbă” de mulţumire.

— Dar nu mi-aţi povestit dacă l-aţi văzut pe domnul Mazalaique, reluă doamna Boursier.

Urmă o clipă de tăcere.

— S-a întâmplat ceva rău acasă la dumneavoastră? întrebă doamna Boursier.

— Mâi degrabă la dumneavoastră nu merge ceva, se răsti Amélie.

Şi fără să-i lase doamnei Boursier timp să se dezmeticească, continuă pe un ton fremătător:

— Aţi abuzat de buna mea credinţă propunându-mi să-mi păziţi fetiţa când nu aveaţi dreptul s-o faceţi în situaţia dumneavoastră!

— Dar ce are situaţia mea? se bâlbâi doamna Boursier.

— Nu e în ordine!

— Cine v-a spus?

— Oamenii din cartier!... Toată lumea!... Nu încercaţi să negaţi!... Ştiu şi numele celui cu care vă întâlniţi în odaia dumneavoastră!...

Doamna Boursier tresări. Nasul şi bărbia i se ascuţiră. O lucire arogantă îi fulgeră ochii. În spatele ei se zărea fotografia domnului Boursier, surâzând extaziat, acceptând totul.

— Viaţa mea privată nu priveşte pe nimeni! i-o reteză ea.

— Nu m-aş ocupa de viaţa dumneavoastră privată dacă nu v-aş fi încredinţat copilul, o fulgeră Amélie.

— Doar nu v-am estropiat-o? întrebă doamna Boursier, râzând obraznic.

— Aţi amestecat-o în mizeriile vieţii dumneavoastră!

— A şi văzut ea multe! De după paravan...

Replica neaşteptată o deconcertă pe Amélie. O clipă,

printr-un efect de ciudată dedublare, se imagină lovind-o pe femeia care i se împotrivea. Dar Elizabeth îi ţinea mâinile legate şi o împiedica să acţioneze. Săltă greutatea dintr-o mişcare a coapsei şi murmură:

— Eu nu discut detaliile… E un principiu…

— Principiu! Principiu! ţipă doamna Boursier. O mucoasă de opt luni… Şi dumneavoastră o culcaţi în aceeaşi cameră!

— Nu văd legătura!

— O să vedeţi când va veni soţul în permisie! O să se întâmple acelaşi lucru ca şi aici, nici mai mult, nici mai puţin! Şi tot în faţa ei!

Amélie îşi crispă mâinile pe trupul fetiţei care gângurea dulce.

— Acela va fi soţul meu, tatăl ei! răspunse ea cu demnitate.

— Vedeţi să nu facă vreo diferenţă la vârsta ei!

— Ea nu, doamnă Boursier, ci eu! Vă repet că purtarea dumneavoastră este incalificabilă! Şi asta cu atât mai mult cu cât soţul dumneavoastră e pe front!

— Nu eu l-am trimis!

— El îşi riscă viaţa în acest moment şi dumneavoastră… Cochetaţi cu primul venit… înşelaţi cu laşitate un om absent care se bate pentru Franţa!… îi dezonoraţi căminul!…

— Dacă ar fi aici, nu i-ar păsa! Nu-l cunoaşteţi! De zece ani de când îmi pune coarne, a venit şi rândul meu să mă răzbun…

— Ar fi trebuit să fi aşteptat sfârşitul războiului ca să vă răzbunaţi, după cum ziceţi!…

Doamna Boursier îşi puse mâinile în şolduri şi-şi legănă furioasă capul:

— Dumneavoastră aţi aşteptat sfârşitul războiului ca să vă căutaţi bărbatul? Vă mânca undeva! Nu mai aveaţi astâmpăr!

— Vă interzic să faceţi comparaţie!

— Şi totuşi trebuie! Şi dumneavoastră şi eu suntem la fel! Avem nevoie! Natura!

— Sunteţi de-a dreptul mârşavă! şuieră Amélie.

Întoarse uşor capul ca să se ferească de Elizabeth, amuzată s-o apuce de bărbie şi de gură, care se mişcau în efortul conversaţiei.

— Mârşavă sunteţi dumneavoastră! i-o întoarse doamna Boursier. Să mă învăţ minte să mai fac servicii! Ar fi trebuit să bănuiesc că nu sunteţi decât o moftangioaică! Fă-mi-o, dar nu vorbi! O virtute ca asta e mai rea decât viciul!

Gata să-şi iasă din fire» Amélie se salvă prin dispreţ:

— Inutil să mai ţipaţi, doamnă Boursier, zise ea calm. Injuriile dumneavoastră nu mă ating. Soţul meu este prieten cu al dumneavoastră, nu mi-am făcut decât datoria să vă atrag atenţia că vă aflaţi pe un drum greşit…

— Nu vrei să-i scrii chiar acum, pe loc?

— N-o să-i scriu, dar vă interzic de azi înainte să veniţi la cafenea!

— Ce să zic, o să-mi lipsească tare!

— Şi vă mai rog să-mi lăsaţi leagănul şi lucrurile fetiţei la portărească. Va veni fratele meu să le ia.

— Până atunci, uşa e acolo, daţi-vă osteneala să ieşiţi!…

Aranjându-şi copilul în căuşul braţelor, Amélie ieşi ţinându-şi capul sus, sigură că acţionase onorabil.

A doua zi, aşteptă în zadar veşti de la soţul ei. Poştaşul nu-i aduse decât o scrisoare de la tatăl ei, tristă şi blândă. Se gândi la zilele monotone ale lui Jérôme în casa rămasă prea mare pentru el, la ruinele de la Veixou pe care acesta le vizita cu o ciudată devoţiune, la câinele adunat de pe drumuri, la doamna Pinteau, la fierărie, la vecini. Era o altă lume. O insulă de pace şi de amintiri.

Dar Amélie n-ar mai fi suportat să trăiască acolo. La Paris era mai aproape de război şi de bărbatul pe care-l iubea. Viaţa la cafenea îşi reluă cursul normal. Doamna Boursier nemaivenind, doamna Rousseau îşi dublase atenţiile faţă de Elizabeth. Un client venise să închirieze o cameră la hotel. Amélie nu avea decât două camere ocupate din şase (una de doamna Rousseau, care nu plătea, cealaltă de domnul Clapeton, gravorul, care muncea pe sponci, bea prea mult calvados şi avea datorii mari la chirie). Ar fi, răsuflat mai uşurată dacă ar fi avut încă un locatar. Era un văduv de cincizeci de ani, mic de statură, nervos, bolnăvicios, pe nume Anatole Lubin, muncitor într-o uzină de conserve pentru armată. Fără să se lase rugat, îi plăti chiria pe trei luni înainte.

Mai trecură două zile, tânjitoare, inutile. În sfârşit, vineri dimineaţa, pe când Amélie ajunsese la capătul puterilor, poştaşul îi aduse scrisoarea pe care o aştepta.

Se repezi la ea:

„Scumpa mea.

Îţi scriu ca să te pun la curent cu un lucru extraordinar. Duminică, urcând în vagon, alături de ceilalţi, mintea mi-era plină de dulci imagini. Ideea de a pleca din nou pe front mă întiista peste măsură. După o clipă, am scos capul pe fereastră: ciudat! Trenul care trebuia să meargă spre nord părea, mai degrabă, s-o fi luat spre vest. Le-am zis camarazilor. Citeam numele gărilor. Nicio îndoială! Ne duceau departe de front. Şi unde crezi că am ajuns? într-un locşor liniştit al cănii nume nu ţi-l pot spune. De data aceasta, suntem în refacere şi pentru o perioadă mai lungă. Căpitanul crede că vom sta pe aici patru sau cinci săptămâni. Dar asta nu-i nimic! Închipuie-ţi că unul dintre camarazii mei are o mătuşă care locuieşte la Flesselles, în apropiere ele Amiens. Se numeşte doamna Joséphond şi vrea să ne cumpere cafeneaua clin strada Montreuil. Ar putea fi o

excelentă afacere. Tu ce crezi?…

Amélie se întrebă dacă soţul ei nu înnebunise, reciti ultimele rânduri şi continuă din ce în ce mai neliniştită:

„Te sfătuiesc să nu Iaşi să-ţi scape ocazia; necazul e că dacă, aşa cum sper, te vei decide să vinzi, va trebui să vii la Flesselles să discuţi condiţiile cu persoana: doamna Joséphond este din nefericire suferindă şi în acest moment nu se poate deplasa. Comisarul de poliţie îţi va elibera un permis, la vederea acestei scrisori, vizat de primărie…”

O lumină se făcu în mintea Améliei: era vorba de un subterfugiu pentru a înşela cenzura. Pierre se afla la Flesselles şi o invita şi pe ea să vină!

„Fireşte, drumul îţi va da multă bătaie de cap. Dar face! Important este să poţi vinde cafeneaua. Nu merită osteneala?”

Fiecare frază o umplea acum de bucurie. Se amuză de felul cum strecura subînţelesurile. I se părea chiar că sub această formă deghizată, Pierre era şi mai fermecător.

„Camarazii cărora le-am arătat fotografia ta sunt de părere că eşti frumoasă. Mulţi dintre ei au scris soţiilor lor despre ceea ce dl făcut tu, sfătuindu-le să-ţi urmeze exemplul Numai că, săracii de ei, nu-şi prea fac iluzii! Nu toate femeile au curajul Améliei mele. Nu mă gândesc acum decât la cum vei vinde cafeneaua doamnei Joséphond Ce bine y a fi! închei scrisoarea şi deja încep să aştept răspunsul. Repede! Repede!

Te îmbrăţişez cum îţi place ţie. Sărut-o duios pe micuţa noastră. Şi nu-l uita nici pe Denis. Aş vrea atât de mult să-ţi văd chipul citind această scrisoare!

Pierre”.

Până seara, Amélie trăi într-o stare de bucurie febrilă. Era încă prea devreme pentru a-i pune pe consumatori la curent cu viitoarea ci călătorie. Dar

veselia şi zăpăceala ei îi făcuseră să bănuiască deja că era cu mintea în altă parte. În mai multe rânduri, uită comenzile şi greşi restul. Denis, singurul care ştia secretul, îşi urmărea sora pe furiş. După cină, îi zise că ar vrea să meargă să joace biliard cu prietenul său Paulo. Cum i-ar fi putut refuza această favoare, când ea însăşi era fericită? îi dădu câţiva bănuţi şi-l privi plecând cu un sentiment de duioşie. Cafeneaua era goală; până la închidere nu mai aştepta clienţi. Singurătatea nu-i displăcea Améliei, pentru că i se oferea astfel răgazul să se gândească în voie la drumul pe care avea să-l facă: „Dacă Pierre, aşa cum mi-a promis, îmi va trimite o scrisoare semnată de această doamnă Joséphond, comisarul, binevoitor, nu-mi va refuza cu siguranţă un permis de liberă trecere pe motiv de afaceri. Fetiţa o voi lăsa la doamna Rousseau. O să mă îmbrac cu o rochie verde, comodă la mers, o să-mi pun o pălărie uşoară...” Mintea îi era plecată la întâlnirea cu Pierre, mâinile aranjau paharele, sticlele, ştergeau tejgheaua şi ordonau banii în cutie. Se pregătea se tragă obloanele în faţa prăvăliei când în cafenea intrară două femei. Amélie nu le văzuse niciodată. Una era micuţă, brunetă, cu umerii pătraţi, un bust lat şi o faţă tânără şi uscăţivă. Cealaltă, pufoasă, înaltă şi blondă, destul de frumoasă, purta ochelari, dând impresia că priveşte departe. Purta o pălărie garnisită cu cireşe care păreau reale.

— Doamnele doresc ceva? întrebă Amélie.

— Doamna Mazalaique, nu? i se adresă micuţa brunetă.

— Da.

— Eu sunt doamna Vernac şi ea e prietena mea, doamna Soufaneix.

Pronunţă aceste două nume cu un aer de complicitate radioasă, de parcă ar fi fost sigure că Amélie, auzindu-le, îşi va manifesta pe loc bucuria.

Amélie, surprinsă, tăcea şi surâdea politicos, în mintea ei nu exista nici Soufaneix, nici Vernac. În sfârşit, la întâmplare, murmură:

— Doriţi să serviţi ceva, doamnelor?

— Cu plăcere, îi răspunse doamna Vernac. Două cafele, nu-i aşa, Georgette? Nu ne sfiim, doar suntem între noi, soţii ale Regimentului 300. Nu-i aşa?

Amélie tresări, îmblânzită, cu inima bătându-i repede:

— Soţii dumneavoastră sunt lot la 300?

— Fireşte! în aceeaşi companie cu domnul Mazalaique, răspunse doamna Soufaneix. Nu v-a spus?

— O, ba da… Unde mi-o fi capul?… Scuzaţi-mă! se bâlbâi Amélie.

Minţea, nu avea curajul să le spună acestor femei că Pierre nu citase numele soţilor lor în scrisorile lui.

— Un trio inseparabil! reluă, doamna Vernac. Camarazi de tranşee, asta spune tot! Nu i-aţi văzut pe domnul Vernac şi pe domnul Soufaneix când aţi fost la Toul?

— Vai, nu, din păcate, răspunse Amélie. Aveam atât de puţin timp la dispoziţie!

— Înţeleg foarte bine, îi răspunse doamna Soufaneix. Ei, în orice caz, v-au văzut!

— Unde?

— La gara de marfă, când îl căutaţi pe domnul Mazalaique! Ne-au scris… cifrat, fireşte…

Agasată de publicitatea care se iscase în jurul persoanei ei, Amélie manevră rapid robinetul percolatorului şi le oferi cafeaua:

— Vă rog să luaţi loc, doamnelor.

Se aşezară toate trei în jurul mesei.

— Aţi primit veşti proaspete?

— Chiar azi-dimineaţă, îi răspunse doamna Vernac.

— Am primit şi eu o scrisoare azi-dimineaţă,

mărturisi Amélie.

— Alunei sunteţi la curent!

— Cu ce?

— Sunt la Flesselles. Ne aşteaptă…

Surprinsă de acest plural, Amélie se bâlbâi.

— Domnul Mazalaique v-a scris, probabil. Ne vor trimite fiecăreia cu poşta viitoare o scrisoare a unui comerciant din Flesselles. Le vom folosi ca documente justificative pentru a cere permis de liberă trecere…

— Veţi merge deci şi dumneavoastră? întrebă Amélie.

— La drept vorbind, bombăni doamna Vernac, nu prea ne-am hotărât!

— Da, întări doamna Soufaneix, bărbaţii noştri nu prea-şi dau seama!… Dumnezeu ştie cât de mult am vrea să-i vedem! Dar să plecăm aşa, la întâmplare, nu e oare primejdios? Când mă gândesc că cenzura le-ar fi putut deschide scrisorile!…

Amélie, tăcea, pradă unei probleme de conştiinţă. Să le sfătuiască pe doamnele Soufaneix şi Vernac s-o urmeze, chiar gândindu-se c-ar fi putut avea neplăceri, sau să le descurajeze şi să-şi cruţe liniştea ei personală? La modul egoist, ar fi preferat să călătorească singură, să ajungă singură la Flesselles. Dar nu le putea refuza ajutorul experienţei sale acestor femei care aveau şi ele bărbaţi pe front şi aceştia mai erau pe deasupra şi prietenii lui Pierre. El îi incitase, fără îndoială, să-şi cheme soţiile. Fie că voia sau nu, era moralmente obligată să le ajute…

— Ce părere aveţi, doamnă Mazalaique? reluă doamna Vernac. Avem vreo şansă de reuşită?

— Sunt convinsă, le asigură Amélie cu o hotărâre care-i făcu şi bine şi rău în acelaşi timp.

— Dar sunt şi riscuri…

— Riscurile nu sunt prea mari. Răul cel mare care ni

se poate întâmpla este să ne oprească în drum şi să ne întoarcă la Paris.

— Şi sancţiunile? Sancţiunile administrative? suspină doamna Soufaneix, sorbind un gât de cafea fierbinte.

Se şi vedea mergând cu capul în piept între doi jandarmi.

— Liniştiţi-vă, le sfătui Amélie. Cu hârtii în regulă şi cu puţin curaj, putem trece.

Ar fi vrut să-şi rezerve puţină independenţă şi adăugă fără prea mare speranţă:

— Evident, va trebui să plecăm eşalonat, la trei, patru zile.

— Vai de mine, ce spuneţi? exclamă doamna Soufaneix. După părerea dumneavoastră, n-ar trebui să călătorim împreună?

— Călătorind împreună, există primejdia să fim remarcate, le sfătui Amélie.

— Credeţi? Ne putem urca în compartimente diferite. La Amiens, în momentul verificării permiselor, ne prefacem că nu ne cunoaştem…

— În aceste condiţii de ce să plecăm în grup? întrebă Amélie.

Doamna Vernac dădu din umeri:

— Dacă suntem împreună, ne va fi mai puţin teamă. La nevoie, ne dăm curaj una alteia, ne ajutăm…

— Pentru mine e simplu, gemu doamna Soufaneix, nu plec decât cu dumneavoastră!…

— Dar e absurd! exclamă Amélie.

— Deloc! Dumneavoastră aţi încercat, aţi reuşit… Aveţi curaj, practică… Singură, numai cu Yvonne, n-aş îndrăzni niciodată!

v Dădu din cap şi cireşele care-i împodobeau pălăria se ciocniră una de alta. Doamna Vernac goli ceaşca şi zise:

— Ne-am adresat dumneavoastră pentru că bărbaţii noştri aşa ne-au recomandat, la sfatul domnului Mazalaique.

— Bine, vom pleca împreună, toate trei… Dar în ce arondisment locuiţi?

— Eu în arondismentul şase, prietena mea în paisprezece.

— E bine! Dacă am fi depins de acelaşi comisariat, am fi trezit bănuieli depunând în acelaşi timp trei cereri pentru o călătorie la Elesselles.

— Sunt în relaţii foarte bune cu poliţistul de la comisariat, le anunţă doamna Vernac.

— Eu pe al meu nu-l cunosc, se amărî doamna Soufaneix.

— Probabil că va trebui să-i dai ceva, o sfătui Amélie. Şi dacă va întreba unde se află soţul dumneavoastră, spuneţi-i că pe undeva prin Vosges.

— Înţeleg! înţeleg! şuşoti doamna Soufaneix, pe care numai ideea minciunii o îngrozea de pe acum.

— Merg şi eu cu tine să-l văd, Georgette, o linişti doamna Vernac, vorbindu-i pe un ton hotărât.

— Mulţumesc, Yvonne. Credeţi c-am putea încerca o asemenea expediţie?

— Fireşte, răspunse simplu Amélie.

I se strânse inima. Din pricina acestor două intruse, aventura, pe care o visase ca pe o cursă nebună în căutarea fericirii, se transforma într-o expediţie colectivă, un pic ridicolă, a trei neveste plecate să-şi caute soţii mobilizaţi.

— Bravo! se bucură doamna Vernac. Îmi plac soluţiile rapide. De îndată ce vom primi scrisorile, vom începe demersurile. Vreţi să notaţi telefonul şi adresa mea? Vopsitoria Vernac – 63, strada Notre-Dame-des-Champs, Fleurus, 10 – 12. Puteţi să mă sunaţi la orice oră din zi. În ce ne priveşte, vă vom trimite o

pneumatică.

Doamna Soufaneix, nevindecată încă de temerile ei, îi surâdea Améliei ca o convalescentă medicului:

— Dragă doamnă Mazalaique! Am atâta încredere în dumneavoastră; v-aş urma la capătul pământului! Parcă mi-a şi venit pofta să-mi fac bagajele!

Entuziasmul ei de novice o emoţionă pe Amélie. Îşi uită pentru o clipă ranchiuna şi le zise pe un ton de competenţă şi protecţie:

— Să nu vă luaţi decât strictul necesar! Va trebui poate să mergem o bucată de drum pe jos…

— Şi de îmbrăcat, cum ne îmbrăcăm?

— Cum nu se poate mai simplu şi mai practic! Nu fuste strâmte, nu corsaje ajustate. Pantofi cu toc plat…

Doamna Soufaneix îi sorbea cuvintele. Capetele li se apropiară, o atmosferă de conspiraţie le învălui.

— Eu am un costum mai vechi, zise doamna Soufaneix: o fustă şi o jachetă de serj, albastre. Credeţi c-ar merge?

— Fireşte.

— Eu rămân cum sunt, declară doamna Vernac.

Purta o rochie-sac, de culoarea prunei, strânsă la mijloc cu o centură de panglică învârstată.

— Mai doriţi cafea? le întrebă Amélie.

— Nu! Nu! exclamă doamna Soufaneix. Şi aşa nu pot să dorm! Sunt atât de enervată!

În clipa acea, Denis intră în cafenea prin uşa din spate.

— Uite-l şi pe fratele meu! îl prezentă Amélie.

Denis părea încurcat şi preocupat. Stângaci, salută femeile şi se aşeză la o masă alăturată:

— Ştii, i se adresă Amélie, doamnele vor să facem drumul împreună.

— A, da? Foarte bine, răspunse el, privind în podea.

— Am auzit că aveţi o fetiţă fermecătoare, aşa mi-a

scris soţul meu, zise doamna Soufaneix. Am putea s-o vedem?

— Acum doarme.

— Biet îngeraş! Să n-o deranjăm. Cine se va ocupa de ea în lipsa dumneavoastră?

— Am o persoană de încredere.

— Şi băiatul? Nu vă e teamă să-l lăsaţi singur?

— O, nu, în privinţa lui sunt liniştită, zise Amélie. E atât de harnic, de cuminte!…

Pronunţând aceste cuvinte, se uită la fratele ei şi-l văzu stând cu fruntea plecată ca şi cum coroana pe care i-o oferise ar fi fost prea grea pentru capul lui. Doamna Vernac dădu semnalul de plecare, ridicându-se. În picioare, abia dacă părea mai înaltă decât stând jos.

— E timpul să ne întoarcem în cantonamentele noastre, spuse ea chicotind un pic soldăţeşte. Sper să nu vă supăraţi c-am năvălit aşa aici, fără să vă avertizăm.

— Nu-i nimic! Bine aţi făcut…

Decepţia o slăbea ca o boală fizică. Pe pragul uşii mai schimbară proteste amabile, complimente, surâsuri şi, în sfârşit, cele două vizitatoare dispărură, foşnitoare în întuneric. Amélie se întoarse spre Denis şi murmură:

— Hai la culcare! Sunt ruptă de oboseală.

Denis clătină din cap. O grimasă jalnică îi trăgea colţurile buzelor în jos. Ea se nelinişti pe loc:

— Nu ţi-e bine?

Denis îi aruncă o privire vinovată şi gemu:

— Oh, Amélie, e îngrozitor!

— Ce e îngrozitor?

— Un pic mai devreme… am fost la „Chope d’or” cu Paulo… Am jucat biliard…

„Asta e! îşi zise ea. O fi lovit bila prea tare şi o fi rănit pe cineva”. Inima i se strânse.

— Ei bine, spune odată! strigă Amélie.

— Albul masca roşul, reluă el. Am vrut să fac

„masa”, aşa…

Schiţă un gest cu braţul drept ridicat, cu mâna stângă sprijinită pe o masă invizibilă:

— Un domn m-a învăţat cum să fac. Şi poc! N-am avut noroc!… Cu capătul lacului am sfâşiat postavul de pe masa de biliard!…

Amélie, care se aştepta la ceva mai mult, răsuflă vizibil uşurată.

— Nu e grav! Se poate repara.

— Da, fireşte; o vor repara, dar va trebui să plătesc.

— Costă mult?

— Da şi nu… E muncă de specialist, bineînţeles!…

— Cât?

— Patronul a zis că nu ştie încă exact. Cum s-a rupt pentru prima oară, s-ar putea să coste cincisprezece, douăzeci de franci!

— Cât?

— Poate că mai puţin, murmură el speriat.

— Douăzeci de franci! repetă Amélie cu o voce schimbată, îţi dai seama, Denis?…

Cu un gest din mână o opri ca să-i dea de înţeles că se gândise şi el la tot ce avea ea să-i spună:

— Patronul m-a pus să semnez o hârtie că eu sunt de vină, dar i-am explicat – nu m-am sfiit – i-am explicat că nu s-ar fi întâmplat dacă tipul acela nu m-ar fi sfătuit să fac o „masă”. Unul pe care nici măcar nu-l cunosc! Oare de ce s-o fi amestecat? E vina lui!

Amélie se lăsă copleşită de disperare. Ce zi! Femeile acelea se agăţau de ea, Denis sfâşia postavul de pe masa de biliard! Douăzeci de franci pentru reparaţie, când ea nu avea decât banii de drum! Ce făcuse ca să merite o asemenea năvală de necazuri într-un timp atât de scurt? Nervii întinşi ca o coardă o trădau, începu să ţipe:

— Dar şi tu eşti un prost!… Şi neatent pe deasupra! … Trebuie să fiu mereu lângă tine!…

Vărsându-şi mânia, sunetul propriei voci, ascuţit, plângăreţ, o umplu de ruşine. În faţa ei, Denis, livid, nu scotea nicio vorbă. Lacrimi cât boabele îi apărură în ochi. Continuă să-l dojenească, coborând vocea, dar deja îi era mai milă de el decât de ea însăşi. Tăcu. El mormăi:

— N-am avut noroc, Amélie! Se mai întâmplă!…

Fraza banală o tulbură brusc. Cu o mişcare inconştientă, îi puse capul pe umăr. îl auzea respirând lângă obrazul ei.

— Nu-i nimic, îl mângâie ea. Am să aranjez cu patronul. O să plătim mai târziu. Nu te mai gândi…

Rămaseră mult timp aşa, strânşi unul lângă altul, nefericiţi şi înduioşaţi, fiecare gândindu-se la ale lui.

Ploaia începu să cadă din nou, deasă şi monotonă. Aplecându-se pe fereastră, Amélie privea drumul noroios, doi copaci zgribuliţi într-o grădiniţă şi clopotniţa din Flesselles, dungată de aversele de ploaie. Satul fiind plin ochi de trupe, Pierre şi cu ea fuseseră fericiţi să se poată aciua într-un han, situat ceva mai departe de aglomeraţie. Când aflase că şi ei erau proprietarii unei cafenele, patroana, dintr-un elan de solidaritate profesională, le instalase un pat pliant în podul casei. Doamna Soufancix şi doamna Vernac avuseseră mai puţin noroc, pentru că soţii lor nu găsiseră decât o singură cameră pentru toţi patru la doamna Joséphond, care le mai ceruse pe deasupra şi un preţ foarte piperat. Cele două cupluri profitau cât puteau de cameră în timpul zilei şi se mulţumeau cu un simplu paravan ca să se izoleze noaptea. Amélie se miră că nişte femei puteau accepta o asemenea promiscuitate în raporturile lor amoroase şi chiar în timpul somnului. Sosiseră de patruzeci şi opt de ore la Flesselles după o călătorie dificilă.

La Amiens, controlul permiselor de liberă trecere era efectuat de nişte ofiţeri bătrâni şi bănuitori care

aplicau. regulamentul cu o severitate glacială. În ciuda rugăminţilor Améliei, refuzaseră să le mai lase pe cele trei femei, ale căror bagaje li se păruseră suspecte, să-şi continue drumul. O după-amiază întreagă rătăciră prin oraş în căutarea cuiva care să „le treacă”. În sfârşit, un brutar care ducea pâine trupei le luase în căruţă cu el. La sfatul lui, se legaseră cu basmale, ca să pară nişte ţărănci. Îi cunoştea pe toţi jandarmii din ţinut. Oprit de patru ori pe drum, de patru ori ieşise din încurcătură glumind. Ajunse la capăt, Amélie le mărturisi celor două doamne că până în ultimul moment se îndoise de reuşită.

Temerile pe care le înduraseră împreună n-o apropiaseră deloc de tovarăşele ei. Le considera vorbăreţe şi stingheritoare. Îi părea rău că Pierre şi cei doi prieteni hotărâseră să mănânce împreună în odaia din spate a cafenelei. Venită să-l vadă singur, îndura greu amestecul străinilor în intimitatea lor conjugală, dar nu îndrăznea să spună nimic pentru a nu-i contraria sentimentele de camaraderie. Cu toate că bărbaţii erau teoretic în refacere, aveau obligaţia să răspundă la apel, să se supună tot timpul corvezilor, reviziei echipamentului, exerciţiilor de marş şi tir. În după-amiaza aceea, Pierre plecase cu toată compania la un antrenament de aruncare a grenadelor. Noroc că erau grenade de instrucţie, umplute cu pământ. Nevestelor li se recomandase să nu se arate prea mult pe drum. Prezenţa lor era tolerată datorită unor gradaţi cu vederi mai largi, dar aceasta nu trebuia să devină ostentativă. Flesselles cunoştea de un timp o mare animaţie. Toate şurile erau ocupate. Pe câmpurile din împrejurimi se ridicaseră o mulţime de corturi. Căruţe, coviltire, ambulanţe se înşirau de o parte şi de alta a drumului. Acest furnicar de lume nu-ţi prea dădea ghes să ieşi la plimbare. În ziua aceea, doamnele Vernac şi Soufaneix, obosite, doriseră să rămână cu Amélie după prânz. Ea

însă le trimisese, acasă, pretinzând că nu se simte bine şi că, în absenţa soţului ei, dorea să se odihnească. De fapt, îşi trecuse timpul făcând ordine în pod, unde sub o vastă desfăşurare de pânze de păianjen, se îngrămădeau scaune rupte, cutii de veselă scoasă din uz şi cufere cu boturile căscate din pricina bulendrelor înghesuite în ele. Acum însă făcuse ordine. Mobilele şi cutiile, împinse lângă perete, lăsau un spaţiu larg pentru patul aşezat în mijloc. Un taburet şchiop sprijinit în butuci folosea de suport pentru o lumânare înfiptă într-un flacon gol. Podeaua era măturată, stropită, grinzile podului curăţate de straturile de praf şi fum. Într-un paner de nuiele, acoperit cu o bucată de perdea veche se aflau două oale cu apă şi un căzănel. Alături, într-un pahar ciobit, se odihnea un bucheţel de maci şi gălbenele. Amélie descoperise sub un maldăr de fiare vechi o covată în stare bună. Se spălase şi se gândea că Pierre va face la fel când se va întoarce. îl aştepta dintr-o clipă în alta. Muşte mari se izbeau de pereţi. Aversa, răpăind pe şindrile, nu reuşea să alunge căldura sufocantă care domnea sub acoperiş. În ce hal se vor întoarce bărbaţii, murdari, uzi! Ce idee să-i duci la aruncat grenade pe o asemenea ploaie! Nu dăduseră oare destule probe pe front? Părăsi lucarna, se întoarse, ascultă. După un timp, recunoscu rumoarea încă depărtată, înăbuşită, a unui regiment în marş. Ei erau! Ca şi în ajun, se vor opri la celălalt capăt al târgului, se vor alinia, vor răspunde la apel, vor asculta raportul. După ora cinci, repaus. Existenţa Améliei se organiza, de bine de rău, în jurul acestor ritualuri militare. Supusă felului de a folosi timpul şi vocabularul soldaţilor, devenea cu adevărat o soţie de soldat. Permisul de liberă trecere mai era valabil încă trei zile. Trei zile…

O viaţă! încet se dezlipi de pervaz şi se apropie de un ciob de oglindă fixat în perete. Cu ochii mijiţi, se lăsă

în voia deliciilor unei nerăbdări sigure că va fi recompensată.

Pierre apăru, în sfârşit, aşa cum şi-l imaginase, cu cizmele murdafe de noroi galben, cu uniforma leoarcă şi fumegândă. Îşi aruncă chipiul pe pat, îşi sprijini arma de uşorul uşii şi deschise braţele spre nevasta lui.

— Ah! Ce frumos arăţi! strigă ea râzând. Dumnezeule! Repede! Repede! Schimbă-te!...

— Stai puţin! Nu mai recunosc nimic. Pe cuvântul meu, ai curăţat şi ai aranjat totul! Ai pus şi flori!

— Le-am cules din spatele casei!

— Ce mai nevestică am! Ar trebui să le luăm cu noi! Cu tine orice cocioabă devine confortabilă!

Îşi scoase tunica, moletierele, bocancii. În picioarele goale, cu cămaşa descheiată la gât, semăna din nou cu soţul ei. Nu se mai sătura să-l vadă viu, sănătos. Ar fi vrut s-o îmbrăţişeze. Ea îl respinse pentru că se arăta prea înflăcărat şi, stăpânindu-se, îi turnă apă în covată.

— R-Vino să te speli. Între timp am să-ţi curăţ hainele...

El se supuse şi, în timp ce se stropea uşor, scoţând suspine de satisfacţie, în picioare, gol, în mijlocul coveţii, ea încerca să-şi ascundă sfiala trebăluind foarte aferată. Curăţă bocancii de no roiul gros, îi şterse moletierele, pantalonii, vestonul („Ce de lucruri ai în buzunare! Toate îţi trebuie?”), aruncă o batistă murdară, o înlocui cu una curată, atinse grijulie piesele de echipament la fel de viril misterioase ca şi centironul, diagonala, cartuşiera, bucurându-se în faţa unui nasture gata să cadă („Se vede că n-a fost cusut de o femeie!”), băgă aţa în ac, se aplecă deasupra lucrului, cu un aer profesional şi indispensabil. Din când în când, privirea îi luneca, parcă din întâmplare, pe trupul bărbatului, cu o floacă de păr pe piept, pe sub braţ şi pe sub burtă. Îşi reprimă un frison şi se grăbi să se gândească precum gândeşte o mamă de

familie: „Ce mult a slăbit! E îngrozitor!”

— Cu ce mă şterg, Amblie?

Îi aruncă un ştergar pe care el îl prinse din zbor:

— Ştiu că am tras astăzi! „Caruso” avea o zi proastă!

Aflase încă din ajun: i se spunea „Caruso” sergentului Lacaruse, devenit aproape afon de cât îşi urla comenzile.

— Şi ce-aţi făcut? Aţi aruncat tot timpul grenade? îl întrebă ea.

— Asta s-o crezi tu! Marş, alergări pe diferite tipuri de teren. Exerciţii de târâre… Parc-am fi nişte recruţi!…

Ea se indignă uşor, ca şi cum ar fi fost vorba despre un elev indisciplinat care-i relata mizeriile îndurate în clasă. Hotărât, bărbaţii adunaţi la un loc şi îmbrăcaţi în uniforme, se copilăreau cu toţii, mai mult sau mai puţin. În ciuda ororilor războiului, aveau ceva pueril în grijile, supărările şi supunerea lor. Pierre era pe cale să-şi tragă izmenele, când cineva bătu. la uşă:

— Cine e? întrebă el.

O voce gâfâită îi răspunse:

— Eu sunt, Soufancix. Poţi să vii un moment?

— Intră!

— Nu. Te aştept jos. Trebuie să-ţi vorbesc. Grăbeşte-te.

Vin! strigă Pierre.

Se îmbrăcă rapid:

— Trebuie să plec, Amélie. Nu stau mult. E vorba, probabil, de Poulletin, un nou venit în companie. Lacaruse vrea să-i salte permisia pentru că şi-a pierdut jumătate din efecte la Pierre-laâreiche. Încercăm să vedem ce se poate face.

Vărsă apa murdară din covată într-o căldare, o apucă de toartă şi se îndreptă spre uşă:

— Cu ocazia asta, duc şi căldarea în curte.

Rămasă singură, Amélie şterse podeaua şi aranjă

covata lângă perete. După zece minute, Pierre se întoarse. Iritarea îi asprise conturul maxilarelor şi-i subţiase buzele sub mustaţa mai deasă acum decât altă dată. I se păru frumos, puternic, dar îl întrebă totuşi fără prea multă teamă:

— E vorba de Poulletin?

— Nu, îi zise el. Soufaneix şi Vernac au necazuri. N-au unde să se culce în noaptea asta.

Ea tresări:

— Ia te uită! De ce?

— Au sosit doi locotenenţi de la Amiens în subzistenţă la Regimentul 300, iar primăria le-a eliberat un bilet de cazare la doamna Joséphond.

— Dar camera e ocupată!

— Da, numai că e ocupată neregulamentar de soldaţi cu nevestele lor. Îţi dai seama?

— Unde sunt acum?

— Şi-au lăsat bagajele jos, la patroană, şi au plecat să caute altceva.

— Crezi c-or să găsească?

El dădu din cap.

— Cu siguranţă că nu. Ştiu eu ce ştiu. Nu se găseşte nimic în văgăuna asta. Şi nu pot nici să doarmă cu nevestele lor în cantonament, pe paie, la un loc cu soldaţii!

— Evident, se bâlbâi Amélie.

— Suntem prieteni, reluă el, prieteni şi cu soţiile lor. Nu avem dreptul să-i lăsăm aşa necăjiţi. Dacă nu vor putea să se cazeze undeva, va trebui să-i luăm cu noi aici.

— Cu noi? exclamă ea. Nu te gândeşti?

— Ba da, Amélie! Ce vrei, nu se poate altfel…

Ea îşi imagină această convieţuire mizerabilă. Rogojini pe jos. Măruntele servicii pentru o căldare de apă şi lumânarea, dezbrăcatul pe întuneric… Toată

fericirea ei se dusese pe apa sâmbetei. Stinghereala, ciuda îi îmbujoraseră chipul.

— E îngrozitor, Pierre! gemu ea.

— Da, e îngrozitor, murmură el. Şi pentru mine mai mult decât pentru tine! Doream atât de mult să fiu singur cu soţioara mea, singur încă trei nopţi! Parc-ar fi fost prea frumos!…

Tandreţea vocii ca şi a privirii atinse în ea un punct sensibil.

— Eşti supărată pe mine, Amélie?

O generozitate feminină, însetată de sacrificii o împinse violent spre pieptul soţului ei. Consternată, înghiţindu-şi lacrimile, îi zise:

— Ne-am înţeles, Pierre. Dacă nu găsesc nimic, am să vorbesc eu cu patroana cafenelei. Va fi de acord şi ne va împrumuta două saltele. Am văzut că are o rezervă. Vom încerca să nu ne împiedicăm prea mult unii de alţii…

O privi o secundă cu recunoştinţă, apoi, înconjurând-o cu amândouă braţele, ridicând-o puţin, o legănă, şoptindu-i:

— Mulţumesc, Amélie. Eram sigur că vei înţelege.

Ca în fiecare seară, la cină, se adunau toţi şase în odăiţa din spate a cafenelei. Vernac şi Soufaneix se reîntorseseră cu buza umflată din expediţia lor. Acceptară cu entuziasm propunerea Améliei. Nevestele lor aveau lacrimi în ochi.

— Ce bună sunteţi! suspină doamna Soufaneix. N-aş fi îndrăznit niciodată să vă rog! Mă şi vedeam obligată să dorm sub cerul liber!

— Ne vom face toţi mici! zise doamna Vernac. Nici nu veţi băga de seamă că suntem pe aici!

De obicei, mâncau ce li se dădea la cazarmă. Omul de corvoadă le aducea, pe ascuns, şase raţii de carne şi cartofi într-o gamelă. De data aceasta, Vernac, ca să-şi

dovedească recunoştinţa, refuză mâncarea de la cazan şi comandă patroanei jambon, cartofi prăjiţi şi vin. Abia împlinise douăzeci şi cinci de ani şi era la fel de scund ca şi nevastă-sa, blond, îndesat şi „mereu bine dispus. Nici Soufaneix nu era mai bătrân, dar avea un fel de distincţie naturală, cu faţa lunguiaţă şi măslinie, tăiată de o mustaţă castanie, cu ochii bulbucaţi şi felul lui de a vorbi, şovăitor, precaut, temător, ca şi cum şi-ar fi pierdut respiraţia până la încheierea frazelor. Amélie îl considera simpatic şi se bucura că Pierre se împrietenise cu el. În rest, grijulie să-şi ascundă decepţia, se străduia să fie mai veselă decât de obicei, lăsând impresia că acest proiect de coabitare fusese cea mai arzătoare dorinţă a ei. Conversaţia fusese foarte animată. Vorbiră de adjutantul Laearuse, de sergentul Rossi, de Poulletin, de permisiile pe care le anunţau mereu şi care nu mai veneau niciodată, de pierderile înregistrate de regiment în sectorul Remenauville şi de viitoarele operaţii militare care, după părerea lui Soufaneix, aveau să se termine brusc prin intervenţia solemnă a papei Benedict al XV-lea, imediat ce acesta va ordona beligeranţilor să depună armele.

După prânz, toată lumea se căţără în pod ca să-şi instaleze dormitoarele. Amélie dădu dovadă de o energie şi de un simţ al organizării remarcabile. După instrucţiunile ci, bărbaţii ridicară mobilierul deasupra cuferelor, pentru a obţine cât mai mult spaţiu posibil. Saltelele împrumutate de la patroană fură aşezate la doi metri unele de altele, pe un strat gros de paie care le izola de podea. Dar nu era suficient: scotocind prin lăzi, tânăra femeie descoperi cuverturi vechi de lână, roase.de ploşniţe, care puteau, la nevoie, folosi drept paravane. Pierre, Vernac şi Soufaneix le fixară cu cleşti de rufe pe sforile întinse de-a latul încăperii, împărţind spaţiul în trei compartimente de dimensiuni aproape egale. La

căderea serii aprinseră lumânările.

— E minunat! exclamă doamna Soufaneix. Parcă am fi într-un tren!

Doamnele îşi făcură vizite dintr-o cameră în alta, Amélie se afera ca şi cum ar fi primit oaspeţi în propria ei casă:

— Staţi bine, doamnă Soufaneix? Nu e prea tare?... Şi dumneavoastră, doamnă Vernac? Nu mai aveţi nevoie de nimic?... Vreţi să vă dau o cutie pentru lucrurile personale?...

Încercând mereu să le ofere câte ceva, căuta în mod inconştient să amâne clipa în care va trebui să se culce alături de soţul ei, atât de aproape de aceste cupluri pe care micile cuverturi în formă de paravane nu reuşeau să le facă uitată prezenţa. Patul pe care trebuia să-l ocupe împreună cu Pierre se afla la marginea stângă a alinierii, lângă uşă. Îi avea vecini pe Soufaneix; spera să fie mai discreţi decât ar fi fost cuplul Vernac. Încerca să se liniştească la gândul acesta. Pierre zise:

— Şi acum, fiecare la casa lui!

Îşi urară noapte bună râzând. Amélie se retrase în adăpostul rezervat lor, aşezându-se pe marginea patului tremurând, înfiorată. O lumină gălbuie se strecura prin ţesătura cuverturii atârnată în faţa ei. O umbră se deplasa în această lucire difuză. Era doamna Soufaneix, care se dezbrăca. Cum se aplecase ca să ridice ceva, haina i se ridică vădind o crupă proeminentă. La celălalt capăt al podului, bocancii lui Vernac căzură cu zgomot. Doamna Vernac lăsă să-i scape un chicot repede înăbuşit. Se auzi vocea lui Soufaneix care şuşotea:

— Ce să fac cu ceasul? Unde să-l pun?

— Aici, dragule, lângă saltea, îl sfătui doamna Soufaneix.

— Da, mulţumesc!...

— Ajută-mă să mă deschei la spate!

Respiraţia precipitată a lui Soufaneix dădea de veste că nu prea se descurca. În sfârşit, se auzi un foşnet mătăsos de rochie căzând ca o coroană în jurul gleznelor. Tuşea lui Vernac răsuna pe sub bolţi. Pierre îşi cercetă un timp, atent, nevasta:

— Tu nu te dezbraci?

Ea clătină din cap. Atenţia nu i se putea dezlipi de aceste rumori intime, de gesturile pe care le ghicea, le imagina ca o parodie a celor făcute de ea adineaori în faţa soţului ei. Brusc, iubirea ei nu mai era singura din lume. O respiraţie caldă i se strecură la ureche:

— Ce e, Amélie? Nu ţi-e bine?

— Nu mai pot, Pierre, murmură ea. E peste puterile mele… Ia-mă repede de aici!…

— Unde vrei să mergem?

— Oriunde… în câmp… Am chef să merg, să fiu singură cu tine…

— Ai dreptate, la urma urmei, să-i lăsăm. Ne întoarcem după ce vor fi adormit.

Ieşiră în vârful picioarelor. În cazarmă încă nu se sunase stingerea. Câţiva clienţi mai jucau domino în salon şi patroana, aşezată lângă ei, îi chibiţa, tricotând. Afară noaptea era caldă şi întunecată. Nicio stea pe cer, şi totuşi nu ploua; drumul se întindea în faţa lor, presărat cu bălţi albastre printre pâlcurile negre de tufişuri. Un vânt umed foşnea printre crengile care-şi aşteptau somnul suspinând îndelung.

Ca să fie siguri că nu se vor întâlni cu nimeni, urcară taluzul, continuându-şi drumul pe marginea câmpului. Amélie se strângea lângă Pierre, de parcă i-ar fi implorat protecţia împotriva a lot ceea ce ar fi ameninţat iubirea lor. Ah! Să evadeze din compania altora, să fie singuri în întuneric, până la sfârşitul timpurilor! Abia formulă această dorinţă că se şi simţi vinovată. Uitase de Elizabeth care avea nevoie de ca tot atât cât şi Pierre şi

poate chiar mai mult în acest moment. Dacă voiajul i-ar fi fost o reuşită, şi-ar fi putut justifica prezenţa în aceste locuri prin marea fericire pe care o trăise aici. Dar aventura se terminase atât de lamentabil, cu bărbaţii şi femeile acelea găzduite într-un pod, încât regreta acum că-şi încredinţase fetiţa în mâinile unei străine.

— De ce nu spui nimic, Amélie, o întrebă el. La ce te gândeşti?

— La Elizabeth. Doarme, probabil, la ora asta.

— Eşti îngrijorată c-ai lăsat-o acolo?

Nu îndrăzni să-i mărturisească adevărul şi şopti:

— Nu, cu doamna Rousseau sunt liniştită!

— Curând ai s-o revezi.

Vocea îi era atât de tristă că o încercară remuşcările, ca şi cum îndepărtându-şi pentru o clipă gândul de la el, i-ar fi furat ceva din bucuria exclusivă care-i revenea de drept. De îndată ce se afla lângă Pierre se neliniştea pentru copil, de îndată ce era lângă copil se neliniştea pentru Pierre. Sfâşiată între aceste două impulsuri contrare, nu mai ştia unde-i era datoria, unde-i era fericirea. Se împiedică de un muşuroi, se dezechilibra, salvându-se în braţele soţului ei. Buzele li se uniră cu atâta dulceaţă că ea dori să moară cu el în secunda următoare. Pierre îşi aruncă mantaua pe pământul ud; se prăbuşiră pe ea, înlănţuiţi, stângaci. Ea gemu şi se apără când el vru să-i ridice fusta:

— Să nu ne vadă cineva!… Te rog!…

Senzaţia de răceală care-i cuprinse coapsele îi spori ruşinea; se ridică într-un cot, căzu la loc, îşi pierdu capul şi, renunţând la orice pudoare, se abandonă în mâinile acestui răpitor tăcut, misterios, înfricoşător, născut din noapte, a cărui greutate o ţintuia la pământ. Cu el era umbra întunecată a cerului, suspinele arborilor, mirosul apei, legănarea ierbii care o pătrundea, răspândindu-i-se în carne cu un freamăt de voluptate. În sfârşit, se

despărţi de ea, slăbit de o plăcere prea rapidă şi-i şopti:

— Îţi cer iertare… N-a fost prea bine… Poate n-ar fi trebuit…

Ea îl strânse din nou în braţe, atrăgându-l în căldura şi dezordinea veşmintelor ei. Părea atât de nefericit şi ea-l putea consola atât de uşor!

Când îşi reluară plimbarea, vântul se mai liniştise peste câmpia care-şi înălţa tufişurile, sorbind ultimele picături ale ploii. Trecură de un şir de căruţe cu coviltir, cu hulubele goale, imobilizate la marginea drumului. O cărare tăia câmpul, în dreapta. La capătul acestei fâşii glodoase şi cenuşii, Amélie zări o vagă construcţie din care se strecurau ici şi colo slabe raze de lumină.

— Ce e acolo? întrebă ea.

— Acolo? Ai să vezi. Dar să nu faci zgomot…

Ţinând-o de mână o conduse până-n preajma construcţiei, un hangar de fapt:

— Apropie-te, priveşte…

Scândurile din care erau făcuţi pereţii erau pe alocuri dislocate. Amélie îşi lipi ochiul de o crăpătură şi Pierre de o alta. Spectacolul pe care-l descoperea îi strânse inima ca o apariţie ireală. Într-o penumbră roşiatică, hangarul înalt şi larg îşi arăta schelăria de bârne necioplite. Lungi pânze de păianjen atârnau din tavan ca nişte fâşii dese dintr-o ţesătură. Munţi de paie urcau în valuri succesive până aproape de căpriorii de sub acoperiş. Această masă aurită şi ţepoasă era găurită de multiple cuiburi, exploatată, locuită până-n cele mai retrase unghere. Ca să vadă mai bine, soldaţii foloseau ţăruşii de la corturi, legaţi cap la cap, înfipţi chiar în culcuş cu o lumânare fixată în vârf. Steluţele luminoase – răspândite fără nicio ordine, pretutindeni, evocau pregătirile unei sărbători secrete. În jurul fiecărei luminiţe, se vedeau grupate siluete gheboase, părând să celebreze cine ştie ce rit misterios. Totuşi, la o privire

mai atentă, se observa că oamenii aceia jucau cărţi, curăţau puşti, scriau scrisori. Un murmur de voci, de tuse, de suspine ajungea până la urechile Améliei. Un soldat se ridică, făcu vreo doi paşi prin paie, înfundându-se până la genunchi, clătinându-se şi căzând într-o groapă din care nu se mai ridică.

— Sunt camarazii din compania mea, şopti Pierre.

— Stăteai şi tu cu ei înainte de a veni eu? îl întrebă Amélie.

— Fireşte! Vezi, acolo, în fund, în stânga… e Poulletin… alături e Touillade, bucătarul nostru… cel mai aproape de noi, ceva mai jos, e Toulouzac, gură mare, dar fără pereche când e vorba de situaţii grele…

— Bieţii de ei! suspină Amélie.

— De ce? E un cantonament bun, dacă am avea întotdeauna de astea!

— Şi aici le întorci peste trei zile?

— După plecarea ta, da…

Ea îl strânse de mână. Contemplându-i pe acei oameni adunaţi în hangar, înţelese mai bine cum va fi viaţa lui Pierre după plecarea ei. îl vedea în gând, prăbuşit în paie, vorbind cu băieţii, scriind o scrisoare soţiei lui. În jurul lui se vorbeşte despre familie, despre muncile agricole, despre reţetele culinare, despre logodnicele de departe: „Uite cum se face la noi… Când o să ne întoarcem… ai s-o vezi pe sora mea… La prima permisie îţi promit o haleală!…” Atâtea umile vise, atâtea proiecte, atâtea regrete amoroase pluteau pe deasupra capetelor lor că Amélie crezu că mărturisirea fiecăruia se afla chiar în inima ei. O lumânare se stinse, după aceea încă una. Chipurile se ştergeau. Câteva forme greoaie înfăşurate în pături se rostogoliră în paie. Dar conversaţiile continuară în şoaptă pe întuneric.

Amélie îl luă pe Pierre de braţ, ca să se asigure că era lângă ea, şi nu acolo, cu ceilalţi. Cum putuse să se

plângă de soartă când se afla lângă soţul ei, când atâţia oameni sperau în zadar?

Ideea podului şi a celor două cupluri adormite acolo n-o mai înfricoşă. Se gândi chiar cu satisfacţie ca la un refugiu dorit.

— E timpul să ne întoarcem, Pierre:

O luară pe drumul de întoarcere, lăsând în urma lor vaporul de scânduri, eşuat în noapte cu încărcătura lui de vise.

— Vezi, nu-i chiar aşa de rău, îi şopti Pierre.

Se dezbrăcară în grabă, se strecurară sub pături şi împreună suflară în lumânare. Amélie se cuibări în braţele lui Pierre şi se înfioră de plăcere, simţindu-se atât de strâns ţinută. În clipa aceea uşa podului scârţâi îndelung. Era familia Soufaneix; şi ei se îmbrăcaseră şi ieşiseră, la rândul lor, ca să se plimbe pe câmp.

— Dorm, murmură Soufaneix. Vino.

Se culcară făcând foarte puţin zgomot. O lumânare se aprinse dincolo de paravan. Gesturi vagi se desenau pe ecranul presărat cu mici găuri luminoase. Lumina se stinse, totul intră în ordine.

Pierre aţipi primul. Amélie îi primi sărutul, îl auzi mormăind cuvinte neînţelese apoi, cu o emoţie nesfârşită, ghici că, fără să slăbească îmbrăţişarea, îşi pierdea cunoştinţa, se cufunda în somn, în timp ce ea încerca să mai rămână încă puţin trează pentru a savura, cât mai mult timp posibil, fericirea de a-i veghea în întuneric somnul.

PARTEA A DOUA

Spre mijlocul lunii august 1915, Amélie, care nu-şi mai văzuse soţul din zilele petrecute la Flesselles, începu, cu temei, să-şi aştepte soţul în permisie. Îi vorbea despre acest eveniment în fiecare scrisoare. Listele erau alcătuite de comandant. Prima grupă de permisionari pornise la drum. Plecau câte opt, la fiecare

douăsprezece zile, pe rând. Dacă nu se dădea niciun contrftordin, rândul lui va veni cam pe la începutul lui septembrie. În privinţa operaţiunilor militare, povestea, fără să se sinchisească de cenzură, că regimentul lui se afla când în tranşee, în apropiere de Neuville, când în refacere, lângă Noyelle. Punând cap la cap aceste informaţii fragmentare şi hărţile publicate în jurnale, Améliei nu-i venise greu să înţeleagă că Regimentul 300 lua parte la luptele faimosului Labirint. Comunicatele semnalau angajamente foarte dure în partea aceea, cu bombe, grenade şi petarde. Dar exista oare sector care să nu fie considerat ameninţat pe acest imens front care se-ntindea din Flandra până-n Elveţia? „Război de uzură”; o sintagmă care revenea adesea în articolele cotidiene şi conversaţiile clienţilor. Pacea era tot mai departe. Trebuia să-şi limiteze speranţa la un obiectiv mai modest: Pierre o săptămână la Paris. Amélie nici nu îndrăznea măcar să se gândească la ce va urma. Perspectiva unui viitor prea îndepărtat îi dădea ameţeli, de parcă formulând proiecte de durată şi-ar fi depăşit dreptul şi ar fi chemat duhurile rele peste ea. Domnul Lubin, noul locatar, care-şi lua acum cina la cafenea, declara că negustorii de tunuri din lumea întreagă erau de acord să prelungească masacrul profitabil industriilor lor. Dar el avea o psihologie maladivă şi o fire acră, ceea ce-l împingea, natural, spre pesimism. Domnul Florent avea mai mult bun-simţ când zicea că victoria va fi a bravilor noştri soldaţi, obţinută cu baionetele. În privinţa domnului Buche, el continua să-şi pună toată încrederea în progresele aviaţiei franceze. Zeii lui se numeau Guynemer, Navarre şi Pégoud. Îi comunicase entuziasmul său lui Denis, care-şi procurase fotografiile celor trei eroi şi le lipise în camera lui.

Într-o dimineaţă, pe la ora nouă, Amélie avu surpriza să-l vadă pe Emmanuel Boursier în cafenea, intrând şi

plantându-se în faţa ei, hilar, tuns la piele, cu obrajii arşi de soare. Sosise în permisie în ajun şi se scuză că nevastă-sa nu-l putuse însoţi în această primă vizită: avea o lucrare urgentă de predat şi nu se putea dezlipi de maşina de cusut. Avea veşti de la Pierre? Pe unde era? Ce se mai auzea prin sectorul lui? Amélie îi povesti cele două călătorii ale ei, i-o arătă pe Elizabeth, la care el se uită lung, grav, înainte de a declara: „Îi seamănă leit!”. Mai veni de câteva ori, tot singur, la ora apetitivului, şi răspunse cu plăcere la întrebările clienţilor privind luptele la care luase parte în Argonne. Dar tot vorbind de victorii, de bombardamente strategice şi de înaintări sub focul bateriilor germane, nu înceta să surâdă absent, ca şi cum aceste evenimente extraordinare ar fi însemnat foarte puţin pe lângă cele trăite la Paris. Evident, era subjugat de farmecul întoarcerii la existenţa conjugală. Amélie era stingherită să-l vadă atât de fericit şi să nu-i poată spune că n-avea de ce să fie. Credulitatea soţului condamna definitiv femeia. Era posibil ca minciuna acestei creaturi să rămână nepedepsită? Emmanuel Boursier pleca din nou pe front, fără ca vreo umbră de bănuială să-i fi stricat sejurul din spatele frontului. Doamna Boursier îl însoţi, cu lacrimi în ochi, până la tren. Chiar în aceeaşi seară, după părerea doamnei Rousseau, care stătea la pândă, domnul Toupetain, băcanul de pe strada Tunis, îşi reluă ruşinoasele isprăvi lângă femeia infidelă. Amélie, care-şi interzisese să-i spună chiar lui Pierre reproşurile pe care avea să i le facă soţiei celui mai bun prieten al său, se întreba dacă trebuia să mai continue să acopere o asemenea neruşinare. Dar înţelepciunea avu câştig de cauză: „Are şi aşa destule griji, bietul de el, la ce bun să-i mai adaug şi eu aceste jalnice istorii de înşelătorie. Când va reveni la Paris, va înţelege el şi singur”. În fiecare zi, după ora trecerii ultimei poşte, îşi zicea că a doua zi dimineaţa va

avea cu siguranţă o scrisoare de la soţul ei, în care-i va anunţa data exactă a sosirii. Primise, una după alta, trei cărţi poştale, mâzgălite cu creionul şi al căror text aproape identic o uimi: *„Răbdare. Ne vom revedea curând, dar nu pot preciza când... în acest moment, gândul ne este la altceva...”* Fără îndoială, se afla din nou în tranşeele din acel înfricoşător Labirint, pe care comunicatele îl citau cu un neliniştitor respect. Pe 27 august factorul îi înmână Améliei un plic cu marginile negre, al cărui aspect o îngrozi. De la prima privire, recunoscu scrisul: Marthe Vasselin! Ultimele întâlniri între cele două femei le provocaseră multe decepţii, încât, de la începutul războiului, Amélie nu-şi mai frecventase prietena din copilărie. Presimţind o nenorocire, deschise scrisoarea cu mâini tremurătoare:

„Draga mea Amélie.

Vreau să-ţi anunţ o veste foarte tristă: soţul meu nu mai este. Locotenentul Gilbert Vasselin a căzut ca un erou, în fruntea companiei sale, pe 24 iulie, la Ban de Sept, în Petits Vosges. Atins de un glonţ direct în piept, a mai avut puterea, rostogolindu-se, să-şi mai încurajeze oamenii strigând: «înainte! Trăiască Franţa!» Am aflat acum cincisprezece zile vestea acestei morţi glorioase şi nesfârşitei mele dureri i s-a adăugat o mare mândrie. Gilbert nu şi-ar fi dorit un alt fel de sfârşit, sunt sigură. Pierzându-l, am oferit ţării mele ceea ce am avut mai scump pe lume. Da, neputând purta sabia, mi-am sacrificat fericirea pentru cauza comună. Te cunosc destul de bine, Amélie, ca să cred că şi tu simţi şi gândeşti ca mine în această clipă. Sper că soţul tău, plecat cu credinţă în apărarea aceluiaşi ideal, a fost cruţat de ce-i mai rău. Ne-am pierdut una de alta de la primele bubuituri ale războiului. În liniştea mea rănită, mi-amintesc cu duioşie de orele petrecute împreună. N-ai vrea să-mi faci o vizită? Chipul tău drag şi vocea ta mi-

ar aduce o mare alinare. Bănuiesc că eşti prinsă în timpul zilei cu munca în prăvălia ta. Vino spre seară. După cină sunt întotdeauna acasă. Nu e nevoie să mă previi. Mă vei vedea aşa cum sunt de când îmi port crucea pentru Franţa.

Întotdeauna cu credinţă, Marthe”.

În aceeaşi seară chiar, cinând mai devreme decât de obicei, Amélie îi dădu ultimul biberon Elizabethei, ultimele recomandări lui Denis cum să închidă cafeneaua, luă metroul şi plecă să-i facă o vizită Marthei Vasselin „care locuia pe strada Sufofren, în apropiere de Champ de Mars. O subretă cu şorţ alb îi deschise uşa, o introduse în salon şi se retrase spunându-i că o va anunţa pe doamna.

Intimidată, Amélie se apropie de o măsuţă din împletitură de nuiele pe care trona o uriaşă fotografie a lui Gilbert Vasselin în uniformă, cu o bucată de eşarfă neagră legată în colţul ramei, în faţa imaginii, pe măsuţă, se odihneau în cutiuţa ei Crucea Legiunii de Onoare, câteva hârtii, o pereche de binocluri, o pipă şi un portofel. Aceste relicve funebre nu se potriveau cu aspectul confortabil al camerei îmbrăcate în mătase galbenă şi plină de mobile scunde cu picioarele răsucite. Pe pereţi stăteau agăţate gravuri reprezentând ciobănaşi şi ciobăniţe îndrăgostite. O lampă cu picior aurit răspândea o lumină de soare în amurg, printr-un abajur de dantelă groasă trandafirie, spumoasă. Prevenită de un foşnet de mătase, Amélie întoarse capul. Marthe venea spre ea, cu braţele deschise, cu talia subţire. Veşmintele de doliu îi accentuau paloarea grăsulie a feţei şi blondul strălucitor al părului. Avea o privire cam absentă şi mirosea a violete. Cele două prietene se îmbrăţişară îndelung, în tăcere. Când Amélie îşi regăsi stăpânirea de sine era aşezată într-un fotoliu în faţa Marthei, care, cuibărită în fundul unui balansoar, îşi tampona ochii cu

batista.

— Îţi mulţumesc că ai venit atât de repede, îi zise Marthe. Prietenia ta îmi face bine!

— E îngrozitor! gemu Amélie. Nu ştiu ce să spun. Mă doare enorm pentru tine! Aş vrea atât de mult să te ajut, să-ţi uşurez chinul, dar mă simt năucă, neputincioasă…

Marthe ridică bărbia:

— Nu doresc neapărat să fiu consolată, draga mea Amélie.

— Nu eşti prea singură, totuşi? Ai prieteni în jurul tău?

— Mai mulţi chiar decât aş fi crezut. Din toate părţile îmi sosesc scrisori de condoleanţe. Am primit o scrisoare admirabilă de la generalul comandant al diviziei: îl cunoştea personal pe Gilbert. Scrisori de la căpitanul lui, de la ordonanţă. Toţi îl iubeau şi-l respectau.

— Nu mă surprinde, îi zise Amélie făcând un efort.

— Da, Amélie, tu, care l-ai cunoscut, tu ştii ce fiinţă excepţională era soţul meu! Era prea mare pentru noi, prea curat! Ne depăşea cu tot sufletul lui înflăcărat…

Amélie înclină capul în semn de acord. Venită la Marthe într-un elan de tandreţe generoasă, simţea acum emoţia descrescând şi răcindu-se. Emfaza prietenei sale o stingherea. În faţa acestei morţi, gândurile îi erau atât de simple, că şovăia să şi le exprime, de teamă ca nu cumva să nu găsească tonul potrivit. În cele din urmă, întrebă:

— Dar cum s-a întâmplat? Ai ştiri mai precise?… O certitudine?…

— Nimic în plus faţă de ceea ce ţi-am scris, îi răspunse Marthe. De altfel, nici nu vreau să ştiu mai mult. Un glonţ ucigaş şi un strigăt pentru Franţa! Ascultă citarea de pe ordinul de zi al armatei. Am

învăţat-o pe de rost: „Ofiţer de o bravură şi de o înflăcărare exemplară. S-a oferit întotdeauna pentru misiunile periculoase. Înflăcărându-şi oamenii, i-a antrenat la atac, pe 24 iulie

1915, şi a căzut glorios sub locul duşman, apărând oraşul Launois”.

— Evident, o moarte magnifică, se declară de acord Amélie.

Se afla pe o scenă şi recita cuvinte în care nu credea.

Privirea Marthei o fixă, albastră şi strălucitoare ca emailul.

— E ciudat, reluă ea, după o scrută tăcere, cred că dacă mi s-ar fi spus la începutul ostilităţilor: „Soţul dumneavoastră trebuie să moară pentru ca patria să învingă”, i-aş fi răspuns: „Luaţi-l şi salvaţi Franţa!”

Amélie încerca să-şi înfrângă agasarea care începuse să pună stăpânire pe ea în prezenţa acestei văduve admirabile. Oare părerile lor nu coincideau pentru că aparţineau unor medii diferite? Parră n-ar fi vorbii despre acelaşi război. Pentru Amélie, care avusese ocazia să vadă soldaţi şi să le asculte confidenţele, operaţiunile militare nu evocau decât scene hidoase sau jalnice. Recunoscând că trebuia, cu orice preţ, să-ţi aperi ţara împotriva unei agresiuni, nu găsea nimic mare, nimic nobil în acest măcel colectiv. Faptul de a dori victoria nu i se părea incompatibil cu oroarea pe care i-o inspirau mijloacele întrebuinţate pentru a o obţine. Marthe, în schimb, părea să-şi hrănească exaltarea din chiar violenţa în care atâţia bărbaţi îşi riscau viaţa. Războiul ei era aurit, cu panaş şi trâmbiţe.

— Pentru ea nu existau murdăria, păduchii, frica, suferinţa, ci numai regimente de bravi soldaţi cu inima înflăcărată, conduşi la atac de ofiţeri tunşi şi frizaţi, frumoşi ca nişte arhangheli. Brusc, Amélie simţi nevoia

să strige: ¿. Marthe! Nu-i adevărat… Eu i-am văzut;… Nu sunt cum îţi închipui tu!…” Dar, din respect pentru doliul prietenei ei, tăcu.

Între timp, Marthe se ridicase şi luase pachetul de hârtii care se afla pe măsuţă, în faţa fotografiei.

— Am să-ţi citesc câteva pasaje din aceste scrisori, o anunţă ea. Toate sunt de o nobleţe extraordinară. Am fost sfătuită să le adun şi să le public într-o carte.

— Ar fi foarte bine, o aprobă Amélie.

Ca să poată citi, Marthe se aşeză lângă o veioză, pe o pernă de puf cu dungi aurii. Teancul de foi se odihnea, ca un cuib, pe genunchii ei. În timp ce căuta în vraful de scrisori pe cele mai edificatoare, Amélie se întreba care ar fi fost propria ei reacţie în faţa unei asemenea dureri. Sălbatică, singuratică, pudică, n-ar fi arătat scrisorile soţului ei celor din jur, le-ar fi păstrat tăinuite, ca pe durerea ei, până la sfârşitul timpurilor. Lăsată o clipă în voia gândurilor, remarcă brusc că Marthe citea deja de un timp, cu o voce forţată:

„Ca întotdeauna, oamenii mei sunt uluitor de bine dispuşi, veseli, curajoşi şi devotaţi. Nemţii jug ca nişte laşi din faţa baionetelor noastre. Mă întrebi care ar fi dorinţa mea cea mai fierbinte şi-ţi răspund fără ezitare: să fim trimişi pe frontul Alsaciei! Toţi soldaţii mei împărtăşesc această dorinţă sacrii. Scumpa provincie pierdută, vrem s-o recucerim şi s-a scăldăm cu sângele nostru, pentru ca să devină pe veci franceză…

Bombardată de zumzetul cuvintelor sublime, Amélie compara în sinea ei scrisorile modeste ale lui Pierre cu această epistolă în care fiecare frază părea să fie scrisă pentru a fi citită în public, îşi aduse aminte de Gilbert. Vasselin, aşa cum îl cunoscuse – cu umerii înguşti, cu fruntea bombată, cu pretenţiile şi politeţea lui afectată – şi nu putea crede că îmbrăcând uniforma devenise pur şi simplu un personaj demn de a fi dat exemplu generaţiilor

viitoare. Marthe luase o altă scrisoare, dar stilul era aceiaşi;

„Iubirea ta, suflet scump, dublează forţa braţului meu. Când ai onoarea ca Franţa să-ţi fie patrie şi Marthe soţie, nu există pericol pe care să nu arzi de dorinţa de a-l înfrunta cântând... Ne adăpostim în tranşee şi suntem disperaţi de starea de inactivitate. Ardem de dorinţa de a pune mâna pe ei şi de a-i face pilaf: iartă-mi cuvântul argotic militar, dar el exprimă bine gândul nostru, al tuturor...

Citind, Marthe îşi înţepenise bustul, iar chipul ei luase o expresie de sălbatică voinţă.

— Nu mă satur citind aceste scrisori, îi mărturisi ea. Mai vrei să auzi una?

— Cu multă plăcere.

— Nu asta... E un pic prea intimă... Aici e în cantonament şi nu scrie decât despre plimbări şi lecturi... Ah! uite un pasaj interesant: *„Alaltăieri, am fost obligaţi să ne repliem din ordinul comandantului. Unii dintre oamenii mei plângeau de furie. Ce mult îl costă pe un soldat francez să întoarcă spatele duşmanului... Ei sunt toţi ca mine... Nu vor odihnă, nu vor repaus...”* Ce crezi? Nu e o simplitate tulburătoare?

— Ba da, o aprobă Amélie.

Aşezată în lumina lămpii rotofeie, alături de fotografie şi Crucea Legiunii de Onoare, asista, nemişcată, la naşterea unei legende. Bucată cu bucată, un erou se construia sub ochii ei. Nu mai era sigură de dreptatea ei în faţa atâtor probe adunate pentru a o convinge. Unde era adevărul? De partea lui Pierre, trăind, suferind şi revoltându-se, sau de partea celui mort purtat în triumf?

Marthe împături scrisoarea, plecă pleoapele şi conchise:

— Iată, scumpa mea Amélie, cine era locotenentul

Gilbert Vasselin. În portofelul pe care-l vezi pe masă, se află o fotografie de-a mea. Glonţul duşman a găurit-o, lovindu-l în inimă.

Urmă o clipă de tăcere. Marthe reaşeză pachetul la loc. O mică pendulă sună discret pe şemineu.

— Şi soţul tău? Ai veşti bune?

— Da, răspunse Amélie.

— N-a venit încă în permisie?

— Nu. îl aştept pe la începutul lunii viitoare.

— Îmi dau seama cât de nerăbdătoare eşti!

— Oh! Da… murmură Amélie.

Îi era ruşine de norocul ei şi nu îndrăznea să-i mărturisească acestei soţii de ofiţer, atât de respectuoase cu gradele militare, că-l văzuse pe Pierre pe ascuns de două ori.

— Unde e acum? o întrebă Marthe.

— La Regimentul 300, prin apropiere de Labirint.

— Un sector strălucit, zise Marthe. Am văzut fotografii în *Illustration*. Ce spune în scrisorile lui?

Amélie se tulbură:

— Nimic precis. Luptele sunt foarte grele. Au suferit pierderi mari. Dar nu se plânge…

— Ca şi al meu, zise Marthe.

— Da.

Apoi Marthe o întrebă binevoitoare despre cafenea, despre Denis şi tatăl ei, despre Elizabeth.

— Trebuie. neapărat s-o văd! îmi închipui că e un înger!

— Da, e fermecătoare, într-adevăr, mărturisi Amélie. Marthe îşi aruncă o buclă de păr blond spre tâmplă şi un suspin îi ridică pieptul rotund, sub corsajul de muselină neagră plisată mărunt.

— Ah! Cum mi-aş fi dorit şi eu un copil de la Gilbert, un fiu!… L-aş fi crescut în cultul tatălui său…

Amélie se simţea din ce în ce mai prost şi – dorea să

plece. Dar Marthe o servi cu un sirop de căpşuni:

— Gustă-l, te rog, lui Gilbert îi plăcea atât de mult! Amélie duse paharul la ¿ură în amintirea lui Gilbert. Simţi pe limbă gustul dulceag…

— Ce-ţi mai fac părinţii? o întrebă ea.

— Tata are mai multă clientelă ca niciodată şi tot mai mult ca niciodată suferă de reumatismele lui. Mama, în schimb, se simte bine. Au suferit mult din pricina doliului meu şi m-au rugat să mă duc să stau cu ei la Limoges.

— Poate că au dreptate…

— Nu voi părăsi Parisul.

— Ce crezi că ai să faci aici?

— Vreau să mă devotez scumpilor noştri soldaţi, să mă ocup de o societate de binefacere sau să urmez cursuri de infirmieră…

— E o idee foarte bună!

— Nu-iaşa? Când mai vii să mă vezi?

— Curând… îţi voi da un semn, promise Amélie.

Dar ştia.de pe acum că nu-şi va ţine promisiunea. Fusese Marthe odinioară prietena şi confidenta ei? De când se căsătoriseră, nu mai avuseseră nimic în comun. Chiar nefericirea nu le mai putea apropia. Încet, se ridică:

— Trebuie să plec.

— Aşa de repede?

— Mi-e teamă să nu pierd ultimul metrou.

Marthe o conduse până-n anticameră. Se mai sărutară o dată. Amélie, primind în nas un miros de parfum de violete, iar în ochi priveliştea unei priviri înlăcrimate, se consideră lipsită de milă, surâse şi bâlbâi un „pe curând”, grăbindu-se să plece.

În ciuda intenţiei sale, de atâtea ori declarată, de a deveni turnător de obuze, Paulo rămăsese în cele din urmă în atelierul de lăcătuşerie al lui moş Buche.

Tenebroase intrigi îl împiedicaseră pe unchiul lui să-l angajeze la Courbevoie. Locul era dorit de prea multă lume. Trebuia să aştepte o altă ocazie. Eşecul îl linişti pe Denis care, timp de câteva săptămâni, se temuse că va pierde un prieten de care nu se putea lipsi. Acum avea două motive de bucurie: Paulo nu va mai pleca, iar Pierre îşi anunţase sosirea. A doua zi după vizita la Marthe Vasselin, Amélie primise, într-adevăr, o scrisoare de la soţul ei care preciza, în sfârşit, data sosirii: 6 septembrie. O săptămână! Cum se aflau într-o sâmbătă, Denis îi propuse surorii lui să meargă la cinema ca să sărbătorească vestea cea bună. O dată sau de două ori pe lună îşi permiteau această distracţie, după lungi dezbateri de conştiinţă. Bineînţeles, luau întotdeauna locurile cele mai ieftine, aproape de ecran. La „Voltaire-Palace” rula chiar atunci un nou film în serial: *Vipera cu ochi albaştri*. Dar Amélie nu dori s-o lase singură pe Elizabeth, care răcise şi tuşea: „Du-le cu Paulo, dacă-ţi face plăcere!” Denis avu impresia că în ziua aceea ar fi putut să-i ceară şi luna de pe cer şi ca tot nu s-ar fi mirat. Un surâs cam bizar îi lumina permanent faţa. Se deplasa parcă zburând şi vorbea cântând: „E transfigurată de dragoste”, îşi zicea Denis. Formula îi plăcea şi-l incita la visare. Din ce în ce mai mult, în conversaţiile cu Paulo revenea chestiunea înclinaţiei bărbaţilor pentru femei. Exista oare vreo legătură între curiozitatea cu care cei doi prieteni priveau, de exemplu, corsajul revărsat al unei spălătorese şi pasiunea exclusivă, sălbatică care o împingea pe Amélie să încalce toate interdicţiile pentru a-şi întâlni soţul pe front? Lui Denis îi era greu să creadă. Şi mai greu încă îi era să-şi imagineze sora dedându-se unor gesturi a căror natură Paulo o descrisese exact în cursul conversaţiilor lor informative. De îndată ce încerca să evoce scena, o căldură dezagreabilă îi urca în obraji şi se grăbea să-şi mute

gândul în altă parte.

După-amiaza, în atelier, ca în fiecare sâmbătă, nu era decât muncă de împachetare şi livrare. Paulo şi Denis, ocupaţi să închidă cutii în curte, puneau la cale ieşirea lor de seară. Se înţeleseseră să-l ia cu ei şi pe ucenicul Gustave, care nu era prea deştept, dar le promisese că le va oferi ţigări în antract. Toţi trei văzuseră fotografiile filmului expuse la uşa cinematografului. Eroina, cu păr lung, blond şi despletit, era chiar idealul lor de femeie. În timp ce stăteau de vorbă, moş Buche îi chemă să le dea banii. Avea o expresie hotărâtă, o mustaţă ţepoasă şi privirea aspră. De vreo trei zile era prost dispus pentru că aviatorul Pégoud fusese ucis într-o bătălie aeriană. Denis luă suma care i se cuvenea cu o justificată mulţumire. Faptul că trebuia să i-o dea surorii lui nu-l împiedica să se simtă provizoriu bogat, independent şi adult. Îşi dădură întâlnire pentru ora opt, în faţă la „Voltaire-Palace”.

Sală, încă luminată, se umplea încet, în timp ce în fosa orchestrei, mascată de o perdea roşie, pianistul şi violonistul îşi încercau instrumentele într-o cacofonie de suspine languroase şi atingeri rapide de corzi. Aşezaţi în rândul al doilea, cei trei prieteni se întorceau să se uite la noii veniţi, conduşi la locurile lor de plasatoare. Aproape toţi spectatorii erau oameni din cartier. Se recunoşteau, se salutau de la un rând la altul. Între pereţii roz-bombon, decoraţi cu lire, fluiere şi zorele prăfuite, publicul se pregătea în blând tumult să-şi ia revanşa asupra realităţii cotidiene.

— Uite-l pe moş Buche cu cele două fete! şuşoti Denis.

— Cea mai tânără e bine făcută, observă Paulo. Nu m-aş strâmba s-o am în pat…

— Mie îmi place cea mare, opină Gustave.

— Parcă-i o scândură de călcat! se scutură Paulo. Nu

prea eşti mofturos! Pentru ca o femeie să fie nostimă, trebuie să ai pe ce pune mâna.

Denis aprobă această judecată categorică, dar îşi exprimă rezerva în favoarea celor aparent slabe. Paulo căută una cu privirea prin sală:

— Cea de colo, poate.

— Te înşeli! E o iluzie!

Îşi dădură coate, pufniră în râs, aţâţându-se unul pe altul, încântaţi de curajul viril al remarcilor pe care le făceau. În căldura care sporea, mirosul mulţimii se preciza, amestec de parfum, de catifea jilavă şi caramele mentolate. Scaunele trosneau. Evantaie de hârtie se agitau peste feţele asudate. Brusc, din adăpostul în care se ascundeau muzicanţii ţâşni o melodie antrenantă şi toate conversaţiile încetară. Pe ultimele note, se făcu întuneric. Spectacolul începea cu un jurnal de actualităţi. Pe ecran defilau imagini de case în ruină, de drumuri ploioase şi arbori smulşi. Erau imagini de război „proiectate cu autorizaţia Statului-Major”. Din când în când, în afară de acest cenuşiu săltăreţ, apăreau figuri palide de soldaţi, mărşăluind cu spinarea încovoiată sau primind decoraţii în faţa trupelor aliniate. În sală se auziră murmure gâtuite de emoţie. Li se părea că recunosc câte un cătun ruinat, un pod de cale ferată, un chip. Denis, cu mâinile jilave, se întreba dacă n-avea să vadă, din clipă în clipă, pe pânza magică, figura dragă şi mişcătoare a lui Pierre. Dar imaginilor de de front la urmară imediat saluturile optimiste între generali şi oameni politici, stoluri de infirmiere aşteptând sosirea unui tren de răniţi, cozi în faţa Băncii Franţei pentru plăţile în aur, surâsuri ale alsaciencelor în costume naţionale şi flăcările înaltelor furnale în care se forja oţelul victoriei.

Primul episod din *Vipera cu ochi albaştri* oferi spectatorilor alte subiecte de admiraţie şi nelinişte.

Blonda orfelină, închisă într-o pivniţă de răpitorul ei, cu chip bestial şi sprâncene stufoase, îşi rodea legăturile cu dinţii ei de perle şi fugea traversând parcul, urmată de patru molohi lătrând sălbatic. Publicul era cu sufletul la gură. Paulo, Gustave şi Denis îşi întindeau gâturile spre ecran, gata să se arunce în ajutorai tinerei fete, al cărei păr flutura despletit în bătaia vântului. Într-o clipă, ea ajunse pe acoperişul unui hangar, dar monstrul, ca s-o oblige să coboare, nu ezită să dea foc unei clăi de paie sprijinite de perete. Flăcările urcau. Sadicul îşi freca mâinile. Şi nefericita, cu ochii spre cer, plângea cu lacrimile şuvoi. „Totuşi, cineva se ocupa atent de soarta graţioasei orfeline”. Litere negre dansau pe fondul alb. Un om mascat sosi în goana calului, pe un teren de aviaţie, sări de pe cal, se urcă într-un aeroplan, decolând în acordurile torenţiale ale pianului şi vibraţiile nebune ale corzilor viorii. Deasupra clădirii, învăluită într-un fum gros, plana acum o pasăre ciudată, asiduă şi ştiutoare. Chiar în momentul în care schelăria era pe punctul de a se prăbuşi într-o explozie de scântei, un lasou, aruncat din carlingă, prinse eroina de talie şi o ridică, uşoară ca o pană, în aer.

— Fir-ar să fie! şuşoti Denis.

Trădătorul ridică pumnul spre nori. O siluetă blondă se legăna la capătul unui fir în spaţiu. Pilotul, cu pălăria în bătaia vântului, îşi ridica puţin masca, arătându-şi dinţii strălucitori. Avea oare să-şi arate acum faţa? Nu! Curiozitatea exacerbată a spectatorilor se izbea de un oblon negru. O inscripţie ţâşni din întuneric: „Cine era? Unde mergea?” Următorul episod: „Preţul trădării sau porumbiţa în ghearele fiarei!”

Luminile se aprinseră deasupra unei mulţimi care revenea greu la realitate.

— E chiar mai frumos decât mi-am închipuit, zise Denis.

— Ai văzut figura cu lasoul? suspină Gustave.

— E un truc, zise Paulo.

— Cum adică un truc? exclamă Denis. Fata? Avionul? Nu poţi să ştii nici tu!

Paulo dădu din umeri:

— Cum crezi că, pot ridica o femeie la înălţimea aia?

— Totu-i să ţinteşti bine! opină Denis. Cu mult antrenament…

Un chicot îl făcu să privească în spate. În urma lui şi mai într-o parte, zări o femeie roşcovană, lăptoasă şi rotunjoară, ascunzându-şi gura după mâna înmănuşată. Auzise conversaţia şi nu se putuse împiedica să nu izbucnească în râs. Şi totuşi, Denis nu avu impresia că ar fi spus ceva ridicol. Roşi de enervare, îi aruncă o privire răzbunătoare necunoscutei şi întrebă cu voce tare pentru a-şi afirma maturitatea şi libertatea manierelor:

— Fumăm o ţigară, băieţi?

Sala se golea pentru antract. Se ridicară nestingheriţi, îşi strânseră centurile şi se îndreptară, dându-şi aere, spre galeria de la intrare. Acolo, în mijlocul mulţimii, îşi aprinseră ţigările şi continuară să dezbată diferite scene din film. După un timp, Denis o zări pe roşcovana care venise în urma lor şi-i asculta, spionându-i pe furiş, prefăcându-se că se interesează de imaginile afişate pe pereţi. Învăluit într-un nor de tutun, se simţea mai sigur pe el. Şuşoti:

— Ce-o fi vrând asta de la noi?

Paulo rânji cu superioritate:

— Am agăţat ceva! De ce te miri?

— Ce mare brânză i se strâmbă Denis. Are pe puţin treizeci de ani!

— Poate, îi răspunse Paulo, dar nu e rău făcută, dacă o priveşti mai atent. Şi apoi roşcovanele au temperament!

— Pentru mine nu prea, zise Denis, dând fumul pe

nări.

— Mi-ar plăcea mai mult fata lui Buche, oftă Gustave.

— Nu te pricepi, îl repezi Paulo.

Vorbeau în şoaptă, dar, brusc, ca şi cum n-ar fi pierdut niciun cuvânt din conversaţia lor, femeia se întoarse pe tocuri. Pe faţa ei, presărată de pistrui, ochii-i străluceau ironici. Încet, buzele ei cărnoase se întredeschiseră lăsând să se vadă o dantură solidă. Surâse şi două gropiţe îi apărură în obraji. Denis primi o privire directă. Inima i se opri în loc. Femeia se îndepărtă şi dispăru – fustă neagră, jachetă şi pălărie mov – prin uşa care ducea în sală. Scena nu durase mai mult de trei secunde. Denis scoase un suspin de uşurare.

— Ei bine, bătrâne, îi zise Paulo, dacă n-ai înţeles!…

— Ce vrei să înţeleg?

— I-ai căzut cu tronc. Ştii ce-ţi rămâne de făcut?

Denis şovăi totuşi să se prevaleze de acest succes personal:

— Nu-ţi face griji!

— Te-ai dezumflat?

— Pun pariu că n-ai curaj să vorbeşti cu ea!

— De ce nu? se miră Denis. Dacă mi-ar plăcea, n-aş fi acum aici cu voi!

— Mă faci să râd! îl persiflă Paulo.

Iritat de intonaţia sceptică a prietenului său, Denis întrebă scurt:

— Nu mă crezi?

— Nu, îi răspunse Paulo.

— Nici eu, i se alătură Gustave.

Soneria care anunţa sfârşitul antractului le întrerupse cearta. Urmară mişcarea mulţimii care se revărsa spre. ecran. În timp ce se apropiau de scaunele lor, Paulo murmură:

— E un scaun liber lângă ea!

— Şi? întrebă Denis plin de umor.
— Du-te lângă ea.
— Du-te tu, dacă-ţi place!
— Nu mie mi-a făcut cu ochiul!
— Nici mie, replică Denis.
— Ba da, nu se lăsă Paulo, nu îndrăzneşti să profiţi. Ţi-e frică de muieri!
Rănit în amorul propriu, Denis se semeţi. N-ar fi putut suporta ideea ca Paulo să-l creadă un laş în faţa femeilor. Cu sentimentul că face o prostie pe care o va regreta mai târziu, dar pe care nu o putea evita, bombăni:
— Da, bine! Am să-ţi dovedesc!
Deranjă patru persoane aşezate până când ajunse lângă femeia roşcovană. Cu o voce abia perceptibilă, întrebă:
— E liber locul de lângă dumneavoastră, doamnă?
Spera ca ea să răspundă nu. Dar ea înclină capul, surâse şi deloc stingherită îi răspunse:
— Da, domnule.
Aruncă o privire spre Paulo şi Gustave; le ghici admiraţia de la distanţă şi se felicită că primise provocarea. Bâjbâind, cei doi îşi găsiră în cele din urmă scaunele în rândul din faţă. Acum Denis îi vedea din spate şi, nemaifiind urmărit de privirile lor, se simţi singur, încurcat şi neajutorat.
— V-aţi părăsit prietenii? întrebă doamna.
— Da, se bâlbâi Denis.
Se crezu dator să-i explice:
— De unde eram, vedeam prost!
— Nici de aici nu se vede mai bine, reluă ea. Ecranul e prea aproape.
— Mai puţin aproape, oricum.
— V-a plăcut primul film?
— Mult.

— Mie nu prea. Povestea era incredibilă. Hambarul în flăcări, fata aceea pe care o ridicau cu un capăt de sfoară!…

— Era foarte bine jucat, oricum!

— Ah, asta da! Şi actriţa e foarte frumoasă.

— Da, răspunse Denis.

Doamna chicoti. În sală se făcu întuneric. Denis se ghemui pe scaunul lui. Toate posibilităţile de întoarcere fiindu-i tăiate, izolat, ameninţat de un miros de heliotrop, regretă amarnic că-şi părăsise prietenii. Prezenţa necunoscutei îi strica plăcerea de a urmări filmul. Nu ca să fie cu ea venise el la cinematograf. Se gândi să se ridice şi să plece… Dar ce-ar crede ea? Şi ce va spune Paulo? Pianul şi vioara cântau o arie complicată. Doamna se aplecă spre Denis şi-i murmură la ureche:

— Ce vârstă aveţi, domnule?

Uimit de această întrebare, preferă să se îmbătrânească cu câteva luni, pentru orice eventualitate, şi-i răspunse:

— Şaisprezece ani împliniţi.

— V-aş fi dat şaptesprezece, optsprezece!

Regretă pe loc de a fi fost prea modest în calculele lui. Paulo şi Gustave se întoarseră spre el. Văzându-l atât de aproape de străină, îşi imaginau probabil că totul mergea strună. Era o slabă mângâiere pentru încurcătura în care se afla din vina lor.

Filmul, intitulat *Abisurile inimii omeneşti*, începea cu un bal mascat în înalta societate pariziană. Fiul stăpânilor casei, un derbedeu subţire şi sarcastic, o sedusese pe guvernanta fratelui său. Din dragoste pentru el, ea nu ezită să fure o pudrieră ornată cu diamante pe care o invitată o uitase neglijent pe un colţ de masă. Captivat de poveste, Denis o mânca din ochi pe nefericita creatură care se ascunsese cu obiectul furat în grădina inundată de lumina lunii. Pe când aceasta se aşeza

înlăcrimată pe o bancă de piatră, Denis simţi o mână umedă şi agilă căutându-i mâna. Nu îndrăzni să se mişte, plin ce teamă, abia respirând, cu sângele bubuindu-i în urechi. Într-o clipă degetele lui se treziră strâns înlănţuite de cele ale vecinei lui. Îi simţea în nări mirosul părului roşcat. Pe furiş, îi aruncă o privire. Luminată de fasciculul de lumină care venea din fundul sălii, figura ei era palidă, ca de porţelan, buzele violete şi pupilele lucitoare, fixe şi misterioase. Aplecată spre el, îl privea cu un aer lacom. Îşi aminti că lui Paulo îi plăcuse., Are dreptate. N-am văzu i-o bine!” Situaţia era atât de incredibilă că nu ştia dacă trebuie să se bucure sau să se neliniştească. Îşi mută privirea pe ecran: povestea care se derula acolo era mai puţin pasionantă decât aceea pe care o trăia el, aşezat pe scaunul lui. Doamna nu vorbea, dar suspina, se foia pe scaun, făcându-l să scârţâie. Imagini incoerente defilau în sunetele muzicii. O fugă prin ploaie, dansuri într-o tavernă, un duel, scrisori rupte, focuri de armă şi descinderea poliţiei la locul crimei. Mâna lui Denis înţepenise într-o mână străină. Nu se gândi să rupă contactul, grijuliu să fie politicos. Paulo şi Gustave nu se mai întorceau. Denis regreta, dar se consola că aceştia se lămuriseră în privinţa lui. Dacă relaţiile lui cu femeia s-ar fi putut limita doar la atât, seara i s-ar fi părut foarte reuşită. Se trezi că-i era teamă de sfârşitul filmului. Acesta veni foarte repede, anunţat de o melodie funebră în care violonistul şi pianistul dădură măsura artei lor. Frumoasa guvernantă, rănită în pântec de un glonţ, muri pe un pat de spital strângând la piept fotografia celui care o adusese pe ultima treaptă a degradării. Lumina se aprinse brutală, revelatoare. Femeile suflau zgomotos, ştergându-şi nasurile înainte de a redeveni ele însele. Paulo şi Gustave se ridicară. Vecina lui Denis îi lăsă mâna. El şovăi. Ce să facă? Să-i spună bună-seara, să-i mulţumească, s-o întrebe cum o

cheamă? Prietenii îl aşteptau, îl supravegheau, uluiţi de curajul lui. Publicul începuse să părăsească sala.

— Doriţi să facem câţiva paşi împreună? murmură necunoscuta.

— Cu plăcere, doamnă, îi răspunse Denis.

Ieşi cu ea. Paulo şi Gustave îi urmau respectuoşi de la distanţă. Ajunşi în stradă, doamna se învioră:

— Ce aer înăbuşitor în sala asta de cinema! Cum te cheamă?

— Denis Aubernat.

— R-Ce curios!

— De ce?

— Pe mine mă cheamă Denise… Denise Langoustier. Cu ce te ocupi în viaţa de toate zilele?

— Sunt ucenic lăcătuş, doamnă.

— E o meserie frumoasă! Eu sunt casieriţă la „Galeries Parisiennes”. Le ştii?

— Nu.

— Va trebui să vii să le vezi. E un magazin mare unde se găsesc de toate. A trebuit să mă hotărăsc să muncesc după moartea soţului meu…

— A murit în război? întrebă Denis.

— Nu, cu două luni mai înainte. Nu mi-a rămas nici măcar o pensie. Aşa se explică…

Ciripea cu o voce ascuţită şi se fandosea legănându-se în mers. Noaptea era calmă şi blândă. Pe bulevardul Voltaire, spectatorii se risipeau în grupuri gălăgioase. Din loc în loc, un bec de gaz capişonat desena pe trotuar un cerc palid de lumină. Denis se gândi că Amélie îl aştepta probabil şi că-i va fi greu să-şi justifice întârzierea. Dar, pe de altă parte, cum să-i fi spus acestei femei, atât de amabilă, că era grăbit să se întoarcă acasă pentru că îi promisese surorii lui că nu va hoinări pe străzi?

— Locuiţi departe? îndrăzni, în sfârşit să întrebe.

— Bulevardul Voltaire, în apropiere de Place de la Nation. De ce întrebi?

— Numai aşa.

— Ai vrea să urci până la mine? reluă ea.

Speriat, se bâlbâi:

— Oh, nu!

Ea îl ameninţă cu degetul.

— Mincinosule! Te-aş invita la mine dacă promiţi că vei fi cuminte…

Denis respiră adânc:

— Voi fi cuminte, doamnă…

— Vom bea un ceai, vom sta de vorbă şi apoi vei pleca, ca un băiat mare şi serios ce eşti! De acord?

Visul continua. După ce urcă pe urma tocurilor doamnei Langoustier, a cărei fustă se mula pe fund la fiecare mişcare, pătrunse într-o odaie curată şi parfumată. Mobilierul de lemn vopsit în trandafiriu se sprijinea pe pereţii tapetaţi în trandafiriu, iar o lampă cu abajur trandafiriu răspândea o lumină trandafirie, evocând interiorul unei scoici. Denis nu mai văzuse niciodată un cuib atât de elegant, unde totul purta amprenta îndeletnicirilor feminine.

— E frumos la dumneavoastră! remarcă el.

— Îţi place? L-am făcut din nimicuri. Totul e să ştii ce vrei. Aşază-te. Mă duc să pun la fiert apa pentru ceai! …

Intră într-o odăiţă care-i servea de bucătărie, dădu drumul apei să curgă, zăngăni cratiţele şi reapăru fără pălărie, fără taior, într-un corsaj transparent. Părul ridicat în coc părea şi mai roşu sub lumina discretă. Inexplicabil, lui Denis îi era teamă. îl obligase să se aşeze pe un scaun scund, iţir ea se aşezase pe margiiţea patului ţinându-şi un genunchi cu mâinile şi capul lăsat pe spate.

— Vorbeşte-mi despre tine. Ai o familie?

— Stau cu sora mea. Ţine o cafenea pe strada Montreuil.

— E foarte aproape de aici. E măritată?

— Da… Numai că soţul ei e plecat pe front.

— Biata de ea! E foarte tânără, nu?

— Nu chiar atât de tânără!

— Ce vârstă are?

— Douăzeci şi unu de ani!

— Eşti nemaipomenit! exclamă doamna Langoustier râzând.

Denis îşi dădu seama că făcuse o gafă şi se îmbufnă. În acest moment nu-i făcea plăcere să vorbească despre Amélie.

— Îţi iubeşti mult sora? continuă doamna Langoustier.

— Da, doamnă.

— Şi părinţii? Unde sunt? Ce fac?

— Tatăl meu e fierar la Chapelle-au-Bois.

— Pe unde vine asta?

— În Correze.

— Şi mama?

— Mama a murit.

Doamna Langoustier tresări şi pe chipul ei se citi compasiunea.

— Dumnezeule! oftă ea. Când?…

— Suni mai mult de trei ani.

— Îmi închipui ce durere e în tine!… Mai ales că, probabil, nici nu era prea bătrână!

Denis prinse din zbor ocazia ca să-şi repare gafa:

— O, nu! Abia împlinise patruzeci de ani!

Doamna Langoustier îi mulţumi cu un surâs plin de tristeţe. Ochii i se umeziră, îmblânzindu-i privirea. Se gândea la nefericirea lui Denis. El se simţea stingherit de a-şi fi introdus toţi membrii familiei în camera trandafirie. Amintirea lor îi scădea, în mod curios,

curajul. Parcă ar fi redevenit copilul de odinioară.

— Cu cine semeni? îl întrebă doamna Langoustier.

— Cu mama, se pare, murmură Denis.

— Eram sigură! exclamă ea. Ţi s-a mai spus că eşti un băiat frumos?

— Nu, doamnă.

— Cu atât mai bine, zise ea mijind ochii.

Apa clocotea în ibric. Doamna Langoustier se ridică, ieşi şi se întoarse cu platoul pe care se aflau două ceşti şi ibricul.

— Să-l lăsăm să se infuzeze, zise ea.

Dar vocea ei era atât de gravă că era greu să-ţi imaginezi că vorbea despre ceai. Platoul îi tremura în mâini. îl aşeză pe masă. O linguriţă căzu pe jos. Denis se aplecă s-o ridice. Ridicându-se se trezi foarte aproape de femeia roşcovană, care-l privea tăcută, fermecată, ca şi cum s-ar fi întâmplat o minune.

— Chiar n-ai nicio iubită, nimic?

— Nu, doamnă.

— Cu ochii ăştia atât de frumoşi? Pe ei i-am remarcat întâi la cinematograf. Ochii şi gura…

Tulburat de această privire pătrunzătoare, Denis îşi pierdu şi ultimul dram de siguranţă.

— Şi pe tine, îl întrebă doamna Langoustier, Ce te-a atras la mine? Fii sincer.

Înnebunit, Denis căută un răspuns satisfăcător, roşi, plecă privirea şi bâigui:

— Părul dumneavoastră, doamnă.

— Eram sigură! exclamă ea. Îţi plac roşcovanele?

— O, da, doamnă!

— De ce-mi spui doamnă?

— Ei, pentru că sunteţi doamna…

Se apropiase şi mai mult de el, aproape atingându-l, în picioare în faţa lui, respirându-i sub nas, caldă, emoţionată, parfumată.

— Eu nu sunt o doamnă, eu sunt prietena ta. Ai vrea să fiu prietena ta?

— Da.

— Atunci spune-mi Denise.

— Denise.

— Încă o dată.

— Denise, Denise, repetă el prosteşte.

— Eu am să-ţi spun Denis reluă ea. Micul meu Denis! Atât de frumos, atât de proaspăt!…

Denis ar fi vrut să dea înapoi, dar era prea iârziu. O gură devorantă i se lipi buze, în timp ce două braţe îl luară de umeri, de parcă ar fi vrut să-l împiedice să fugă. Violentat, scotocit, înghiţit, abia avu timp să se gândească că ceea ce i se întâmpla era extraordinar, că-i va povesti mâine lui Paulo, dar acesta n-avea să-l creadă. Apoi conştiinţa lui se aburi, nu mai fu atent decât ia gestul unei mâini nervoase care-l trăgea de cravată şi-i descheia cămaşa.

Când ieşi de la doamna Langoustier, pe străzi nu mai era nimeni. Sub haine mai păstra încă senzaţia sărutărilor ei. Moleşit de mângâieri, cu partea de jos a pântecului golită şi gura înfierbântată, păşea zicându-şi „Asta e! Sunt bărbat! Am o Iubită! O iubită roşcovană!” Acest detaliu capilar parcă-i sporea triumful. N-ar fi crezut niciodată că trupul lui, din care nu-şi făcea niciun fel de vanitate, ar fi putut deveni obiectul adoraţiei unei femei experimentate. Când se gândea la ea, o revedea, înnebunită, aruncându-se asupra lui, gustându-l, adulmecându-l cu o poftă de nesăturat. Cuvinte surprinzătoare îi răsunau în urechi: „Îngerul meu, minunea mea, trubadurul meu, perla mea…” în ceea ce-l privea, trebuia să-şi mărturisească, era mai degrabă decepţionat de plăcerea acestor îmbrăţişări repetate. Era, fireşte, foarte plăcut, dar de aici şi până la a pretinde că nu era nimic mai minunat pe lume!… Cu

timpul, poate… Şi obişnuinţa… Ca ţigara… îl pusese să promită că va reveni a doua zi. Şi-ar fi dorit şi el. Pentru Amélie, care, fireşte, nu trebuia să bănuiască nimic, va ieşi cu Paulo şi Gustave. Numai nu cumva să stea trează şi să-l aştepte în seara asta! I-ar fi pus o sumedenie de întrebări despre motivele întârzierii nepermise şi n-ar fi ştiut ce să-i spună ca să nu-i stârnească bănuieli.

Intrând în curte, era atât de neliniştii, că se opri să-şi tragă sufletul. În odaia Améliei nu ardea lumina: întuneric, linişte. Dormea, probabil. Camera lui era chiar lângă a ei, la parter. Noroc că ia plecare lăsase fereastra întredeschisă. Îşi scoase încălţările, sări pe fereastră şi se dezbrăcă rapid, fără să mai aprindă lumina. O dată băgat în pat temerile lui dispărură. Destins, glorios, se gândea la noua lui conditio, hotărând că lui îi plăcusetă întotdeauna roşcovancic. că asta de acum era un pic prea coaptă, dar foarte frumoasă şi că mulţi bărbaţi i-ar invidia norocul. Pleoapele i se îngreuiară. Respiră profund, se întoarse cu faţa la perete şi adormi cu o femeie în braţe.

Agăţată de soţul ei, Amélie îl dirija prin mulţimea de soldaţi veniţi în permisie care se scurgea prin ieşirile Gării de Est. Trenul, anunţat pentru ora unsprezece şi jumătate dimineaţa, nu sosise decât la ora trei după-amiaza. Urmară formalităţile de ştampilare a permiselor. Funcţionarul, bănuitor, verifica; la nesfârşit documentele de culoare trandafirie. Dar Amélie, care aşteptase în tot acest timp la bufetul gării, apoi pe peron, nu-şi mai aducea aminte de nerăbdarea ei. Pierre era lângă ea. Pentru şase zile. Restul nu mai conta. Nu se mai sătura privindu-l. Neras, obosit, năuc, cu fruntea arămie şi uscată.

— Denis a venit şi el cu mine, dar n-a mai putut să stea. Bietul de el, era tare necăjit! O să-l vedem diseară!

— Da, diseară, da, foarte bine…

Îi surâdea cu un aer absent. Zgomotul şi lumina îl zăpăceau. Ieşit pe esplanadă, se opri uimit că Parisul mai era în acelaşi loc. Trecerea de la o viaţă la alta fusese prea bruscă. Şi, ca şi cum pericolul de pe front l-ar mai fi urmărit încă, trebui să facă un efort ca să-şi îndrepte bustul şi să nu privească temător în jurul lui. Unde erau satele ruinate şi arborii făcuţi ţăndări? Unde era pământul mişcător al câmpurilor? Sub picioarele lui, asfaltul scotea un sunet sec, plăcut. Cerul, strâns între acoperişuri nu mai era acel abis nesfârşit, ameninţător, pe care ieri încă îl mai cerceta cu un junghi de nelinişte în capul pieptului. Zumzetul ce îi ajungea la urechi era alcătuit din mii de zgomote paşnice, între care se distingeau, din când în când, apelul unei trompete, clopoţelul unui tramvai, galopul regulat al unui cal sau strigătul unui vânzător de ziare. Minunea caselor înalte intacte, a prăvăliilor deschise, a femeilor şi copiilor umplând trotuarele.

— Să luăm o trăsură, propuse Amélie.

Urcară în prima trăsură din şir. Amélie dădu indicaţiile necesare vizitiului:

— Strada Montreuil nr. 59.

Pierre tresări. Cuvintele simple îl tulburară. Se întorcea acasă. Avea o adresă. Un domiciliu precis. Echipajul se puse în mişcare. Mirosul de baligă şi piele… Legănarea arcurilor scârţâitoare… Pocnetul precis, sunând a gol, al copitelor pe pavaj… Pierre îşi aminti brusc sosirea Améliei, tânără mireasă, la Paris. Închiriaseră ca şi acum o trăsură, cu acelaşi vizitiu şi acelaşi cal. Ea privea totul plină de încântare. O dusese acasă la el. Astăzi rolurile sunt inversate. El e provincialul. Ea vorbea, el n-o prea auzea, fascinat de spectacolul străzii: bulevardul Magenta, frunzele copacilor, chioşcurile de ziare, sensul giratoriu al trăsurilor în Piaţa Republicii, bulevardul Voltaire, un

agent de poliţie cu bastonul alb, cârciumi, farmacii, brutării, măcelării, o vitrină plină de tunici albastre, chipiuri cu galoane aurite şi mănuşi gălbui pentru ofiţerii aflaţi în vizită, o gură de metrou, afişe, atâtea afişe!

Nu se schimbaseră: „Cereţi un Dubonnet, un vin tonic, o *quinquina*”. Nici vaca aceea cu ugerul mare de pe „Ciocolata Vinay”; nici copiii pofticioşi de pe „Phosphotine Fallières”, căţăraţi ca nişte vrăbii în jurul unui borcan uriaş de „reconstituant”. Oamenii treceau, veneau, intrau în magazine, traversau strada. Pierre se aştepta să nu vadă decât femei, bătrâni şi copii la Paris. Cum se face că, în ciuda atâtor bărbaţi mobilizaţi pe linia întâi, au mai rămas atât de mulţi în spatele frontului? Ce făceau aici atâtea uniforme noi, atâtea costume purtate pe nişte umeri robuşti? Erau oare permisionari sau din cei care se puseseră la adăpost? Avu, ca un fulger, intuiţia unei mari înşelătorii, ale cărei victime erau el şi camarazii lui. Acum, prins între două sentimente contrare, era în acelaşi timp fericit să-şi descopere oraşul aşa cum îl păstrase în amintire şi nefericit că nu distingea de la prima privire urmele războiului. Cu cât se apropia mai mult de ţintă, era şocat de constanţa decorului. Colţul străzii Montreuil, faţadele murdare, cu răni mari de tencuială căzută, ferestrele nealiniate, porţile căscate, deschizându-se prin nişte curţi întunecate, trăsuri staţionând în faţa atelierelor cu vitrine prăfuite, clădirea cu luminatoare a spălătoriei, în sfârşit, cafeneaua orbită de panourile de lemn şi dominată de firma: „La Ciclistul încununat”. Casa Mazalaique. I se puse un nod în gât. Trăsura se opri. Amélie scotea banii din poşetă.

— Am închis cafeneaua. Vom fi liniştiţi până la ora şapte. Hai, vino!...

Când pătrunseră în curte, câteva capete se arătară la ferestre, muncitorii ieşiră din atelierul domnului

Florent. Râdeau văzându-l, îi strângeau mâna, îl băteau pe spate.

— Mai târziu, o să staţi de vorbă cu el mai târziu, îi opri Amélie.

Apoi strigă:

— Doamnă Rousseau! Repede! Repede!

Pierre se trezi în camera lui. Obloanele erau pe jumătate închise. Căpătâiele de aramă ale patului sclipeau ca nişte stele. Doamna Rousseau apăru, dispăru cu un pocnet de uşă. Se auziră paşi îndepărtându-se. Amélie se apropie de soţul ei. Ţinea în braţe ceva trandafiriu şi mişcător. Îi zise:

— Fiica ta, Pierre.

Topit de încântare, nu îndrăzni s-o atingă: mâinile-i erau murdare. Chiar respiraţia lui, i se părea, ar fi fost de ajuns să murdărească feţişoara ei nevinovată.

— Ia-o în braţe, îl rugă Amélie.

— Nu, murmură el, nu acum!... Ce mare s-a făcut! Ce frumoasă e!...

Fetiţa-l privea cu ochii mari, rotunzi, cu sprâncenele arcuite. Privirea ei insistentă pătrundea în el, făcându-şi loc până în adâncurile fiinţei lui. Era fericit să se lase astfel invadat, violentat de un efect de hipnoză puerilă. Brusc, înţelese că Elizabeth nu existase cu adevărat pentru el până acum. Fireşte, acolo, departe, nu trecea nicio zi fără să se gândească la fetiţă, dar ea-i ocupa numai imaginaţia, în viaţa lui încă nu-şi găsise locul. Era o reprezentare abstractă, o fotografie, un prenume. Pentru el, ea abia acum venise pe lume, noua fiinţă instalându-se între el şi soţia lui. Paralizat de respect, văzu o mânuţă care se întindea spre catarama centurii. Ce era el pentru acest copil? Un străin, un trecător îmbrăcat în albastru!

— Uite, Elizabeth! exclamă Amélie. E tata! S-a întors tata!

Pentru copil, cuvântul nu însemna nimic. Continua să zgârie insistent catarama centironului cu mânuţa ei mică. Apoi, schimbându-şi părerea, apucă un nasture al tunicii, întinse gâtul şi, încântată de descoperire, zâmbi. Surâsul ei pătrunse în inima lui Pierre, ca un dar al încrederii.

— Ai văzut? zise el. Îmi face semne! Ce drăguţă e!

— Dă-mi-o!

O luă în braţe stângaci, o cântări, fu uimit să constate cât era de uşoară, de vulnerabilă şi, totuşi, perfectă în cele mai mici detalii ale chipului! Un nas adevărat, o gură adevărată, părul şi ochii adevăraţi! Şi unghiuţele infime şi dodoloaţele de carne dulce de la încheietura mâinii şi a gleznei! Aplecându-se peste ea, îi atinse uşor obrazul cu un sărut timid, îi respiră mirosul de lapte crud şi de migdale. Speriată de străinul care o strângea la pieptul lui, Elizabeth avu o mişcare de recul. Feţişoara i se înroşi, se strâmbă. Era gata să plângă? Lui îi fu frică să nu-i displacă.

— Ei bine! Ce are? exclamă el consternat.

— Îi ies dinţii, e nervoasă, răspunse Amélie. Lasă-i timp să se obişnuiască.

— E adevărat, reluă el râzând, vin aici ca şi când ea ar trebui să mă cunoască, o iau în braţe, o sărut!… Se întreabă probabil ce se întâmplă!…

O aşeză delicat pe pat. Fetiţa încetă brusc să se mai strâmbe, se rostogoli pe burtă, ca şi cum ar fi vrut să măsoare spaţiul destinat activităţii ei.

— E puternică! zise Pierre. E uimitor la vârsta ei!

— Ba deloc, e normal!

— Crezi? N-am mai văzut un copil atât de plăcut şi de isteţ.

— Pentru că n-ai fost atent la ei!

O strigă:

— Lison! Lison! Elizabeth!

Copilul înălţă capul auzindu-şi numele şi-l privi drept în ochi. El îi întinse un deget, ea-l apucă, se ridică pe picioruşe, se clătină cu un piuit de bucurie.

— Ia te uite! murmură Pierre. Stă în picioare!… Merge!…

Elizabeth făcu doi paşi pe picioruşele ei fragile, îndoite pe jumătate şi căzu în fund.

— Minunat! Şi e fiica mea!

Clătină din cap, neîncrezător, cu ochii umezi şi buzele tremurătoare. În clipa aceea, cineva bătu la uşă.

— Cine e? întrebă Amélie.

— Eu, Denis!

Intră ca o furtună, se aruncă de gâtul lui Pierre, îl îmbrăţişă, se dădu un pas înapoi, ca să-l admire în ţinuta lui de soldat venit de pe front.

— Arăţi minunat! constată el.

— Nu eşti prea mofturos!

— Îmi placi aşa! Nu eşti prea obosit?… Te simţi bine?… Unde ţi-e puşca?… N-ai adus cu tine o gamelă?… Arată-mi bidonul…

Zăpăcit, Pierre contempla băiatul înalt şi osos care avea trăsăturile lui Denis şi totuşi părea un altul. Cât crescuse în câteva luni! Chipul lui îşi pierduse aerul copilăresc, dar nu era încă cel al unui bărbat, mai lipsea puţin ca să devină. îl asurzea pe Pierre cu întrebările lui. Elizabeth, culcată în pat, îşi scosese botoşeii şi se juca cu picioruşele ei goale. Cineva strigă de dincolo de fereastră:

— Cum, nu ştiţi?… Ba da!… A sosit!…

— Când?

— Mai înainte!

— Unde sunt?

— În casă. Nu-i deranjaţi!

Denis luă chipiul lui Pierre, îl examină cu gravitate şi-l puse pe cap, în faţa oglinzii. Chipiul, prea mare, îi

căzu peste urechi.

— Vrei să te schimbi? întrebă Amélie.

— Numai o clipă!… spuse Denis. N-aţi văzut încă noua cască Adrian?

— O aşteptăm…

— În ziare scrie că e atât de solidă, încât, dacă toată lumea va purta o asemenea cască, vor fi de două ori mai puţini răniţi…

— O să vedem când o vom avea.

— Nu cântăreşte decât şapte sutè de grame şi e făcută dintr-o singură bucată!…

— Eşti mai bine informat decât mine.

O trăsură intra în curte, săltând pe pavaj:

— E domnul Florent! Are livrări astăzi…

— I-ai cerut domnului Buche permisiunea de a lipsi astăzi? întrebă Amélie ca să oprească vorbăria fratelui ei.

— Bineînţeles! răspunse Denis. Doamna Rousseau a venit la atelier să mă anunţe! Gândeşte-te şi tu că n-avea cum să mă refuze! Vor veni cu toţii aici pentru apetitiv. Se vor aduna mulţi la tejghea, te avertizez… Rămâi în uniformă, Pierre?

— Oh, nu!

— De ce?

— Pentru că m-am săturat de ea!

— Măcar în seara asta! Să te vadă şi ei!…

— Lasă-l în pace pe Pierre, îl dojeni Amélie. Pleacă de aici imediat! Pierre trebuie să se spele, să se odihnească…

— Atunci, pe curând!

— Da, da…

— O să ne povesteşti totul…

— Îţi promit.

Denis puse chipiul pe masă şi ieşi în fugă. Elizabeth începuse să scâncească. Sugea un capăt de cuvertură.

— O chinuiesc dinţii, zise Amélie.

Din nou voci în curte:

— Nu-i nimeni în cafenea?

— Nu, patroana e cu soţul ei, care a venit în permisie…

— Şi nu mai deschide?

— Pe la şase, şapte…

Pierre o trase pe Amélie de încheietura mâinilor şi o sărută lung pe gură. Ea se înăbuşea de strânsoarea îmbrăţişării şi, pentru a putea respira, îşi întoarse capul şi se depărtă de el. El o strânse din nou pătimaş lângă el. Gata să cedeze, ca şopti:

— Fii cuminte, Pierre… cu zgomotul… cu toată lumea în curte…

— Nu-ţi bate capul cu ei.

— Stai s-o duc pe Elizabeth la doamna Rousseau, zise ea surâzând.

Amélie se îmbrăcă prima şi-i pregăti lui Pierre haine civile, aşezându-le pe un scaun. Le verificase şi le periase, o ultimă dată, în ajun. Uniforma va fi dusă chiar mâine la vopsitorie. În timp ce ea trebăluia prin cameră, Pierre se moleşea în căldura cearşafurilor. Muşchii i se relaxau. Gândurile-i erau vagi şi îngăduitoare. Amélie trebui să-l mustre ca să se ridice:

— Ce bine mă simţeam aici!

Spălat, ras, înţelese, în sfârşit, că era în permisie, Degetele îşi pierduseră obişnuinţa de a mai încheia un nasture, de a mai înnoda o cravată. Costumul îi era prea mare. îmbrăcându-l, i se păru de o lejerilate ireală. Parcă ar fi avut o rochie de femeie pe el. Nici pantofii nu aveau greutate. Încălţat în ei, picioarele îi fugeau în toate părţile, prinse parcă de pofta de a „dansa, de a zbura. Călcând, simţea striurile podelei prin talpa subţire. Aerul se strecura prin partea de jos a pantalonului, răcorindu-i gleznele surprinse că se mişcau în voie.

— Te iubesc mai mult aşa! i se adresă Amélie pe un

ton de lăcomie amoroasă.

El se privi în oglindă şi descoperi un ţăran ars de soare, îmbrăcat în haine de duminică şi se cercetă cu neîncredere.

— Vino repede, continuă Amélie. Să deschidem cafeneaua. O mulţime de oameni aşteaptă să te vadă!…

Ieşi în urma ei, întinerit şi imponderabil, parcă luat de o pală de vânt.

După închiderea atelierelor, mica sală a cafenelei se umplu de lume. Amélie şi Denis se ocupau de clienţi. Pierre trebuia să răspundă la prea multe întrebări, să strângă prea multe mâini, să golească prea multe pahare ca să mai aibă timp să le dea o mână de ajutor. Erau acolo domnul Florent, domnul Buche, domnul Clapeton, muncitori tâmplari şi lăcătuşi, lăcuitori, grataragioaica din faţă şi mulţi alţii ale căror nume le uitase sau pe care nu-i văzuse niciodată. Toţi îl tratau ca pe un erou, cu toate că el nu avea decât sentimentul că e doar un supravieţuitor. În fumul ţigărilor, figuri lacome se întindeau spre el:

— Care e impresia ta? Suntem pe drumul cel bun?

— Se pare că ţarul a luat personal conducerea armatei ruse. Nu le va fi uşor nemţilor. Acolo, la voi, ce se spune?

— E adevărat că va fi o mare ofensivă în Champagne?

— E adevărat că aţi suferit pierderi grele?

Pierre surâdea, zicea două vorbe, clătina din cap. Fireşte, era emoţionat de interesul pe care aceşti oameni cumsecade îl purtau prin el evenimentelor militare. Ar fi vrut să-i mulţumească vorbindu-le ca în ziarele pe care ei le citeau. Dar îi era imposibil să folosească limbajul unui om care stăpâneşte situaţia când era implicat în ea pânăn gât, iar vederile lui de ansamblu se limitau la mişcările companiei lui. Nu se simţea mai în largul său nici când i

se cerea să povestească întâmplări din tranşee. Şi atunci i se părea că tot ce ar putea povesti ar suna fals. Prezenţa acestui auditoriu, însetat de povestiri înflăcărate sau comice, îl împiedica să se exprime cu sinceritatea pe care o dorea. O prăpastie îl despărţea de cei care veniseră să-l asculte. Pentru ei războiul era o chestiune de vorbe. Se ocupau de el câteva ore pe zi, în restul timpului văzându-şi de treburile lor paşnice şi profitabile.

Un sfert din ei abia dacă erau angajaţi în această aventură. El, în schimb, era băgat până-n gât. Viaţa lui era acolo. Lângă ceilalţi care simţeau ca şi el… Ce făceau oare acum Soufaneix sau Vernac? Lor nu le venise încă rândul la permisie. Stăteau poate într-un adăpost, vorbeau, jucau cărţi sau se căutau de păduchi. Sau poate că erau de planton; sau cine ştie… Gata să se lase descurajat, îi aruncă o privire Ameliei şi se bucură s-o vadă atât de frumoasă.

— N-aveţi vreun păhăruţ de absint să ne oferiţi, doamnă Mazalaique? Să serbăm şi noi această zi?

— Ştiţi foarte bine că e interzis, domnule Clapeton.

— Aşa, o dată, n-o să ştie nimeni!

— Şi dacă mă prinde?

— Mergem toţi să vă eliberăm!

— Aşa e, oferă-le câte un absint acestor domni.

— Nici prin cap să nu-ţi treacă! exclamă Amélie aruncându-i o privire severă. De altfel nici nu am.

— Atunci, măcar un rând de vermut, se rugă Pierre; ofer eu.

Ciocniră. Cu fruntea îngreuiată, cu limba împleticită, Pierre admira uşurinţa neobosită a soţiei lui care mânuia sticle, pahare, lua parte la conversaţie şi încasa banii surâzând. Păstrase amintirea unei Amélii timide şi reticente în spatele tejghelei. Cât de mult se schimbase! îşi chema clienţii pe nume, le cunoştea

preferinţele, îi întreba despre treburile lor. Era oare întotdeauna atât de binevoitoare sau sosirea bărbatului ei o stimula? în orice caz, profitase de sfaturile lui. Casa era pe mâini bune. Constatarea care ar fi trebuit să-l liniştească îi spori melancolia.

— Şi o halbă pentru domnul Buche!

Denis întoarse robinetul şi Amélie luă spuma cu o paletă. Cu coatele pe tejghea, domnul Florent, tragic, enumera morţii din cartier. Pierre îl asculta distrat. Îi muriseră atâţia camarazi în Artois, că-i era greu să se mai înduioşeze la auzul numelor citate de domnul Florent. Şi moartea avea o altă valoare, după cum se petrecea pe front sau în spatele lui. Pe front, cadavrul era lipsit de orice fel de poezie. Din cauza duhorii. Chiar un prieten, trecut în moarte, devenea doar o carcasă stingheritoare. Aici totul se înfrumuseţa, se revărsau flori şi lacrimi pèste hoit. Îşi aduse aminte de Pouletin, horcăind, cu burta spintecată, rămas în sârma ghimpată. îl auziseră toată noaptea, fără să se poată duce după el: era prea aproape de liniile duşmane. O treanţă agăţată de sârmele de oţel. O sperietoare pentru ciori. Şi peste toate, ploaia. Se întâmplase în ajunul plecării lui în permisie. Pierre lăsă capul în jos. Feţele râzătoare se deformau prin perdeaua de fum. Ar fi dorit să nu mai vadă pe nimeni, să rămână singur cu Amélie, să uite, să uite…

— Şi Parisul cum ţi s-a părut, Pierre, îl întrebă domnul Buche.

Încurcat, neştiind ce să răspundă, Pierre coborî în pivniţă, chipurile să aducă nişte sticle, de fapt dorind să se aşeze în întuneric şi să nu se mai gândească la nimic.

A doua zi de dimineaţă, trezindu-se, Pierre îşi plimbă privirea în jur, stupefiat. O fracţiune de secundă se întrebă unde se afla şi ce se întâmplase, unde-i erau camarazii; apoi îşi aminti că era în camera lui, în

permisie, şi fu uimit că locul de lângă el era gol. Ceasul de pe noptieră arăta ora opt şi zece. E posibil să fi dormit atât de târziu? Elizabeth nu mai era în leagănul ei. Cum putuse Amélie să se scoale, să se îmbrace şi să iasă din cameră cu fetiţa fără să-l deranjeze? Probabil că era deja în cafenea la ora asta, ca de obicei. Fireşte, n-avea nevoie de el ca s-o deschidă. Fie că el era sau nu acolo, comerţul mergea bine. Ieşit din joc, vedea salonul, clienţii, soţia, aşa cum erau în absenţa lui, aşa cum vor fi chiar dacă el nu se va mai întoarce din război. Nu era mai bine aşa? Ar fi preferat să ştie Amélie, lăsată de capul ei, era incapabilă să conducă propria ei casă? în felul acesta, cel puţin, n-avea de ce să se neliniştească pentru viitorul ei. Se ridică, trase perdelele, deschise obloanele. Cerul era cenuşiu şi foarte jos. Menajerele se interpelau de la o fereastră la alta. Din atelierul domnului Florent se auzea un zgomot infernal. În cafenea? Obişnuiţii nu vor întârzia să apară pentru micul dejun de la ora nouă. De ce veneau atâţia oameni la „Ciclistul încununat”? Pentru calitatea vinului, pentru confortul din salon? Fireşte că nu! Cine era acest domn Lubin, slăbănog şi pretenţios şi pe care Amélie îl trata cu atâta consideraţie? Ieri seară cinase la o masă vecină cu a lor. Amélie era mândră că avea un chiriaş în semipensiune. Datorită acestui aranjament, fără să cheltuiască prea mult pentru bucătărie, îi creştea beneficiul la sfârşitul lunii. Visul ci era ca şi alţi clienţi să ia masa de prânz la ea. Se declara capabilă să ţină un mic restaurant. Totul era absurd. Dar Pierre nu avea curajul să i-o spună. Nu o convinsese el să deschidă cafeneaua? Ar fi putut acum să-i reproşeze că se interesa de o meserie ale cărei avantaje chiar el i le lăudase de atâtea ori? în curând avea să plece pe front, iar soţia lui va continua să ofere de băut tuturor celor care prin vârsta sau ocupaţiile lor erau scutiţi de război. Şi îi va

scrie că veniturile au crescut, iar el va fi obligat să se bucure alături de că îşi căută cu privirea uniforma militară. Amélie o ascunsese. Chiar bocancii, centironul, chipiul dispăruseră, aranjate fără îndoială într-un fund de dulap. Locul fusese curăţat. Nimic din această cameră nu mai trebuia să-i aducă aminte că era soldat. „Biata de ea! îşi închipuie că mă voi gândi mai puţin la război dacă n-am uniforma sub ochi?” Se apropie de lavabou, începând să se bărbierească şi să se spele. Briciul, pămătuful, săpunul îşi luaseră locul pe etajeră, ca şi cum s-ar fi întors pentru totdeauna acasă, ca şi cum trebuia să-şi reia definitiv obiceiurile lui de om liber. Periuţa de dinţi, înfiptă în pahar, arbora şi ea un aer civil. Pieptenul, demobilizat, se sprijinea de o cutie de pudră. Haina aşezată pe marginea scaunului, cămaşa albă, cravata… Săpunindu-şi obrajii, încerca să reînvie epoca în care se instalase aici cu Amélie. Mobilele nu urmaseră evoluţia vremii. Patul, dulapul cu oglindă, masa pe care se aflau o călimară, hârtie şi un condei nu erau de actualitate. Se potriveau unei alte vieţi. Rămăseseră cu un an în urmă. Şi era un an care valora cât o existenţă. În orice parte s-ar fi întors, se izbea de aceeaşi impresie de decalaj între el şi obiectele familiare. Nimic nu se mai lega de acest decor dintr-o altă epocă. Cuibul lui, destinul lui erau în altă parte.

Intrând, găsi cafeneaua goală. Refugiată în mica bucătărie, Amélie îi dădea biberonul Elizabethei. Înduioşat de spectacolul copilului trăgând cu obrăjorii umflaţi din tetină, Pierre uită pe moment de gândurile pesimiste care-i întunecaseră clipele la trezire. Îşi sărută soţia, se distră cu fiica lui, entuziasmat de gânguritul şi strâmbăturile ei; o jucă pe genunchi cu un sentiment grav şi orgolios. Denis şi Paulo sosiră primii pentru micul dejun. Consumatorii obişnuiţi sosiră pe rând. Din nou, sala mică se umplu de zgomot de pahare ciocnite şi de

conversaţii. Amélie îl lăsă pe Pierre să se ocupe de clienţi. Vorbiră de evenimentele militare, domnul Florent reluă ultimul comunicat: „În Artois, duel de artilerie… în Argonne, luptele au luat amploare… în

Alsacia, pe Linge, un atac german, sprijinit de gaze asfixiante, a fost respins…” Domnul Buche a scos din buzunar o hartă a Franţei, uzată la îndoituri. Frontul era desemnat cu o linie trasă apăsat cu creion roşu:

— Tu unde ai fost, de fapt, Pierre?

— Aici.

Capetele se aplecară peste încârligătura de linii şi puncte care numai pentru Pierre evocau un peisaj de măruntaie sfârtecate, de copaci arşi, de resturi albe şi hidoase care fuseseră odinioară biserici, case, cimitire. Apoi toată lumea se risipi, schimbând grijile unui război depărtat cu cele ale atelierului de alături. Pierre o ajută pe Amélie să spele şi să aranjeze paharele, îi anunţă câştigul: trei franci douăzeci. Era mulţumit:

— Şi asta nu e decât începutul! Acuşi vor veni şi spălătoresele.

— Mai există o zi a spălătoreselor? întrebă el.

— Fireşte! De ce nu?

Ea avea dreptate: de ce nu? Nimic nu se schimbase în spatele frontului. Acestea ieşiră din spălătorie puţin înainte de prânz. Neschimbate: roşii, însetate, robuste şi vorbind tare. Văzându-l pe Pierre, scoaseră exclamaţii de bucurie:

— Te-ai întors, porumbelule!

— Cât e de frumos!

— Ei, ce tot spui şi tu, îi prieşte să mai stea pe lângă nevestică.

Doamna Louise şi doamna Germaine îl sărutară pe amândoi obrajii.

— Ne laşi şi pe noi să-l adulmecăm puţin, Amélie?

— Ah, bine mai miroase un bărbat!

Comandară vin alb.

— În sănătatea dumneavoastfă, le zise Pierre.

— Să ştii, i se adresă doamna Louise, cât suntem noi pe aici, n-ai de ce te teme. Veghem asupra patroanei. Dacă-i vrea cineva răul, îl ucidem cu maiurile…

Amélie râdea îngăduitoare, afabilă, fără nicio stânjeneală. După plecarea clientelor, zise:

— Sunt amabile.

Pierre îşi aminti de aversiunea pe care o manifesta altă dată faţă de spălătorese. O privea cu uimire. Dar ea nu părea să-şi dea seama de transformările care se operaseră în ea.

De îndată ce Denis se întoarse de la atelier, ea aşeză masa de prânz, care se compunea din rasol de vacă şi cartofi fierţi. Pierre nu mâncase niciodată ceva mai bun! Hrana simplă avea o savoare care-l umplea de mulţumire. Vinul era un Bordeaux vechi care-i parfuma limba, fără s-o încleieze. Pâinea era cu adevărat albă, crocantă, aurită. Muştarul îşi făcea simţită iuţeala, răspândind un miros care-i pişcă plăcut nările. Farfuriile albe, paharele curate, tacâmurile strălucitoare, şervetele învârstate… Abia îndrăznea să se atingă de ele! Elizabeth asista la prânzul familiei, aşezată pe un scaun înalt, cu masa coborâtă în faţa ei şi o lingură în mână ca să se joace. Gângurea şi-şi întorcea capul în toate părţile, cu barbeţica în formă de semilună legată la gât. Denis, care-i promisese doamnei Langoustier că-şi va petrece seara cu ea, pregătea, îngrijorat, pretextul care să-i permită să-şi justifice ieşirea. Când ajunseră la brânză, reuşi să declare că Paulo îl aştepta, după cină, la o partidă de biliard. Reacţia Améliei fu satisfăcătoare. Totuşi, găsi cu cale să povestească în faţa soţului ci istoria umilitoare cu ruperea postavului. Pierre se distra pe socoteala lui. Denis.

— Sper că vei fi mai prudent de data asta, îi zise ea.

Te duci tot la „Chope d’Or”?

— A, nu, protestă Denis. Patronul nu ne mai lasă să intrăm până nu plătim toată reparaţia. Îi mai datorăm şase franci! Ce jigodie!…

— Şi atunci unde te duci?

— Cred că la „Marius”, la „Nation”.

— Nu ştiam că joci biliard, îi zise Pierre. Vreau să văd şi eu. La ce oră te duci?

— Pe la opt şi jumătate, se bâlbâi Denis. De ce?

— Poate am să vin şi eu să te admir împreună eu Amélie.

Denis se simţi pierdut. Roşi până la rădăcina părului…

— Nu e cine ştie ce, bâigui el.

— Te stânjenesc?

— Nu prea sunt în formă. Joc prost. În altă zi, poate. Să fiu mai în formă…

Trase o duşcă de vin.

— Bine, bine, râse Pierre. Nu mai insist.

Doi clienţi intrară să bea o cafea. Denis, uşurat, umplu ceştile şi rămase în spatele tejghelei, ascultând vorbăria noilor veniţi. De îndată ce terminară, se grăbi să plece la atelier unde lăsase, zicea el, o treabă urgentă de făcut şi care nu mai suferea amânare.

La ora două, Amélie închise cafeneaua şi ieşi cu Pierre s-o plimbe pe Elizabeth. împingea căruciorul pe strada Montreuil, iar el păşea alături de ea, cu pas măsurat, ţinându-şi capul sus şi bălăngănindu-şi braţele. Ea era mândră să se afişeze cu el în cartier. Lumea îi saluta, le invidia norocul. De câte ori nu făcuse drumul acesta în vis, cu soţul şi fiica ei! Dar şi-ar fi dorit ca Pierre să se bucure deplin de această fericire atât de mult aşteptată. Fără să-i fi mărturisit ceva, ea ghicea că purta prea multe amintiri. Ar fi putut oare în atât de puţine zile să-i redea gustul vieţii? Brusc se îndoi de

puterea pe care o avea asupra lui, de forţa ei.

— În general, îi povesti ea, mă duc cu Elizabeth până, în strada Philippe-Auguste. Acolo mă aşez pe o bancă, privesc strada şi mă gândesc la tine. Vrei să mergem acolo sau vrei să ne plimbăm prin altă parte?

— Nu-ţi schimba, te rog, niciun obicei.

— Ne întoarcem până la ora trei şi jumătate. Înainte de patru oricum nu vine niciun client.

— Cu atât mai bine, cu atât mai bine, mârâi el, dând cu piciorul într-o coajă strivită pe trotuar.

Ea remarcă aerul lui supărat şi-l întrebă:

— Te supără faptul că închid de la două la patru?

— Atunci de ce pari atât de trist?

— Dar nu sunt trist.

— Nu te vezi! S-ar zice că nu-ţi face plăcere să te plimbi cu noi.

O salută pe brutăreasa care privea de pe pragul uşii şi-i zise:

— Nu spune asta, Amélie! E o încântare să fiu cu soţia şi cu fiica mea, fără să-mi mai poruncească cineva. Dar lotul e atât de nou pentru mine! Nu sunt pregătit! Am impresia că trăiesc ca-n puf…

— O să te obişnuieşti foarte repede. Nu te mai gândi la război…

— Pentru moment nu războiul mă preocupă…

— Dar ce?

— Viaţa ta departe de mine.

Ea-i surâse.

— Ai putut constata că n-am de ce mă plânge…

— Da… da…

— Evident, nu mai câştigăm ca înainte: mulţi clienţi au plecat, alţii îşi restrâng cheltuielile… Mă descurc şi eu cum pot cu cei care au mai rămas.

— Te descurci foarte bine, Amélie.

Încruntă sprâncenele şi adăugă aproape în şoaptă:

— Poate chiar prea bine!

Stupefiată, încetini pasul şi-i aruncă o privire surprinsă. El şovăi să-şi precizeze gândurile care-l chinuiau de dimineaţă. Ea era atât de fermă, atât de sigură pe ea! Cum s-o convingă fără s-o rănească? Mai era timp să ocolească subiectul. Dar nu putea rămâne cu apăsătoarea ranchiună din inimă. Se înăbuşea. Amélie întrebă:

— Ce vrei să spui, Pierre?

Elizabeth scăpase din mână jucărioara. Pierre o ridică şi i-o întinse. Mai făcură câţiva paşi în tăcere. Apoi murmură:

— M-am gândit mult, azi-dimineaţă, în camera mea. Am înţeles anumite lucruri pe care acolo departe nu le înţelegeam.

Trebuia să te văd la lucru. Te ocupi de cafenea cum nu se poate mai bine. Ai devenit sigură pe tine. Câştigi chiar ceva bani. Dar, crede-mă, nu e un comerţ pentru tine, Amélie… Nu e locul tău în spatele tejghelei…

— Dar aşa ai vrut tu! replică ea pe un ton apăsat.

— Eram amândoi! Acum eşti singură.

— Nu văd unde ar fi schimbarea…

— O femeie singură într-o asemenea afacere…

— Eu nu sunt o femeie singură! Am un soţ! Toată lumea ştie…

— Un soţ care e pe front. E ca şi cum n-ai avea. De ce-ţi închipui că vin clienţii la „Ciclistul încununat”, în loc să se ducă la „Marius”, de exemplu, sau la „Chope d’Or”?

— Din prietenie pentru noi!

— Din prietenie pentru tine, Amélie. Şi când zic „prietenie” trebuie să înţelegi altceva…

Ea înţepeni sub şocul indignării:

— Eşti nebun!

— Îi cunosc pe bărbaţi, Amélie. O femeie frumoasă

ca tine, e firesc să-i atragă. Plătindu-şi paharul cu acelaşi preţ ca oriunde, îşi oferă şi plăcerea de a-ţi arunca ocheade, de a-ţi face complimente…

— Îndrăzneşti să-mi reproşezi?…

— Eu nu-ţi reproşez nimic. E un angrenaj. Un Cuvânt îl atrage pe celălalt. Un surâs ispiteşte un altul. Şi eu cum apar în această poveste? Soţia mea făcând graţii în faţa unei bande de învârtiţi, în timp ce eu şi camarazii mei ne frângem gâturile!

Amélie strânse mâinile pe bara căruciorului pentru a-şi stăpâni orice gest negândit. Zdruncinată în cuibul nacelei, Elizabeth dansa agitându-şi braţele ca un şef de orchestră.

— Unde vrei să ajungi, Pierre? îl întrebă Amélie. Îmi fac cinstit meseria…

— De acord. Dar nu e o meserie frumoasă pentru o femeie. Asta e tot. Nu pot pleca liniştit, dacă ştiu că vei continua să trăieşti. În felul acesta!

— În ce fel? Mă tratezi de neserioasă, aşa, drept în faţă?

— Nu te tratez de neserioasă, dar nu vreau ca ceilalţi să-şi imagineze…

Nu-şi termină fraza; era neliniştit de drumul pe care-l angaja supărarea lui. Dar era prea târziu să mai dea înapoi. De altfel, aceste cuvinte trebuiau spuse. După aceea, totul va fi clar între ei. Ca să-şi mai domolească violenţa vorbelor, încercă s-o prindă pe Amélie de braţ. Ea se desfăcu, smucindu-se:

— Nu!

Elizabeth se aplecase periculos peste marginile căruciorului. O secundă şi ar fi căzut. Amélie o ajută să se reaşeze şi o ameninţă cu degetul să stea liniştită. Din nou, Pierre încercă să se apropie de soţia lui.

— Lasă-mă ¡. strigă ea. Îţi interzic…

El reacţionă cu mai multă brutalitate decât

prevăzuse:

— Tu nu poţi să-mi interzici nimic. Aici eu comand!

De la începutul războiului, pierduse obiceiul de a mai asculta de o altă voinţă decât de a ei proprie. Această chemare la ordine o uimi. Cu tot avântul oprit, furioasă şi slabă, se bâlbâi:

— Ce vrei să fac? Să-i privesc pe clienţii obişnuiţi cu o faţă de lemn? Să-i dau afară?

— Aş vrea să închizi cafeneaua până se termină războiul.

— E foarte simplu! Uiţi de banii pe care-i datorăm domnului Hautnoir.

— Nu vei fi obligată să plăteşti, dacă închizi. Există un moratoriu…

— Şi până atunci din ce trăiesc?

— Te întorci la Chapelle-au-Bois, cu Elizabeth şi Denis!

— Niciodată, îl înfruntă ea, ridicând bărbia într-o mişcare de bravadă.

— Ba da, Amélie!

— Nu, Pierre!

Ea îi ţinea piept. Era mai mult decât putea îndura. Orbit de mânie, cedă tentaţiei de a o lovi în punctul cel mai sensibil.

— De fapt, bombăni el, ai prins gust pentru o existenţă care nu-mi place! Te simţi flatată să ai clienţi care-ţi fac curte în faţa tejghelei! Te-ai plictisi fără ei, la Chapelle-au-Bois! De aceea nu vrei să pleci!

Se aştepta la o replică biciuiloare, dar Amélie îl privi rece în ochi şi-i zise fără să ridice vocea:

— Dacă aşa crezi, atunci te plâng cu adevărat.

Intonaţia calmă şi înţeleaptă îl tulbură. Amélie îşi revenise mai repede decât el. Avantajul era de partea ei acum. Ruşinat de purtarea lui nestăpânită, bombăni:

— Atunci, vorbeşte… Spune-mi motivele tale!…

— Aici unde ai ajuns, mă întreb dacă mai eşti capabil să înţelegi!

— Vrei să spui că mi-am pierdut minţile!

— Poate, Pierre. Dar în starea în care eşti, mi se pare firesc. Gândeşte-te. Cafeneaua am deschis-o amândoi, am băgat în ea toţi banii noştri, toate speranţele. E puţin, dar e a noastră. Nu poţi să-mi interzici să mă ocup de ea. Războiul nu va dura o veşnicie. Când te vei întoarce, voi fi mândră să-ţi predau totul în ordine! Cu toate datoriile plătite. Îmi pare rău că nu-mi acorzi mai multă încredere…

Ajunseseră pe strada Philippe-Auguste. Pierre se simţi dezorientat, scârbit, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un coşmar. Zgomotul trăsurilor, foiala trecătorilor îl oboseau. Îşi pierduse obişnuinţa. Ca pentru toate, de altfel. Se îndreptă spre o bancă:

— Ne aşezăm?

— Nu, zise Amélie. Prefer să ne-ntoarcem.

— De ce?

Ea nu-i răspunse, întoarse căruciorul şi o luă înapoi. Pierre o urma, cu mâinile în buzunare, cu privirea în pământ. I-ar fi plăcut ca Amélie să-i mai vorbească pe tonul acela dulce dar ferm, care-i alina amărăciunea. Dar ea nu mai avea ce să-i spună. Era rândul lui să se justifice. Şi el nu mai avea curaj. Convins că avea dreptate, nu putea totuşi să-şi înfrunte nevasta. Suspina.

Elizabeth îi adresă un surâs, iar el se simţi stingherit ca de un semn de afecţiune nemeritat.

Ajungând acasă, Amélie deschise uşa cafenelei, împinse căruciorul copilului prin sala goală, până în bucătărie. În timp ce se ocupa de copil să-l culce, Pierre se aşeză la o masă şi îşi aprinse o ţigară. Exact în aceeaşi clipă, un client în trecere intră în cafenea, îşi duse degetul la caschetă şi se sprijini de tejghea.

Amélie se îndreptă sprintenă spre noul venit:

— Ce doreşte domnul?

Arborase, fără să se gândească, expresia ei amabilă de fiecare zi. Dar apropiindu-se de tejghea, surâsul îi dispăru de pe buze. Nu mai avea niciun chef să-l servească pe omul acela. Privirea tristă a soţului ei o urmărea. În minte îi mai răsunau şi acum cuvintele lui umilitoare.

— Pierre, vrei să te ocupi tu de domnul, murmură ea. Nu pot să las fetiţa singură…

Şi se întoarse în bucătărie. Pierre îl servi, stătu de vorbă cu el, ascultă distrat paşii care se îndepărtau, o uşă care se închidea departe. Când vru să-şi caute nevasta, ea nu’ mai era în cafenea. Căruciorul copilului era gol. Ieşi în prag. Nimeni. Traversă curtea cu pas rapid. Obloanele camerei erau trase, uşa apartamentului deschisă, dar cea de la cameră închisă pe dinăuntru cu cheia. Îşi lipi urechea de ea şi avu senzaţia că aude un gângurit de copil, respiraţie şi suspine. Zise:

— Amélie, deschide!

Niciun răspuns. Bătu în uşă, ameninţă cu pumnul.

Zadarnic. Ea voia să-l lase afară, ca să-l pedepsească. Manevra absurdă îl exasperă. Nu era el bărbatul care să bată culoarul aşteptând ca nevastă-sa să consimtă să-i asculte scuzele.

— Ei bine, stai acolo dacă-ţi place, strigă el. O să ieşi când o să te plictiseşti!

De furie dădu cu piciorul în uşă. Tăcerea care urmă fu semnul hotărârii de a nu fi primit. Se îndepărtă, cu capul în jos, intră în cafenea, cu sentimentul dezagreabil de a-şi fi stricat ziua şi poate chiar permisia.

La ora patru, obişnuiţii cafenelei revenire şi odată cu ei şi Denis, care întrebă:

— Unde e Amélie?

— E obosită, îi răspunse Pierre. Se odihneşte…

Umplu paharele cu gesturi bruşte, refuză să se

amestece în conversaţie şi nu făcu nimic pentru a-i reţine când se pregătiră de plecare. De îndată ce fură departe, închise cafeneaua şi ieşi din nou în curte, decis să spargă uşa, dacă Amélie refuza în continuare să-l lase să intre. Înfipt în faţa uşii din lemn subţire, măsura obstacolul cu privirea, ţipând: „Deschide!” şi-apăsând pe clanţă. Surprins, văzu canatul deschizându-se cu uşurinţă. Intră în vârful picioarelor în camera pe care obloanele trase o învăluiau într-o dulce penumbră. Amélie era aşezată, tot îmbrăcată, pe marginea patului. Nemişcată, mută, nu părea să bage de seamă că el venea spre ea. Se ridică brusc. Avu o clipă senzaţia că vrea să se ferească de el, să-l respingă. Dar ea se prăbuşi la pieptul lui, gemând:

— Oh, Pierre!...

Se aşteptase atât de puţin la această schimbare de atitudine, că mânia lăsă loc instantaneu unui elan de bucurie, de nesfârşită recunoştinţă. Eliberat de o mare grijă, îi acoperea faţa chinuită cu sărutări. Nu se apăra, dar consimţirea părea să vină din oboseală. În sfârşit, se depărtă de el şi zise privindu-l cu tristeţe:

— Avem atât de puţin timp de petrecut împreună şi în loc să ne bucurăm de el, tu strici totul! Cum poţi să spui că mă iubeşti şi să gândeşti atât de urât despre mine?

— Tocmai pentru că te iubesc! murmură el. Trebuie să mă înţelegi, Amélie. Viaţa acolo e dură... Omul cel mai înţelept poate înnebuni!... Şi brusc sosesc aici unde nimic nu s-a schimbat şi unde totul mă agasează...

— Chiar şi eu?

Pierre căzu în cursă. Războiul făcuse din el un imbecil, un ingrat, o brută. Fără să se gândească, exclamă:

— Sunt gelos, Amélie!

Ea tresări şi ochii i se rotunjiră, ca şi cum i-ar fi mărturisit ceva incredibil, aproape jignitor.

— Gelos? repetă ea cu sufletul la gură. Dar n-ai niciun motiv să fii.

— Ba da, Amélie. Gândeşte-te că sunt departe de tine, de mai bine de un an.

Amélie îşi duse mâna la pieptul care i se ridică şi cobora într-un ritm înăbuşitor. Îşi aduse aminte de doamna Boursier. Sângele i se iuţi, înfierbântându-se:

— Crezi că nu-ţi sunt credincioasă? îl întrebă cu o voce care voia să rămână calmă.

— Dacă n-aş crede, n-aş fi aici, îi răspunse el. Am încredere în tine, îţi jur! Dar ceilalţi… Ei te văd în fiecare zi, când eu nu pot să te văd, să stau de vorbă cu tine… te plac…

Îl luă de mână şi i-o strânse puternic. Acum îl prinsese, şi nu-i va mai da drumul.

— Îţi faci gânduri prosteşti, Pierre! îi zise ea cu blândeţe.

— Poate, dar nu le pot împiedica.

— Bărbaţii care vin în cafenea sunt nişte oameni cumsecade, reluă ea. Oameni care mă respectă pentru că le cunosc. Bătrâni cum sunt domnul Florent, domnul Buche, domnul Clapeton, domnul Lubin, puşti ca ucenicii de la lăcătuşerie. Nu fi atât de pornit împotriva lor… Poţi fi un om de bine chiar dacă nu porţi uniformă.

El dădu din cap:

— Ştiu… ştiu…

Ea schiţă un surâs:

— Tu mă cunoşti destul de bine pentru a fi sigur că n-aş suporta o situaţie degradantă. Dacă aş avea o cât de mică senzaţie că sunt în pericol, aş închide imediat cafeneaua, aşa cum doreşti tu. Sunt însă convinsă că te înşeli. Dacă ar fi să te ascult aş comite o nebunie pe care am regreta-o amândoi mai târziu. Iată de ce mă încăpăţânez-o asculta, mai liniştit, dar nu vindecat cu

lotul de chinul lui. Se simţea bolnav; bolnav până-n adâncurile fiinţei lui, stăpânit de impulsuri grosolane şi necontrolabile. Niciodată nu va mai fi cum a fost. Se bâlbâi:

— Măcar de-ai avea nişte prietene în jurul tău, aş fi mai liniştit! Mi-ai scris că Marthe şi-a pierdut soţul. Te-ai dus s-o vezi?

— Nu, nu-mi face plăcere. Totul ne desparte. Se mişcă într-un alt mediu…

— Şi doamna Soufaneix, doamna Vernac?

— Au venit o dală la cafenea, după călătoria noastră împreună la Flesselles. De atunci, nu le-am mai întâlnit. Şi nici nu mi-a fost prea dor de ele. Sunt simpatice. Dar de aici şi până la a le căuta compania…

— Bine că mi-am adus aminte, era să uit: trebuie să le duc ştiri despre soţii lor. Le-am promis prietenilor mei… Vii cu mine?

— Fireşte!

— Şi doamna Boursier?

Amélie nu răspunse imediat. În starea de spirit în care se afla Pierre, se temea să nu-i sporească mânia dezvăluindu-i că doamna Boursier îşi înşela soţul cu băcanul din colţ. Înghiţindu-şi indignarea, murmură cu un aer evaziv:

— E foarte, ocupată cu munca ei de croitorie.

— Mi se pare ciudat, reluă el, că nu încerci să-ţi faci prietene! Nu te plictiseşti, aşa, singură?

— N-am timp. Îi am pe Elizabeth, pe Denis, şi mai ales te am pe tine…

Ea îl trase spre pat. Se aşezaseră: cuminţi, îmbrăţişaţi, obraz lângă obraz. În leagănul de lângă fereastră, Elizabeth respira liniştită.

— Într-o zi totul va fi ca odinioară, Amélie.

Cât îi plăcea în această clipă! Cum simţea că e într-adevăr nevasta lui! mai mult, poate, decât în febra

amorului. Dar îl aştepta acolo, foarte aproape, războiul. Gravitatea evenimentelor spori brusc pentru el, tocmai din pricina acestei siguranţe naive care venea dinspre Amélie şi a cărei binefacere nu era capabil s-o împărtăşească.

Seara, întorcându-se de la atelier, Denis se retrăsese în camera lui. Ieşi un pic înainte de cină, cu părul ud, periat, pieptănat lins, cu gulerul curat, unghiile îngrijit tăiate şi pantofii lustruiţi ca nişte obiecte de lemn preţios date proaspăt cu lac. În jurul lui plutea un miros de săpun. Îşi pusese o cravată a cumnatului său, albastră cu dungi roşii; înnodată în aşa fel ca locul ros al vechiului nod să nu se vadă. Puful de pe buza superioară fusese aranjat cu briciul. Amélie era încântată de eleganţa lui. Pierre observă cu un aer maliţios:

— Ştiu că ţi-ai dat osteneala pentru prietenul tău Paulo!

Denis roşi şi murmură:

— Am şi eu dreptul să mă aranjez un pic când vreau să ies cu un prieten, nu?

— Fireşte, îi lua apărarea Amélie. Nu-l tachina, Pierre. Am impresia că a devenit mai îngrijit de câtva timp şi sunt mulţumită. Era timpul!…

Aduse supa şi umplu farfuriile. Domnul Lubin îşi lua cina la o masă vecină, cu ziarul sprijinit de sticla de vin. Chipul lui arbora o expresie impasibilă. Din când în când, comenta câte o ştire în câteva vorbe; Pierre îi răspundea fără să lase lingura din mână. Erau de acord în multe privinţe: dispreţul faţă de discursurile politice, teama că Rusia nu va putea opri înaintarea germană, speranţa că opinia americană va reuşi să oblige guvernul să declare război… Amélie era fericită să constate identitatea de vederi între cei doi bărbaţi. După supă, ea le oferi brânză şi salată de cartofi. La ora opt şi jumătate, Denis îşi luă zborul, nerăbdător şi distrat. Cafeaua o băură fără el.

Apoi, domnul Lubin urcă în camera lui. Cum niciun client nu se mai arăta, Pierre şi Amélie închiseră cafeneaua mai devreme decât de obicei.

Pierre se foi mult până să adoarmă. Obişnuit să trăiască în aer liber, se sufoca în cameră, în ciuda ferestrei larg deschise. Se trezi în puterea nopţii, voi să bea un pahar cu apă, dar renunţă de teamă să n-o deranjeze pe Amélie. O reverberaţie albăstrie, lunară, pătrundea prin obloanele întredeschise. Precaut, se întoarse spre noptieră încercând să vadă ora pe ceasul deşteptător: era două şi jumătate. Elizabeth scânci în somn în leagănul ei. Amélie îşi adunase un picior sub cuvertură. Se gândi din nou la discuţia lor din ajurt. Ea avea dreptate. îl prinse dorinţa să-i mulţumească pentru luciditatea şi francheţea ei. îl chinuia setea; îşi înghiţi saliva. În sfârşit, nemairezistând, se strecură uşor din pat şi se ridică în picioare. Amélie nu se mişcă, iar el avu dulcea senzaţie că în somn chiar, ea nu înceta să-i aparţină. Cu o abilă încetineală, evitând mobilele, se îndreptă spre măsuţa pe care se afla carafa de apă. Vocea Améliei se ridică în întuneric:

— Ce faci, Pierre?

— M-am sculat să beau puţină apă, şopti el.

— Încet, să nu trezeşti copilul…

Îşi turnă un pahar, îl bău pe nerăsuflate şi se culcă la loc. Când o luă pe Amélie în braţe, ea adormise din nou.

Era ultima noapte pe care o mai petrecea în casa lui. Ploaia bătea în obloane. O lumină palidă şi tristă se strecura în odaie. Avea să se lumineze curând. Pierre şi Amélie se culcaseră târziu, după ce vegheaseră până la istovire. Le mai rămăsese atât de puţin timp de petrecut împreună că somnul era pentru ei un timp pierdut. Acum, ea dormea doborâtă de oboseală. Faţa ei tristă se odihnea cu un obraz în pernă, cu o cută între sprâncene.

Suferea în vis. Pierre se ridică uşor într-un cot. Să fi fost oare cu adevărat ultimele ore ale fericirii lor? Bine ar fi fost dacă ar fi trăit această permisie ca un călător grăbit, fără să manifeste vreun interes pentru oameni şi lucruri, gândindu-se neîncetat la faptul că nimic din toate acestea nu-l putea opri pe loc. Dar, după o scurtă acomodare, cedase tentaţiei de a-şi ocupa locul în lumea lui de odinioară. Cum va mai îndura disciplina dură a tranşeelor după ce fusese un om liber, iubit şi răsfăţat? Acolo, era şi el un soldat ca toţi ceilalţi: aici, era Pierre Mazalaique, soţul Améliei, tatăl Elizabethei. Acolo, oricine îi putea ţine locul; aici, nimeni. Fusese mai puţin dezorientat când Amélie venise la Flesselles să-l vadă. Vizita ei în cantonament nu întrerupsese existenţa lui de soldat. Hotărât lucru, permisiile se dovedeau a fi nişte ironii ale destinului. N-ar fi fost mai bine, pentru liniştea tuturor, să le fi suprimat pe toate? Zicându-şi acestea, Pierre ştia că, abia ajuns pe front, nu va face decât să se gândească, febril, disperat la „următoarea”, punând la cale proiecte după proiecte, până la sfârşitul războiului, până la moarte, poate. Se trânti cu faţa în pernă. De furie, strânse pumnii. „Ce prostie!… De ce am venit aici? … înainte, totul era mai uşor!…” Amélie se răsuci în pat. Ceasul arăta ora şase. Dincolo de perete, se auzea apa curgând. Denis se spăla. Obţinuse de la atelier învoirea să-l conducă pe cumnatul lui la gară. Pierre murmură:

— Amélie, dormi?

— Nu.

— Ştiu.

Se ridicară. Ea era foarte calmă. În timp ce el se bărbierea, ea se ocupa de Elizabeth: scutece, biberoh… Uniforma curată atârna pe un cuier. I se părea că, fără să-şi dea seama, făcuse un pas decisiv reluându-şi ţinuta de soldat. Strângându-şi cureaua, aruncă o privire prin cameră; îşi luă rămas-bun de la odaia lui, de la trecutul

lui. Denis bătu în uşă. Era palid, cu pleoapele umflate şi surâdea pentru a-şi ascunde tristeţea:

— Uite… Sunt gata.

— Şi noi.

Intrară toţi trei în cafenea. Îi întâmpină un miros de închis, de vin trezit şi de fum. Ca să nu fie deranjaţi de clienţi, nu ridicaseră obloanele din faţă, se mulţumiseră să aprindă numai lumina. Nu părea a fi nici seară, nici dimineaţă. Un timp ciudat, o lumină falsă, o zi scoasă din curgerea zilelor celorlalţi. Pe trotuar se auziră paşi. De mai multe ori cineva bătuse la uşă. De comun acord, nu răspunseră. Oamenii înţelegeau, plecau. Majoritatea clienţilor obişnuiţi fuseseră preveniţi. Denis pregăti cafeaua. Amélie umplea raniţa cu provizii. Doamna Soufaneix şi doamna Vernac aduseseră în ajun două pachete cu mâncare şi scrisori pentru soţii lor. Sacoşa era prea mică. Trebuia făcut un pachet cu cele două sticle de vin, cârnaţii şi cutiile de sardele destinate lui Pierre. El o ţinea pe Elizabeth pe genunchi şi zicea:

— Mi-ai pus de zece ori mai mult decât e nevoie, Amélie. Nu te mai osteni atât…

Ea nu-l asculta: ştia ce are de făcut. Fetiţa, terminându-şi biberonul, gesticula, gângurea întruna. Nu se auzea decât ea;

Se aşezară în jurul mesei pentru ultimul dejun. Cafeaua aburea în ceşti. Pierre mânca, bea, liniştit şi grav, deja absent. Din instinct se temea să pronunţe vorbe care ar fi evocat trecutul sau ar fi angajat viitorul. Amélie ar fi vrut să spună ceva, dar nu ştia ce. Ca o reacţie la această tăcere neliniştitoare, Denis întrebă, a nu ştiu câta oară, la ce oră pleca trenul; dacă aveau să fie şi ofiţeri în vagoane şi unde începea linia frontului… Conversaţia se mai însufleţi. Fiecare încerca să pară puternic şi rezonabil. Veniră şi clipele vorbelor banale, anunţând iminenţa despărţirii:

— Te simţi bine?… Nu ţi-ai uitat permisul?… Mai vrei ceva bani?…

Şi apoi momentul plecării. Denis ieşi să caute o trăsură sau un taxi. Amélie o chemă pe doamna Rousseau, care trebuia să rămână cu Elizabeth. Bătrâna izbucni în lacrimi pe pragul uşii. Pierre o bătu pe umăr:

— Ei, hai, hai… Ştiam eu… Nu plânge… Socotesc că n-am să rămân pe acolo!

Ea dădea din cap, părând să zică nu. Pierre se uită la ceas:

— Ce face Denis? O să întârziem!

Minutele treceau. Ca să-şi umple timpul, îşi controlă echipamentul. În sfârşit, o maşină opri în faţa cafenelei. Pierre exclamă, aproape vesel:

— HB

Amélie i-o întinse pe Elizabeth, fără să scoată o vorbă. Îşi sărută apăsat fetiţa şi i-o dădu doamnei Rousseau, ale cărei suspine se transformară în hohote.

Strada era cenuşie, umedă. O ploaie fină aburea udând acoperişurile, faţadele, pământul. Umbrele treceau acoperind umeri fugari. Denis deschise uşa unui taxi roşu.

— L-am găsit la „Nation”, zise el mândru. Foarte greu prinzi unul, să ştii!

Se îngrămădiră înăuntru. Maşina porni. Pierre puse mâna pe genunchiul Améliei. Strângea maxilarele şi o privea intens. Toată fericirea lor încăpea într-un spaţiu atât de mic! Tot trecutul, toată neînsemnata lor poveste care nu avea valoare decât pentru ei! Case, becuri de gaz, copaci lunecau dincolo de fereastra taxiului plină de picături tremurătoare. Aşezat pe o strapontină, Denis se ferea să se uite la sora şi cumnatul lui. Minutele erau atât de apăsătoare că Pierre ajunsese să dorească despărţirea ca pe o eliberare. Singur va suferi mai puţin, se gândea, decât aici, în faţa lor, în prezenţa lor care

prelungea în el nostalgia pentru tot ceea ce lasă în urmă:

— Nu te obosi prea tare. cu munca în cafenea, Amélie… închide duminica… Dacă te plictiseşti, sun-o pe doamna Vernac sau pe doamna Soufaneix…

Îi dădea sfaturi în care nici el nu credea. Inima îi bătea repede. Încă puţină răbdare şi toate se vor sfârşi! Taxiul vină brusc şi se opri. În faţa lor se ivi un trotuar plin de soldaţi care-şi târau picioarele, încărcaţi cu raniţe, pachete şi sacoşe. Mâna Améliei se încleştă pe mâna lui Pierre. Ridicase capul. Privirea ei încărcată de teamă şi de duioşie îl făcu să-l plece din nou, incapabil să suporte ideea că şi ea suferea la fel de mult ca el. Şoferul bătu cu degetul în geamul despărţitor:

— Doamnelor şi domnilor, am ajuns. Serviciul de ordine nu lasă maşinile să intre în curtea gării. Dacă vreţi să coborâţi…

Amélie deschise poşeta să plătească taxiul.

Era încă întuneric când companiile aliniate pentru preluarea schimbului se înşirară mormăind şi tuşind la marginea drumului. La apelul plutonului său, Pierre răspunse:

— Nu lipseşte nimeni!

Întors din permisie cu o seară înainte, abia apucase să se culce într-o baracă unde nu erau destule paie pentru saltele şi unde, printre scândurile bătute prost, intrau rafalele unui vânt îngheţat. Frumoasă trezire! Sosise de la Paris ca să intre imediat în linia întâi! Sperase că va avea o zi, două de răgaz! Dar camarazii îl socoteau un norocos. Între timp, permisiile fuseseră anulate sau mai degrabă „amânate până la o dată ulterioară”. Se spunea că în sectorul frontului unde se aflau ei se pregătea o mare ofensivă. Aveau de ce să se bucure amatorii de comunicate senzaţionale. Vernac nu mai înceta să repete:

— Şi eu care trebuia să plec săptămâna viitoare! Ce

ghinion! Ah! Ticăloşii! Ne vor hali cu oase cu tot!

Soufaneix, dârdâind de febră, se prezentase în ajun la vizita medicală. Maiorul îi dăduse pilule de chinină, dar nu-l scuti de serviciu. Bolnav sau nu, trebuia să stai în rânduri. Aveau nevoie de toţi acolo.

— N-am să rezist până la capăt! Am să crăp pe drum!

— Linişte în front! urlă adjutantul Lacaruse.

Orbecăind prin ploaie, se mai auzeau încă alergând întârziaţii.

Alţi caporali strigau la rândul lor:

— Nu lipseşte nimeni!… Nu lipseşte nimeni!…

Coloana se formă şi porni în zgomotul armelor şi al gamelelor. Bocancii plescăiau ca nişte limbi în noroiul cleios. Raniţele grele îi împingeau pe oameni din spate. Pierre vedea pierzându-se în întuneric un furnicar de umeri acoperiţi de ţevile puştilor. Un tun bubuia undeva mai departe, continuu, greu de localizat, fără explozii. Uneori o lucire trandafirie pufnea pe cer. La început mai schimbară câteva vorbe să-şi mai facă puţin curaj:

— Ei, ai văzut Parisul? Hai, povesteşte! Ce mai fac civilii? Şi fetele? Au cu cine se consola sau s-ar cuveni să mergem acolo?…

Un şoc. Se ciocniră unii de alţii:

— Fiţi mai atenţi, căcăcioşilor!

— A venit din faţă!

— A venit din spate!

— Ce tâmpenie, să ne dea câte două sute de cartuşe fiecăruia!

— Doar nu crezi că artileriştii ar trebui să-şi ducă efectele în furgoane, ca turiştii!…

— Faceţi loc: capul coloanei s-o oprit.

— De ce?

— Retrageţi-vă la marginea drumului.

Călcându-se pe picioare, oamenii se lipiră de

taluzuri. Cei pe care urmau să-i schimbe veneau din sens invers. O defilare de fantome cocoşate. Se apropiau urmaţi de o duhoare de sulf şi hoit. Din loc în loc, brancardierii îşi croiau drum, clătinându-se, îndoiţi sub o povară nemişcată. Un murmur se auzi:

— Nu prea au aerul c-ar veni de la nuntă!

— Uite la locotenentul cu braţul în eşarfă!

— Ei, băieţi, din ce regiment sunteţi?

— Frige pe acolo?

— Mai e mult?

— Ceva colibe sunt?

Strigoii nici nu întorceau capul, mârâind răspunsuri neînţelese.

— Uite, se mişcă…

Un freamăt străbătu coloana, care se puse în mişcare. Canonada se auzea din ce în ce mai tare. Drumul desfundat era plin de bălţi în care picioarele intrau până la gleznă.

— Afurisit noroi!…

— Strângeţi rândurile! înaintaţi!… înaintaţi!…

Pierre, în fruntea plutonului, o apucă pe drumul lung şi îngust ce se ivise în faţa lor. Erau încă în liniile secundare ale frontului. Câţiva oameni, aşezaţi în pragul adăposturilor, priveau trecând compania de schimb. Era o treabă care nu-i privea. Aflându-se provizoriu la adăpost, făceau parte din spiţa celor care câteva zile se vor afla în linia întâi. Lângă o pânză de cort acoperind pe jumătate o groapă se auzeau nişte paşnice sforăituri.

— Mai sunt şi din ăştia, cărora nu le pasă! observă Vernac. Oricum, afurisită treabă!

Apa curgea de pretutindeni, din cer şi de pe taluzurile alunecoase. Înotau într-un noroi în care bocancii se înfundau oblic. Ca să nu alunece, fiecare călca în urma lăsată de piciorul celui din faţă. Din hârtoapă în hârtoapă, drumul se gâtuia. Curând fură

obligaţi să meargă de-a curmezişul, cu sacii, armele şi raniţele râcâind terasamentul din care se desprindeau bucăţi mari de pământ argilos. Un om căzu şi fu auzit înjurând:

— Nu se mai termină odată cu noroiul ăsta?... Pe unde dracu' suntem?

Flăcăruia unei brichete. Cineva îşi aprinsese o ţigară. Vocea adjutantului tuna:

— Lumina! Cine e cretinul?... Putem fi reperaţi!...

O răspântie. Nişte genişti veneau de pe un drum lăturalnic, întâlnirea nu fu deloc amicală. Noii sosiţi trăgeau după ei cufere, suluri de sârmă ghimpată.

— Daţi-vă un pic în lături, să putem trece cu tot calabalâcul ăsta!

Din spate, înaintau alţi soldaţi ducând, doi câte doi, nişte cadavre legate cu sfori de un par. Era plutonul însărcinat cu ridicarea morţilor. Francezi? Germani? Nu se ştia. Era prea întuneric. Ploaia se înteţise; Soufaneix gâfâia:

— Nu mai pot! Nu mai pot! Lăsaţi-mă aici!...

— Înaintaţi, Dumnezeii voştri!

Coloana vină la stânga, apoi la dreapta, se insinuă într-o galerie acoperită, ieşi la aer pe o pistă, în câmp deschis.

— Grăbiţi-vă! Să nu ne descopere...

Oamenii alergau năuci, cu spatele îndoit, grăbiţi să ajungă din nou în spatele unei ridicături de pământ. Din toate părţile focuri de avertisment şi explozii deschideau aripi de foc pe cerul murdar. Ajunseră, gâfâind, rupţi de oboseală, în tranşeea următoare.

— Nu lipseşte nimeni?

— Soufaneix?

— E aici.

— Ce mai aşteptaţi? Repede, repede!...

Prea obosiţi ca să mai protesteze, soldaţii îşi

aranjară săltând din umeri, greutatea din spate, o fojgăială viermuitoare însufleţea culoarul. Pierre îşi legă o batistă în jurul gâtului ca să oprească apa care-i curgea prin deschizătura tunicii. Un miros greţos îi umplea gura. Treceau prin faţa latrinelor. Se gândi că numai cu câteva ore mai devreme era încă un om curat, bărbierit, îmbrăcat în haine uşoare, având o casă, un pat, o femeie…

Din când în când, vibraţiile luminoase de pe cer dezvăluiau adăposturi răsturnate înconjurate de sârmă ghimpată, bucăţi de pânză de cort găurite, un picior sfârtecat ieşind dintr-o tranşee. Biciuite de zgomotul exploziilor, urechile se înfundau, devenind nişte bucăţi de carne inerte agăţate de cap. Trebuia să deschizi gura ca să restabileşti presiunea aerului. Năucit de vacarm, Pierre nu mai avea niciun fel de reacţie. Dacă ceilalţi mergeau, venea şi el în urma lor. Când se opreau, se oprea şi el. Locotenentul care conducea compania blestema la intrarea într-o tranşee. Planul care i se înmânase nu era clar.

— Ne-am rătăcit! gemu Soufaneix.

— Dacă-i aşa, ne întoarcem.

O petardă îşi urcă vârful aprins, foarte sus, lingând cerul cu o corolă de lumină trandafirie. În adâncul tranşeei, toate vizierele scânteiară ca nişte solzi de peşte. Surprinşi de aurora artificială, oamenii nu se mai mişcau, cu ochii ieşiţi din orbite, cu inima golită de sânge. Gloanţe le şuierară pe deasupra capetelor. Alte petarde se ridicară plutind graţios în spaţiu. O explozie furioasă cutremură pământul sub ei. Cu o singură mişcare, tot omenetul se trezi în noroi pe burtă.

După câteva secunde de zăpăceală, o voce urlă:

— Un rănit!

— Unde?

— Daţi-vă la o parte!

Un ora trecu, susţinând un altul, înlănţuiţi ca doi beţivi. O figură albită, cu bule albăstrii în jurul gurii.

— Cine e?

— Pascalot, din compania a cincea.

Răsuflară uşuraţi. Nu era unul de-al lor.

— Mai strânşi… Mai strânşi…

Trupa înainta mereu, asurzită de bubuitul bombardamentelor, orbită de jerbele de flăcări şi piatră pulverizată.

— De aici nu mai scăpăm!

— Cine-s acolo, în faţă?

— Brancardierii!

— Iarăşi!

— Plăcut sector!

— Mie-mi spui?

Zorile se iveau în spatele unei perdele de ploaie, când compania ajunse în sfârşit într-o groapă destul de largă, mărginită de pământ proaspăt, săpat şi înconjurat de saci de ciment. Un miros dulceag de mormânt plutea în jurul excavaţiilor practicate în pământ. Pierre şi plutonul lui se instalaseră într-un adăpost îngust, pe jumătate năruit şi sprijinit cu scânduri. Lacaruse recruta noi cercetaşi, dar toţi se scuzau că nu era rândul lor, unul fusese de corvoadă la bucătărie ieri, celălalt de patrulă în ajun…

— Nu vreau să aud nimic! urla Lacaruse.

Cei desemnaţi ieşiră din vizuină, îndobitociţi, furioşi, târându-şi patul armei prin noroi.

Spre dimineaţă, canonada se calmă încetul cu încetul. Mai liniştiţi, soldaţii comentau ultimele detunături care salutau ivirea zorilor:

— E un 120 lung, de-al nostru!…

— Ah, ăsta-i un 155 scurt, care latră aşa!…

— O băşină de iepure, 77 ăsta al lor; un fleac de două parale!

— Ia uite!… un 210!… Ăsta-i ceva serios!…

— Gata!… Nu mai trag… Se odihnesc şi artileriştii!…

Pierre ieşi din ascunzişul lui ca să respire un pic de aer proaspăt şi se apropie de un crenel. În faţa ochilor se întindea o câmpie sfârtecată, pustiită, în care bălţi rotunde tremurau în gropile obuzelor.

Ici şi colo, pâlcuri de copaci calcinaţi, vrafuri de sârmă ghimpată, zburlite ca nişte arici, trupuri de oameni rostogoliţi şi înţepeniţi în noroi. Ploaia şiroia pe vasta întindere cu ridicături zdrenţuite şi cenuşii. Aburi urcau ca din nişte oale misterioase îngropate în noroi. O răpăială izbucni destul de departe, în stânga. Lacaruse trecu în fugă:

— Ce i-a apucat?… Sunt nebuni…

Liniştea reveni, apăsătoare, umeăă. Pierre se întoarse în adăpost… Soufaneix, prăbuşit într-un colţ, clănţănea din dinţi. Vernac deschisese o cutie de sardele din pachetul adus de Pierre şi mânca lacom, stând pe vine, rezemat de peretele tranşeei, cu umerii şi capul acoperit de o pânză de cort, apărându-se de apa care şiroia de sus; fără să deranjeze pe nimeni, Pierre se aşeză pe sac, lângă uşa adăpostului, aproape de lumina zilei. Mâinile îi erau înţepenite de frig; suflă puternic în ele ca să le încălzească. Apoi scoase din buzunar un creion şi o bucată de hârtie. Hârtia era moale ca o bucată de postav. O aşeză pe un carneţel cu scoarţe ceruite, muie mina de plumb în gură şi încet, desenând bine literele, începu să scrie:

„*Scumpa mea soţie*.

Aşa cum ţi-am promis, îţi scriu câteva cuvinte imediat ce am ajuns aici. Tonii e cum nu se poate mai bine şi nu ai de ce te îngrijora pentru mine, care sunt sănătos şi nu-mi lipseşte nimic – dacă n-ar fi dorinţa de a te avea în braţe. Era atât de bine, îţi aminteşti? Eu nu mă gândesc decât la asta. Sper să nu ne facă să

aşteptăm prea mult până ne vor lăsa să ne întoarcem acasă...”

Denis era cât pe ce să scape din mână paharul pe care tocmai îl clătea. Doamna Langoustier intrase în salonul cafenelei. Chipul ei arăta foarte energic sub pălăria mov ale cărei boruri foarte lăsate o obligau să întindă gâtul ca să vadă în faţa ei. Din fericire, în cafenea se aflau vreo cinci clienţi pentru apetitivul de seară. Destul pentru ca Amélie să fie foarte ocupată. Zărind o clientă pe care n-o cunoştea, Amélie i se adresă:

— Ce doreşte doamna?

Fără să-i răspundă, doamna Langoustier înaintă spre colţul tejghelei unde se refugiase Denis, cu o cârpă în mână, cu un aer chinuit. Înfiptă în faţa lui, îi comandă cu voce tare:

— Un Dubonnet.

Denis lăsă capul în jos, de parcă l-ar fi copleşit tonul imperativ al comenzii. I se muiaseră picioarele.

— De ce ai venit? şuşoti el, servind-o.

— Nu pot să te primesc mâine, îi zise ea.

— De ce?

— S-a ivit o piedică. Vine o familie din provincie. Ne întâlnim în seara asta, în loc de mâine.

În jurul Améliei, conversaţiile, o clipă întrerupte, fură reluate zgomotos. Basul domnului Florent domina tumultul:

— Cade cam prost, se bâlbâi Denis.

— De ce?

— Am promis să ies cu prietenii.

— Ce să spun! Or să iasă fără tine.

— Da. O să încerc să aranjez...

Vorbea din vârful buzelor, privindu-şi pe furiş sora, îngrozit la ideea că l-ar putea surprinde vorbind atât de aproape cu o necunoscută. N-ar fi bănuit niciodată că doamna Langoustier ar fi putut împinge atât de departe

curajul până la a veni să-l caute la cafenea. Probabil că-l iubea foarte tare dacă-şi asuma asemenea riscuri!

— Atunci ne-am înţeles, puişor? La ora nouă, ca de obicei?

Denis se întoarse uşor, primind privirea Améliei drept în faţă.

Îi observa. Bănuia ceva. Va veni la ei, le va pune întrebări, va exploda de furie.

— Ca de obicei, şopti el.

Doamna Langoustier îşi goli paharul şi aruncă zece centi pe tejghea:

— Ajunge?

— Da.

Pălăria mov se întoarse încet. Doamna Langoustier se îndepărtă de tejghea şi trecu în pas vioi pe lângă clienţi.

— La revedere, doamnă, i se adresă Amélie pe un ton profesional.

Doamna Langoustier o salută cu o mişcare din cap şi ieşi. Amélie se apropie de fratele ei şi-l întrebă:

— Cine e doamna?

Denis tresări:

— Doamna?... O, nimeni...

— O cunoşti?

— Da... Puţin... O mătuşă... O mătuşă a lui Gustave, cred... A venit odată cu el până la atelier... Acum trecea pe aici şi a intrat să bea un pahar...

— Ai fi putut să mi-o prezinţi, îl dojeni Amélie cu asprime. E un lucru absolut obligatoriu în comerţ.

Luă moneda de pe tejghea şi se întoarse la casă consacrându-se clienţilor serioşi. Dar, încercând să se intereseze de vorbăria lor, în gând era foarte departe de ei, gata să uite chiar de prezenţa lor. Plecarea lui Pierre o năucise ca un accident. Din ajun, trăia într-un pustiu fizic aproape insuportabil. Singurătatea pe care o trăise

înainte de a-şi revedea soţul i se părea de invidiat în comparaţie cu tortura pe care o îndura acum. Pierre îi scrisese probabil, ieri seara, imediat ce sosise în cantonament, dar nu va primi scrisoarea decât peste două zile. De acum înainte tot ce va mai avea de la el vor fi câteva bucăţele de hârtie îndoite şi băgate într-un plic Cât timp, oare? Trei luni? Şase luni? Nu va mai rezista până atunci. Se va duce să-l caute, cum făcuse la Flesselles, când se va afla în refacere. Dar oare comisarul de poliţie va mai fi de acord să-i dea un permis de câte ori va cere ea? Vocea domnului Florent o trezi din vise:

— Frumoşii dumneavoastră ochi sunt prea trişti de când a plecat soţul dumneavoastră, doamnă Mazalaique. Gândiţi-vă puţin şi la noi. Zâmbiţine, vă rugăm…

Tristeţea Améliei era atât de profundă că vorbele lui amabile, în loc să o uşureze, o emoţionară şi mai tare. Stăpânindu-şi lacrimile, îi zâmbi bătrânului tâmplar mustăcios care o privea cu bunătate:

— Nu-i nimic, domnule Florent. Aşa, un nor. Cu ce să vă servesc?

— Dar sunt servit şi chiar foarte bine!

Amélie ridică din umeri, ruşinată de neatenţia ei:

— E adevărat… Unde mi-e capul?

— Dă-mi şi mie ziarul tău, Florent, i-l ceru domnul Buche.

— Nu e nimic în el.

— Trebuie să ştii să citeşti printre rânduri…

— Citeşte mai degrabă scrisoarea de la fiul meu! Povesteşte multe lucruri ciudate…

— Când vine în permisie?

— Înainte de sfârşitul lunii, cred…

Restul conversaţiei se îneca pentru Amélie într-un clipocit de vorbe inutile. Obosită şi rămasă fără treabă, cercetă din ochi feţele care stăteau aliniate în faţa

tejghelei. Numai bărbaţi. Ciudat: altă dată nu se simţea deloc stingherită să se deplaseze printre privirile lor masculine. Obişnuiţii cafenelei erau pentru ea indivizi fără un sex precis, foarte curtenitori luaţi în ansamblu, şi a căror unică preocupare era să-şi mai astâmpere setea în pauzele muncii lor. Declarându-i că aceşti domni o găseau pe gustul lor, Pierre semănase în mintea ei de femeie stânjeneala; de la această dezvăluire, nu mai avea în faţa clienţilor ei aceeaşi uşurinţă în mişcări. I se întâmpla să se depărteze brusc de un client, dacă i se părea că o privea prea insistent; uneori un compliment banal o făcea să roşească şi trebuia să se gândească mult ca să admită că omul care-l rostise nu avea niciun fel de intenţie jignitoare faţă de ca la capătul tejghelei, o calfă a domnului Florent, domnul Paul, cu o coamă neagră şi deasă, cu pomeţii roşii şi gâtul puternic, o contempla de câtva timp cu un aer extaziat, învârtind un pahar gol în mâinile lui. deformate şi vârtoase. „De ce se uită aşa la mine?... Oare numai aşa, întâmplător?... Nu, sunt nebună!... îl cunosc bine!... Un om însurat, tată a patru copii...” Ea îi zâmbi ca să răscumpere bănuiala jignitoare de care se făcuse vinovată. Bărbatul îi surâse. „N-ar fi trebuit să-i surâd, se gândi ea imediat. Mă port prea drăguţ cu ei. Pierre avea dreptate...” Această vigilenţă continuă o epuiza. O cuprinse brusc nerăbdarea de a-i vedea plecaţi pe toţi aceşti oameni care o obligau să trăiască mereu la pândă. Se apropia vremea cinei; se duse în bucătărie şi, văzându-şi, fetiţa, uită de toate ideile ei stupide. Domnul Lubin sosise şi el şi acum îşi atârna în cuierul de lângă fresca celor patru anotimpuri paltonul şi pălăria. Clienţii îşi plătiră consumaţia şi plecară unul după altul, zicând din prag:

— Bună seara la toată lumea!

Ea le răspundea tuturor fără să se mai arate ocupată s-o schimbe pe Elizabeth. Denis strânse paharele şi

şterse tejgheaua. Apoi se retrase în camera lui ca să-şi perie hainele, să se pieptene şi să-şi lustruiască pantofii; în seara asta ieşea cu prietenii lui. Cină în grabă şi cu atât de puţină poftă că Amélie se întrebă dacă nu cumva era bolnav.

Gustave şi Paulo veniră să-l ia chiar în clipa în care se ridica de la masă. Când ajunseră toţi trei în stradă, Denis privi în urmă peste umăr şi le spuse în şoaptă:

— Nu vă supăraţi, nu pot să merg cu voi în seara asta!

— Ce? Iar ne laşi pentru roşcovana ta?

— Ei, da, bătrâne. Închipuie-ţi că a venit până la cafenea ca să-mi spună că vrea să mă vadă în seara asta în loc de mâine!...

— E în patru labe după tine! zise Paulo. Dar, oricum, nu eşti la ordinele ei!

— Nu, fu de acord Denis, jignit. Dar ce vrei să fac? Nu mai poate trăi fără mine! Trebuie s-o înţelegi şi pe ea!

Făcură câţiva paşi împreună, tăcuţi, ţinându-şi capul înclinat, aşa cum şade bine unor bărbaţi care meditează la o problemă importantă.

Ca să nu rămână în urma lui Denis în cunoaşterea treburilor amoroase, Paulo trecuse şi el de la teorie la practică. Numai că, având mai puţin noroc decât prietenul lui, trebuise să se mulţumească, pentru iniţiere, cu o prostituată din strada Roşiers.

— Crede-mă, îi zicea el, cúrvele sunt de preferat. N-ai probleme. Şi pentru banii pe care-i dai eşti răsplătit cum se cuvine. Şi nici nu se ţin pe urmă după tine să te plictisească!

— Da, îl aprobă Gustave, care era încă un inocent în materie de femei, cel mai neplăcut e când se îndrăgostesc!

Ştiind că prietenii lui îl invidiau că are o amantă

adevărată, Denis, binevoitor, fu de acord cu ei în privinţa inconvenienţelor unei legături serioase. Se opriră în faţa vitrinei luminate de la „Marius”.

— Nu cred că stau mult la ea, le zise. Denis. Vin şi eu după aceea la voi. Noroc la biliard…

— Noroc şi ţie, îi zise Paulo, dându-i un pumn în spate.

Izbucniră toţi trei într-un râs brutal, viril. Apoi, Denis o luă singur pe bulevardul Voltaire, pustiu, larg şi întunecat.

Când trecu din nou prin faţa vitrinelor de la „Marius”, obloanele erau deja trase şi toate luminile stinse. Se culcaseră cu toţii. Era foarte târziu. Fără să dispreţuiască plăcerea pe care o simţise în preajma doamnei Langoustier, lui Denis îi păru totuşi rău că-şi neglijase încă o dată prietenii. Paulo avusese dreptate să-i atragă atenţia în privinţa intransigenţei unei metrese. Evocase creaturile fatale din unele filme care anulează orice simţ moral în bărbatul care are nenorocul să cadă în capcana farmecelor lor perverse. „Asta nici măcar nu-i frumoasă şi e şi bătrână. N-o iubesc şi n-ar trebui să mai accept ordinele ei…” Se străduia să-şi sporească indignarea împotriva ei şi se gândea chiar s-o rupă cu ea pentru a-şi afirma tăria de caracter, dar, numai după o clipă, nu mai avea în el decât o singură dorinţă: s-o întâlnească, să se lase răsfăţat de ea, sărutat şi să piardă noţiunea timpului în penumbra camerei trandafirii. Brusc, îşi dori ca Amélie să-l surprindă în momentul în care străbătea curtea. După un asemenea scandal, despărţirea ar fi inevitabilă! „Nicio doamna Langoustier… Gata… Pentru totdeauna!” L-ar fi trimis înapoi la Chapelle-au-Bois ca să-l vindece de înclinaţia lui pentru femei? Dar, în spatele obloanelor nu se zărea nicio lumină. Cum lăsase fereastra întredeschisă, putu să intre în odaia lui fără probleme.

„O puternică ofensivă aliată în Champagne şi Artois”. Toate ziarele celebrau succesul acestor atacuri care obligaseră inamicul să abandoneze poziţiile socotite până atunci de necucerit. „Pregătirea artileriei… Atacul la baionetă… Potop de schije şi foc… Rezistenţa îndârjită a nemţilor refugiaţi într-un cimitir…” Ştirile care soseau zilnic, începând cu data de 25 septembrie, o obligau pe Amélie să trăiască într-o stare de anxietate funebră, din care nimic n-o mai putea scoate. Pierre se afla în zona luptelor. Nu primise de la el decât o singură scrisoare de când plecase. Se spunea că pierderile erau enorme. îl vedea deja rănit, mort, dispărut. Uneori, noaptea se trezea brusc, avertizată, parcă, în vis că de acum totul era inutil. În sfârşit, o carte poştală, din 1 octombrie, o mai linişti:

„Totul merge bine, scumpa mea soţie, dar am trăit clipe grele, după cum îţi închipui şi tu. Mulţi camarazi lipsesc la apel. Am fost aduşi în spatele frontului pentru refacerea efectivului îţi scriu dintr-un sat în ruină. Moralul e bun şi cu sănătatea stau bine. Nu fi deci îngrijorată. Îţi voi scrie mai amănunţit mâine. Duioase sărutări de la el tău Pietre”.

În sufletul ei se înfiripară noi speranţe. Ziarele nu mai semnalau decât neînsemnate acţiuni locale, rectificări ale liniei frontului, întotdeauna victorioase. Generalisimul Joffre publică un ordin de zi, consemnând victoria. Amélie, care nu-i scrisese tatălui ei decât o singură dată cât durase permisia, îi trimise acum două scrisori una după alta, ca să-l liniştească.

Duminică, pe 10 octombrie, Denis îşi duse sora să admire trofeele de război din Champagne şi Artois, expuse în curtea Domului Invalizilor. Amélie o luase cu ea şi pe Elizabeth. Strângându-şi fetiţa în braţe, se distra de gângureala şi strâmbăturile ei, privind parcă distrată celălalt spectacol. Era o mare de oameni în incinta de

piatră cenuşie. Ţinută în loc de un baraj de sfori, mulţimea se îngrămădea să vadă cât mai de aproape monştrii de oţel care semănaseră atâta moarte în jurul lor, înainte de a fi reduşi la tăcere şi transportaţi la Paris ca să-i distreze pe gură-cască. Tunuri de calibru mai mare sau mai mic, obuziere, mortiere, mitraliere, toate purtând încă urmele de noroi din câmpia Champagne. Unele erau în întregime albe, pietrificate parcă într-o substanţă cretoasă şi zgrunţuroasă. De departe, părea o artilerie destinată fantomelor. Soldaţii de gardă le dădeau explicaţii curioşilor. Domni care nu se pricepeau discutau meritele calibrelor 77 german şi 75 francez. Doamne cu pălării, toate înflorate, întindeau mâinile, pe deasupra sforii ca să atingă respectuoase o roată, o chiulasă sau un scut. Denis trecea de la o piesă la alta, se ridica în vârful picioarelor ca să privească în interiorul gurilor de foc, rugând-o pe Amélie să mai stea numai d clipă. Dar copilul se făcuse greu în braţele tinerei femei. Îşi pierduse răbdarea.

Se întoarseră acasă pe la ora cinci şi, imediat, primiră vizita doamnei Roussçau, care le pândea sosirea de la fereastra camerei. Răsări în faţa lor cu acel aer de bucurie reţinută care-i era propriu când un eveniment important se întâmpla în cartier şi avea şansa să fie singura avizată. De data aceasta, printr-o excepţie, era o veste bună: în absenţa Améliei, se prezentase un bărbat pentru a închiria o cameră. Doamna Rousseau îl văzuse, îi vorbise şi-l rugase să revină în aceeaşi seară pe la ora opt pentru a discuta condiţiile cu patroana. Era corect îmbrăcat şi părea cinstit.

— Cam ce vârstă avea?

— În jur de treizeci, nici mai mult, nici mai puţin…

— De ce nu e mobilizat?

— E spaniol.

— Spaniol! repetă Amélie, încruntând sprâncenele.

Neavând ocazia să frecventeze străini, nu-şi putea stăpâni niciodată un sentiment de neîncredere în privinţa lor. Aceştia gândeau şi trăiau după legi care nu se potriveau cu obiceiurile franceze. Măcar dacă ar fi aparţinut vreunei naţiuni aliate! Un belgian, un italian, un englez, un rus chiar, la nevoie… Dar un spaniol? Ce făcea la Paris? Şi de ce alesese „Ciclistul încununat” drept adăpost? Doamna Rousseau o linişti:

— Mi-a explicat lotul. Au venit mulţi muncitori specializaţi din Spania în Franţa pentru a-i înlocui pe ai noştri, plecaţi pe front. A sosit cu un grup de prieteni. Lucrează la Vincennes într-o fabrică de plăci de ghips.

— E muncitor?

— Maistru.

— Vorbeşte franţuzeşte?

— Da, cu accent… Dacă vrei părerea mea, mi s-a părut a fi de bună condiţie…

În ciuda acestor recomandări, Amélie ezită între plăcerea de a avea un nou client în hotel şi teama de a intra în contact pentru prima oară în viaţă cu un bărbat care nu era de naţia ei.

— Cred că va dori să ia masa de seară la cafenea, reluă doamna Rousseau.

— V-a spus el? întrebă Amélie.

— Da. Voia să ştie cât i-aţi lua pentru semipensiune.

Ultimele vorbe reuşiră s-o convingă pe Amélie că noul venit era demn de interes.

— Bine. Voi vedea. Numai să vină! Poate că şi-a găsit ceva prin cartier. De hoteluri nu ducem lipsă…

Deschise cafeneaua cu ajutorul lui Denis, o culcă pe Elizabeth în bucătărie şi aşteptă-nerăbdătoare vizita necunoscutului. La şapte şi jumătate, domnul Lubin veni să se aşeze la masa lui, ca de obicei, pentru cină. Tuşea mult şi se plângea de o durere în capul pieptului. În

ciuda rugăminţilor tinerei femei, se mulţumi să ciugulească ceva din farfurie şi urcă în camera lui, fără să se atingă de desert. La ora opt şi zece, în sfârşit, uşa de la stradă se deschise lăsând să treacă un bărbat pe care Amélie îl recunoscu din capul locului a fi spaniolul despre care-i vorbise doamna Rousseau. Era foarte înalt, cu umeri laţi, cu faţa smeadă, pomeţii proeminenţi şi bărbia albăstrie din pricina bărbii. Părul, de un negru lucios, cobora în bucle pe obraji. Sprâncenele dese şi îmbinate îi acopereau ochii mari şi întunecaţi, de o strălucire apoasă. O mustaţă fină, parcă desenată în cărbune, mijea deasupra buzei de sus. Dinţii îi scânteiau albi, carnasieri, luminând o mască slabă şi întunecată:

— Doamnă, am venit pentru cameră…

Vorbea cu o voce joasă, sâsâind într-un fel ciudat, ca şi cum limba i s-ar fi ciocnit în fiecare clipă de gingii:

— Sunt la curent, îi răspunse ea. Am înţeles că vreţi şi masa de seară?

— Da, doamnă… *por favor*… dacă nu e prea scump pentru mine…

— Condiţiile sunt aceleaşi ca şi ale tuturor clienţilor mei, zise ea cu o uşoară suficienţă în ton, adică rezonabile. Camera şi masa, fără vin, o sută de franci pe lună.

Spaniolul clătina trist din cap.

— E mai mult decât speram. Cu ce câştig nu pot să plătesc atât.

Ea majorase prudent tariful pentru a-şi păstra o posibilitate de discuţie.

— Cât aţi putea plăti? îl întrebă ea.

— Optzeci de franci.

— De data asta nu pot eu să accept, domnule, îl refuză ea pe un ton ferm. Dar am o cameră mai puţin frumoasă decât cea pe care v-o destinasem iniţial…

— Pentru mine va fi destul, oricum…

— Aş putea să v-o las, cu masă cu tot… să vedem… la…

Se prefăcu absorbită într-un calcul foarte serios şi-i spuse:

— Nouăzeci de franci. Minimum.

— Merge. *Muchas gracias*… >

— Plătiţi o lună în avans.

— Fireşte.

— Aş putea să vă întreb cum vă cheamă?

Îşi îndreptă bustul şi anunţă, cu ochii scânteind şi pielea întinsă pe un măr al lui Adam foarte proeminent:

— Antonio Fernandez Villarrubia.

S-ar fi zis că prezentându-se îşi declina titlurile de nobleţe. Impresionată de acest patronim, Amélie plecă uşor capul şi murmură:

— Foarte bine. Când credeţi că vă puteţi muta, domnule Villarrubia?

— Cam în cinci zile, dacă „este posibil. Pe 15 octombrie…

— Dacă nu vă mutaţi decât pe 15 şi doriţi să vă păstrez camera va trebui să-mi plătiţi un aconto.

— Plătesc pentru toată luna înainte.

— Numai dacă vreţi. Altfel nu e neapărat nevoie!

— Ba da, ba da… Prefer…

Pronunţase: *Yo prefero*… Tânăra femeie luă banii, semnă o chitanţă şi-l rugă pe Denis să-i arate domnului Villarrubia camera nr. 3, care va fi de acum a lui. Înainte de a ieşi din cafenea, prin uşa din spate, spaniolul, cu o mână pe inimă adresă „salutări familiei”, ceea ce o surprinse pe Amélie, dar îi confirmă ideea că locatarul ei era un om foarte bine crescut.

Când Denis reveni după ce-i arătase locurile noului client, ea îl întrebă curioasă:

— I-a plăcut?

— Foarte mult! exclamă Denis. Mi-a dat cinci franci

pentru osteneală. E un tip bine, să ştii! Vine dintr-un orăşel de lângă Barcelona. Mi-a zis că mă învaţă şi pe mine spaniola. O să-şi aducă prietenii la cafenea. O să fie interesant…

— Cred că am făcut bine că am acceptat!

— Trebuie să-i scrii lui Pierre imediat.

— Fireşte!

Amélie roşi puţin. Explicaţia pe care o avusese cu Pierre nu rezolvase definitiv neînţelegerea lor. Cunoscând dispoziţia întunecată a soţului ei, trebuia să se ferească să-i anunţe acum o veste al cărei interes comercial n-ar fi în stare să-l înţeleagă şi pe care ar interpreta-o chiar ca o nesupunere faţă de el. Dar nu era vorba decât de o amânare. Nu putea să refuze s-o înţeleagă. De îndată ce-şi va manifesta în scrisori dorinţa reală de a o vedea lărgind cercul clienţilor, îi va povesti totul.

Absolvindu-se astfel de vină, petrecu o noapte excelentă şi se trezi în zori cu mintea plină de calcule fericite. Mulţumirea el fu însă de scurtă durată. În timpul zilei, domnul Florent fusese înştiinţat că fiul lui, care trebuia să vină curând în permisie, murise ucis de un obuz în apropiere – de Saint-Mihiel. A doua zi, bătrânul tâmplar veni la atelier ca de obicei. Purta un guler tare şi un veston negru, îşi găsise chiar timp să treacă şi pe la frizer pentru a arăta demn de doliul lui. Cu faţa palidă şi înăsprită, tăiată de o mustaţă albă pe oală, cu ochii uscaţi şi umerii drepţi, stătea pe pragul prăvăliei primind condoleanţele cu multă nobleţe şi simplitate. Toată strada venise să-l vadă. Grupuri de oameni vorbind în şoaptă umpleau curtea. În ciuda ordinului patronului, muncitorii întrerupseseră munca tot timpul cât ţinu defilarea prietenilor şi a cunoştinţelor. Când se apropie Amélie, domnul Florent o opri chiar de la primele cuvinte: „Ssst! nu spune nimic!” şi o bătu uşor pe mână

ca şi cum ea ar fi avut nevoie să fie consolată. Apoi, intră în atelier, îşi puse salopeta albastră, reluându-şi munca. Curtea se goli.

Amélie rămase o clipă nemişcată, privind micul univers înconjurat de înaltele ziduri mucegăite. Burlanele de scurgere barau faţadele curbându-se din loc în loc deasupra unor guri de canal ruginite. O plapumă îşi revărsa peste o fereastră burta grasă în carouri gri şi roz. Mai încolo, atârnate de o sfoară, se uscau într-o paşnică indecenţă câteva combinezoane, jupoane şi alte obiecte de lenjerie. Oglinda de bărbierit era agăţată de o grindă exact în faţa unei cuşti de canari plină de salată şi coji de pâine. Bărbaţii – cei care nu erau mobilizaţi – munceau pe afară. Copiii erau la şcoală. Toate etajele, la această oră a zilei aparţineau femeilor şi peste ele domnea pacea treburilor domestice. Din când în când, menajerele se interpelau de la o fereastră la alta ca să le mai treacă de urât: „N-ai un pic de aţă maro, doamnă Michaut?

— Eu n-o să mai cumpăr ţipari de la grataragioaică; la «Nation» sunt mult mai buni…” Undeva, se auzea duruind o maşină de cusut. Locatara de la trei călca lenjeria, gesticulând larg… Jos, în atelierul de tâmplărie se auzea scârţâind un ferăstrău, şuierând rindeaua. Astfel, cu toate că suflul morţii trecuse recent peste aceste locuri, viaţa de toate zilele îşi intrase deplin în drepturi.

Chiar Amélie, cu toate că era sincer afectată, trebui în cele din urmă să se gândească la clienţii care vor sosi curând pentru apetitiv. Veniră în număr mai mare decât de obicei. Numai domnul Florent nu se mai arătă. Vorbiră despre el, despre nenorocirea lui. Domnul Buche prevesti că, după o asemenea bătălie, vor urma, cu siguranţă, câteva luni de acalmie pe front. Toţi simţeau că odată cu această moarte, pentru ei şirul veştilor

proaste se încheiase. Într-adevăr, trecură două zile fără să se mai întâmple nimic în micul lor cerc. Apoi aflară că Emmanuel Boursier fusese ucis în Argonnc. Încă un prieten al lui Pierre dispăruse subit, ca şi cum o trapă i s-ar fi deschis sub picioare. Era deja prea mult! De ce Boursier? Un om bun, simplu, trist, cu o nevastă nedemnă de el. Nu cerea mare lucru de la viaţă. Nu stânjenea pe nimeni… Lui Pierre i-ar fi făcut atât de mare plăcere să-l întâlnească după război! Cuprinsă de un presentiment îngrozitor, Amélie îşi zicea că, lovindu-i pe cei mai buni prieteni, moartea se apropia de Pierre, îi dădeau târcoale, pipăind terenul, pregătindu-şi lovitura. Doamna Boursier putea fi văzută pe stradă trecând în ţinută de mare doliu, cu vălul lăsat pe faţă şi o balistuţă albă în mâinile ascunse în mănuşi negre de mătase. După părerea doamnei Rousseau şi a doamnei Toupetain, din corectitudine întrerupsese vizitele nocturne ale amantului.

— Aşteptaţi vreo cincisprezece zile! O va lua iarăşi de la capăt.

Preocupările personale ale Ameliei erau atât de grave, atât de tenace că nu mai avea nici măcar puterea să susţină indignarea doamnei Rousseau. În sfârşit, primi un bilet de la Pierre, dar vechi de o săptămână. Era în refacere şi o întrebă dacă plătise asigurarea pentru vitrina din faţă. În josul paginii erau mâzgălite câteva cuvinte de dragoste, abia lizibile. În ziua următoare, Soufaneix şi Vernac, veniţi, în sfârşit, în permisie, se prezentară la „Ciclistul încununat” cu soţiile lor. Îi aduseră o scrisoare mai recentă de la Pierre care reuşi să mai calmeze temerile Ambliei. Dacă ar fi fost să-i creadă pe ei, Pierre era perfect sănătos şi nu ducea lipsă de nimic. În patruzeci şi opt de ore aveau să se întâlnească din nou cu el. Îi trimise prin ei un pachet şi o scrisoare.

PARTEA A TREIA

Domnul Antonio Fernandez Villarrubia se mută pe 15 octombrie, aşa cum rămăseseră înţeleşi. În fiecare zi pleca la muncă la ora şase dimineaţa şi nu se mai întorcea decât la şapte seara, cu hainele murdare de tencuială, cu părul alb de var, obosit şi absent. Urca repede în camera lui. O jumătate de oră mai târziu, intrând în cafenea, era cu totul alt om. Spălat, periat, pieptănat, purtând un costum negru, decolorat dar curat, cu o cravată violet înnodată sub un guler fals alb, jiletcă şi pantofi cu butoni. Foarte amabil, salută asistenţa înainte de a se aşeza la masă. Clienţii obişnuiţi, care îşi beau apetitivul la tejghea, îi răspunseră din vârful buzelor. Era vinovat în ochii lor pentru că făcea parte dintr-o ţară neutră, cu simpatii neprecizate. În prezenţa lui, evitau să vorbească despre bătăliile în curs, ca şi cum s-ar fi temut ca el să nu transmită statului major german ce credeau clienţii de la „Ciclistul încununat” despre mersul războiului. Chiar domnul Lubin, care lua masa la doi paşi de el, se abţinea să comenteze titlurile din ziar. Acest consemn de neîncredere o irita pe Amélie, convinsă fiind că noul ei. locatar era un om de o corectitudine ireproşabilă, iar anumiţi domni din cartier ar fi putut să ia exemplu de la el în privinţa bunelor maniere. Din fericire, părea indiferent la mofturile distante ale anturajului. Mânca bine, bea cu sete, iar bucuria de a trăi îi însufleţea chipul.

Privind la cei doi semipensionari, atât de diferiţi unul de altul, Amélie visa la o sală mai mare, zugrăvită din nou şi înţesată de meseni care să-i onoreze meniul într-un vesel clinchet de pahare şi tacâmuri. Dacă putea servi două, mese, nimic n-ar putea s-o împiedice să servească zece, douăzeci, douăzeci şi cinci de mese. Puteau cumpăra prăvălia cizmarului de alături. Ar fi spart un perete, lărgind spaţiul cu şase sau opt camere.

Feţe de mese albe, farfurii cu dungă aurie, chelneri cu plastronul scrobit circulând printre oameni veseli… Domnul Lubin tuşea din străfundul plămânilor, acoperindu-şi cu şervetul faţa cărămizie. Denis clătea vasele în chiuvetă. Consumatorii plecau, unul câte unul, acasă pentru cină. Era timpul s-o culce pe Elizabeth şi să mănânce şi ea ceva în grabă, în timp ce domnii Lubin şi Villarrubia îşi vor termina desertul.

La ora şapte şi jumătate, la cafea, spaniolul avea câţiva invitaţi. Văzându-i intrând, domnul Lubin îşi împături nervos ziarul şi urcă în camera lui. Într-o dimineaţă nu mai putu coborî să se ducă la muncă. Se îmbolnăvise de gripă şi dârdâia de febră. Doamna Rousseau îi punea ventuze. Denis îi duse mâncarea în odaie – supă şi mere coaptepe care o mâncă în pat gemând, cu o bonetă pe cap şi un fular înnodat în jurul gâtului. Domnul Villarrubia nu scăpă ocazia s-o întrebe pe tânăra femeie cum se simte cel căruia el îi spunea domnul Loubine. Mereu sensibilă la mişcările unui suflet generos, Amélie admira delicateţea acestui străin care cerea zilnic veşti despre un personaj a cărui rea-voinţă la adresa lui era evidentă. Pe deasupra, îi era recunoscătoare că aducea după el noi clienţi, fie ei chiar spanioli. Numărul lor crescu foarte repede. Erau şase acum, venind în fiecare seară, după cină, la prietenul lor. Se aşezau la masa domnului Villarrubia, comandau cafea sau o sticlă de vin roşu, după care începeau să sporovăiască, adunându-şi capetele, într-o limbă guturală şi de neînţeles. Izbucniri de voci se auzeau până în stradă. Uneori un hohot de râs îi răsturna pe speteaza scaunului.

Apoi, fără veste, începeau să se certe, se înjurau agitându-şi degetele lor lungi şi negre prin faţa chipurilor desfigurate. Amélie, neliniştită, se întreba dacă nu vor ajunge să se bată. La fel de brusc, tonul

scădea, privirile se stingeau, iar domnul Villarrubia mai comanda un rând. Rarii clienţi care mai intrau în cafenea după ora nouă priveau cu ochi răi acest grup de emigranţi ocupând mai mult de jumătate din salon şi comportându-se ca într-un teritoriu cucerit. Grijulie să-şi menajeze clientela naţională şi pe cea străină în acelaşi timp, Amélie îi făcea din când în când semne domnului Villarrubia să mai tempereze înflăcărarea camarazilor lui, pentru ca să se întoarcă imediat cu un zâmbet de scuză spre consumatorii francezi care stăteau muţi de indignare în faţa tejghelei.

— Sunt cam gălăgioşi, dar atât de amabili! le zicea ea. Când II Cunoşti bine eşti obligat să le acorzi încredere. De altfel, nu e vina lor dacă nu prea ştiu limba noastră…

Cuvintele ei se izbeau de nişte feţe de lemn. Denis însuşi se lăsă contaminat de tendinţa spre bârfă. După ce se bucurase de instalarea domnului Villarrubia la „Ciclistul încununat”, cârtea acum că li se transformase casa într-un centru de primire pentru străini şi că era la mintea oricui că se puteau aştepta să-i părăsească cei mai buni clienţi. Aceştia aveau să se instaleze în alte bistrouri, unde puteau dezbate în voie problemele care-i priveau. În mai multe rânduri, Amélie trebui să-l dojenească, pentru că vorbea de domnul Villarrubia dispreţuitor, zicându-i „spaniolul”. Dacă locatarul ei ar fi stârnit o simpatie unanimă, ea s-ar fi străduit să-i găsească niscai defecte. Dar pentru că toată lumea era împotriva lui, nu se gândea decât cum să-l apere. Dacă-l bârfeai pe el, parcă ai fi criticat-o pe ea. Nu putea tolera să i se reproşeze că găzduia şi hrănea un om a cărui singură crimă era că se născuse dincolo de Pirinei.

Într-o sâmbătă seara, prietenii lui Villarrubia veniră la „Ciclistul încununat” cu două chitare. Băură cafeaua şi urcară în grup spre camera nr. 3. Domnul Buche şi

domnul Clapeton, care-şi beau coniacul lângă tejghea, scoaseră un suspin de uşurare.

— Uf, în sfârşit! răsuflă domnul Buche.

Domnul Clapeton îl susţinu:

— Bine e să fii între ai tăi!

Amélie se prefăcu a nu băga de seamă perfidia meschină a remarcilor şi se îndreptă spre fratele ei, care-o chema din pragul uşii. Era obligat să plece: prietenii îl aşteptau la „Marius”. Juca mult la biliard în ultima vreme, Amélie era bucuroasă, pentru că era de părere că la vârsta lui trebuia să se distreze. Înainte de a-l lăsa să plece, îi aranjă nodul la cravată şi-i recomandă să nu întârzie prea mult. Apoi se întoarse lângă domnul Buche şi domnul Clapeton, care vorbeau despre duelul artileriilor pe frontul occidental. Dar se pare că ruşii doreau să reia ofensiva pe Dvinsk. Domnul Buche zicea că vitejii cazaci îi vor hărţui şi decima pe soldaţii kaiserului, atrăgându-i în mlaştini. Domnul Clapeton susţinea că regiunea respectivă nu reprezenta niciun interes strategic şi că ţarul ar fi făcut mai bine dacă ar fi îndreptat efortul armatei sale în direcţia Cernăuţi. Un bubuit lugubru la întrerupse conversaţia. Se priviră uimiţi şi amândoi deodată întinseră gâturile. Deasupra lor se dezlănţuiseră chitarele. O voce se lamenta, nazală, disperată, acompaniată de vibraţia corzilor. Oare domnul Villarrubia cânta? Amélie le surâse stingherită clienţilor. Domnul Buche bombăni:

— Ei, hai!… Nu te mai sfii!…

Vocea se amplifica, fremăta la notele înalte, se oprea brusc, ca şi cum cântăreţului i-ar fi lipsit suflul, ca să reia apoi melodia cu două note mai jos, rulând cuvintele ca o năruire de pietriş. Apoi ritmul se precipita. Mâinile băteau cadenţa. Plafonul se cutremura sub tropăiala unor pantofi cu tocuri percutante. Se auziră voci despuindu-se de suflet într-un „Olé!…” Copleşită de

farmecul barbar al muzicii, Amélie se temea că improvizatul concert nu va fi pe gustul vecinilor. Degetele chitaristului păreau să-i răscolească nervii, înfiorând-o. Fiecare melodie chema o alta, mai frumoasă, mai nostalgică. Domnul Buche îşi goli paharul şi conchise:

— În plin război!… Felicitările mele!

— Să-mi fi spus cineva şi n-aş fi crezut, lună şi domnul Clapeton…

— E o rasă aparte, murmură Amélie pe un ton vinovat.

— O rasă de sălbatici! remarcă domnul Buche sever. Nişte toreadori!… Sunteţi prea indulgentă cu ei, doamnă Mazalaique… Ar trebui…

Nu-şi termină fraza. Doamna Rousseau intră în cafenea, gâfâind, cu ochii ieşiţi din cap. O codiţă de păr cenuşiu îi spânzura pe un umăr. Strigă:

— Ei bine, frumos le stă! Ce i-a apucat în seara asta? Se cred acasă la ei? Tocmai vin de la domnul Lubin, care are febră foarte mare, stă gata să dea în pneumonie! Cum vrei să doarmă în scandalul ăsta? Şi doamna Michaut, care o are pe cea mică bolnavă de tuse măgărească…

— Liniştiţi-vă, zise Amélie pe un ton rece, chiar voiam să mă duc să-i rog să se potolească.

— Bine aţi face, pentru că e într-adevăr un scandal cum n-am mai văzut de cincizeci de ani de când îmi rup pingelele prin acest cartier!

O voce răguşită explodă de cealaltă parte a plafonului:

— Ay-ay-ay!…

Ciudata lamentaţie se prelungi – purtată de un suflu inepuizabil. Domnul Buche şi domnul Clapeton plătiră consumaţia.

Ieşiră apoi foarte demni, după ce adresaseră toate

politeţurile de rigoare din pragul uşii. Doamna Rousseau întrebă:

— Ei? Vă duceţi la ei?

— Da, da, o linişti Amélie. Dar, înainte de asta, vă rog să vă duceţi acasă.

— Nu doriţi să vă însoţesc?

— De ce?

— Să nu vă facă necazuri!… Aţâţaţi cum sunt!…

Amélie ridică din umeri. Cum ar fi putut să accepte că i-ar fi fost teamă să se prezinte singură în faţa acestor misterioşi străini pentru a le porunci să înceteze să mai cânte? Şi totuşi trebuia s-o facă şi chiar imediat. Hotărâtă, încuie cu lacătul uşa care dădea la stradă, pentru ca nimeni să nu intre în cafenea în lipsa ei. În aceeaşi clipă, uşa care dădea spre culoar se deschise cu o încetineală scârţâitoare şi domnul Villarrubia apăru în prag. Oare cântecele din ţara lui să-l fi tulburat atât de tare? Toată faţa-i era numai zâmbet, dar ochii erau trişti, parcă muiaţi în lacrimi.

— Doamnă Mazalaique, i se adresă el, aş vrea să vă rog, dacă se poate, două sticle de vin roşu şi nişte pahare pentru *amigos*, le e sete…

Privirea Améliei se încrucişă cu cea a doamnei Rousseau. Bătrâna îşi băgase capul între umeri şi, încruntată, cu braţele încrucişate pe piept, perfect rotundă, grea ca plumbul, se pregătea să arbitreze dezbaterea.

— Aţi făcut bine că aţi venit, domnule Villarrubia, îl întâmpină Amélie. Tocmai voiam să vă vorbesc…

— Ce *agradable* surpriză! se înclină domnul Villarrubia.

— Vreţi să ne lăsaţi singuri, doamnă Rousseau?

Doamna Rousseau tresări, făcu o strâmbătură de dispreţ şi se depărtă, ofensată, bodogănind vorbe de reproş. Rămasă singură cu locatarul ei, Amélie îşi

concentra toate forţele asupra obstacolului de învins.

— Domnule Villarrubia, n-am avut până acum să mă plâng de purtările dumneavoastră. Înţeleg foarte bine că vă face plăcere să vă primiţi compatrioţii şi să staţi de vorbă cu ei. Dar în această seară – permiteţi-mi să vă spun – aţi cam întrecut măsura… în casă sunt oameni bolnavi, copii care trebuie să doarmă. Faceţi prea mult zgomot cu chitarele şi cântecele dumneavoastră…

— Din cauza domnului Loubine? întrebă el consternat.

— Din pricina lui şi a altora.

Desfăcu braţele într-un gest de neputinţă:

— Nu credeam că se aude atât de tare!…

— Ba da, domnule Villarrubia. Se aude foarte tare.

— Şi nu-i frumos? întrebă el cu un surâs dezarmant.

Amélie avu senzaţia că dojeneşte un copil inconştient de vina lui.

— E foarte frumos, domnule Villarrubia. Numai nu uitaţi că suntem în război. Oamenii au necazuri mari. Chiar şi un fleac îi şochează, îi enervează.

— Chiar *música*?

— Chiar muzica!… Cu atât mai mult!… Cum să vă spun?… Sunteţi străin…

— Nu e vina mea!

— Fireşte! Dar în condiţiile acestea trebuie să fió mai discreţi, mai delicaţi, să vă gândiţi la suferinţa altora…

Chipul spaniolului se crispă într-o strâmbătură tragică. Îşi duse la inimă mâna cu degetele uscate ca nişte beţe.

— *Perdóneme*, scânci el. Nu credeam că facem rău! Credeam dimpotrivă, că tuturor le va face bine muzica noastră. *Ay*! *ay*! *ay* /… *Siento muchísimo*… Niciodată, doamnă Mazalaique, *yo le juro*… Niciodată, mă auziţi!…

Amélie era tulburată de această sinceră căinţă. Era

gata să-l plângă pe acest om pe care-l lipsea, fără îndoială, de una din rarele bucurii ale existenţei lui.

— Nu trebuie să vă întristaţi atât de tare, domnule Villarrubia, îl consolă ea. Mâine totul se va uita.

— Da, da… *Es una terrible desgracia*… dar aş vrea să mă înţelegeţi… Când nu eşti în ţara ta, simţi nevoia să te gândeşti la ţara ta… Atunci ne adunăm între noi, vorbim despre tot ce am lăsat acolo, cântăm cântecele de acolo… Pentru inima noastră e multă bucurie şi multă tristeţe…

— V-aţi lăsat familia în Spania?

— Toată familia mea, doamnă Mazalaique. Un tată bătrân, o mamă la fel şi şase surori, sărace şi cinstite. Trăiesc într-un sătuc în apropiere de Zaragoza. Pământul numai piatră, nimic nu creşte pe el. Eu am plecat în oraşele din jur ca să muncesc orice. Câtă carte ştiu, e de la fratele meu, preotul; dar cartea nu-ţi foloseşte la nimic când e vorba să vinzi ziare în stradă sau să cari saci în port, să spargi piatră pentru drumuri… Atunci am venit în Franţa. Aici poate că voi reuşi…

— Sunt sigură, murmură ea.

— Nu mă plâng. Ar fi mai rău dacă aş fi francez, ca soţul dumneavoastră, aş fi acum pe front împotriva germanilor. Ah! Războiul, războiul… De când a început parcă s-ar fi lăsat noaptea peste lume, *una noche sân luna*, *sân estrellas*…

— O noapte fără lună, fără stele, reluă Amélie gânditoare.

— Cum de aţi înţeles?

Surâse.

— Nu e greu.

— Vorbiţi spaniola?

— Nu. Dar m-am născut în Correze şi graiul nostru seamănă puţin cu limba dumneavoastră. Am remarcat ascultându-vă.

Îşi împreună mâinile şi uimirea i se întipări pe faţă:

— Nu se poate! Cum spuneţi de exemplu, bietul Antonio?

— *Paubre* Antonio.

— Şi noi: *Pobre* Antonio. Şi cum… cum spuneţi… vin?… speranţă?…

— *Vi… esperanço…*

— Şi noi *vino… esperanza…* E aproape la fel…

Ar mai fi vrut s-o întrebe, dar chitarele reîncepură să cânte în surdină.

— Cred că trebuie să urcaţi şi să-i preveniţi pe prietenii dumneavoastră, domnule Villarrubia, îl îndemnă Amélie…

— Aveţi dreptate… Iertâţi-mă… Imediat…

— Vreţi să vă mai dau cele două sticle de vin?

— Dar dumneavoastră vreţi?

— Cu condiţia să nu mai faceţi zgomot în cameră.

— Pe cuvântul meu de onoare, doamnă Mazalaique!

În timp ce-l servea, el o privi cu atâta recunoştinţă, că ea se felicită că ştiuse să-i vorbească cu toată fermitatea necesară.

În ultimele zile ale lunii noiembrie, Amélie primi o scrisoare de la Pierre în care o anunţa că fusese înaintat la gradul de sergent:

„Eram propus încă din luna iulie. Dar pe front lucrurile nu merg chiar atât de repede ca în spatele frontului. Toată compania s-a purtat frumos cu mine…”

Părea atât de fericit de această promovare, că Amélie simţea ea însăşi o bucurie profundă. Obiceiurile unei ţări angajate într-un război i se impuseseră şi ei în cele din urmă, aproape fără să-şi dea seama. Ciucurii argintii sau auriţi, decoraţiile, citările pe ordinul de zi, dovezile de respect, pe care altă dată le socotea nişte absurde manifestări ale disciplinei militare, n-o mai enervau acum ca altă dată. Le accepta necesitatea şi

semnificaţia. Intra în joc. Se iniţia în limbajul tuturor. Anunţă cu mândrie ştirea clienţilor. Băură în cinstea patronului. Domnul Florent declară că, datorită unor luptători de valoarea lui Pierre, Franţa va ieşi victorioasă din toate încercările. Toată asistenţa îl asculta pe tâmplar cu respectul cuvenit. De la moartea fiului său, venea rar la cafenea şi nu vorbea decât în ocazii deosebite. Doliul îl epuizase, îl veştejise în câteva săptămâni, ca o boală. Privirea îi era absentă şi vocea îi răguşea din te miri ce. O întrebare o chinuia pe Amélie: existenţa unui subofiţer scăpat de corvezi era mai puţin dură decât cea a subordonaţilor lui? Liniştită, Amélie îi scrise soţului ei o scrisoare de felicitare care-i dădu multă bătaie de cap, căci voia să-şi exprime mulţumirea fără să folosească stilul emfatic al unor neveste la care patriotismul ţinea loc de dragoste. De îndată ce o frază prea nobilă îi venea în gând, îşi aducea aminte de prietena ei Marthe, celebrând memoria locotenentului Gilbert Vasselin căzut pe câmpul de onoare, încât până la urmă începu să se îndoiască de ea însăşi în faţa banalităţii textului pe care-l concepuse.

După ce expedic scrisoarea se simţi mai singură decât înainte. Complimentele pe care le auzise în privinţa lui Pierre îi sporiseră dorinţa de a-l revedea şi de a-l avea numai pentru ea.

O informase că regimentul lui se afla la P6 nin, în Pas-delalais. Dar n-o chema să vină la el. Exagera, fără îndoială, riscurile încercării. Dar, ca o ultimă tentativă, se duse la comisariat să se informeze asupra posibilităţii de a obţine un permis de liberă trecere, fie şi pentru un timp foarte scurt. O aştepta o mare decepţie: comisarul pe care-l cunoştea fusese schimbat din funcţie. Cel care-o primi era un om sec, cu o privire de oţel şi o voce hotărâtă. Chiar de la începutul conversaţiei lor o întrerupse pentru a-i atrage atenţia că nu trebuia să se

bazeze pe amabilitatea lui. Noi instrucţiuni prevedeau un control foarte strict al circulaţiei civililor în zona armată. Dacă o anume libertate domnise în timpul predecesorului său, el era hotărât să aplice litera legii…

— Vă previn din capul locului că este inutil să vă mai prezentaţi la biroul meu pentru un asemenea demers.

— Şi dacă vă aduc, de exemplu, o scrisoare de la un comerciant din regiunea unde vreau să merg, se bâlbâi ea? Dacă vă dovedesc că este vorba de o călătorie de afaceri?

— Iertaţi-mă, replică el, surâzând sarcastic, acum, că vă ştiu intenţiile, îmi voi permite să privesc cu o extremă neîncredere documentele pe care le-aţi putea produce în sprijinul cererii dumneavoastră. Nu voi deveni complicele unei înşelătorii. Atât am avut de spus.

Se retrase cu convingerea disperată că nu va mai avea niciodată ocazia de a-l întâlni pe Pierre într-un sătuc liniştit din spatele frontului. Până şi această neînsemnată compensaţie îi era refuzată. Trebuia să se plece în faţa legii tuturor. Nu era oare îngrozitor să fii supus unei voinţe anonime, fără să ştii dacă viitorul îţi va uşura chinul sau îl va spori?

În zilele care urmară, încercă să-şi stăpânească melancolia ocupându-se activ de Elizabeth. Fetiţa începuse să meargă pe picioruşele ei fragile, cu genunchii îndoiţi, veselă nevoie mare, agăţându-se de mobile, de fustele doamnei Rousseau. Pentru a o împiedica să se târască până în salonul cafenelei, i se limitase domeniul la bucătărie, printr-un zid de scaune răsturnate. Denis îi cumpărase prima jucărie: un măgar de cauciuc care piuia de câte ori era apăsat pe burtă.

Adesea, în timp ce servea un client la tejghea, ţipătul scurt, metalic îi aducea aminte de prezenţa copilului şi un val de duioşie o copleşea.

În cafenea, totuşi, viaţa, o clipă tulburată prin

intruziunea spaniolilor, îşi reluă aerul ei paşnic. Prietenii domnului Villarrubia nu mai dădeau concerte nocturne, iar conversaţiile lor se desfăşurau acum cu voce scăzută. Nu se mai auzeau. Abia dacă-i mai băgau de seamă. Dezarmaţi de această discreţie, clienţii îşi uitară ranchiuna din primele zile şi acceptară să le cedeze un colţ al salonului. Pentru Amélie era o victorie şi se simţea datoare domnului Villarrubia, care o ajutase s-o obţină. În seara în care domnul Lubin, în sfârşit vindecat de gripa lui, reapăru la „Ciclistul încununat”, ea pregăti pentru aceşti doi semipensionari o cină specială: escalop, fasole verde şi compot de mere. Numai că domnul Lubin era încă prea slăbit pentru a se interesa de mâncare. Lăsă aproape totul în farfurie. Îşi luă cu el numai compotul. Voia să-l mănânce a doua zi dimineaţă, în pat. În schimb, era o plăcere să-l vezi pe domnul Villarrubia mâncând. Mai cerea din toate. Probabil că făcea economie la mâncare. După ce-şi bău cafeaua, aprinse o ţigară şi deschise ziarul. Era ora când, de obicei, îi veneau prietenii în vizită. Aşteptându-i, Amélie trecu în bucătărie să spele vasele. Elizabeth dormea sugându-şi degetul, în căruciorul ei, acoperit cu o muselină gălbuie. Denis ştergea şi aranja farfuriile. Când termină, Paulo veni să-l ia pentru o partidă de biliard.

— Iarăşi! se miră Amélie”. A treia oară într-o săptămână? O să vă ruinaţi!

— De data asta, Gustave plăteşte, o linişti Denis. Suntem invitaţi. Nu putem refuza.

— În orice caz, te rog să te întorci într-o oră. Mâine dimineaţă trebuie să te scoli devreme, la muncă…

— Ce vrei să fac într-o oră? întrebă Denis. Abia dacă am timp să mă încălzesc…

Cei doi băieţi se îndepărtară, cu mâinile în buzunare, cam gârboviţi. Domnul Villarrubia continua să citească, aşezat la masă.

— Prietenii dumitale au întârziat! remarcă Amélie.

— Cred că nu mai vin, suspină el.

— De ce?

— Se adună în seara aceasta împreună cu toţi, la un prieten, în Vincennes. Acolo pot cânta la chitară, nu-i aude nimeni.

Crezu că era un reproş şi roşi, contrariată:

— Ar fi trebuit să mergeţi cu ei!

— Mă simt mai bine aici!

Un surâs de fildeş sclipi sub mustaţa lui fină, neagră… Mărul lui Adam, proeminent, îi marca gâtul slab, umbrit de barbă. După o clipă îşi reluă lectura. Amélie scoase andrelele din sertarul casieriei. Degetele ei agile mânuiau andrelele, iar mintea îi rătăcea la Pierre. Picături de ploaie se izbeau de geamuri. Sobiţa de fontă din mijlocul salonului, încinsă, duduia blând. Uneori, o flacără lumina grătarul din faţa cenuşarului.

— Ce înseamnă „o sursă oficială”? o întrebă domnul Villarrubia.

Amélie tresări, trezită din vis.

— O sursă oficială?

— Da, aşa scrie: „De pe frontul Serbiei, ni se comunică din sursă oficială…”

Luată pe neaşteptate, se gândi o clipă înainte de a-i răspunde:

— O sursă oficială înseamnă… un grup de oameni care sunt la curent cu o ştire… importantă…

— Şi „retragere strategică”?

— Când o armată se retrage fără să fie bătută.

— *Muchas gracias*!…

— Şi „o privire din fuga calului a teatrului de operaţiuni”? „Teatru” ştiu ce înseamnă. „O operaţiune” ştiu de înseamnă. Dar „din fuga calului „…?

Amélie se simţea flatată să facă pe învăţătoarea în faţa acestui bărbat de treizeci de ani care avea nevoie de

ea ca să înveţe.

— „Teatrul” despre care este vorba nu este o sală unde se aplaudă actorii, ci locul unde se desfăşoară operaţiunile militare, adică: frontul. Şi „o privire din fuga calului” este o vedere… de sus…

— Când sunteţi la tejghea aveţi asupra mea o „privire din fuga calului”?

Amélie surâse:

— Nu chiar. Se spune când e vorba de un teren, de un spaţiu…

— Când explicaţi dumneavoastră înţeleg totul!

Urmă o clipă de tăcere. Domnul Villarrubia se cufundă din nou în jurnalul lui. Amélie deveni conştientă de tabloul pe care-l formau împreună. Ea în spatele tejghelei, el aşezat la masa lui: o scenă de familie!… Ce ironie!… Ochiurile lânii trandafirii lunecau de pe o andrea pe alta. Murmurul ploii se însoţea cu trosnetul cărbunelui în sobă. Dacă Pierre ar fi fost în locul acestui bărbat… De fiecare dată când se gândea la soţul ei, o încerca, în acelaşi timp, bucuria de a fi soţia lui şi disperarea de a nu putea profita de norocul acesta. Ajunsese să le invidieze pe cele care nu iubeau pe nimeni şi care, în consecinţă, nu sufereau de singurătate. „Pierre… Pierre…” Un nod i se puse în gât. Lăsă lucrul şi se uită cu ochii măriţi spre fundul sălii. Domnul Villarrubia îşi foşnea jurnalul, încercând să-l netezească.

— Şi ce înseamnă, *por favor*, „năvala micilor depunători grăbiţi să subscrie la împrumutul pentru apărarea naţională”?

Era gata să strige că nu ştia, dar se stăpâni şi-i răspunse aproape şoptind:

— Asta vrea să spună că aproape toţi oamenii care au avut ceva bani economisiţi i-au oferit statului pentru a plăti cheltuielile de război…

— *Muy bien*!

Din nou, chipul domnului Villarrubia dispăru în spatele paginilor desfăcute. Amélie nu-i mai vedea decât părul negru, creţ, lucind, invadând o frunte cu reflexe arămii, şi degetele, măslinii şi drepte, bine conturate pe albul paginilor de ziar. De ce n-o fi urcând în camera lui? îşi mai acordă zece minute până să închidă cafeneaua dacă niciun client nu va mai apărea în uşă. Cele zece minute trecură în răpăiala ploii pe acoperiş şi zgomotul şiroaielor lovind în burlane. Ploua peste întreaga Franţă. Unde era Pierre? Reuşise oare să se adăpostească în vreo cazemată uscată sau zăcea, ghemuit, ud, dârdâind în vreo groapă bătută de rafalele ploii? Sergenţii erau probabil mai bine cazaţi decât simplii soldaţi. Şi apoi, pe un asemenea timp urât nu se dădeau, cu siguranţă, lupte. Chiar artileria îşi încetinea tirul. Consolându-se cu aceste idei, traversă salonul ca să aducă obloanele de lemn din bucătărie.

— Închideţi deja? întrebă domnul Villarrubia.

— Da, îi răspunse Amélie. Nu mai vine nimeni de acum.

— Pot să vă ajut cu ceva?

— Nu, nu, lăsaţi…

Dar el nu voi s-o asculte şi o ajută să fixeze obloanele în faţa vitrinelor. Munceau cot la cot, fiecare ţinând câte un panou cu amândouă mâinile pentru a le aplica pe vitrine. El făcu bara să lunece în lăcaşul ei. îl auzea respirând zgomotos. Gesturile lui iscau în jurul ei un miros de tutun şi de piele caldă.

— Gata!

Se întoarse spre Amélie, dar ea ajunsese deja în spatele tejghelei şi aranja sticlele goale într-un coş.

— Altceva mai e de făcut?

— Nu, mulţumesc, îi răspunse ea, fără să ridice ochii.

— Atunci, pot să plec?

— Dacă doriţi, da… Fac ordine şi plec şi eu…

— Mâine, îi propuse el, voi cumpăra un *cuadernillo*… un carnet… în care voi scrie toate cuvintele franceze pe care nu le ştiu şi pe care dumneavoastră o să mi le explicaţi…

Încerca să reînnoade conversaţia. Amélie era însă atât de obosită, de enervată că-i răspunse sec:

— Asta e! Pe mâine, noapte bună, domnule Villarrubia.

— *Buenos noches*, îi zise el pe un ton melodios, care-o duse pe Amélie direct în Spania.

Îl privi depărtându-se spre uşă, înalt şi subţire, cu un mers cam legănat. Mergând, îşi lovea coapsa cu ziarul făcut sul.

De îndată ce-l văzu păşind peste prag, aprinse o lumânare şi deschise trapa pivniţei. Se simţea mai bine acum, că rămăsese singură. Încet, începu să coboare scăriţa de lemn. Păşea pipăind cu piciorul, ţinând într-o mână lumânarea şi în cealaltă coşul cu sticle. Picioarele, obişnuite cu aceste exerciţiu, găseau punctul de sprijin, din treaptă în treaptă, fără să le dea prea mare atenţie. Brusc, pantoful alunecă pe o treaptă putredă. Dezechilibrându-se, scoase un ţipăt, dădu drumul lumânării şi încercă să se prindă de zidul alunecos. Zgârie cu unghiile o suprafaţă de piatră dură. Gura pivniţei îi trecu prin faţa ochilor. O lovitură la cap o năuci.

Dupg secole de tăcere, un murmur o ajunse pe fundul apei negre în care zăcea, inconştientă. Ceva mai târziu, mai auzi, ca un ecou slab al vieţii reale, scârţâitul scării sub o greutate care se deplasa rapid, clinchetul unui pahar, suspine. O putere necunoscută o ridică, o întoarse. Simţi pe gură un obiect dur şi rece. Încercă să respire şi un val de foc îi coborî în stomac. Toată pielea i se încreţi sub efectul acestei arsuri. Mirosul de rom îi

făcu greaţă. Se vărsase mult alături. Obrazul stâng era ud. Ar fi vrut să se supere, să protesteze, să le ceară să fie lăsată în pace. Dar nu avea voce. În sfârşit, printr-un efort dureros, întredeschise pleoapele. Deasupra ei, în umbră, stătea aplecat un chip de bărbat. Îşi lovi privirea de acest obstacol şi recăzu în ceaţa în care sunau clopoţei de argint.

— Doamnă Mazalaique!… *Como le va*?… Mă auziţi! … încă puţin rom…

Un nou val de alcool i se scurse pe limbă şi-i arse gâtul, îngreţoşată, sufocată, se scutură şi deschise ochii. Un geamăt i se auzi printre buze: – Ce s-a întâmplat?… Mă doare!…

— *Quién sabe*? Aţi căzut de pe scară… Am auzit zgomotul… Am venit… *Io mas pronto posibile*… Nu vorbiţi încă, *por favor*, doamnă Mazalaique… Odihniţi-vă…

Haloul lanternei lumina din gura pivniţei. Cioburi de sticlă zăceau în jurul ei. Două butoaie uriaşe somnolau pe un pat de scânduri, cu flancurile umflate, cu cepurile împinse mult în afară.

Amélie îşi dădu seama că stătea lungită pe pământ, cu capul sprijinit de genunchii domnului Villarrubia, ghemuit pe vine, într-o poziţie foarte incomodă. Cu braţul drept o ţinea pe după umeri. Mâna stângă luneca, uşoară şi răcoritoare, peste fruntea tinerei femei. Îi murmura cuvinte spaniole la ureche. Ducându-şi mâna la piept, constată că nu mai avea şorţ, că la piept corsajul era deschis, lăsând să se vadă baza gâtului. Sentimentul demnităţii ameninţate o ajută să-şi înfrângă slăbiciunea. Adunându-şi puterile, se ridică în picioare, se clătină şi se sprijini de zid.

— Ah! se auzi vocea domnului Villarrubia… Văd că vă simţiţi mai bine…

Se ridică şi el, se apropie de ea ca s-o vadă mai bine

în lumina care. Se strecura prin trapă:

— Nu e rană… Aţi scăpat ca prin urechile acului… aici… deasupra urechii… Sărăca, săraca!…

— Ce prostie! şopti ea. Vă rog să mă scuzaţi…

Bărbatul acesta o văzuse răsturnată, cu hainele în dezordine. O ţinuse în braţe. Îi dăduse se bea. Se înfioră la ideea intimităţii pe care incidentul o crease între ei. De acum înainte, nu va mai putea să-l privească fără să-şi aducă aminte în ce hal o descoperise în fundul pivniţei. Cu o mână şovăitoare, îşi trase fusta, îşi încheie corsajul, îşi aranjă cocul care se desfăcuse, răsfirându-se pe gât:

— Gata, vreau să urc… Mi-a trecut…

— Credeţi c-o să puteţi?

— Fireşte!

— Să vă ajut?

— Nu. Nu e nevoie…

Stătea în picioare, lângă scară, cu un picior pe prima treaptă. Aproape că atingea plafonul cu capul.

— Ar fi mai bine să vă ajut, totuşi, reluă el cu o voce joasă, rugătoare.

Ea făcu un pas înainte. El nu se mişcă. I se făcuse frică de el.

— Lăsaţi-mă să trec, murmură ea.

În aceeaşi clipă, două braţe o înlănţuiră cu o violenţă care-i tăie respiraţia. Cu cât se zbătea mai mult, cu atât simţea mai tare strânsoarea peste umeri şi şale. Un chip negru se apleca deasupra ei, luându-i puţinul aer, puţina lumină de care avea nevoie ca să trăiască. O respiraţie înfierbântată îi luneca pe obraz. Oripilată, întoarse faţa, dar buzele bărbatului îi urmau toate mişcările, îi sorbea părul în zbor, atingându-i gâtul, bărbia, urechea. Îşi smulse mâinile pentru a se apăra şi fu prinsă atât de brutal de încheietură că i se păru că pielea se sfâşiase în locul acela.

— Lăsaţi-mă! gemu ea. Lăsaţi-mă… Vă ordon!… Vă…

Ţipătul ei se pierdu în gura celuilalt. Cu ceafa înţepenită, suportă cu stupoare sărutul care-i zgâria faţa, pătrunzând dincolo de barajul dinţilor. Se împletea cu ea într-o gâiăială a suferinţei, în sfârşit, mai slăbi strânsoarea. Îi eliberă faţa şi mâinile. Cu buzele învineţite, cu pieptul opresat, vibra din cap până în picioare sub şocul indignării. Ceea ce se năştea în ea scăpa controlului simţurilor, îi depăşea înţelegerea, neavând nicio legătură cu propria-i viaţă. În faţa ei, domnul Villarrubia plecase fruntea, îngrozit el însuşi de ceea ce se întâmplase între ei. Tăcerea nu era tulburată decât de zgomotul respiraţiilor lor inamice. Ea ridică mâna. Palma răsună, plină şi grea pe obrazul bărbatului, dar niciun zgomot nu se auzi din gura lui. O cuprinsese o cumplită dorinţă de a-l pălmui în continuare.

— Plecaţi! îi porunci ea cu o voce albă. Nu mai vreau să vă văd niciodată în viaţa mea!... Ticălosule!... Ticălosule!...

Mai păstră încă în palmă senzaţia obrazului prost bărbierit, ţepos. Genunchii-i tremurau. Durerea iradia din tâmplă spre maxilar. Numai puterea furiei o mai ţinea în pragul leşinului.

— Aţi înţeles? reluă ea cu respiraţia tăiată.

O masă opacă blocă lumina care venea de sus. Amélie ridică brusc capul: Denis! O cuprinse panica: era prea îngrozitor, prea nedrept! De când stătea acolo? Cât văzuse din ceea ce se petrecuse? Nu mare lucru, fără îndoială. Sosise prea târziu. Îşi imagină o secundă riscul de a fi aflat ofensa pe care o suportase. N-avea vârsta să înţeleagă asemenea turpitudini. S-ar fi crezut obligai să sară în apărarea surorii lui, să-l batjocorească pe domnul Villarrubia, să avertizeze vecinii prin ţipetele lui. Nu voia cu niciun preţ scandal în casa ei. Stăpânindu-şi neliniştea, întrebă cu o voce calmă:

— Tu eşti, Denis?

— Ce s-a întâmplat? – închipuie-ţi că am căzut pe scară, încercând să cobor coşul cu sticle. Noroc că era domnul Villarrubia prin preajmă. El m-a ridicat…

— Te-ai lovit?

— Nu prea.

Denis coborî pe scară în fugă, se apropie de Amélie şi-o cuprinse cu braţele pe după umeri:

— Asta e!… Sunt sigur că le-ai rănii!… Era acolo o scândură putredă. O ştiam. Sprijină-te de mine. Poţi merge?

— Sigur.

— Vino sus, să ne uităm la lumină.

Urcă scara de-a-ndărătelea, N ţinându-şi sora în faţa lui cu amândouă mâinile. Domnul Villarrubia venea în urmă, tăcut.

Ajunsă în salonul cafenelei, tânăra femeie se aşeză în spatele tejghelei, luă un şervet curat, îl udă şi-şi frecă violent buzele. Apoi îşi şterse obrajii, fruntea, ca să se răcorească. Denis scoase o oglinjoară din sertarul de sub tejghea, i-o aşază în faţă. Ea se privi. O pată rozalie se întindea de la ureche până pe obrazul drept. Nu se rănise, nu se vedea sânge.

— Uite, m-am ales cu o vânătaie.

— Puteai să mori, să-ţi rupi o mână, nu-i aşa, domnule Villarrubia?

— *Estoy seguro*… Fireşte! răspunse domnul Villarrubia cu o voce răguşită.

Amélie îi aruncă o privire furişă. Părul îi căzuse în ochi, respiraţia sacadată îi umfla nările. Sub sprâncenele trase ca o linie neagră, pupilele aveau o strălucire mată, neliniştită. Era furios sau îi era ruşine? Dar el se înclină şi zise:

— Nu mai aveţi nevoie de mine. Bună seara.

— Bună seara şi mulţumesc pentru tot! îi răspunse Denis.

— *De nada*”.

Se îndreptă spre uşă. Vestonul îi era murdar de praf, la umeri şi pe coate. Amélie îl urmări cu o privire plină de ură.

— Cum te simţi? o întrebă Denis.

— Mult mai bine.

— Ce spaimă mi-ai tras!

Stătea în faţa ei, sprijinit în coate şi o contempla cu o duioşie care o tulbură până în adâncurile sufletului. După oribilele mângâieri la care fusese supusă, solicitudinea lui fraternă îi era mai preţioasă ca niciodată. Se oglindea în ochii lui Denis, neştiutor de nimic, atât de inocent, de cuminte, de încrezător, iubind-o cu o dragoste atât de sinceră că se topi toată într-un val de duioşie. I se adresă surâzând:

— Mergem?

Se ridică. O luară împreună pe Elizabeth din cărucior şi-o culcară în leagănul ei. Înainte de a se băga în pat, Amélie verifică dacă uşa e bine închisă cu cheia şi dacă e tras zăvorul. În ciuda acestor precauţii, dormi prost. Pe la ora două dimineaţa i se păru că aude paşi în curte. Întredeschise obloanele. Nimeni. Ploaia nu se oprise. Faţadele erau negre, trotuarele luceau. Deasupra cafenelei, o singură lumină ardea: cea de la camera nr. 3.

Un lucru era hotărât: după evenimentele din ajun, domnul Villarrubia nu mai putea rămâne în casa ei. Pentru a evita orice discuţie cu locatarii, Amélie hotărî să-l dea afară printr-o scrisoare. Compuse textul în minte, în orele de nesomn, nu mai avea acum decât să-l scrie, fără să schimbe un cuvânt, a doua zi dimineaţa în salonul cafenelei. Fireşte, îi era greu să-şi micşoreze câştigul, dar considera că, într-un caz atât de grav, interesul comercial trebuia subordonat onoarei feminine. Redactându-şi scrisoarea, o reciti plină de satisfacţie:

„*Domnule*, *t*

Vă rog să aveţi bunăvoinţa să eliberaţi camera chiar în seara aceasta şi să renunţaţi a mai servi masa în cafeneaua mea. Cum au rămas cinci zile din luna pe care mi-aţi plătit-o în avans, pun la dispoziţia dumneavoastră suma de cincisprezece franci pe care-i veţi primi în momentul plecării, după predarea cheii şi verificarea inventarului”.

Iscăli: „*Proprietara – Doamna Mazalaique*”, închise scrisoarea într-un plic, urcă la etajul unde se aflau camerele şi strecură plicul pe sub uşa cu numărul 3. Domnul Villarrubia avea să-l găsească seara, la ora şapte, când se va întoarce de la uzină. Cu puţin noroc, mutarea lui va trece neobservată de obişnuiţii casei. Dacă nu, le va explica, indiferentă, că spaniolul îşi găsise o locuinţă mai aproape de locul de muncă. Cu toate că era convinsă că lucrurile se vor desfăşura după cum le prevăzuse ea, îşi petrecu toată ziua neliniştită şi zăpăcită. Pierre avusese dreptate să-i atragă atenţia cu privire la riscul pe care şi-l asuma înfruntând zilnic o clientelă masculină. Ce furnicar „de instincte neruşinate, ce straturi de noroi se ascundeau în inima unor bărbaţi, atât de respectabili în aparenţă? în cine ar fi putut să se mai încreadă dacă o persoană ca domnul Villarrubia nu se sfia să se arunce asupra ei ca un animal, într-un moment în care era prea slabă ca să se mai poată apăra? îşi aminti lupta aceea din întuneric, mâinile lui furişe pipăindu-i coapsele, sânii, greutatea unei guri zdrobindu-se de a ei într-un gust de sânge şi salivă. Violentă, incredibilă în amintire ca şi în realitate, îmbrăţişarea nu-şi slăbise strânsoarea nici după plecarea vinovatului. Amélie mai era încă în braţele lui, în puterea lui, în timp ce domnii Buche, Florent, Clapeton, doamna Rousseau o întrebau ce se întâmplase. Aceşti oameni cumsecade o sfătuiau să pună comprese cu apă neîncepută sau cataplasme de cartofi pentru a mai atenua efectele

loviturii, iar ea se gândea la rana invizibilă pe lângă care durerile de cap, oboseala ei nu însemnau nimic. Un bărbat se purtase faţă de ea fără respect şi Pierre nu va trebui să ştie niciodată. Dacă ar fi aflat, ar fi obligat-o să închidă cafeneaua şi să plece la Chapelle-au-Bois. Nici vorbă nu putea să fie. Astfel, prin greşeala unui străin, se născuse între ea şi fiinţa pe care o iubea cel mai mult pe lume un secret apăsător, imposibil de mărturisit, îşi plângea soţul că are o soţie pe care circumstanţele o obligau să-i ascundă ceva. Simţea că-l iubeşte şi mai mult, tocmai pentru că el nu va şti niciodată constrângerea pe careşi-o impunea pentru a-l feri pe el de torturile geloziei.

Apropiindu-se ora şapte, neliniştea ei luă asemenea proporţii că Amélie se temu de un acces febril. Dar nu, trupul ei era rezistent. Numai mintea îi era bolnavă. În sfârşit, auzi paşii domnului Villarrubia deasupra capului. Intră în camera lui; ridică scrisoarea; o citeşte; îşi pune hainele în valiză; acum va coborî… îi pândea venirea, cu inima bătându-i sălbatic în capul pieptului. Toată energia i se concentrase asupra clipei în care se vor afla faţă-n faţă, ea nemiloasă, el copleşit sub povara pedepsei. Brusc, uşa din spate se deschise. Amélie tresări, fiind gata să se ridice de pe scaun. Era domnul Lubin, care venea pentru cină. Decepţionată şi-uşurată în acelaşi timp, Amélie îl lăsă să se instaleze la masa lui şi continuă să aştepte. Dincolo de plafon, zgomotul încetase. Ce făcea spaniolul? înţelesese bine conţinutul scrisorii? Nu cumva ieşise, ferindu-se să treacă prin salon? Nu-i venea să creadă că era capabil de atâta insolenţă şi laşitate. Mereu la pândă, pregăti cina, îl servi pe domnul Lubin, mâncă şi ea, cu fratele ei, în bucătărie. Seara se apropia de sfârşit, dar domnul Villarrubia nu se ostenea să apară în cafenea.

Amélie se culcă măcinată de sentimentul că era

înşelată de un individ fără scrupule. Ce ar fi putut face împotriva lui dacă se încăpăţâna să nu plece? Să cheme poliţia? Nici vorbă nu putea fi de aşa ceva, pentru că ancheta ar fi dat la iveală motivele intime care o obligau să ceară plecarea locatarului. Dar poate căuta o cameră unde să stea în aceleaşi condiţii? Poate nu îndrăznea să ceară răgazul de douăzeci şi patru de ore de care avea nevoie pentru a se muta? îi acorda această scuză pentru liniştea ei personală, convinsă că a doua zi ordinele ei vor fi ascultate.

Dar şi în seara următoare, domnul Villarrubia uită să se prezinte în local. Şi în cea de-a treia la fel. Se întorcea de la uzină la ora obişnuită, urca direct în camera lui, se schimba în grabă şi ieşea fără să fie văzut, cina nu se ştie unde şi nu se întorcea să se culce decât târziu, în puterea nopţii, mult după închiderea cafenelei. Această furişare constantă o enervă pe Amélie, cu atât mai mult cu cât domnul Lubin o întrebase deja de ce spaniolul nu mai lua masa odată cu el. Cum situaţia creată nu mai putea fi prelungită, tânăra femeie hotărî să profite de absenţa lui Denis, sâmbătă seara – zi de cinema – pentru a supraveghea trecerea domnului Villarrubia şi a-i spune prin viu grai ceea ce-i scrisese în biletul din plic. Din fericire, ultimul consumator plecă pe la zece fără un sfert. Acum, era liberă să acţioneze în voie. Oricare ar fi fost momentul apariţiei locatarului pe culoar, o va găsi tăindu-i calea. Fără să piardă timpul, puse obloanele în faţa vitrinelor.

În clipa în care aşeza bara de siguranţă, auzi un scârţâit de podele care o făcu să-ntoarcă brusc capul. Inima i se slei, simţi că nu mai are aer în plămâni. Domnul Villarrubia intrase pe uşa din spate şi acum venea spre ea, privind-o fix, cu un aer trist. Revăzându-l, amintirile ultimei lor întâlniri îi năvăliră în minte, împiedicând-o să se gândească la ceea ce trebuia să facă.

În spatele acestui străin curtenitor şi-l închipuia pe bărbatul dezlănţuit care-o violentase, îmbrăţişând-o ca pe 6 femeie de stradă. Ar fi vrut să-l interpeleze pe un ton aspru, dar respira prea greu şi primele vorbe le rosti cu o voce tremurată, gata să-şi piardă suflul:

— În sfârşit, aţi apărut, domnule Villarrubia!

— Am aşteptat sâmbăta seara pentru a fi sigur că vă găsesc singură.

— N-aţi procedat cum se cuvine. Trebuia să fi plecat acum trei zile!

Scoase scrisoarea din buzunar, o învârti între degete şi murmură:

— Aţi vrut cu adevărat să plec?

Amélie se sumeţi:

— Doar nu vreţi să mai rămâneţi aici după ceea ce s-a întâmplat?

El înghiţi în gol, mărul lui Adam tresări, făcând un mic salt:

— Voi face cum doriţi dumneavoastră, doamnă Mazalaique, dar aş vrea să ştiu dacă-l veţi ierta pe *pobre Antonio*.

— Să vă iert? exclamă ea. Sunteţi nebun?

— Nu, nu sunt nebun. Sunt un bărbat. Un bărbat cu sânge de bărbat. Nu-i poţi reproşa unui bărbat că e bărbat…

— Nu v-aţi purtat ca un bărbat, domnule Villarrubia, zise ea cu dispreţ, ci ca un bădăran!

El o privi neliniştit şi întrebă:

— Ce înseamnă bădăran?

Efectul fusese nul. Trebui să-i explice cuvântul, ceea ce nu-i convenea:

— Un mitocan, adică un derbedeu…

— Un derbedeu?

— Da… o persoană de care nu trebuie să te apropii… cineva foarte prost crescut…

De la o definiţie la alta, insulta îşi pierdea din forţă şi precizie.

— Eu? Prost crescut? zise el, ducându-şi mâna la inimă.

— Exact, domnule!

Negrul de antracit al ochilor sclipi şi spaniolul îşi arătă albul imaculat al dinţilor.

— În seara la care vă gândiţi, nu m-am purtat ca un om bine crescut. Şi mi-e ruşine! Ştiu ce gândiţi: Franţa e în război, iar eu nu sunt pe front, o femeie cinstită cade în pivniţă şi eu profit de situaţie. Dacă ar şti mama mea m-ar scuipa în obraz. Mama mea e o sfântă. E ca dumneavoastră. Jignindu-vă, mi-am jignit mama… *Es culpa mia*… Dar sunteţi atât de frumoasă, doamnă Mazalaique! Aveţi o piele atât de albă, ochi atât de negri… Ce vreţi? Mi-am pierdut capul… Credeţi că altul în locul meu nu şi l-ar fi pierdut?

Amélie se retrase în spatele tejghelei pentru a pune un obstacol între ea şi bărbatul acesta atât de pătimaş şi nefericit care o privea cu înflăcărarea cu care priveşti un idol. Nu prevăzuse că avea să răspundă reproşurilor ei mărturisindu-şi vina şi adoraţia. Cum să lupţi cu un adversar care face cauză comună cu tine împotriva lui însuşi? Cum să respingi căinţa unei fiinţe care nu şovăie să se umilească în faţa victimei pentru a obţine de la ea măcar o vorbă bună? Derutată în mânia ei, se zbătea zadarnic să ţină cârma discuţiei:

— Nu vreau să vă cunosc motivele, domnule Villarrubia. Trebuie să plecaţi şi gata.

— Pentru că v-am făcut un rău sau pentru că vă e teamă că voi mai încerca?

Amélie se bâlbâi:

— Din ambele motive…

Pupilele domnului Villarrubia se măriră ca şi cum tot sufletul i-ar fi urcat în ochi:

— Ascultaţi-mă! Răul l-am făcut, nu zic nu, şi pentru asta m-aţi pedepsit. (îşi arătă obrazul.) Dar să mai încerc vreodată, asta nu se va mai întâmpla! Vă respect prea mult! Veneraţia mea aţi obţinut-o pentru totdeauna!…

Zicând aceste vorbe, îşi descheie cămaşa şi prinse între degete un medalion aurit pe care-l purta la gât.

— Pe Sfânta Fecioară, jur! zise el cu o voce înăbuşită.

Apoi dădu drumul medalionului, se încheie la loc şi-şi făcu cruce, sărutându-şi degetul arătător. Domnul Villarrubia respira greu, ca şi cum promisiunea făcută l-ar fi epuizat fizic şi moral. Surprinsă de această dovadă de pietate, Amélie îşi zicea că nu are dreptul să pună la îndoială cuvântul unui bărbat care purta sub haine imaginea Preacuratei. Nefiind crescută ca o practicantă a religiei, nu putea fi decât dezorientată în faţa celor care-şi luau drept martori puterile celeste pentru a-şi justifica păcatele sau pentru a jura pe ele.

— Mai mult nu pot spune, şopti domnul Villarrubia. Nici acum nu mă credeţi?

— Ba da, vă cred, fireşte, răspunse ea cu o voce slabă. Dar nu aceasta e problema…

— Nu-i nicio altă problemă. Dumnezeu njă aude! Dumnezeu mă priveşte! Iertaţi-mă, lăsaţi-mă să rămân şi Voi deveni paznicul onoarei dumneavoastră. Atât cât voi trăi eu, nimeni nu va mai putea să vă facă vreun rău. Dacă refuzaţi să mă iertaţi, voi pleca şi niciodată în viaţa dumneavoastră nu veţi mai auzi de mine… De niciun Antonio… Gata cu Antonio…

Domnul Villarrubia tăcu, aşteptând răspunsul tinerei femei, cu braţele desfăcute, cu ochii în tavan, ca un martir gata să-şi primească primele lovituri ale supliciului. Era un contrast ciudat între decorul cafenelei, cu mesele, sticlele şi reclamele apetitivului agăţate pe pereţi şi chipul extaziat al bărbatului în

centrul tuturor acestor lucruri familiare. Amélie, privindu-l, avea senzaţia că nu trăia o scenă reală, că visa şi că în curând se va trezi. Se înfioră şi ciuli urechea. Auzi sunetul unor paşi care se apropiau. Ieşea lumea de la cinematograf. Denis avea să vină şi el curând. Trebuia să ia în mod serios o hotărâre, înainte de venirea lui. Respiră adânc, de mai multe ori, neliniştită. Apoi zise:

— Bine, domnule Villarrubia, am încredere. Păstraţi-vă camera.

El tresări de bucurie şi un surâs larg îi lumină faţa suptă:

— *Mucho celebro*... Mulţumesc, doamnă Mazalaique!... Mi-aţi redat viaţa!...

Un pic stingherită, Amélie nu ştia dacă trebuie să arboreze o expresie amabilă sau să-şi păstreze severitatea. Domnul Villarrubia îşi puse mâinile înnodate sub bărbia albăstrie şi aspră. Surâsul îi dispăruse:

— Şi masa?

Gata să cedeze în continuare, Amélie se gândi că nu se putea lăsa pe de-a-ntregul învinsă după ce-şi ameninţase locatarul cu expulzarea.

— În privinţa meselor, e altceva. Vă rog. să mâncaţi în altă parte.

Spaniolul îşi compuse o grimasă melancolică:

— Atunci jumătate iertat, jumătate pedepsit?

Amélie nu-i răspunse, se mulţumi să mute cerneala de pe măsuţa casieriei.

— *Muy bien*! răspunse el. Chiar şi aşa sunt fericit.

— Am să vă dau înapoi banii avansaţi pentru semipensiunea care se va transforma de acum încolo într-o simplă chirie. Cinci mese a câte un franc şi jumătate fac şapte franci şi jumătate...

— *Eso no importa*, îi răspunse el.

— Ba da, ba da, ţin foarte mult!

Luă banii pe care i-i întindea, îi strecură în

buzunarul vestonului şi clătină din cap:

— Doamnă Mazalaique, sunteţi la fel de bună pe cât de frumoasă! Duc cu mine, în inima mea, chipul dumneavoastră de înger!

Amélie încruntă sprâncenele:

— Bună seara, domnule Villarrubia.

G salută şi ieşi din cafenea, prin uşa din fund, cu maiestatea unui prinţ trecând printre două rânduri de curtezane întinse la picioarele lui.

După ce plecă, Amélie se întrebă dacă făcuse bine păstrându-l ca locatar.

Cele critici spălătorese ocupau tejgheaua pe toată lungimea ei. Era ziua lor şi viaţa din cafenea avea alt aer. Zgomotoase şi însetate, umbreau toţi clienţii. În grupul lor venise „una nouă”. O nepoată a importantei doamne Louise.

— Mi-a trimis-o sora mea de la ţară, o prezentă ea. O să muncească alături de mine acum. Când voi fi prea bătrână, o să conducă ea spălătoria, dar trebuie să înveţe să nu mai fie aşa de sfioasă! Dacă nu răcneşti la spălătorese, nimic nu merge! îmi aduce aminte de tine, Amélie, când ai venit prima oară la „Ciclistul încununat”, numai unul trăgea dintre voi doi: soţul tău! Tu parcă nici nu erai pe aici! Apoi, te-ai înhămat şi tu. Şi fata asta va face la fel. Nu-i aşa, Lucie?...

— Sigur, mătuşă, răspunse Lucie. Am să încerc.

— Are timp, se amestecă doamna Germaine. Numai să mai prindă puteri...

— Ce vârstă ai, domnişoară? o întrebă Amélie.

— Şaisprezece ani, doamnă.

Nu arăta nici atât. Blondă şi trandafirie, cu ochii albaştri, cu nasul cârn, modestă, la capătul rândului, îşi bea vinul a. b cu înghiţituri mici, mai mult din datorie decât din plăcere. Când doamnele mai cerură vin, ea întrebă dacă n-ar putea primi mai degrabă o grenadină.

Se iscă un râs general:

— Nu cu o grenadină ai să pui tu în mişcare maiul!

Roşi, se scuză. Amélie o găsi simpatică.

— Lăsaţi-o în pace! La şaisprezece ani nu ai nevoie de vin ca să prinzi putere.

— Ia te uită cine vorbeşte, o cârciumăreasă! exclamă doamna Joséphine. Mare e grădina ta, Doamne…

În ciuda protestelor, Lucie îşi primi grenadina. O subţie cu apă şi-şi muie buzele, lacomă. Denis intră cu domnul Buche pentru „rândul de la ora nouă”.

— Uite, bărbaţii! anunţă madam Germaine. Păziţi-vă fustele!

Flatat de această primire, domnul Buche salută galant asistenta, făcându-şi loc între madam Joséphine şi madam Mathilde, comandându-şi paharul de vin alb de dimineaţă.

— Ei, cum merge lăcătuşeria? întrebă doamna Louise.

— Cât vor exista broaşte, va fi întotdeauna nevoie de chei, zise domnul Buche, fără să se gândească la ceva rău.

Dar femeile izbucniră în râs şi el luă imediat aerul unui glumeţ care plasase o poantă bună. Amélie îi dădu fratelui ei tartina cu pateu pe care o pregătise pentru el. Denis se refugiase la capătul tejghelei ca s-o poată mânca.

— Nicio scrisoare de la soţul dumneavoastră, doamnă Mazalaique? întrebă domnul Buche.

Era întrebarea rituală.

— Vai, nu, domnule Buche. Sunt şase zile de când n-am mai primit nimic. Încep să fiu neliniştită.

— N-ai dreptate. Adu-ţi aminte cum a fost ultima oară!…

— Şase zile, totuşi!…

Nu mai era nimic de spus cu privire la acest subiect, apăsător pentru toată lumea. Schimbară repede vorba. Prezenţa bărbaţilor le incita pe spălătorese să ridice tonul discuţiilor. Acum îşi luau vorba din gură ca să povestească întâmplări cu certurile din spălătorie. Domnul Buche pufnea de râs în pumni. Brusc, o voce subţirică, infantilă, elimină zgomotul ca un cântec de flaut:

— Dumneavoastră sunteţi doamna Mazalaique?

Un băiat de vreo opt, anişori, cu un cap rotund, mucos şi cu şorţul numai zdrenţe, o trăgea pe doamna Louise de mânecă.

— Nu, nu sunt eu, îi zise ca Uite-o pe doamna Mazalaique. Ce vrei?

— Am ceva pentru ea.

Se ridică în vârful picioarelor şi depuse în faţa Améliei pe tejghea un pachet mic, înfăşurat în hârtie de ziar. Apoi, ascuns de fustele spălătoreselor, dispăru pe uşă.

— Ei, băiete! strigă Amélie. Nu pleca. Ce-i asta?

Băiatul se opri în pragul cafenelei:

— Nu ştiu.

— Cine ţi l-a dat?

— Un domn.

— Ce domn?

Nu-i mai răspunse şi dispăru fugind în stradă.

Un murmur de curiozitate urcă din grupul clientelor:

— Ia te uite! exclamă madam Louise. În aer pluteşte un mister!… Deschide repede, Amélie, scumpa mea, deschide, să ne băgăm şi noi nasurile!…

Pe marginea albă a hârtiei de ziar care servise de ambalaj se vedeau scrise, cu majuscule, numele şi adresa Améliei. Ea deznodă sfoara, desfăcu ziarul şi descoperi un cornet de hârtie transparent în care se zărea ceva fragil şi albăstrui. Rapid, Amélie scoase acul şi îndepărtă

marginile învelişului.

Doamna Louise scoase un ţipăt de stupefacţie:

— Violete!

Cu respiraţia tăiată, Amélie privea floricelele palide şi boţite, ca şi cum s-ar fi născut, printr-un miracol, chiar atunci, acolo, în palma ei.

— Ia te uită, ce mister! zise madam Louise.

— În limbajul florilor, violetele înseamnă dragoste timidă, anunţă doamna Joséphine, foarte competentă.

Dezorientată şi furioasă, Amélie nu ştia ce să facă, unde să pună bucheţelul care o prezenta ca pe o femeie curtată. Să-l arunce însemna să mărturisească asistentei că-l cunoştea pe expeditor şi că acesta n-avea şansa să-i placă. Să le păstreze însemna să se arate fericită că le primise. Cu toate că niciun bileţel nu însoţea mesajul, nu se îndoi nicio clipă de unde veneau. Numai domnul Villarrubia era capabil de o asemenea neruşinare. Credea că-i era permis totul numai pentru că-l iertase? Nu se gândise o clipă că darul o va supăra şi o va compromite?

— Ce frumoase sunt, oricum! zise madam Louise. Hai să le mirosim!

Amélie le întinse buchetul.

— Of! suspină doamna Germaine, băgându-şi nasul în buchetul de petale mov.

Una după alta, toate patroanele spălătoriei mirosiră parfumul florilor. În sfârşit, madam Mathilde îi înapoie buchetul, zicându-i autoritar:

— Pune-le imediat în apă, altfel vor muri foarte repede…

Maşinal, Amélie întoarse robinetul, umplu un pahar şi înfipse în el micuţul mănunchi de tulpiniţe legate cu o sforicică şi aşeză buchetul în spatele maşinii de socotit, pentru a-l ascunde de privirile indiscrete.

— Cine să ţi le fi trimis? o întrebă madam Germaine.

Ai vreo idee?

— Nu, fireşte… De unde vreţi să ştiu? murmură Amélie.

— Nici măcar nu bănuieşti? se amestecă şi doamna Mathilde, făcându-i cu ochiul.

— Vă asigur…

Madam Louise îşi ridică claia de păr roşu pe ceafă. Cele două mâini, roase de leşie, se aşezară în şolduri. Rostogolindu-şi albul ochilor, zise:

— Nu cumva sunteţi chiar dumneavoastră, domnule Buche, cel care i-aţi trimis acest buchet Améliei?

Domnul Buche îşi cambră talia, îşi răsuci mustaţa cu un gest cavaleresc.

— Nu… Şi-mi pare rău!

— Atunci cine să fie?

Salvată de o inspiraţie subită, Amélie bâigui:

— S-ar putea mai degrabă să fie domnul Lubin… ca să-mi mulţumească pentru că l-am îngrijit când era bolnav!…

Fu ea însăşi surprinsă de uşurinţa cu care minciuna îi ieşise din gură. Explicaţia el fu acceptată pe loc de toată lumea. Datorită vârstei lui avansate şi proastei condiţii fizice, domnul Lubin era, într-adevăr, în afara oricărei bănuieli.

— Dacă e el, atunci jos pălăria, zise domnul Buche. Galanteria franceză n-a murit!

Încă tulburată de teamă, Amélie aruncă spre fratele ei o privire neliniştită. Era şi el la fel de naiv ca şi ceilalţi, crezând în scuza pe care o prezentase ea în ultima clipă? Spre marea ei uimire, îşi dădu seama că el se purta ca şi cum nu văzuse şi nu auzise nimic din toată scena. Sprijinit pe coate, în faţa nepoatei doamnei Louise, îi vorbea de aproape, în şoaptă, cu o însufleţire şi o veselie extraordinare. Iar fata, atât de timidă în compania patronelor spălătoriei, părea să-i soarbă vorbele cu o

mare plăcere. Surâdea, îşi legăna capul, răspundea, întorcându-şi cochetă ochii, umflându-şi deasupra tejghelei micul ei corsaj verde, strâns într-un şorţ alb.

— Ia uite, tinereţea! exclamă madam Louise. Nu pierde vremea! Lucie, să n-ai încredere în Denis: e un vânător de fuste cum rar mi-a fost dat să văd!

— Oh! Madam Louise! suspină Amélie, vă rog să nu vorbiţi aşa!

— De ce? îi atrag atenţia fetei. Maică-sa mi-a încredinţat-o: trebuie să i-o înapoiez aşa cum mi-a dat-o!

— Ce frumoşi sunt amândoi! se minuna madam Germaine, îţi place micuţa Lucie, Denis?

— Fireşte, răspunse Denis foarte sigur pe el.

Abia acum Amélie băgă de seamă că avea o adevărată voce de bărbat, gravă, puţin răguşită. De unde-i venea aerul ăsta îndrăzneţ în faţa unei fete pe care o vedea pentru prima oară?

— Şi ţie, Lucie, îţi place Denis? o întrebă madam Louise.

— Aşa şi aşa, răspunse Lucie, răzgâindu-se.

— Răspunde deja ca o femeie! remarcă domnul Buche. Ai să ajungi departe, feliţo!

Lucie gâlgâi în gât un râs de clopoţei şi ridică un umăr ca să-şi ascundă roşeaţa din obraz.

— Va fi greu cu ea, dacă nu-i placi! Păcat că n-are şi el vreo doi, trei ani, acolo, mai mult!…

— Da, şaisprezece ani, e cam tânăr „e adevărat, remarcă Amélie, încercând să mai potolească muierile.

— Ha! Ha! râse madam Louise. Am cunoscut eu unul care la şaisprezece ani m-a învăţat ce nici prin minte nu-ţi trece!

— Şi tu câţi aveai? o întrebă madam Germaine.

— Treizeci şi doi, răspunse madam Louise, rotunjindu-şi buzele ca parcă ar fi scos un ou din gură.

Auditoriul izbucni într-un râs vulgar şi sănătos.

Amélie era în culmea suferinţei. Brusc, din vina acestor spălătorese cu limba ascuţită, îl văzuse pe Denis crescând, maturizându-sé, interesându-se de fele, luând act de rolul lui de bărbat. Mai avea câţiva ani de linişte relativă, îşi zicea ea, şi avea să scape de sub supravegherea ei. Era legea firii. Un parfum suav o făcu să-şi schimbe gândurile. Dintre vrafurile de farfurii, bucheţelul de violete i se impuse atenţiei. Le mângâie cu o privire plină de duioşie, ca şi cum i-ar fi fost milă de ele că-şi împrumutaseră graţia pură şi proaspătă unei manevre nedemne de ele.

— Vă plătesc mâine, doamnă Mazalaique. Nu uitaţi să mă treceţi la catastif.

Tresări. Domnul Buche se pregătea de plecare.

— Vino, Denis, îl chemă el.

Denis îşi luă rămas-bun de la Lucie, şoptindu-i o glumă la ureche. Ea făcu un gest cu mâna ca şi cum ar fi vrut să alunge o muscă din faţa ochilor.

— Au multe să-şi povestească, porumbeii! remarcă madam Louise.

— La revedere, domnişoară Lucie, la revedere doamnelor, le zise Denis.

Sora lui îi aruncă o privire severă. Ieşi însoţit de patronul lui. Spălătoresele părăsiră şi ele cafeneaua, cotcodăcind, apoi traversară strada, intrând în spălătorie, unde deasupra uşii se afla un drapel de tablă de pe care vopseaua tricoloră se cam ştersese. Amélie rămase singură, fără treabă, gânditoare, numai cu bucheţelul de flori răsfirat într-un pahar deapă.

Spălătoresele mai veniră de vreo patru ori în cursul zilei ca să-şi potolească arşiţa, de fiecare dată mai roşii, cu părul mai zburlit şi mai vorbăreţe. Căldura umedă a spălătoriei acţiona asupra lor ca un excitant. De îndată ce invadau cafeneaua, Denis, misterios avizat de prezenţa lor, sosea din stradă, îşi ajuta sora să le

servească, schimbând câteva vorbe cu nepoata Louisei.

— Ce faci aici? îl întrebă Amélie.

— Domnul Buche m-a învoit cinci minute.

Spălătoresele râdeau. Amélie îşi stăpânea greu enervarea. Dar

Denis, vizibil fericit de a fi distrat clientela feminină, pleca la atelier fluierând.

Când se întoarse seara acasă, Amélie crezu că e mai înţelept să nu-l certe. Dacă i-ar fi reproşat interesul prea apăsat pentru puştoaică, ar fi putut, într-adevăr, dintr-un reflex de orgoliu, să se convingă că problema era chiar importantă. Dacă trata întâlnirea lor cu indiferenţă, el va înţelege, în schimb, că e vorba de o copilărie şi-şi va pierde, încetul cu încetul, dorinţa de a i se consacra. Judecata ei de necombătut o ajută să suporte aerul voios al fratelui ei în timp ce pregăteau cina. La ora şapte şi jumătate, în timp ce domnul Lubin se aşeză la masă, avu brusc senzaţia unui echilibru frânt, a unei catastrofe iminente. Uşa din spate se deschise larg, domnul Villarrubia intră în cafenea, urmat de cinci spanioli cu feţele lugubre. Trecu în spatele maşinii de socotit ca să-i primească numai în calitate de patroană, la postul ei de comandă. Abia se asézase că temerile i se concentrară într-un punct precis. Violetele! Nu se gândise să le arunce! Nu cumva le va zări în colţişorul lor şi-şi va închipui că le păstrase pentru a le „acorda o valoare sentimentală? Un ştergar curat se afla nu departe de mâna ei. îl apucă şi-l aruncă cu un gest neglijent peste flori ca să le acopere. Dar şervetul căzu alături. Nu mai putea repeta gestul, domnul Villarrubia se afla deja în faţa ei.

— Ce doreşte domnul? întrebă ea ritos.

Ochii spaniolului făcură înconjurul salonului. Căuta oare buchetul pe care i-l oferise sau un pretext pentru a rămâne în salon cu prietenii lui?

— Trei sticle de vin roşu şi pahare, îi răspunse el. Vom mânca în camera mea.

Amélie băgă de seamă că prietenii domnului Villarrubia aduseseră care o pâine, care un cornet de cartofi prăjiţi, care nişte cârnaţi înveliţi într-o hârtie unsuroasă. Domnul Lubin, cu un colţ al şervetului băgat în despicătura gulerului fals, întreba din fundul sălii:

— Cum se face că nu ne mai vedem la cină, domnule Villarrubia? Aţi pierdut în seara asta o mâncărică de iepure foarte bună!…

— Din motive de economie, domnule Loubin, îi răspunse el. *Mas tarde*, am să mă întorc, poate…

Amélie îi mulţumi cu un surâs slab pentru această explicaţie, care îndepărta riscul oricărei bănuieli. Alinie cele trei sticle de vin pe marginea tejghelei. Domnul Villarrubia se aplecă să le ia şi în acest moment remarcă violetele aşezate pe marginea scurgătorului. Gura i se întredeschise dezvelind incisivii albi. O flacără i se aprinse în ochi. Apoi plecă pleoapele ca pentru a se reculege şi zise pe un ton grav:

— Cât vă datorez, doamnă Mazalaique?

Améliei îi veni foarte greu să simuleze indiferenţa în faţa acestui bărbat care se arăta atât de demn în bucuria lui.

Poştaşul îi aduse două scrisori: una de la Pierre, cealaltă de la Jérôme. Amélie se aruncă mai întâi asupra celei de la soţul ei. Citind-o, teama ei se transforma în mulţumire şi nostalgie. Era sănătos, se afla într-un sector liniştit, îi era dor de soţia lui, spera că ea nu întâmpină dificultăţi în comerţul ei şi o ruga să-i trimită şosete şi flanele de lână până nu vise frigul. Amélie se felicită că expediase coletul cu trei zile mai devreme. Spera să-l primească foarte repede. În privinţa lui, deci, totul era în ordine. Se întoarse la scrisoarea tatăl ei. Şi de data aceasta, ca de obicei, doamna Pinteau ţinea condeiul:

„Scumpa mea Amélie.

Sunt zece zile de când n-am mai primit nicio veste de la tine şi asta, fără îndoială, pentru că îţi merge bine, ţie, fiicei tale scumpe, soţului şi fratelui tău, pentru că mă gândesc că dacă ar fi fost ceva rău, mi-ai fi scris ca să mă anunţi, aşa cum am convenit. La ţară, de asemenea, totul merge bine, cu toate că multe familii sunt în doliu din cauza acestui grozav război. La fierărie nu ducem lipsă de muncă, precum nici la băcănie. Dar şi în muncă e destulă mâhnire, înconjurat de atâta" suferinţă; cred că şi tu simţi la fel ca mine. Numai că tu ai alături o mică familie care-ţi ocupă timpul şi te consolează. Eu n-am pe nimeni. Şi atunci, fiind mereu singur, vorbind doar cu mine, mintea şi inima mi se umplu de mâhnire. Aş vrea să vă revăd pe toţi. După târgul de Anul Nou, suni câteva zile fără spor. Lucruri obişnuite, care nu aduc niciun câştig. Mi-am zis că aş putea profita să iau trenul şi să vin la Paris să petrec câteva zile cu voi, dacă n-ai nimic împotrivă şi ai putea să mă găzduieşti, după cum sper. Aş vedea şi eu frumosul oraş şi pe toţi cei pe care-i iubesc. Răspunde-mi dacă eşti de acord şi nu-ţi face griji pentru cheltuieli: am pus ceva bani deoparte şi, cum am muncit pentru căile ferate, poate că-mi vor oferi un bilet cu preţ redus. Justin se va ocupa de fierărie, iar doamna Pinteau de băcănie. Nu se va întâmpla nimic în câteva zile. În privinţa mormântului mamei tale, e frumos, l-am îngrijit şi l-am aranjat, fii liniştită. Alaltăieri, am crezut că suntem gata să pierdem câinele, era foarte bolnav, probabil că a mâncat vreo-porcărie. Avea părul înţepuşat şi o privire ciudată. Astăzi, însă, s-a făcut bine. Altfel, pe aici a fost o vreme foarte urâtă, a căzut zăpada, dar s-a topit. Sper că pe la voi nu e prea frig. Aştept scrisoarea ta şi te îmbrăţişez pe titie, pe Elizabeth şi pe Denis, împreună cu doamna Pinteau care mă roagă să-ţi transmit călduroase

salutări şi urările ei sincere de bine. Nu te nelinişti: pentru Paris am costumul cel negru aproape nou, pe care-l ştii, pantofi buni şi un palton cumpărat săptămâna trecută la târg şi ajustat de doamna Pinteau pe măsura mea.

Tatăl tău iubitor: Jérôme.

Tristeţea, înţelepciunea scrisorii o tulburară atât de tare încât Amélie îşi reproşa că nu se gândise să-i fi scris ea mai întâi pentru a-l ruga să vină la Paris să petreacă măcar câteva zile alături de ei. Constant preocupată de soarta soţului, uitase prea mult de îndatoririle ei de fiică. Dar cum să fi bănuit că tatăl ei ar fi putut fi ispitit de o călătorie atât de lungă, el, care nu trecuse mai departe de Limoges sau Tulle, unde se ducea pentru afacerile lui? Trebuia să fie cu adevărat tare nefericit dacă se hotărâse să părăsească Chapelle-au-Bois, de care-l legau munca, obişnuinţele şi amintirea soţiei sale. La ideea de a-l primi la ea, de a-i arăta casă, cafeneaua, clienţii, Amélie fu copleşită de bucurie, ca în ajuhul unei mari sărbători. Îşi imagină blândele conversaţii pe care le vor avea împreună. Se vedea la braţul lui pe străzi. Se amuza dinainte de surpriza lui în faţa monumentelor, a maşinilor, a magazinelor. Socoti zilele până la Anul Nou: mai erau încă trei săptămâni! Prea mult! în aceeaşi dimineaţă, îi scrise lui Jérôme, exprimându-şi nerăbdarea, rugându-l să-şi grăbească sosirea. Apoi alergă la atelier ca să-i anunţe lui Denis vestea cea bună. De-a lungul străzii, toţi clienţii aflaseră evenimentul. Seara, domnul Villarrubia sosi, ca de obicei, să ia trei sticle de vin roşu, înainte de a urca să cineze în cameră împreună cu prietenii lui. În timp ce Amélie îl servea, el se aplecă peste tejghea şi murmură:

— Ştiu că sunteţi fericită de apropiata vizită a tatălui dumneavoastră.

— Cine v-a spus?

— Domnul Loubine. Îmi permiteţi să vă prezint felicitările mele?

— Mulţumesc.

— Tot ce. e bucurie pentru dumneavoastră e şi pentru mine, adăugă el.

Se depărtă, urmat de prietenii lui, tăcuţi şi întunecaţi. După plecarea lor, domnul Lubin declară că poate nu avusese dreptate când îi judecase cu atâta severitate pe spanioli. Întâlnirea care avusese loc, în luna octombrie la Casablanca, între generalul

Lyautey şi generalul Jordana nu era oare semnul unei apropiate alianţe între cele două ţări? în orice caz, de câteva zile, ziarele vorbeau de prietenia hispano-franceză.

— Nu vedeţi că sunt gata să intre în război alături de noi? conchise domnul Lubin, tamponându-şi mustaţa cu şervetul.

— Ar fi ciudat, într-adevăr, constată Amélie.

— Începând cu mine şi terminând cu dumneavoastră, băieţii ăştia sunt foarte drăguţi, dar le-ar sta mai bine pe front decât în spatele frontului.

În camera domnului Villarrubia se auzeau zgomote de paşi, de mese şi scaune deplasate. Spaniolii se pregăteau să mănânce. Amélie era jenată şi flatată în acelaşi timp de a se vedea atât de scrupulos ascultată, în ciuda tinereţii ei, de nişte bărbaţi, cu toate că unii erau mult mai în vârstă decât soţul ei.

A doua zi, care cădea într-o marţi, fiind şi ziua spălătoreselor, acestea se iviră în grup şi-o întrebară în cor pe tânăra femeie dacă mai primise vreun buchet de violete. Ea se pricepu să le dea replica şi schimbară vorba. Nepoata Louisei, exact ca în săptămâna care trecuse, luă loc la capătul tejghelei. Dar Denis nu mai părea să se intereseze de ea. Abia dacă-i adresă câteva vorbe în timpul pauzelor de la ora nouă şi de la ora

patru, preferând să stea de vorbă cu bărbaţii. Conduita lui decentă o mai linişti pe Amélie şi se lăudă în sinea ei că nu-şi certase fratele pentru amabilitatea excesivă pe care o manifestase la prima lui întâlnire cu Lucie.

După cină, cum îşi jurase se devină un băiatexemplar, refuză să meargă la biliard cu Paulo şi rămase acasă să-i scrie tatălui său, în timp ce Amélie îi scria soţului ei. Terminându-şi corespondenţa, rămaseră mult timp aşezaţi la o masă, în cafenea, pe lângă soba de fontă, vorbind despre părinţi, despre copilăria lor la Chapelle-au-Bois. Cele mai multe dintre propoziţiile lor începeau cu: „Îţi aminteşti?” Nume aproape uitate le veneau pe buze: „Domnul Dubech… Domnul Calamisse… familia Ferrière… Barbezac…” Uneori izbucneau în râs. Elizabeth se foia în leagănul ei. Atunci, Amélie ducea un deget la gură şi cobora tonul, continuând să stea de vorbă.

Afară sufla un vânt turbat. Toată căldura, toată lumina lumii se adunaseră în mica săliţă. Era mult timp de când Amélie nu mai cunoscuse ore atât de plăcute, în compania fratelui ei.

Prăvălia doamnei Louise se afla în colţul pe care-l făcea faubourgul Saint-Antoine cu strada Boulets. Se muncea până târziu, în zilele de mare grabă. Părăsind atelierul domnului Buche un pic înainte de ora şapte seara, Denis. Se postase, în întuneric, la o distanţă apreciabilă de spălătorie, pe trotuarul de vizavi. Ascuns într-un ungher, cerceta de la distanţă vitrina prost luminată, în spatele căreia se agitau muncitoarele cu cocurile desfăcute. Prin uşa deschisă, în ciuda frigului, se strecura un abur uşor. În fundul sălii se ghicea o enormă sobă de fontă pe care se încălzeau fiarele de călcat. Rufăria, risipită peste tot, pe cutii, pe etajere, strălucea precum albul zăpezii. Cearşafurile atârnau pe sârme de alamă. Aplecate-peste mesele lor, două femei, cu

chipurile purpurii, cu un umăr mai sus şi coatele depărtate, călcau ultimele cămăşi. O alta muia ceva în amidon şi povestea anecdote hazoase femeilor din jurul ei. Madam Louise marca rufele cu aţă roşie şi, din când în când, se oprea ca să înteţească focul sau să se răstească la o ucenică. Lucie avea să iasă curând în oraş pentru o livrare. îl prevenise pe Denis din ajun, trecând prin faţa cafenelei, cu o batistă în mână. Era semnalul convenit. Dacă nimic nu se împotrivea proiectului lor, era a treia oară de când se întâlneaţi, fără ca nimeni să bănuiască. O ceaţă înecăcioasă învăluia oraşul. Faubourgul Saint-Antoine mişuna de lume. Numai pe strada Boulets era întuneric, trecătorii arătându-se rar. Un loc perfect pentru întâlniri. Cu gulerul hainei ridicat, cu mâinile în buzunare, Denis bătea din picioare de nerăbdare. Cum trebuia să se întoarcă la ora opt, cel mai târziu, fiecare minut de aşteptare în plus diminua timpul destinat bucuriei lui. Alaltăieri nu putuse să stea de vorbă mai mult de o jumătate de oră cu fata pe o bancă de pe bulevardul Voltaire. Şi, ca să complice totul, madam Louise nu-şi lăsa nepoata să iasă după cină. Să n-aibă noroc oare decât de întâlniri din acestea grăbite, pe un trotuar, cu ocazia unui transport de rufărie? Denis nu voia să se gândească la un viitor atât de lamentabil. Într-o bună zi, va găsi el mijlocul se petreacă o după-amiază cu Lucie. Era încântat de drăgălăşenia, de prospeţimea şi de veselia ei. O compara cu doamna Langoustier pe care o frecventa încă des, dar mai mult din obişnuinţă decât dintr-o dorinţă autentică. În unele seri chiar, mângâierile ei îl îngrozeau şi-l scârbeau. Îi dădea tot soiul de nume ciudate, îi dicta ce trebuie să facă. Tratat ca un novice, bun pentru a fi folosit în pat, era plin, în schimb, alături de fată, de un sentiment de superioritate virilă de libertate şi de experienţă. Şi totuşi n-o sărutase încă. Poate să aibă noroc s-o facă în seara aceasta. Pendula de

pe peretele spălătoriei arăta ora şapte şi zece. Se auzea zgomotul „înăbuşit al fiarelor de călcat pe scândurile învelite în pâslă. Brusc, Lucie apăru în pragul uşii. Un coş mare, acoperit cu un ştergar, îi atârna de braţ. Fără să ezite, o luă pe strada Boulets, în direcţia bulevardului Voltaire. O ajunse din urmă după zece metri şi că se opri surâzătoare, gâfâind, sub un bec de gaz.

— Am crezut că nu mai vii! se văicări el.

— Avem atâta treabă! Sunt în întârziere. Acum trebuie să ajung în Beauharnais.

— Nu-i departe.

— Vii cu mine?

— Bineînţeles. Nu e prea greu coşul?

— Nu.

— Nu vrei să ţi-l duc eu?

Fata râse, cu capul dat pe spate, cu ochii plini de steluţe aurii:

— Cum ţi-ar sta oare?

Porniră la drum, cot la cot. Îi despărţea doar coşul. Denis bombăni:

— E bine aşa, să-mi faci semn cu batista.

— Da, e bine! suspină ea.

— Mătuşa ta nu bănuieşte nimic?

— Nu, dar sora ta?

— Nici atât.

— S-ar supăra?

Denis ridică din umeri şi răspunse pe un ton neglijent:

— Nu se pune problema, dar îmi place mai mult să nu ştie nimeni că ne vedem. Nu priveşte pe nimeni, la urma urmei.

Fata schimbă coşul dintr-o mână în cealaltă, apropiindu-se de el, parcă dezechilibrată de greutatea coşului. Tulburat, mormăi:

— Păcat că n-avem timp să stăm mai mult împreună.

Dacă am putea aranja să ieşim într-o duminică…

— Ce-am face?”

— Nu ştiu… Am merge la Vincennes… Sau la cinema… N-ai vreo prietenă cu care să spui că ieşi la plimbare?

— I-ar spune tot mătuşii mele!

— Nu pot să cred!

— Ba da! Sunt toate nişte turnătoare, la atelier. Ce de bârfe mai povestesc! Eu am stat tot timpul cu părinţii mei la Saint Florentin. Tata e instalator. Mai am trei surori şi doi fraţi. Eu sunt cea mai mare. Atunci, de voie, de nevoie, m-au trimis ucenică la mătuşa mea. Îmi place. Ea e bună. Dar celelalte… Madam Augustine, de exemplu, ieri, ce-a mai ţipat la mine!…

Vorbea repede, înşirând întâmplări neînsemnate, parcă ar fi vrut să-l împiedice pe Denis să se întoarcă la problema care-l frământa. El asculta vorbăria gâfâită, fără să încerce să precizeze reproşurile pe care şi le făceau madam Augustine, madam OSlestine şi madam Louise. Toată atenţia lui se concentra pe gura frumoasă care scotea aburi o dală cu vorbele. Brusc, ea se opri şi reluă cu o voce mai scăzută:

— Nu te plictisesc cu toate istoriile astea?

— Deloc!

— N-am cui să le spun! Şi atunci ţi le spun ţie, care eşti lângă mine!

Denis ghici că venise momentul să dea discuţiei o turnură mai intimă. Uşor speriat de curajul lui, murmură:

— Va trebui să-mi spui tot… întotdeauna… suntem prieteni, nu?

— Da.

— Ne simţim bine împreună?

— Oh, da!

— Eu, în orice caz, mă simt bine.

— Şi eu, parcă ne-am cunoaşte de mult timp…

— E şi mai bine, sublinie el grav.

Lucie săltă coşul care-i lunecase pe coapsă.

— Ar trebui să mi-l dai mie, reluă Denis.

— Ce încăpăţânat eşti!

— Da, când vreau ceva, sunt încăpăţânat.

— Şi eu, se sumeţi ea, ridicând bărbia.

— Atunci, trebuie să facem în aşa fel încât să vrem amândoi acelaşi lucru.

Făta izbucni în râs:

— O, tu…

— Pentru o duminică după-amiaza, de exemplu… dacă ai să vrei cu tot dinadinsul, reuşeşti…

— Ţie ţi-e foarte uşor…

— Duminica viitoare?

— Nu ştiu, poate…

— Ba da, ba da!… Nici nu vreau să aud!

— Poate, am spus. Uf, ce mai om!…

— Cuvântul îl umplu de bucurie. Ce plăcut era să fii ascultai, admirat, temut de o fată adevărată! Era de aceeaşi vârstă – cu el şi avea impresia că era cel puţin cu cinci ani mai mare decât ea. Mişcat de un sentiment de autoritate protectoare, o luă de braţ pentru a o ajuta să traverseze bulevardul Voltaire. Ajunşi pe trotuarul celălalt, în loc să-i dea drumul, o strânse mai tare lângă el; ea nu se apără. Era a lui. Adunându-şi tot curajul, Denis îi zise:

— Lucie, eşti frumoasă.

— Nu, şopti ea.

— Ba da. Sigur. Foarte frumoasă…

Lucie păşea repede, ştergând pereţii caselor cu panerul. Oameni, grăbiţi să ajungă acasă, apăreau, din când în când, în lumina palidă a unui bec de gaz. Crengile goale ale copacilor se înălţau în ceaţă ca nişte evantaie de dantelă neagră, nemişcată. O maşină trecea încet, arătându-şi orbitorii ochi de noapte. O trăsură

venea din urmă, cu un felinar roşu agăţat în spate. Aerul mirosea a fum şi frunze moarte. Întreg oraşul era amorţit de frig. Trecând prin faţa unei brutării, Denis se uită la fată, în lumina vitrinei. O mântăluţă de lână maro îi acoperea umerii. Obrăjorii ei erau rotunzi şi netezi, buzele cărnoase, foarte roşii, ca pulpa unui fruct. Totul era nou pe chipul ci, chiar privirea plină de sfială şi supunere. Mai făcură câţiva paşi, fără să-şi vorbească. Apoi se opriră sub streaşina unei porţi. Lucie lăsă coşul jos.

— Ai obosit? o întrebă el.

— Da.

Şi brusc, se trezi în braţele lui. El îi1 căută gura într-un sărut pe care l-ar fi vrut pasional şi savant, dar ea strângea dinţii, se înăbuşea şi-şi băgase capul între umeri. Se dezlipi repede de el, respirând greu, cu ochii holbaţi, mormăind:

— E o nebunie!…

— Ce? o întrebă el cu o voce răguşită.

— Nimic… Noi amândoi…

Al doilea sărut fu mai în voie şi mai tandru. La al treilea, ea îşi deschise buzele, timidă. Învăţa repede. Părul ei răspândea un miros de săpun. O strângea în braţe şi imaginea cuplului pe care-l formau amândoi sub streaşina porţii, ea atât de slabă, el atât de puternic, ea atât de nevinovată, el atât de experimentat, îi sporea dorinţa. Unghiile fetei zgâriau mânecile paltonului, ca şi cum ar fi fost gala să cadă în prăpastie şi căuta o tufă de care să se agaţe. În sfârşit, că îşi lunecă mâna între obrajii lor. Cerea răgaz. Trăgându-şi sufletul, el i se adresă:

— R Lucie! Te iubesc!

O voce abia auzită i se urcă până la ureche:

— Şi eu te iubesc, Denis.

Denis închise ochii, copleşit de plăcerea pe care i-o

provoca mărturisirea, totuşi, atât de previzibilă. Apoi, reveni pe pământ cu o sporită exigenţă: mai era o problemă de reglat. Rapiditatea cuceririi chiar i se părea acum o sursă de nelinişte. Era în joc amorul lui propriu. Mai slăbind strânsoarea mâinilor, murmură, cu inima bătând:

— Te-a mai sărutai cineva înaintea mea?

Ea ridică încet faţa spre el. Îi văzu de aproape pupilele dilatate şi strălucitoare, fixând-o, în penumbră, fără să clipească:

— Nimeni… Niciodată… îi zise ea.

— E adevărat?

— Jur.

— Mulţumesc, îi răspunse el cu un aer foarte pătruns.

— N-ai de ce să-mi mulţumeşti! Asta e. Şi tu?

— Eu?

— Da. Ai mai sărutat pe cineva?

Denis surâse condescendent acestei adorabile candori:

— Cu mine e altceva.

— De ce?

— Pentru că viaţa femeilor nu e la fel cu viaţa bărbaţilor!

— Eram sigură! exclamă ea, încercând să se smulgă din braţele lui.

Dar era mai puţin indignată decât voia să pară şi se calmă după câteva mişcări dezordonate, imediat ce el o prinse de talie.

— Şi de ce mă rog eşti atât de sigură? o întrebă el.

Fata se strânse lângă el şi suspină:

— Se simte!

— După ce?

— După felul tău de a săruta.

— Cum sărut eu?

— Săruţi… nu ştiu cum: „ciudat…

— Nu-ţi plece?

— Ba da, îi răspunse, întinzându-i buzele.

Imediat după aceea, fu cuprinsă de o grabă febrilă:

— Şi marfa mea? Of, ce-or să-mi mai audă urechile! …

Luară coşul, fiecare de un capăt şi alergară până la Beauharnais. Lucie dispăru pe sub poarta unui vechi imobil cenuşiu. Denis, rămas pe trotuar, îşi aprinse o ţigară, cu sentimentul că, prin acest gest, adăuga o tuşă indispensabilă propriului personaj. Cum era foarte fericit, aşteptarea nu i se păru prea lungă. Când fata reapăru, ducând coşul gol, se mai sărutară o dată, fără să le pese de portăreasa care ieşise din cabină ca să se uite după ei. Apoi, Denis, care n-avea ceas, se apropie de un trecător ca să-l întrebe cât era ora: opt fără zece!

— E îngrozitor! exclamă ea, sprijinindu-şi obrajii cu toate cele zece degete.

— Dacă te ceartă să spui că te-a reţinut clienta. A

— Şi tu?

— Eu? Cine să mă certe pe mine?

— Ai noroc!

Denis îi luă coşul din mână. Din când în când o lua înainte ca să-i dovedească ce puternic e, apoi încetinea din galanterie. După cinci minute, ea abia dacă-şi mai trăgea sufletul. Continuară drumul la pas, ţinându-se de mână. Se despărţiră în colţul străzii Boulets cu strada Montreuil. Denis îi dădu coşul şi o întrebă:

— Când ne mai vedem?

— Mâine seară, poate, la aceeaşi oră. Dacă da, trec la prânz prin faţa cafenelei cu o batistă în mână.

— Te iubesc, îi repetă el printre dinţi, cu sprâncenele încruntate, cu maxilarele încleştate, de parcă ar fi fost gata să se rupă.

— Te iubesc, îi repetă ea, închizând ochii.

Ultimul sărut fu scurt şi decepţionam; erau în prea mare întârziere ca să-şi mai poată acorda un răgaz.

Era opt şi un sfert când Denis intră în cafenea. Domnul Lubin cina la masa lui. Amélie îi dăduse Elizabethei biberonul, iar acum o culca în cărucior.

— Unde ai fost? îl întrebă ea.

— Am făcut o plimbare cu prietenii.

— Nu ţi-a fost frig?

— Oh, nu!

Obrajii îi erau îmbujoraţi şi transpira.

— Du-te repedé în pivniţă, reluă ea. Amdat ultima sticlă de vin domnului Villarrubia. Dacă mai vin şi alţi clienţi…

Uşurat de tonul paşnic al surorii lui, Denis aprinse lumânarea, coborî în pivniţă şi, ajuns jos, în picioare, în raza tremurătoare o lumânării, rememoră chipul Luciei, lumina umedă a pupilelor ci, frăgezimea obrajilor, linia buzelor, fermecat de această nouă iubire. Nu mai putea, fără să trădeze încrederea fetei, s-o frecventeze pe doamna Langoustier cu aceeaşi nepăsare de odinioară. Îşi va mai vizita metresa de două, trei ori, ca s-o pregătească pentru necesitatea rupturii. Apoi se va despărţi de ea definitiv, ca un om de onoare. Hotărârea pe care o luase îl făcu să crească în proprii lui ochi. Nu-i era frică de nimic. Stăpânea întreaga lume.

— Denis! Vii?

Urcă victorios din întunericul pivniţei la lumina lumii de afară. Când puse piciorul în salon, Amélie se uită la el surprinsă. O clipă se temu că ea-i va citi toată povestea fericirii în ochi. Dar ea clătină numai din cap, întrebându-l simplu:

— Şi sticlele, zăpăcitule?

Săptămâna dinaintea sosirii lui Jérôme la Paris fu consacrată de Amélie unei curăţenii de o amploare excepţională. Ajutaţă de doamna Rousseau şi de Denis,

trecu în revistă apartamentul şi cafeneaua până în cele mai ascunse unghere, spălă geamurile vitrinelor, şterse praful, lustrui clanţele uşilor, schimbă perdelele de la ferestre, îşi răni palmele frecând tejgheaua şi percolatorul, cerui frenetic parchetul, unse soba şi burlanul cu o pastă din mină de plumb, otrăvind pentru trei zile aerul din salon. Avea ambiţia să-şi surprindă tatăl prin organizarea căminului şi a comerţului ei. Acesta debarcă la Paris pe 26 decembrie, la ora şase seara şi, chiar de la început, reacţia lui fu cea pe care o spera Amélie: căscă ochii mari. Totul îi. plăcea. Dar cel mai mult Elizabeth. N-o mai văzuse de când avea cinci, şase luni şi acum era uimit să constate cât de mult crescuse, cât era de robustă şi de frumoasă, cum încerca să meargă şi să vorbească. Dori s-o ţină în braţe cât vizită casa. Ea-l trăgea de mustăţi, îi băga degetele în ochi, în urechi, el râdea dojenind-o:

— Qf, of, obrăznicătură mică ce eşti!

După ce inspecta locul, buna lui dispoziţie crescu. Dădu ocol cafenelei, condus de fiica şi fiul său, admiră plafonul în *lincrusta*, fresca reprezentând cele patru anotimpuri, tejgheaua în forma de potcoavă, percolatorul lustruit, cu mulţimea lui de mahete. Modernitatea acestei instalaţii stârnea probabil admiraţia clientelei:

— Dacă am avea unul din ăsta şi la Chapelle-au-Bois!…

Temându-se să nu fie prea obosit de drum, Amélie insistă s-o lase jos pe Elizabeth.

— De ce? exclamă el. Las-o cu mine până se va plictisi!

Din cafenea trecură prin camere. În odaia lui Denis admiră simplitatea aranjamentului, în dormitorul Améliei mobila şi confortul. Îşi exprimă uimirea:

— Ei bine, nu mă aşteptam să fie atât de frumos. E nemaipomenit cât de bine te-ai aranjat, să ştii! Ce

perdele frumoase! Şi ce dulap mare! Totul străluceşte de curăţenie, parc-ar fi toate noi!…

Amélie îl întrebă dacă vrea să doarmă într-una din camerele hotelului sau în odaia lui Denis, unde era destul loc pentru două paturi, aşezate unul lângă altul.

— Cu cât voi fi mai aproape de voi, pu atât mă voi simţi mai bine.

Prevăzuse răspunsul şi-i aranjase tatălui ci un pat pliant, lipit de perete, cu aşternut şi o cuvertură deasupra.

— Ia te uite! Ai ghicit! Se vede că mă cunoşti. Ca şi biata maică-ta, care-mi citea toate gândurile.

Denis primi hotărârea lui cu o neascunsă bucurie. Nemaifiind singur în cameră, va fi obligat să renunţe la plimbările nocturne. Evenimentele îi vor impune astfel o abstinenţă pe care n-o putuse obţine prin propria lui voinţă.

O mai vizitase pe doamna Langoustier de vreo două ori după ce o sărutase pe Lucie. De fiecare dată, încercase să se arate distant, plictisii de amanta lui şi, de fiecare dată, îi lipsise curajul în momentul în care era gata să-i vorbească despre intenţiile lui. Luat de vârtej, îi suporta mângâierile agreabile, a căror amintire îi otrăvea conştiinţa. Cât timp va mai dura jocul acesta dublu? Cu Lucie pe stradă şi cu doamna Langoustier în cuibul ei trandafiriu? Sufletul lui aparţinea unei fete, trupul unei femei; le înşela pe amândouă şi nu ştia cum să iasă din minciună. Oricum, doamna Langoustier va trebui să înţeleagă că era obligat să întrerupă vizitele cât timp se va afla tatăl lui la Paris. Era un lucru câştigat, un prim pas spre ruptură…

Chiar în aceeaşi seară chiar, Amélie îl prezentă pe tatăl ei fidelilor clienţi ai cafenelei. El găsi că toate chipurile inspirau încredere. Domnul Buche, lucrând fierul, asemenea lui, îl interesa mai mult decât ceilalţi. Îi

făcu o vizită, a doua zi, la atelier, ceru explicaţii cu privire la funcţionarea unor unelte, îl asistă pe

Denis la lucru şi se întoarse satisfăcut de progresele fiului său în arta lăcătuşeriei.

— Pare un băiat serios, îi declară el Améliei. Nu-mi pare rău că l-am trimis departe de mine.

Se obişnui repede cu ritmul prăvăliei, pe care fiica lui o conducea cu o autoritate suverană. În orele de răgaz ale după-amiezii, mergeau să se plimbe împreună cu Elizabeth. Gros îmbrăcată în lâneturile ei trandafirii, fetiţa se foia în cărucior, surâdea trecătorilor şi ţinea lungi discursuri în care, din când în când, apărea şi câte un cuvânt inteligibil.

— Ai auzit? exclamă Jérôme.

Amélie, obişnuită cu asemenea miracole, se bucura de surpriza pe care o provoca tatălui ei. îl găsea îmbătrânit şi îngrijorat, în ciuda veseliei lui aparente. Umerii i se încovoiaseră, în păr îi apăruseră multe fire albe. Când tăcea, când se gândea la ceva, ochii lui exprimau o nesfârşită resemnare. De fiecare dată când ieşeau împreună, după câteva discuţii ocolite, ajungeau la acelaşi subiect obsedant: războiul. Vorbeau despre Pierre, îi enumerau calităţile, îi comentau ultimele scrisori, deplângeau imposibilitatea de a fi adus într-un regiment în spatele frontului, suspinau la gândul interminabilelor lupte care costau atâtea vieţi omeneşti, fără ca sfârşitul ostilităţilor să poată fi cât de cât întrevăzut şi, copleşiţi de nelinişte, se îndemnau unul pe altul la speranţă.

— Se va întoarce, ai să vezi, sunt sigur, rostea el cu o expresie de mânie neputincioasă care făcea să-i tremure bărbia. Se va întoarce, nu asta mi-e grija. Dar ţine prea mult: pentru tine, pentru el, pentru viaţa oamenilor, în general, înţelegi?

Se opreau ca să cumpere un ziar de seară, Amélie

citea cu voce tare comunicatul de la ora trei. Mereu acelaşi lucru: „Dueluri ale artileriei… activitatea patrulelor… distrugerea unor importante obiective germane… situaţie neschimbată… „Nu ştia dacă trebuie să se bucure de „situaţia neschimbată” care-i permitea să creadă că Pierre era relativ liniştit sau să regrete că nicio acţiune mai importantă nu se încerca pe front pentru a rupe, printr-o lovitură brutală, rezistenţa germană. împăturind /jarul şi strecurându-l într-un colţ al căruciorului, constată:

— Poftim, nu ştim mai multe decât ieri.

Îşi reluau plimbarea tăcuţi. Amélie schimba itinerariul, de la o zi la alta, pentru a-i arăta tatălui ei diferitele aspecte ale oraşului: faubourgul Saint-Antoine, Piaţa Naţiunii, coloana Bastiliei, cheiul Râpée… El se mira de înălţimea caselor, de impozanţa monumentelor, de frumuseţea magazinelor şi de numărul mare al maşinilor şi trăsurilor care străbăteau străzile, ameninţând securitatea pietonilor. Zgomotul, mişcarea capitalei îl zăpăceau uneori şi atunci îşi trecea palma peste frunte, bombănind:

— Poţi să înnebuneşti aici!

Amélie îşi regăsea, privindu-l, primele ei impresii de provincială debarcând în gara Austerlitz. îl întrebă dacă nu i-ar plăcea să trăiască la Paris. Bătrânul clătină din cap:

— E frumos, dar, pe lângă faptul că nu-i destul pământ, nimeni nu cunoaşte pe nimeni. Oamenii sunt grăbiţi de parcă le e teamă că pierd mereu trenul. N-au timp să-şi piardă timpul. Mie-mi place să pierd timpul. Cu pomii, cu norii, cu ruinele din Veixou, pe lângă câine…

Îi vorbea adesea de câinele lui. Amélie se întrista pentru că atâta dragoste faţă de un câine părea semnul unei mari disperări, al unei profunde singurătăţi.

— E un câine vrednic. Vine după mine peste tot. Când mă duc la cimitir, m-aşteaptă în faţa porţii. Ştie că nu mă-ndepărtez prea mult. Dacă un câine vrea să intre, îl alungă. Când mă întorc, se uită la mine de parc-ar vrea să ştie cum a decurs întâlnirea cu scumpa ta mamă. De îndată ce am început să-mi fac valiza, s-a întristat. Eu eram mulţumit, el nu! Se întâmpla pentru prima oară să nu fim de acord.

Se întorceau pe la ora patru să deschidă cafeneaua. Seara, cinau împreună în bucătărioară. Jérôme adusese de la Chapelleau-Bois pâine neagră, clătite de hrişcă şi lapte bătut. Îi dăduseră domnului Lubin să guste din ele şi el fu de părere că aceste produse de ţară au un gust excelent, dar că erau cam indigeste.

Pe 30 decembrie, Amélie primi o carte poştală de la Pierre, expediată pe 27:

„*Scumpa mea Amélie, îţi doresc un An Nou bun, ţie, micuţei mele Elizabeth şi lui Denis. Să sperăm că anul 1916 ne va aduce pacea de care să ne bucurăm împreună. În ceea ce mă priveşte, situaţia e neschimbată. Nu prea am de ce mă plânge. Mulţumesc pentru pachet. Am găsit în el exact ceea ce trebuia. Mă gândesc neîncetat la tine. Mi-ai sais că-l aştepţi pe dragul tău tată: a venit? Dacă da, salută-l din partea mea. Te îmbrăţişez din toată inima.*

Al tău, Pieite”.

Scrisoarea lui se încrucişase pe drum cu o scrisoare de la soţia lui, semnată de Jérôme şi Denis; toţi trei îi urau sănătate şi reîntoarcere grabnică. În ziua aceea, Amélie nu putuse ieşi la plimbare cu tatăl ei pentru că, în apropierea Anului Nou, clienţii erau mai numeroşi şi zăboveau mai mult în cafenea. El hotărî să se plimbe singur şi o întrebă doar pe fiica lui unde erau Notredame, Luvrul, Turnul Eiffel, Arcul de Triumf şi Sacréloeur.

— N-ai să ai timp să le vezi pe toate într-o după-amiază, tată! exclamă ea râzând. Distantele sunt enorme la Paris! Mulţumeşte-te să ajungi astăzi până la Notredame, dacă vrei! Şi chiar aşa mi se pare cam riscant!…

— Cum se ajunge?

— Cobori până la Sena, unde ai mai fost, mergi pe chei, în sensul curentului, ai să vezi o insulă, treci de ea apoi imediat încă o insulă…

O asculta cu un aer serios, îşi nota totul în cap. Ea mai adăugă:

— Dacă te rătăceşti cumva întreabă unde e… Şi fii atent la traversare…

— Nu sunt copil! bombăni el, nemulţumit de faptul că-i auzeau clienţii.

Amélie îl conduse până în pragul uşii şi-l privi depărtându-se, foarte demn în paltonul lui cel nou, larg, dintr-o stofă gri închis, cu gulerul ridicat, încheiat până sub bărbie. Bocancii mari, cu ţinte, îi îngreuiau paşii. Pălăria neagră de fetru, un pic prea mare pentru el, se sprijinea pe urechi, îndepărtându-le parcă de cap. Simţindu-se observat, se ţinea drept, cu umerii degajaţi.

Se făcuse ora opt seara şi el tot nu se întorsese. Amélie, îngrozită, şi-l imagina deja pierdut, zdrobit, dus la un spital. De douăzeci de ori ieşise până-n prag să-i pândească apariţia. Apoi, îl trimise pe Denis să-ţi caute prin împrejurimile Bastiliei, pe bulevardul Henri IV, în timp ce ea se pregătea să meargă la comisariat, în ciuda rugăminţilor domnului Lubin de a se linişti. Denis se întoarse cu buzele umflate pe la opt şi jumătate. Zece minute mai târziu, Jérôme apăru în pragul uşii, obosit, fericit, cu un aer vinovat.

— Doamne, Dumnezeule, tată! Unde ai fost? Ce s-a întâmplat?

Bătrânul surâse visător şi murmură:

— Nimic, Amélie!

— Ştii cât *e* ceasul?

— Aproximativ… da…

— Era gata să murim aşteptându-te!…

— Ce să fac? răspunse el. Nu credeam că poate fi atât de frumos la Notredame!… Cu zidurile ei de piatră veche, atât de înalte, atât de bine clădite!… Statuile… Au pus saci de nisip peste tot ca să-i protejeze faţada, dar tot se vede ce-i mai important!…

— Ai stat la Notredame până acum?

— Nu, pe ea am văzul-o ultima. N-am făcut cum mi-ai zis tu. Când am plecat, am luat-o, după ce am trecut de piaţă, pe o stradă, Saint-Antoine, cred, apoi pe Rivoli. Şi m-am trezit la

Luvru. Multă lume mergea într-acolo. M-am luat şi eu după oameni. Oh, Amélie, ai fost vreodată la Luvru?

Amélie îi mărturisi că nu avusese prilejul.

— Muzeul era închis, îi povesti el. De teama bombardamentelor. E firesc. Dar la intrare se vindeau ilustrate, mulaje…

Scoase trei ilustrate din buzunarul paltonului:

— Uite!”

Una din ilustrate reproducea portretul unui bătrân cu faţa chinuită, a doua, portretul unui tânăr purtând o tichie de velur, iar a treia reprezenta o statuetă de femeie, fără cap şi fără braţe. Era goală, cu pântecul rotund, cu sânii bombaţi şi un şold mai ridicat decât celălalt. Amélie îşi privi neliniştită tatăl:

— De ce ai cumpărat-o pe asta?

— Pentru că e frumoasă, răspunse el.

— Aşa e, aprobă şi Denis, aplecat peste umărul lui Jérôme.

Amélie se simţi stingherită văzându-şi tatăl şi fratele pierduţi în contemplarea unei anatomii feminine, chiar dacă era din marmură şi mutilată. Ca să le întrerupă

brusc extazul, le zise scurt:

— Haideţi, repede, la masă! Voi sunteţi de vină că s-au ars cartofii!

Amélie se hotărî să sărbătorească ziua de 31 decembrie mergând cu tatăl şi fratele ei la un spectacol de calitate. Teatru? Cinema? Nu distracţiile lipseau la Paris! Consultară un ziar. „Folies-Bergères” propuneau revista *Până la capăt*! cu Prince Rigadin. Printre cele mai frumoase scenete: *Viaţa la castel în 1915* şi *Uzina de război cu fluviul de oţel topit*. „Concert Mayol” afişa *Madame Bou-Dou-Ba-Da-Bouh* „cu participarea, pentru prima oară, a zece negrese din Zanzibar, prinţese de sânge regal”. La „Scala”, Mistinguett juca în *Tăceţi*, *fiţi bănuitori*... dar Denis nu avea încă vârsta să vadă asemenea spectacole, cunoscute ca deocheate, adică indecente. Teatrul „Réjane” juca *Madame Sans Gêne*, cu Réjane în rolul principal. Era, oricum, altceva. Din nefericire, biletele costau foarte scump. Se hotărâră, în cele din urmă, pentru un cinematograf de cartier.

Amélie închise cafeneaua la ora opt şi un sfert, după ce-i servi cina domnului Lubin. Denis”, care-o cunoştea pe casieriţa de la „Voltaire-Palace”, cumpărase trei bilete, cu locuri bune, nu prea aproape de ecran. În program erau un film de aventuri şi cel de al patrulea episod din *Răzbunarea baronului de Winkel*. Publicul, pentru acest spectacol de gală, se îmbrăcase mai elegant decât de obicei. Multe femei, printre care şi Amélie, îşi puseseră pălăriile. Bărbaţii, proaspăt bărbieriţi, cu obrajii plini de pete trandafirii, purtau gulere false curate, iar părul le mirosea a pomadă. Ici, colo, în mulţime, se distingea uniforma albastră a unui soldai în permisie. Înainte de a se aşeza, Denis aruncă o privire în sală, unde o recunoscu pe doamna Langoustier, aşezată cu patru rânduri în spatele lui. Ea îi surâse. El nu îndrăzni să-i răspundă la surâs şi, cu picioarele

muiate.de emoţie, se lăsă în fotoliu. Ea avea simţul familiei şi acceptase cu uşurinţă scuza pe care i-o prezentase pentru sustragerea provizorie de la obligaţiile lui amoroase. Fără îndoială, acum era înduioşată văzându-l instalat; că un copil cuminte, alături de tatăl lui. „Dac-ar şti ea ce gândesc eu acum! Dac-ar şti ea ce pun la cale!...” Dar nu punea la cale nimic precis. Ca să-şi recapete încrederea în sine, îşi zise încă o dată că în noul an i se va ivi cu siguranţă ocazia de a – o rupe cu o persoană pe care n-o mai iubea, pentru a se consacra în întregime celei pe care o alesese, încântat de prospeţimea şi inocenţa ei. Susţinut de muzica orchestrei, visul lui devenea mângâietor, languros, enervant. Inima îi era plină de chipul Luciei. Călca alături de ea pe nori. Lumina se stinse. Imaginile unui film de actualităţi apărură pe ecran: trecerea în revistă a unor trupe de infanterie de către generalii Joffre şi de Castelnau; scene pitoreşti din tranşee, în apropiere de Reims, pe malurile Yserului. Jérôme „care nu fusese niciodată la cinematograf, se foia neliniştit pe scaun. Textul comentariile trecea prea repede pentru ca el să-l poată descifra. Se apleca spre Amélie şi o întrebă:

— Ce e?... Ce spune?...

Imaginea unui convoi de răniţi îl făcu să geamă:

— E îngrozitor... Parc-aş fi acolo!... L-ai văzut pe cel scund, din dreapta, cu capul bandajai?...

În timpul filmului de aventuri, emoţia lui atinse paroxismul când pe ecran se ivi chipul îngrozit al unei tinere femei pe care un bandit o legase de şinele de cale ferată. Se apropia locomotiva.

— Jérôme întinse gâtul, exclamând:

— Ei! Stai! Ei!...

Vecinii întoarseră capetele, iritaţi. Lui Denis i se făcu ruşine, gândindu-se ce ar putea crede oamenii despre lalăl lui. Eroina fu eliberată la timp şi Jérôme se

răsturnă în fotoliu, suflându-şi zgomotos, când o nară, când cealaltă:

— Biata de ea, era cât pe ce s-o calce!

Ochii îi străluceau de parcă s-ar fi umplut de lacrimi. Respira şuierând pe sub mustaţă.

— Nu vorbi atât de tare, tată, îi deranjăm pe ceilalţi spectatori, îi susură Amélie.

După ce primi dojana, Jérôme se mai cuminţi. Fiul său, care-l supraveghea de aproape, nu mai avu să-i reproşeze decât trei sau patru exclamaţii, lansate, e adevărat, în momentul în care sala întreagă suspina neliniştită. Când se aprinseră luminile, Jérôme le declară:

— Nu mai pot! Mergem?

Amélie îl anunţă că mai era un film de văzut. Dar, dacă vrea, se pot ridica să-şi dezmorţească picioarele, cât ţine pauza. Jérôme refuză. Contrar obiceiului său, Denis declară şi el că n-avea chef să iasă; doamna Langoustier se îndrepta spre hol şi se temea să dea ochii cu ea, gândindu-se la ocheadele şi surâsurile pe care avea să i le adreseze, de faţă cu toată lumea.

Al doilea film fu mai puţin aventuros şi mai sentimental. Jérôme se uită fără să-şi mai manifeste emoţia altfel decât tuşind şi fornăind din când în când. Totuşi, un pic înainte de sfârşitul filmului, Améliei i se păru că-l aude plângând.

— Ce e tată? Nu te simţi bine?

— Muzica asta! răspunse el.

Ieşiră de la film şi se întoarseră repede la cafenea. Amélie aşeză ceasul deşteptător pe tejghea. Pregătise o mâncare de varză murată pentru Revelion. De îndată ce aprinse gazul sub cratiţă un miros acrişor se răspândi în tot salonul. Se aşezară la masă. Amélie umplu farfuriile. Jérôme înghiţi de câteva ori şi se opri:

— E foarte bună, Amélie, dar nu pot mânca. Să mai aşteptăm.

— Ce?

Arătă cu furculiţa spre ceas.

Acele minutarului se târau încet pe cadran. Anul oribil parcă nu se mai sfârşea. Mai rămăseseră doar câteva secunde. Soneria răsună, violent, ca un semnal de alarmă. Sosise miezul nopţii. Se ridicară toţi trei. Paharele erau pline cu un vin alb. Ciocniră, se îmbrăţişară. Jérôme era foarte palid, cu ochii măriţi, privind în gol. Amélie încerca să surâdă.

— Iată-ne trecuţi în anul 1916! remarcă Denis.

— În sănătatea lui Pierre, îşi făcu Jérôme urarea. Să dea Dumnezeu să se întoarcă…

Amélie fu cuprinsă brusc de o mare spaimă, de o senzaţie de ameţeală, parcă s-ar fi aflat pe marginea unei prăpăstii. Ce consemne se reluau de la un an la altul, ce transmisie de puteri, misterioasă, tragică, se opera pe deasupra capului ei, în tăcere? Trebuia sărbătorit acest viitor care-şi schimbase cifra sau trebuia să se angajeze în el cu teamă?

Denis o aduse pe Elizabeth, pe care doamna Rousseau o luase în camera ei cât timp familia fusese la cinema. Bătrâna coborî, ţinând copilul adormit în braţe. îl aşeză în cărucior. Amélie îi mulţumi şi-i turnă şi ei un pahar de vin:

— Tot ceea ce-ţi doreşti pentru acest an, doamnă Mazalaique, îi ură ea, ridicând paharul.

În camera domnului Villarrubia se auzeau paşi. Parc-ar fi străbătut camera în lung şi-n lat. Era singur sau cu prietenii lui? se auzi o uşă pocnind.

— Ia uite, vine spaniolul! remarcă doamna Rousseau, plină de umor.

El se arătă, e adevărat, dar nu păşi peste pragul salonului. Îi făcu numai un semn cu mâna că dorea să-i vorbească fără să fie auzit de ceilalţi.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă ea, apropiindu-se de

el.

— Pentru anul care vine, şopti el. Multă fericire…

— Mulţumesc.

Amélie şovăi apoi adăugă:

— Vă-doresc şi dumneavoastră multă fericire…

— O am deja, îi răspunse, privind-o intens.

Se înclină, apoi ieşi.

— Ai văzut vârcolacul? tuna doamna Rousseau.

— Şi acum, la masă! porunci Amélie.

Înainte de a se aşeza, Jérôme îşi muie degetul în pahar, se aplecă peste căruciorul copilului şi-i unse buzele cu vin. Elizabeth se strâmbă de dezgust şi bombăni fără să se trezească.

— De ce ai făcut asta? îl întrebă Amélie.

— Ca să fie şi ea cu noi.

Varza se răcise. A trebuit să fie reîncălzită. Doamna Rousseau luă o porţie în cameră.

Amélie aruncă o privire spre plicul pe care i-l întindea poştaşul.

— O scrisoare pentru tine, tată!

— De la cine? întrebă Jérôme.

— De la doamna Pinteau, îi recunosc scrisul.

Jérôme stătea la o masă şi se străduia să descifreze, cuvânt cu cuvânt, uiv articol din *Petit Parisien*. La acea oră matinală, cafeneaua era goală şi întunecată. Toţi clienţii se aflau la muncă. Elizabeth se juca în bucătărie cu măgăruşul ci de cauciuc. Râdea şi se ciocnea de scaunele care-i încurcau locul de joacă. Soba n – avusese timp să încălzească încăperea.

— Dă-mi-o!

Grav, desfăcu plicul, scoase foile scrise, le apropie de ochi, le răsuci, le aplecă spre lumină, bombănind:

— Da, e de la ea. Citeşte ce scrie! Ştii, dacă nu e de tipar, îmi vine mai greu!

Amélie se instală alături de tatăl ei, luă scrisoarea şi

începu să citească rar:

„Dragă domnule Aubernat.

Prezenta scrisoare. v-o trimit pentru a vă transmite urările mele pentru noul an, dumneavoastră, scumpei dumneavoastră fiice, scumpei nepoţele, precum şi scumpului dumneavoastră fiu, eu speranţa că şutit toţi sănătoşi…”

— E drăguţ din partea ei, remarcă Jérôme.

„La fierărie, reluă Amélie, *munca e mai puţină, Justin reuşeşte să se descurce singur, fără să trudească din greu. La magazin, s-au vândut bine până la 31 decembrie, mai ales articole de mercerie, articole de fierărie mai puţin, fiindcă oamenii sunt mai strânşi la pungă în aceste vremuri grele. Am grijă de câine, aşa cum mi-aţi recomandat. Îi e dor de stăpânul lui, dar se poartă bine. Am profitat de absenţa dumneavoastră şi am făcut curat. Casa e oglindă”*.

Îşi dă osteneala, biata de ea! suspină Jérôme.

„Toată casa e curată, o să vedeţi când vă veţi întoarce. Sper să fiţi mulţumii. Acum, după ce v-am spus ce era mai uşor de spus,» trebuie să vă comunic o problemă mai gravă şi sper că mă veţi înţelege…”

— Ei bine, ce mai e? întrebă Jérôme.

Amélie întoarse pagina:

„… că veţi înţelege. Este vorba despre mine, dragă domnule Aubernat. Am vrut de foarte mult timp să vă spun, dar mi-a fost peste puteri, n-am avut curaj. Ceea ce nu v-am punit spune prin viu grai, am să vă scriu acum. În absenţa dumneavoastră, m-am gândit mereu, acum sunt sigură că nu mă înşel. Cum e o chestiune de familie, sunt foarte bucuroasă că veţi primi scrisoarea în casa copiilor dumneavoastră, iar scumpa Amélie o s-o citească. Veţi sta de vorbă cu toţi, e întotdeauna mai bine în cazuri de acestea. O iubesc atât de mult că sunt sigură că o să vă dea un sfat bun, aşa cum sper din tot adâncul

sufletului meu…”

Jérôme îşi petrecu un deget de după gulerul lui fals şi înclină capul ca să audă mai bine:

— Ce-i cu frazele astea? Nu înţeleg nimic…

— Aşteaptă, tată, îl linişti Amélie. O să ne explice:

„… din adâncul sufletului meu. Cred că sunteţi mulţumit de felul cum vă ţin casa. Mie-mi place munca pe care-o fac şi nu doresc decât *să continui toată viaţa pentru a vă fi pe plac. V-aţi pierdut scumpa soţie, deci lipseşte din căminul dumneavoastră o femeie. De când scumpul meu soţ m-a părăsit, sunt şi eu la fel de singură. Situaţia unei văduve, muncind în casa unui văduv este destul de delicată. Oamenii îşi imaginează lucruri care nu sunt, dar care ar putea să fie. Vârsta nu este un obstacol, dimpotrivă. Am ceva bani strânşi şi un hectar şi jumătate de păşune, în apropiere de Tarnac. Aş putea să-l vând. Aşa aduc şi eu ceva…*

— S-aducă? Dar n-am nevoie de nimic! se miră Jérôme.

Amélie îi aruncă o privire neliniştită şi continuă cu o voce tremurătoare, respirând grăbit, împiedicându-se de vorbe:

„Sentimentele sunt cele care sunt. Voi rămâne pentru dumneavoastră o persoană devotată şi muncitoare, mereu gata să vă servească. Dumneavoastră v-aţi păstrat pentru mine întreaga stimă şi bunătate. Venerez prea mult memoria scumpei dumneavoastră Marii ca să vă cer mai mult. Dar fără să doresc să-i iau locul…

Jérôme bătu cu palma în masă şi se ridică pe jumătate:

— Ei, ce-i aiureala asta? tună el.

— O cerere în căsătorie, tată, răspunse Amélie rece.

Se albăstrise, buzele îi fremătau, ochii i se umplură de fulgere mânioase. Jérôme se lăsă din nou pe scaun.

Zăpăceala îi strâmbă faţa:

— E nebună?

— Nici măcar scuza asta nu o are, murmură Amélie. Ţi-a spus-o clar: s-a gândit bine! Când te gândeşti că a putut crede că tu ai s-o uiţi pe mama!…

— Nu putea să creadă asta! M-a văzut cum trăiesc, ştie…

— Dacă n-ar fi crezut, n-ar fi îndrăznit să scrie o asemenea scrisoare… idioată! Am fost prea buni cu ea! E un gen de femeie căreia e destul să-i spui un cuvânt amabil, să-i adresezi un surâs ca să şi-o ia în cap. Şi totul e din vina mea. Ar fi trebuit să bănuiesc încă de când am angajat-o…

— N-aveai cum să bănuieşti! o întrerupse Jérôme, ridicând din umeri. Nici eu n-am băgat de seamă…

— O, tu nu vezi niciodată nimic în jurul tău!

— Şi acum ce facem? se nelinişti el.

— Lasă-mă să termin scrisoarea. După aceea, vom vedea. Unde am rămas?

— Vorbea de Maria.

— Ah! Da:

„Dar fără să doresc să-i iau locul, sunt convinsă că aş putea să vă ajut în singurătatea dumneavoastră. Evident, aş vrea ca unirea noastră să fie consfinţită de biserică, dar vă cunosc sentimentele şi voi face cum doriţi dumneavoastră. Important este să ştiu dacă gândiţi la fel ca mine, dumneavoastră şi întreaga familie. Fireşte, n-am vorbit nimănui despre proiectul meu. E un secret al inimii mele. Şi acolo va rămâne până când voi primi răspunsul dumneavoastră pe care-l doresc favorabil. Iată deci, dragă domnule Aubemat, ceea ce n-am îndrăznit să vă mărturisesc şi am îndrăznit să vă scriu pentru că nu sunteţi în faţa mea. Nu mă lăsaţi prea mult timp fără veşti. îmbrăţişaţi pe toţi ai dumneavoastră din partea mea şi mai ales pe Amélie, care mă va

înţelege, pentru că e femeie ca mine şi tot ca mine e singură. Primiţi, în încheierea acestei scrisori, cele mai distinse urări de bine.

Doamna Pinteau”.

— Ei bine, iată unde am ajuns! exclamă Jérôme. O să pun ordine când am să mă întorc.

— În ce să pui ordine?

— În situaţia care s-a ivit.

O dată trecută prima uimire, redeveni ciudat de calm.

— Nu poţi face niciun fel de ordine într-o asemenea situaţie, tată! se răsti Amélie.

— De ce?

— După tot „ce ţi-a scris?

— Exact! E şi asta o idee, o idee de muiere care i-a venit şi ei în minte. Tot învârtindu-se pe lângă un bărbat singur, în cele din urmă şi-a băgat-o în cap!… Am să-i spun, am să-i explic…

Cuvintele *bărbat*, *femeie*, aplicate lui Jérôme şi doamnei Pinteau, o enervau pe Amélie ca nişte greşeli de limbaj. Pentru ea, tatăl ei era o fiinţă aparte, ferit prin doliul lui de orice tentaţie carnală şi incapabil de a inspira alt sentiment sexului opus decât cel de respect. Trebuia să fie aşa ca să-l poată ea însăşi respecta.

— Ai să-i spui, ai să-i explici! reluă ca pe un ton violent. Şi dacă se încăpăţânează?

— Oricum, nu mă poate obliga să mă căsătoresc cu ea dacă nu vreau…

— Nu, dar îţi poate spune că nu mai rămâne în casă decât cu condiţia să… să…

Nu mai ştia cum să întoarcă fraza.

— Atunci am s-o concediez!

— Şi cum ai să te descurci singur?

— Ei, ce să spun! O vecină îmi poate face menajul, iar pentru prăvălie o să-mi iau un gestionar…

Amélie ar fi vrut să-i replice, dar tăcu, luă scrisoarea doamnei Pinteau şi o strecură în buzunarul şorţului. Domnul Buche, Paulo şi Denis intraseră în cafenea pentru micul dejun. Li se mai alăturară domnul Florent şi alţi doi lăcuitori. Amélie îi servi, absentă, stângace, cu un surâs înţepenit pe faţă. Îşi auzea tatăl vorbind cu clienţii despre ultimele veşti de pe front. Vorbea tare şi cam tărăgănat. Nimic din felul cum se purta nu lăsă să se înţeleagă că ar fi fost supărat că întrerupsese o discuţie capitală cu fiica lui. Se întreba dacă el e conştient de pericolul pe care-l reprezenta demersul doamnei Pinteau. Ah! Nu se schimbase deloc: mereu cufundat într-un vis, ignorând răul, încrezător în primul venit… să-i vorbească doamnei Pinteau? O va face, fără îndoială! Dar acesteia nuà va fi greu să-l convingă prin văicărelile ei. Obosit să-i tot asculte ofurile, o să cedeze în faţa ei, din plictiseală sau din milă. Şi va cădea în puterea ei. O va lua de soţie. Se va duce chiar la biserică, aşa cum avusese neruşinarea să-i sugereze. Fără să-şi întrerupă fluxul gândurilor, Amélie turnă un pahar de vin alb unui client necunoscut şi împinse violent sticla pe tejghea. Mama ei îşi va pierde titlul de soţie mereu prezentă, mereu vie, ca să nu mai rămână decât o amintire duioasă şi inofensivă. I se va ascunde fotografia. Îi vor expulza până şi umbra din casă. O altă doamnă Aubernat îi va lua în stăpânire bucătăria, dulapurile din camera ei. O altă doamnă Aubernat se va culca în patul ei. Amélie se înfioră de oroare, imaginându-şi o doamnă Pinteau, flască, rotundă şi fremătătoare, spânzurată de gâtul tatălui ei, declarându-şi marea iubire. Cele două feţe aproape una de alta! vru să îndepărteze îngrozitoarea viziune, dar împotriva năvalei de imagini, din ce în ce mai precise, din ce în ce mai groteşti, care-i asaltau mintea, nu putea să se apare. Înecată de dezgust, se refugie în bucătărie ca să-şi revină. „Sunt nebună! Aşa

ceva nu se poate întâmpla!” Aşezată pe scaun, auzea de departe rumoarea liniştită a cafenelej, unde mai zăboveau clienţii. Elizabeth îi întinse jucăria ei. Apăsă măgăruşul şi acesta scoase un sughiţ ascuţit. Copilul bătu din palme. Amélie o împinse uşor:

— Lasă-mă acum.

— Du-te la joacă…

Nu trebuia să-i lase tatălui ei iniţiativa operaţiilor. Ea era cea care trebuia să-i anunţe doamnei Pinteau imposibilitatea unei asemenea căsătorii. Luând-o înaintea explicaţiilor încurcate ale lui Jérôme, intervenind în locul lui în dezbatere, îi va spulbera insolentei orice speranţă de a-şi atinge scopurile.

Denis îşi chemă sora să-i dea restul domnului Buche. Ea se repezi, grăbită să-i vadă pe toţi plecaţi, pentru a se putea consacra unei sarcini importante: să-i scrie doamnei Pinteau, să-i ordone ferm să se supună sau să plece.

— Mi-aţi dat patruzeci de centime mai mult! o atenţionă domnul Buche.

— Scuzaţi-mă!

Formule energice îi înfierbântau creierul. Regreta că nu putea lua trônul ca să-i spună doamnei Pinteau în faţă ceea ce avea să-i spună. În sfârşit, ultimii consumatori plecară. Imediat, Amélie scoase din sertar o călimară, un condei şi o coală de hârtie albă.

— Ce faci? o întrebă Jérôme.

— Îi scriu doamnei Pinteau.

— N-are rost! N-q s-o văd peste trei zile?

— În trei zile îşi mai poate imagina Dumnezeu ştie ce! Scrisoarea mea o ş-o primească mâine. Când ai să ajungi, lucrurile vor fi definitiv puse la punct.

— Te necăjeşti prea mult pentru un fleac! suspină el. Te asigur că e ridicol. Mă vezi tu pe mine neliniştit?

— Ar trebui să fii ceva mai mult, îi răspunse ea cu o

voce înăbuşită.

Se aşeză la o masă şi începu să scrie. Jérôme stătea în spatele ei, cu mâinile la spate, cu fruntea dungată de o cută de îngrijorare.

— Nu vrei s-o facem împreună? i se adresă el după un moment.

— Aş vrea să-i scriu în numele meu personal.

— De ce?

— Nu mi-a cerut părerea? Vreau să i-o spun!

Condeiul alerga repede, şuierând pe hârtie. De la o frază la alta, se credea mereu mai inspirată. Sublinie două cuvinte: *imposibil* şi *smintit*.

Amélie reciti textul, îi mai adăugă trei rânduri, suflă peste cerneală ca s-o usuce:

— Acum ascultă!

Jérôme se aşeză în faţa fiicei lui, sprijinit în coate, cu mâinile sub bărbie.

„*Dragă doamnă Pinteau*, începu Amélie, *tatăl meu şi cu mine am primit scrisoarea dumneavoastră, al cărei conţinut ne-a surprins*…

— Asta da! fu de acord Jérôme.

„*Mă întreb ce v-a făcut să credeţi că proiectul despre care ne vorbiţi ar putea primi consimţământul meu. Să ştiţi că tatăl meu este prea ataşat de amintirea mamei mele pentru a se gândi să-şi refacă viaţa. Mă mir chiar că aţi avut curajul să vă gândiţi că ar putea fi altfel*…

— Foarte bine! o aprobă Jérôme.

„*Dacă nu rămâneţi la noi decât în speranţa acestui viitor imposibil, reluă Amélie, vă sfăniiesc să vă căutaţi de lucru în altă parte. Dacă acceptaţi să rămâneţi în casă, în condiţiile fixate împreună, am vrea să vă rugăm, eu şi tatăl meu, să uitaţi această propunere smintită. Aveţi*” *de ales. Primiţi, dragă doamnă Pinteau, urările noastre ele bine*”.

Se lăsă tăcerea. Jérôme se gândea, cu privirea absentă, cu mustaţa prinsă între buze.

— La ce te gândeşti, tată?

— E cam dură, îi răspunse el, dar aşa trebuie ca să-i scoatem ideea din cap.

Amélie semnă şi-i întinse condeiul:

— Semnează şi tu.

— De ce?

— Ca să ştie că suntem de acord.

Jérôme strânse condeiul între degetele lui noduroase, se aplecă deasupra hârtiei şi-şi scrise numele întreg în josul paginii: Jérôme Aubernat. Recitindu-l îi mai adăugă o parafă.

— Poftim.

Amélie îndoi coala, o băgă într-un plic, scrise adresa şi-i lipi un timbru. Brusc, Jérôme îşi dădu o palmă peste frunte şi exclamă înveselit:

— Într-adevăr, şi-a pierdut capul!

Văzându-l atât de vesel, Amélie se gândi că era flatat că fusese cerut în căsătorie. Uşurinţa, iresponsabilitatea tatălui ei erau, hotărât, foarte neliniştitoare. Îi păru rău că era obligată să trăiască departe de el. De data aceasta pericolul fusese îndepărtat, dar nu se vor mai ivi şi alte alarme în viitorul apropiat?

— Aşteaptă-mă aici, îi zise ea. Mă duc până la cutia de scrisori; dacă vin clienţi, spune-le să mai zăbovească puţin.

Când se întoarse în cafenea, Jérôme o anunţă:

— N-a venit nimeni.

O luă pe Elizabeth pe genunchi. Amélie scoase din buzunar scrisoarea doamnei Pinteau, îi mai aruncă o ultimă privire, voind parcă să-şi sporească mânia, şi-o făcu bucăţele. Ridică apoi o roată a sobei cu un vătrai şi le aruncă în foc. Flacăra se înălţă lacomă.

Jérôme ajunsese în Place de l’Église când se trezi cu

câinele printre picioare. Cu botul căscat, vesel, hămăia în jurul stăpânului, îl apuca de mâini, i se lovea de pulpe.

— Ei, da, eu sunt, Drac! Ce, credeai că nu mai vin, prostule? Cum să nu mai vin? Ei? Hai. cuminte, cuminte! … încetişor!…

Îşi lăsase valiza jos ca să-şi poată mângâia câinele care gâfâia de satisfacţie şi-l privea fix în ochi. Măcelarul se ivise în pragul prăvăliei:

— Te-ai întors, Aubernat? Cum sunt parizienii?

— Tânjesc ca şi noi! Dar sunt sănătoşi, asta-i important.

Ce să-i mai spună? Nu prea avea chef de vorbă. În ajun mai era încă alături de fiica şi de fiul lui, le auzea vocile, le contempla chipurile; acum singurătatea îl va învălui din nou. Când avea să-i mai revadă? O bucurie sau o nenorocire îi va aduna data viitoare? suspină şi ridică valiza, continuându-şi drumul. Câinele venea în urma lui, cu botul sus şi coada trompetă. Din când în când, se întâlneau cu vreo cunoştinţă care zicea:

— Bună ziua, Aubernat!

— Bună ziua.

— Ce veşti?

— Cum ştii.

— Ce mai zic pe la Paris?

— Acelaşi lucru ca şi pe aicea!

Grăbea pasul ca să scape de întrebările neavenitului. Cerul era întunecat şi foarte jos, drumul noroios, faţadele cenuşii, umede şi îmbufnate. Troienele de zăpadă se topeau pe marginile acoperişurilor. În sfârşit, ajunseră în faţa prăvăliei. Jérôme deschise uşa. Se auzi clinchetul clopoţelului. Doamna Pinteau, din spatele casei, scoase un ţipăt slab, căscă ochii şi-şi duse cele zece degete la buza de jos, parcă i-ar fi fost teamă să nu cadă.

Era singură în magazin.

— Bună ziua, doamnă Pinteau.

— Bună ziua, domnule Aubernat, îi răspunse ea bâlbâindu-se.

Pipăi cu mâna o şuviţă de păr căzută după ureche, încercând s-o ridice. Ochii i se aburiră, vârful cărnos şi trandafiriu al bărbiei tremura cu o mişcare spasmodică. Jérôme spera că-şi va putea stăpâni emoţia, înainte de a fi prea târziu. Numai ideea de a o vedea pe această femeie grasă plângând îl oripila. Tot ceea ce era de spus fusese spus în scrisoare. Trebuia să aleagă. Tuşi, pentru mai multă siguranţă, şi întrebă şovăitor:

— Nu mă aşteptaţi astăzi?

— Într-un fel, v-am aşteptat în fiecare zi, domnule Aubernat, îi răspunse ea. De altfel, de vreun ceas, Drac nu mai avea astâmpăr, s-a smuls brusc şi a luat-o la fugă spre gară. Mi-am zis: cu siguranţă şi-a simţit stăpânul…

— Ar fi trebuit să mă întorc alaltăieri, reluă el, dar era aşa de bine acolo, lângă copiii mei!

— Nu-i de mirare, murmură ea, plecând pleoapele.

Pieptul i se ridica în ritmul unei respiraţii precipitate.

— Acasă, totul e în ordine?

— Da, domnule Aubernat.

— Nicio noutate?

Luă o gură de aer, obrajii i se făcură ca focul şi şopti:

— Nimic nou de când v-am scris, în afară de faptul că Justin a reparat acoperişul hambarului. Ploua prin el.

— Bine a făcut.

O linişte apăsătoare plutea pe deasupra capetelor lor. Doamna Pinteau se ridică şi trecu prin faţa sacilor cu legume uscate, îşi încrucişă braţele peste pieptul ei foarte rotunjit. Din mânecă se vedea capătul unei batiste.

— Şi la Paris, rupse ea tăcerea, cum e?

— Totul e foarte mare şi foarte frumos, dacă vrei să

mă crezi!

— Nu v-aţi rătăcit?

— N-am fost singur.

— V-a plăcut deci?

— Mult, ca să stau câteva zile, dar nu mi-ar plăcea să trăiesc acolo.

— Doamna Amélie s-a obişnuit!

— E altceva. Ea a tânără. E curajoasă…

— Oh, da, e o patroană, se auzi vocea tremurătoare a doamnei Pinteau.

— Da, o patroană care munceşte prea mult. Vrea să facă totul singură.

— Are dreptate: numai munca te poate face să uiţi de necaz.

Conversaţia aluneca pe un teren primejdios.

— Bine, încheie Jérôme, mă duc să mă schimb. Justin e la fierărie?

— Da, domnule Aubernat. Dar poate că vă e foame după o călătorie atât de lungă. Să vă pregătesc ceva de mâncare?

— Nu te oşteni!

— Vreţi să luaţi prânzul mai devreme?

— Nu, la amiază, ca de obicei.

Doamna Pinteau îi aruncă o privire disperată şi-i zise dintr-o ultimă suflare:

— Ca de obicei… Bizuiţi-vă pe mine, domnule Aubernat… Va fi ca de obicei…

Buzele i se strâmbară deasupra unei bărbii tremurătoare. Îşi şterse nasul cu o putere eliberatoare. Jérôme înţelese că nu vor mai urma şi alte explicaţii şi se simţi uşurat.

— Vă mulţumesc, doamnă Pinteau. La revedere”.

Îşi stăpâni un hohot şi-i şopti prin batistă:

— La revedere, domnule Aubernat. Când va fi gata, am să vă chem…

La fierărie comenzile erau întârziate; Jérôme fu mulţumit sperând că munca îl va face să-şi mai uite tristeţea. Dar, bătând fierul, revedea atelierul domnului Buche, pe Denis, cafeneaua, pe Elizabeth şi pe Amélie şi atunci curajul îi slăbea, ciocanul îi luneca din mână. Justin îl privea neliniştit, ca şi cum pe faţă i-ar fi apărut semnele unei boli. La prânz, o întâlni pe doamna Pinteau în bucătărie. îl servi tăcută, iar ca mâncă în picioare lângă sobă, aşa cum îi era obiceiul. Jérôme o privea pe furiş. Arbora un aer de inocenţă ultragiată care-i rotunjea pupilele şi-i încleia gâtul. Ai fi zis că-i crescuse capul şi că bustul îi înţepenise într-un corset de fier. Dar, înfrântă cum era, ce-i mai puteai cere? Era şi aşa destul că acceptase fără să protesteze condiţiile impuse pentru a rămâne pe loc cu titlul de menajeră. Reacţia ei fusese, la urma urmei, mai puţin penibilă decât se temuse. Curând, îşi va regăsi zâmbetul, voioşia de altă dată. Îşi recunoscuse, probabil, în sinea ei, greşeala… După prânz, Jérôme fixă pe perete, cu piuneze, ilustratele pe care le cumpărase la Luvru: femeia goală şi mutilată în centru, portretul băiatului în dreapta, cel al bătrânului în stânga. Se dădu un pas înapoi ca să admire efectul.

— E frumos, nu-i aşa? o întrebă, înclinând capul pe umăr.

Doamna Pinteau nu-i răspunse. Nările-i fremătau, obrajii i se coloraseră, umplându-se de pete rotunde, mai decolorate la mijloc. Condamnă din ochi femeia goală, cu buricul ei provocator. În sfârşit, murmură:

— N-ar trebui să puneţi asemenea poze în bucătărie, domnule Aubernat.

— De ce?

— Poate parizienilor le place, dar pe aici nu prea se obişnuieşte. O să vedeţi că vor bârfi!…

Jérôme izbucni în râs, dar ea se sumeţi, ofensată. Domnul Ferrière şi domnul Calamisse se iviră exact după

ce ea se apucase să strângă masa. Trebui să li se povestească totul: cum trăia Amélie la Paris, pe unde se afla cafeneaua, în ce dispoziţie mai era capitala şi ce credeau oamenii bine informaţi despre desfăşurarea operaţiunilor militare. Doamna Pinteau asculta conversaţia, spălând vasele. Când Jérôme le arătă fotografiile, ea ieşi din cameră, ostentativ. Domnul Ferrière, a cărui soţie era mică şi uscată, cercetă imaginea statuetei cu mult interes.

— E toată rotundă! remarcă el, parc-ar fi vie.

— Dar de ce ai luat-o aşa, fără cap şi fără braţe? Poate ai fi găsit una întreagă la acelaşi preţ!

— Mă gândesc, îi lămuri Jérôme, că s-ar putea găsi asemenea statuete şi în templul de la Veixou. Dacă am săpa mai adânc, cu siguranţă c-am găsi una la fel de frumoasă…

După-amiaza se scurse încet, întreruptă de vizitele clienţilor sau ale prietenilor care veneau la fierărie nu atât pentru veşti despre” familie, cât mai ales să afle dacă Jérôme nu adusese de la Paris informaţii senzaţionale despre evoluţia războiului. După cină, doamna Pinteau plecă, iar el, după ce-şi închise câinele în fierărie, urcă în camera lui. Situaţia lui în raporturile cu doamna Pinteau punea o ultimă problemă, la care îşi reproşa că nu se gândise destul. Nu mai putea fi vorba să-i dicteze acestei femei, atât de profund umilite, o scrisoare în care să relateze împrejurările abdicării ei. Cu atât mai puţin se putea gândi să încredinţeze această sarcină unui străin care ar fi aflat astfel toată povestea. Or, Amélie nu se va linişti atât timp cât în mintea ei va păstra unele îndoieli în privinţa felului cum fusese primit tatăl ei. Trebuia deci s-o liniştească chiar el şi cât mai grabnic. Cum să facă? Nu ştia să scrie. Cunoştea vorbele numai prin sunet, nu şi prin ortografie. Le înţelegea când le citea imprimate într-o carte, dar era incapabil să le

transcrie corect pe o coală de hârtie. Toată viaţa delegase altuia grija de a-l ajuta să-şi scrie corespondenţa. Şi iată că lipsa lui de instrucţie îl copleşea acum, în momentul în care, mai mult ca niciodată, ar fi vrut să-i vorbească fiicei lui direct, fără intermediari. Trebuia să-i povestească sosirea lui la Chapelle-au-Bois, primirea corectă a doamnei Pinteau, vizita prietenilor, bucuria lui Drac, să-i spună că se gândea mereu la ea, c-o admira pentru curajul şi înţelepciunea ei şi că era fericit c-o văzuse şi trist că a trebuit s-o părăsească, să-i vorbească despre Elizabeth, Denis şi Pierre, s-o roage să aibă încredere în viitor, în ciuda ameninţărilor prezente. Ideile care i se învălmăşeau în cap era de ajuns să încerce să le exprime clar ca să-şi dea seama că i-ar fi cu neputinţă să le scrie.

Lampa cu petrol lumina masa pe care Maria îşi redacta odinioară, cu o mână uşoară, lungile ei misive, atât de frumos aduse din condei, adresate surorilor, verişoarelor, prietenelor din copilărie, răspândite prin departamentele vecine. Jérôme se aşeză pe locul adesea ocupat de ea, trase sertarul, scoase o coală de scris, sugativa şi condeiul de os, gălbui şi subţire „cu o bilă la capăt, în transparenţa căreia se zărea imaginea Turnului Eiffel, îl apucă emoţionat, ca şi cum talentul epistolar al soţiei sale ar fi rămas ca o virtute magică în obiectul pe care ea îl mânuia cu atâta uşurinţă. Aplecat sârguincios peste coala de hârtie, nu se arătă surprins când simţi că Maria, invizibilă, îi purta degetele pe hârtie. Dar secundele treceau. Încheietura îi amorţise. Antebraţul i se îngreuiase, parcă ar fi fost din plumb. Hotărât, Jérôme apăsă peniţa pe hârtie, sus, în stânga. Pronunţa fiecare silabă cu glas tare, înainte de a o traduce în semne. *„Draga/nea Amélie”*. Asta ştia să scrie. Dar pe urmă? *„tot mergebine după placul tău…*

Se opri cu fruntea asudată. Ah! cât era de stângace

formula pe lângă aceea prin care tar fi plăcut să-şi evoce sentimentele! Dar trebuia să se mulţumească cu vorbe simple, dacă voia ca fiica lui să-i recunoască ortografia, pe care o folosea la voia întâmplării. Bărbat în toată firea, devenea de tot copil când era vorba să scrie. Ce-o să gândească despre el când va vedea fircălitura asta lamentabilă? I se făcu brusc ruşine, atât de ruşine că-i veni să plângă şi lăsă condeiul din mână. Dincolo de ferestre, noaptea era liniştită. Fitilul lămpii fumega uşor. Pe pat se afla cămaşa lui de noapte, pregătită de doamna Pinteau. Jérôme suspină şi luă hotărât condeiul:

„Îţ seri ca să-ţi spun că pot fi liniştită…” Reciti propoziţia: – Nu merge! Nu se poate!

Apucă brusc hârtia şi o rupse. Apoi scoase o altă hârtie. „Să rămân calm mai ales, se gândea. Până la urmă, trebuie să reuşesc. Să repet mai întâi tot ce am să-i spun… Respiraţia i se făcu mai uşoară. Îşi aşeză coatele pe masă. Umbra capului se aşternu peste hârtie. Între degete, condeiul şovăia, ridicat în aer ca o muscă. În sfârşit, se lăsă. Peniţa ascuţită scârţâi pe suprafaţa albă şi netedă:

„Draga mea Amélie.

Tot merge bine după placul tău…

Amélie nu primi mei o veste de la tatăl ei timp de cinci zile. Cu toate asigurările pe care i le dăduse pe peronul gării, era nerăbdătoare să afle rezultatul discuţiei cu doamna Pinteau. Era gata s-o învinuiască pe biata femeie că ar fi ascuns scrisoarea pe care cu siguranţă tatăl ei i-o dictase, când, pe 13 ianuarie, cu poşta de seară, îi sosi un plic timbrat de la Chapelle-au-Bois. Adresa fusese scrisă atât de neclar că scrisoarea rătăcise prin diferite cartiere ale Parisului, din strada Montorqueil în strada Monibrun, din Montbrun în strada Moulinet, înainte de a ajunge în Montreuil. Scrisul infantil de pe plic nu-i era cunoscut. Desfăcu hârtia

îndoită care fusese strecurată în interior şi privirea ei căută imediat semnătura: „Jérôme”. Tresări de bucurie. Era prima oară când primea o scrisoare de la tatăl ei, prima oară când între el şi ea nu mai exista niciun intermediar pentru schimbul unor idei la distanţă. Uitând de clienţii care beau lângă tejghea, se aşeză la o masă, în fundul salonului, ca să descifreze rândurile strâmbe, mărturisind efortul unei mâini obişnuite cu alte munci. Emoţia ei era atât de vie că parcurse textul dintr-o privire, fără să-i înţeleagă conţinutul. Ajunsă la sfârşit, o luă mai încet de la capăt. Dacă nu era atentă la ortografia cuvintelor, ci la reprezentarea lor fonetică, smângăleala devenea foarte clară. Fiecare linie de cerneală din acest scurt mesaj era o dezminţire a temerilor Améliei. Venind de la tatăl ei, vestea bunei dispoziţii a doamnei-Pinteau îi părea chiar mai preţioasă decât dacă aceasta din urmă ar fi informat-o direct. Fiind spus esenţialul cu privire la persoana în chestiune, corespondenţa normală îşi va putea relua cursul prin intermediul ei. Nimeni nu va. mai face aluzie la pretenţiile pe care le ridicase. Vor lăsa să treacă un timp, să li se liniştească mintea şi inima. Cât de mult suferise în amorul lui propriu scriind aceste câteva fraze stângace! Cât de neînsemnată, de ridicolă părea întâmplarea cu doamna Pinteau, pe lângă miraculosul eveniment: Jérôme scriindu-i fiicei lui! Şi-l imagina, singur, în camera lui, cu fruntea numai cute şi condeiul în mână, suspinând de necaz, blestemându-şi ignoranţa: „Tot merge bine după placul tău...” Parcă i-ar fi dansat prin faţa ochilor infime musculiţe. I se puse un nod în gât. Domnul Clapeton, care se uita la ea de câteva minute, o întrebă:

— Nimic grav, nu?

— Nu, zise ea mândră. O scrisoare de la tatăl meu.

I-ar fi plăcut să-i arate şi lui Denis scrisoarea, dar el

nu aflase de cererea în căsătorie a doamnei Pinteau şi ea găsea că e inutil să-i mai povestească jalnica istorie. Până la sfârşitul zilei, trăi într-o stare de vioiciune misterioasă, pipăind din când în când scrisoarea, în buzunarul şorţului, privind-o pe ascuns, în bucătărie, ca pe un dar căruia nimeni, în afară de ea şi Jérôme, nu i-ar fi putut aprecia valoarea.

După cină, Denis se îmbrăcă în haine curate şi plecă să joace biliard cu Paulo şi Gustave. Nemaiaşteptând clienţi, închise cafeneaua mai devreme decât de obicei. La ora zece, era deja în pat. Lampa de pe noptieră era acoperită cu o pânză albastră pentru ca lumina să n-o incomodeze pe Elizabeth care dormea în leagănul ei. Aşezată în pat, tânăra femeie mai citi o dată, sprijinindu-şi capul de pernă, ceea ce-i scria tatăl ci despre viaţa de la Chapelle-au-Bois. Apoi, deschise pe genunchi cutia în care păstra scrisorile lui Pierre, clasate după dată. Ultima îi sosise în ajun. O reluă frază cu frază, în speranţa că va descoperi ceva care-i scăpase, amplificând astfel emoţia primei lecturi, dar ştia textul pe de rost; reluă scrisori mai vechi. Hârtii de forme diferite se risipiseră pe cuvertură. Aici un cuvânt de dragoste, dincolo o mărturisire a oboselii, ceva mai încolo, pe îndoitura cearşafului, mulţumiri pentru un pachet, un mandat şi, chiar pe marginea patului, gala să alunece, sfaturi despre cum să ţină cafeneaua, amintiri ale faimoasei întâlniri de la Flesselles… în patul prea larg, ce tristeţe, Pierre nu era; rămăsese numai scrisul lui. Atâtea zile; atâtea nopţi petrecute prosteşte, departe unul de celălalt! Rânduri scrise cu creionul, foi zdrenţuite, plicuri militare. Amélie răsfoi corespondenţa rece, uscată, ca pe un vraf de frunze moarte. După un timp, jocul nefericirii o obosi, strânse scrisorile în cutie, întoarse ceasul şi stinse lumina, încercând să adoarmă. Dar gândurile îşi continuară galopul şi în întuneric. Îşi

aminti că nu-i plătise domnului Hautnoir ultima livrare de vin. Se gândi la cărbunele din care nu-i mai rămăseseră decât două sute de kilograme în pivniţă. Negustorul zicea că preţurile crescuseră: 4 franci şi treizeci şi cinci de cenţi pentru cincizeci de kilograme din cel „mijlociu”; era o nebunie! Primele de asigurare pentru vitrinele din faţă şi incendiu până când le reglase? De verificat. Fiecare grijă aducea o alta. Existenţa ei cotidiană, când stătea şi se gândea aşa, în întuneric, i se părea o ţesătură de contrarietăţi minuscule, încâlcite. Gata să se lase copleşită de enervare, îşi zise că nu avea dreptul, pentru că tatăl ei îi scrisese şi dinspre partea lui totul era în ordine. Mâine chiar o să-i răspundă printr-o scrisoare atât de afectuoasă că va fi şi el răsplătit. Aţipi, legănată de muzica frumoaselor fraze pe care i le destina.

Două ore mai târziu, se trezi năucă: Elizabeth gemea în leagăn. Amélie se ridică, aprinse lampa, aranjă păturile fetiţei, o dojeni blând, îi ascultă respiraţia care. Încetul cu încetul se normaliză. Era ora unu noaptea. În casă, toată lumea dormea. Un aeroplan. trecu huruind pe cer. Supraveghea capitala adormită. Tânăra, femeie se înfioră în rochia uşoară de casă. Îşi simţea tâmplele strânse într-un cerc de fier, gura îi era uscată din pricina sobei încălzite cu cărbuni, care ardea prost şi degaja un miros de funingine şi tablă. Trebuia să aerisească odaia. Stinse lumina, întredeschise ferestrele, obloanele, respiră aerul rece al nopţii, în curtea pustie, scândurile clădite în faţa atelierului domnului Florent sclipeau în razele lunii ca nişte pasarele de vis. Două trăsuri îşi ridicau hulubele imploratoare spre cer; Amélie aruncă o privire spre ferestrele locatarilor ei. Numai la spaniol era lumină. O rază se furişa printre perdelele trase. De ce veghează atât de târziu? Sau uitase să stingă lumina înainte de a adormi? se gândi la risipa de electricitate şi-

şi promise să-l certe pe domnul Villarrubia pentru neglijenţă. Brusc, un zgomot de paşi o făcu să tresară. O umbră intrase pe poartă, înaintând prin curte în vârful picioarelor, balansându-şi braţele ca un echilibrist. O clipă, Amélie se îndoi de ceea ce vedea, apoi un ţipăt slab îi scăpă:

— Denis!

Umbra se opri brusc, parcă îngheţată de moarte, ca vânatul surprins de vânător.

— Denis! reluă ea, tot în şoaptă. Vino imediat încoace!

Umbra se apropie, fără prea multă vlagă, cu umerii prăbuşiţi.

În timp ce fratele ei intra în casă, Amélie aprinse lampa şi închise fereastra. Mânia creştea în ea, în salturi, ritmate chiar de bătăile inimii. De îndată ce vinovatul păşi pragul, intrând în odaie, ea închise uşa în spatele ei şi exclamă:

— La ora asta se vine? Mi-ai zis ora unsprezece. Te credeam culcat de mult.

— Am mai întârziat la joc, răspunse el, dar fără să ridice ochii.

Era palid şi tras la faţă. Îşi învârtea cascheta în mâini. Se auzi trosnind cartonul vizierei.

— Lasă cascheta, c-ai s-o rupi! La „Marius” se închide la ora zece şi jumătate, ca peste tot! Ce-ai făcut după aceea?

— Am mai rămas ca să termin partida. Ne-a dat voie. Ne dă Voie de fiecare dată. De afară nu se vede…

Amélie îşi înăspri privirea şi vocea ei deveni ameninţătoare:

— Vrei să mă faci să cred c-ai jucat biliard până la ora unu din noapte?

Denis surâse vag, ca şi cum replica surorii lui ar fi fost o invitaţie la glumă:

— O, nu, ce crezi? Am ieşit… Ne-am mai plimbat…

— La miezul nopţii? Sunteţi nebuni? Dacă vă întâlneaţi cu cine ştie cine? Cu becurile astea de gaz pe jumătate stinse, nimeni nu mai e sigur de ce se poate întâmpla pe drum!

— N-am hoinărit prea mult, o linişti el. Am urcat în camera lui Paulo.

— Ce să faceţi?

Hm…

— Să mai vorbim, să jucăm *Manilla*…

Inconştienţa de care dădea dovadă băiatul era incredibilă! Ea îi vorbea ca unui adult şi el îi răspundea ca un copil.

— Cum vrei să munceşti bine la domnul Buche dacă te culci la o asemenea oră? Cred că arăţi foarte bine lângă masa ta de lăcătuşerie! Vorbesc serios! Te felicit!… Şi eu care credeam că mă pot bizui pe tine, c-ai devenit un bărbat…

— Dar sunt un bărbat, Amélie, murmură el umil.

— Taci din gură! Un bărbat adevărat n-ar proceda aşa. Acela îşi respectă cuvântul. Ai promis că te întorci la ora unsprezece; unsprezece şi jumătate, ca în alte seri…

Pronunţă ultimele cuvintele şi se opri, rănită de o bănuială. Pupilele i se măriră pe faţa nemişcată.

— Sau, poate, reluă ea cu o voce alterată, te-oi fi întors lot pe la ora unu noaptea?

Tresări şi ridică ochii:

— O, nu… te asigur… E prima oară…

Îl privi drept în ochi. Dar Denis nici nu clipi. Conchise că-i spusese adevărul. De altfel, ce ar fi putut face până la ora unu noaptea, de două ori pe săptămână, alături de prietenii lui?

— Vreau să te cred, dar îţi interzic s-o mai faci vreodată, ai înţeles? De acum înainte, când ai să ieşi cu prietenii, am să te rog să te întorci la ora zece şi

jumătate, să mă ajuţi să închid. Dă-mi cheia de la intrare. Nu mai ai nevoie de ea!

Chipul lui Denis reflecta o mâhnire sinceră. Scoase cheia din buzunar şi i-o întinse surorii lui, cu un gest şovăitor, ca şi cum, degradat pentru o greşeală gravă, ar fi înmânat însemnele vechii sale demnităţi.

— Să-ţi fie învăţătură de minte, adăugă Amélie, aruncând cheia pe noptieră.

Deranjată de zgomot, Elizabeth îşi ridică pumnişorii, parcă ar fi vrut să-şi apere faţa, deschise gura să strige şi adormi la loc, fără să scoată un sunet.

Denis se îndreptă spre uşă, se întoarse şi mormăi:

— Noapte bună, Amélie.

— Noapte bună, îi răspunse ea sec.

Denis intră în camera lui şi, fără să aprindă lumina, se aruncă pe pat. Razele lunii se strecurau prin crăpăturile obloanelor pe care le lăsase întredeschise, după bunul lui obicei, ca să se poată întoarce la orice oră fără riscul de a o trezi pe Amélie intrând pe uşă şi traversând culoarul. Între cei patru pereţi era la fel de frig ca şi afară. Pătura era îngheţată. Denis îşi înfundă capul în albul feţei de pernă. Un fior îi străbătu şira spinării. Acum, totul se terminase! Trebuia chiar să se socotească fericit că sora lui îi crezuse toate explicaţiile! Crezuse că-l pedepseşte luându-i cheile, deşi el nu le folosise niciodată. În privinţa obligaţiei de a se întoarce la cafenea la ora închiderii, decizia l-ar fi adus la disperare odinioară, dar acum nu-l mai stingherea în niciun fel: o rupsese cu doamna Langoustier. O scenă oribilă, de neuitat! Certându-şi fratele pentru un fleac, Amélie nu bănuia că poate ar fi meritat laude pentru fermitatea de care dăduse dovadă în cursul serii. îl trata ca pe un licean vinovat şi încerca să-l intimideze, ridicând vocea, încruntând sprâncenele, pe el, care suportase mai mult de o oră ţipetele şi hohotele unei

amante turbate de furie. Era de ajuns să-şi amintească chipul ei desfigurat pentru ca frica să-l copleşească din nou. În clipa când era gata să-şi părăsească amanta, la miezul nopţii, după mângâierile obişnuite, îşi luase inima în dinţi şi-i vorbise. Ea era numai în cămaşă, cu părul desfăcut. Întâi a râs. Apoi s-a supărat. Cuvinte îngrozitoare îi curgeau din gură, şuvoi: „Nemernicule! îţi închipui că mă duci tu.pe mine? Nu sunt eu femeia pe care s-o părăseşti aşa, numai pentru că ţi-a venit cheful! …” Intenţionase să-l pălmuiască. O prinsesë de mână. Apoi se îmblânzise, făcând pe nefericita.

— Izbucnise în plâns, agăţându-se de el, încercând să-l reţină. El se dăduse înapoi până la uşă, murmurând: „Nu, nu… E inutil… E mai bine aşa…” Văzând că nu-l prea. emoţionase, căzu în genunchi. Cămaşa descheiată pe sânul ei căzut, chipul ca o mască lustruită de lacrimi, desfigurată de efortul unui surâs jalnic! O îndepărtase cu blândeţe. Brusc, se ridicase, aprinsă din nou de furie, cu ochii ieşiţi din cap: „E din pricina alteia? Mi-ascunzi ceva?… Ai găsit pe altcineva? Spune! După tot ce-am făcut pentru tine?… Ei bine, du-te! Pleacă!… Dar ai să mai auzi de mine! O să te fac eu să-ţi schimbi părerea, mucosule!… în patru labe ai să te întorci!…” îl împinsese afară, cu atâta forţă că era să nu mai nimerească, prima treaptă. Mai auzea şi acum pocnetul uşii închizându-se în urma lui. Era o femeie capabilă de orice. Dacă-l urmărea şi-l surprindea alături de Lucie, n-avea să facă scandal în plină stradă? Nebună de gelozie, ar putea ajunge chiar să-şi suprime rivala. Se calmă prin următorul raţionament: Nu va îndrăzni. Şi de altfel, nu era mijlocul cel mai bun de a-l face să se întoarcă la ea. Pentru că asta vrea: să mă întorc la ea. Aşa cum a zis: „În patru labe!” Denis bombăni:

— S-o creadă ea!

Respiraţia încălzise perna. Convins că doamna

Langoustier nu putea face nimic împotriva lui, se ridică, aprinse lampa şi închise fereastra. Efigiile eroilor aviaţiei franceze apărură, lipite pe perete, în evantai, deasupra patului: Guynemer, slab şi zâmbăreţ, bietul P6 goud cu mustaţa răsucită, plin de decoraţii. Navarre, fotografiat alături de „Albatros”, pe care-l constrânsese să coboare în liniile noastre. Oameni de fier, modele de curaj şi sânge rece. Sub privirea lor, Denis, instinctiv, îşi îndreptă spatele. Şi Lucie, care nu ştia nimic din drama pe care o trăia iubitul ei! Lucie îşi închipuia că el e liber, inocent ca şi ea, fără responsabilităţi, fără secrete, fără trecut! Mâine o va aştepta în faţa spălătoriei, ca de obicei. Vor duce rulăria împreună. Se tutuiau. Se sărutau pe întuneric!

„Mica mea Lucie”, murmură el, desfăcându-şi nodul de la cravată.

Ca să se vindece de dezgustul care-l mai stăpânea încă, simţea o mare nevoie să se gândească la fata care nu ştia nimic despre chinul lui.

Amélie constată foarte curând efectul excelent al dojenilor asupra purtării fratelui ei. Denis se schimbase din seara în care îl certase. Dacă se mai întâmpla să întârzie la cină, nu mai ieşea, în schimb seara, nicăieri, îşi ajuta sora să închidă cafeneaua, se culca în acelaşi timp cu ea, fără să se plângă. Era fericită să-l vadă atât de supus, dar şi mâhnită în secret că depăşea măsura, neglijându-şi prietenii, când ea nu-i ceruse decât să se întoarcă la timp acasă. Într-o sâmbătă, pe 29 ianuarie, cu toate că-şi luase leafa şi-i mai lăsase şi ea doi franci de argint, refuză să se ducă la biliard cu Paulo, sub pretextul că era scump şi voia să facă economii.

— Mă întreb de ce! se miră Amélie.

— Nu. Se ştie niciodată… Dacă am nevoie să-mi cumpăr ceva…

— Ce să-ţi cumperi?…

— O caschetă nouă, o cravată…

„— Ai devenit cochet acum?

— O, nu, dar să nu par prea jalnic alături de Paulo!

Stăteau împreună în bucătărie, alegând linte pentru prânzul de a doua zi. Lângă tejghea nu se afla decât un singur client: domnul Clapeton, care sugea cel deral şaselea calvados din ziua aceea.

— O să-şi ruineze sănătatea! suspină Amélie.

Îi strigă:

— Domnule Clapeton, într-un sfert de oră închid!

Obrazul lui flasc şi vineţiu se clătina deasupra unei uriaşe lavaliere. Se sprijini în cele două braţe ca să se depărteze de tejghea şi mormăi:

— Nu puteţi să-mi faceţi una ca asta, doamnă Mazalaique! Nu e încă ora zece!

Era pe punctul să-i răspundă” când, de foarte departe, se auziră apeluri de trompetă şi vuiet de goarne. Un moment rămase interzisă, cu urechea aţintită spre rumoarea iscată în noapte, cu inima strânsă de o vagă nelinişte. Denis se ridică dintr-un salt şi alergă spre uşă.

— Ce se întâmplă? bâigui ea.

— Pompierii! răspunse domnul Clapeton, făcând un gest larg cu mâna, de parcă ar fi prezentat nişte oameni de lume.

— E vreun incendiu?

— Nu, se joacă de-a alarma…

Avea un aer foarte demn şi foarte beat.

— Da, o alarmă! repetă Denis şi bătu vesel din palme.

Amélie continua să asculte vuietul alarmei care se deplasa, înconjura zidurile caselor, răbufnind în dreapta, în stânga, în note discordante. În timpul primului bombardament asupra Parisului, din martie 1915, se afla încă la Chapelle-au-Bois, alături de fratele ei. De atunci,

nu se mai repetaseră incursiunile aeriene decât de vreo două ori, prost semnalizate şi fără urmări păgubitoare. Să se întâmple şi azi la fel? Neobişnuită cu pericolul, şovăia între curiozitate şi teamă.

— Vino să vezi! o strigă Denis.

— Stinge mai întâi lumina, îl sfătui ea.

— Nu vă speriaţi! mormăi domnul Clapeton. În general, e mult zgomot pentru nimic. Poate că fac flăcăii vreun exerciţiu…

— Nu sunt neliniştită, îi răspunse ea. Dar nu vreau să mi se facă vreun proces-verbal.

Denis întoarse comutatorul. Cafeneaua se cufundă în întuneric. O singură lampă, voalată de un abajur în formă de cornet, rămăsese aprinsă în bucătărie. Amélie se aplecă peste căruciorul copilului şi se uită la Elizabeth care dormea, cu faţa înfundată în pernă, cu şalele ridicate, cu funduleţul în aer. Cu o mână agilă, îi corectă poziţia fără s-o trezească. Se alătură apoi fratelui ei, în pragul uşii. Domnul Clapeton îşi goli paharul şi veni în spatele lor. Pe partea opusă a străzii se deschideau ferestrele, risipite pretutindeni pe faţadele întunecate, şi chipuri palide răsăreau deasupra pervazului. Se întrebau de la un etaj la altul:

— Nu coborâţi în pivniţă?

— Nici nu mă gândesc. O dată mi-a fost de ajuns!

— Copilul e cu dumneavoastră?

— Paulette, pune-ţi paltonul; o să răceşti!

Goarnele tot mai sunau, dar foarte departe, abia dacă se mai auzeau. Doi agenţi de poliţie apărură fugind pe strada Montreuil. Se opreau în faţa becurilor de gaz şi le stingeau cu o prăjină, unul după altul. Pe urmele lor se aşternea întunericul. Din când în când, ridicau ochii spre una din rarele ferestre în care se mai vedea vreo lampă aprinsă şi strigau:

— Hei, acolo sus, stinge lumina!…

Instantaneu, lumina gălbuie dispărea, secerată parcă de suflul lor puternic. Trecură prin faţa cafenelei fără să spună nimic, traversară strada şi stinseră becul din faţa spălătoriei. Auzind zgomot în spatele ei, Amélie se întoarse. Doamna Rousseau intrase în cafenea prin uşa din fund. Îşi trăsese un palton peste cămaşa de noapte şi se legase la cap cu o broboadă de lână tricotată.

— Sălbaticii! ocări ea. Abia aţipisem… N-o iei pe cea mică?

— Nu, îi răspunse Amélie. Doarme atât de bine! Cât nu e nicio primejdie, las-o să doarmă…

Oamenii ieşeau pe porţi, invadând trotuarul: domnul Lubin, domnul Villarrubia, locatarii imobilului din curte. Se recunoşteau pe întuneric, schimbau păreri în şoaptă:

— Ah, dumneavoastră sunteţi, domnule Michaut? Oare ce să fie?

— Eu eram cu fetiţa şi deodată…

— Şi eu! Soţul meu m-a întrebat: „Ai auzit?” Nu auzisem nimic, tocmai muiam rufele!

— Ia uitaţi-vă la mine! Nici nu ştiu cum m-am îmbrăcat şi-am coborât!

— S-o anunţăm şi pe doamna Colin!

— De ce?

— E surdă!

— E adevărat! Du-te repede să-i spui, Charlot! Dacă baţi foarte tare, aude…

— Lăsaţi-o! îi sfătui domnul Lubin. Îi e mai bine în pat decât lângă noi!

— Dar poate vrea să vadă *el espectáculo*? interveni domnul Villarrubia.

Nimeni nu-i răspunse. Accentul lui străin distona în această reuniune esenţialmente franceză şi patriotică. Avu conştiinţa că e un intrus şi se apropie de Amélie ca de singura persoană capabilă să-l înţeleagă:

— Nu sunteţi foarte speriată, doamnă?

— Nu, de ce?

— Nu se ştie niciodată cu aceşti *puercos* de nemţi!

Pe stradă nu mai ardeau decât două felinare. Vânătorii de licurici dispăruseră după colţul bulevardului Voltaire. În contrast cu bezna oraşului, cerul părea luminos, deşi înceţoşat.

— O să vedeţi că nu se va întâmpla nimic! exclamă Denis cu o urmă de ciudă în glas.

— Unu dacă vine şi e doborât, dau un rând de băut! se oferi domnul Clapeton.

Se auziră câteva râsete. În aceeaşi clipă, raze fosforescente se încrucişară deasupra acoperişurilor. Un ţipăt de admiraţie se auzi din toate piepturile:

— Uite! Uite! Oh!…

Începea serbarea. Fasciculele luminoase ale proiectoarelor virau lent, lingeau bolta nopţii, se diluau într-un halou lăptos în coasta unui nor, îl ocoleau, săreau mai sus, înhăţând o muscă sau un fuior de ceaţă.

— Văd ceva! o anunţă Denis.

— Unde?

— Înspre Piaţa Italiei… Dac-ar fi aici domnul Buche, ne-ar împrumuta binoclul lui, îşi exprimă regretul domnul Lubin.

Brusc, domnul Villarrubia întinse braţul într-o anumită direcţie:

— Şi acolo?

Supuse, toate capetele se întoarseră în aceeaşi direcţie. Domnul Lubin declară că, efectiv, acel colţ de cer părea suspect. Se distingea o masă întunecată, suspendată în profunzimea opacă a atmosferei.

— Un zepelin, poate, opină el.

Cuvântul trecu din gură în gură:

— Un zepelin… Un zepelin dinspre Chapelle… Sunt deasupra cartierului Belleville… Un atac al zepelinelor…

Trei… patru… Da… spre Vincennes, priviţi!… %

Proiectoarele continuau să mături spaţiul cu o obstinaţie maniacă. Se auziră bubuituri de explozii. Denis scoase un strigăt de bucurie:

— Tunurile! L-au reperat!

— Se trage din Bourget!

— Nu, din Vincennes.

— De pe colina Valérien!

— Nu-l vor atinge niciodată!

— De ce?

— Maşinăriile astea zboară uşor până la o înălţime de două mii de metri!

Pe cer, proiectilele luminoase, destinate să regleze tirul bateriilor, lunecau ca nişte stele căzătoare şi se risipeau într-o pulbere de foc. Canonada se intensifică. Brusc, în mijlocul acestui vacarm febril, o explozie se auzi înăbuşită, grea, apoi încă una…

— Ce se întâmplă? întrebă Amélie.

— Nemţii au aruncat bombe, o anunţă domnul Clapeton.

— Iisuse, Marie, Iosife, gemu doamna Rousseau.

Amélie se năpusti în bucătărie, o luă pe Elizabeth din cărucior şi-o strânse în braţe. Moale şi caldă, înfăşurată într-o pătură, fetiţa se trezi, murmură două silabe şi readormi, fericită că o legănau braţele mamei. Ţinând greutatea sălbatic strânsă la piept, tânăra femeie privi prin salon, în jurul ei, parc-ar fi evaluat soliditatea zidurilor. Se apropie de uşă.

— Spre Belleville! urla domnul Lubin. Priviţi! Parcă ar fi luat foc!

— Vor fi lăsaţi să plece aşa? se întrebă neîncrezător domnul Clapeton. Dar avioanele noastre ce fac? Dar artileriştii?

Bătea din picioare, cu pumnii ridicaţi la tâmple. Petarde de foc ţâşneau acum din toate părţile, curbându-

se elegant când ajungeau la capătul traiectoriei lor. Câteva puncte luminoase apărură uruind deasupra acoperişurilor.

— În sfârşit, strigă Denis. Aviatorii! Formidabil! îi vânează! îi vor alunga!…

Împins de aceeaşi speranţă, grupul de spectatori coborî pe carosabil pentru a vedea o cât mai, mare parte de cer. Fiecare detunătură era comentată cu fervoare:

— Ai auzit? Sunt ai noştri care trag!…

— Poc! Te cred şi eu! L-a atins!

— Nu, l-a ratat! Continuă…

— Nuc uşor să-l nimereşti la o asemenea viteză!…

Un sergent trecu în pas alergător. Văzându-l apropiindu-se, oamenii se retraseră pe trotuar.

— Ce dracu’ faceţi? Intraţi în case! striga el.

— În ce parte au căzut bombele, domnule agent? întrebă Clapeton

— Nu ştiu!

Se îndepărtă în fugă.

— E adevărat, doamnă Mazalaique, ar trebui să vă adăpostiţi în casă, o stătui domnul Villarrubia. Nu e prudent să staţi în uşă când se trage. Se poate întâmpla să cadă o ploaie de schije…

Amélie nu se gândise la asta. O nouă explozie o hotărî să se refugieze în fundul salonului. Se aşeză pe un scaun. Elizabeth îşi odihnea capul pe braţul ei. Departe de ceilalţi, îşi simţi trupul foarte obosit, dar mintea extrem de lucidă. Era imposibil ca moartea să năvălească din cerul luminat de sărbătoare. Îşi culca obrazul pe chipul proaspăt al Elizabethei, ud de lacrimile curate ale somnului. Domnul Villarrubia intră şi el în cafenea. Amélie îi zări silueta înaltă şi întunecată sprijinindu-se în coate de tejghea. Privirile li se încrucişară. Amélie simţi o emoţie bizară de şoc, de farmec, de sechestrare. În timp ce ea îşi ferea ochii, i se păru că mai trăise o scenă

asemănătoare şi impresia, cu aparenţa unei amintiri inexistente, o îngrozi. Se îndepărta oare canonada ori nu mai distingea zgomotele în confuzia minţii ei? îşi aminti de bărbatul stând în picioare în pivniţă, încercând s-o împiedice să treacă, strângând-o în braţe. Din nou erau singuri. De ce nu rămăsese alături de ceilalţi? Bărbatul mai făcu un pas. Amélie strânse mai tare în braţe trupul copilului.

— Cred că s-a terminat. Dirijabilul se îndepărtează. Avioanele alergau după el. Dar dacă vine altul?

— Poate, murmură ea.

— Mâine vom şti ce pagube au fost în Paris.

— Da.

— Ce război e ăsta în care se ucid femei şi copii?

Domnul Villarrubia vorbea greu, căutându-şi cuvintele. Ea abia dacă-l auzea. Se liniştea încetul cu încetul. După o clipă, se miră chiar că putuse să se teamă că el se va purta fără respect faţă de ea. Nu venise s-o ofenseze, ci să vegheze asupra ei în timpul bombardamentului. În timp ce toată lumea o uitase, urmărind băţălia care se desfăşura în aer, el nu dorea decât s-o liniştească în calitatea lui de bărbat puternic şi curtenitor, cum îi promisese că va fi. O răpăială îndepărtată mai zgâlţâia încă oraşul. Curând însă nu se mai auziră decât glasurile oamenilor care stăteau de vorbă în stradă. Denis apăru, dârdâind, nemulţumit.

— I-au lăsat s-o şteargă! N-avem noroc!

Doamna Rousseau, domnul Lubin, domnul Clapelon se înghesuiau în pragul uşii. Nu se hotărau să plece în camerele lor înainte de sfârşitul alarmei. Amélie îi invită să intre.

— Numai închideţi uşa! E frig!

Se instalară la mesele goale. Întunericul îi incita să vorbească în şoaptă. Parc-ar fi fost la un priveghi. În faţa vitrinei din faţă, siluete fantomatice se salutau, se

despărţeau într-un murmur de conversaţie obosită.

— Haideţi, noapte bună!

— De data asta nu va mai fi…

— Urcaţi până la noi, doamnă Albert! Să beţi o cană de vin fiert, să vă treacă frigul…

Câteva ferestre se închiseră cu zgomot. Domnul Clapeton bătea nervos cu degetele în tejghea:

— O să vedeţi, până când nu vor vedea unul din zepelinele lor coborând în flăcări, nu se vor lăsa!

Şi, pentru a se consola de eşecul aviatorilor francezi, îi ceru Améliei să-i mai dea un calvados. Ea refuză: ora reglementară trecuse.

În sfârşit, trompete răguşite sunară sfârşitul alarmei. Proiectoarele se stinseră. Un ultim avion lunecă pe cer huruind. Amélie îl lăsă pe Denis să închidă cafeneaua, în timp ce ea o culca pe Elizabeth.

A doua zi, duminică, toate ziarele relatară evenimentele din timpul nopţii cu titluri de o şchioapă, pe prima pagină. Optsprezece bombe, douăzeci de morţi, treizeci de răniţi, case dărâmate, bolta metroului crăpată între două staţii. „Incapabil să îngenuncheze curajul soldaţilor noştri, kaiserul spera să-şi sporească prestigiul prin exterminarea populaţiei civile? Să nu se înşele! în spatele frontului, ca şi în linia întâi, Franţa e surâzătoare, calmă şi hotărâtă!” Cenzura interzisese presei să menţioneze punctele de cădere ale proiectilelor, dar se răspândi foarte repede zvonul că toate stricăciunile avuseseră loc în arondismentul XX, în împrejurimile staţiei de metrou Couronnes. Imediat după prânz, Gustave şi Paulo veniră la Denis să-l ia cu ei după veşti în oraş. Pe strada Montreuil îl ajunseră din urmă pe domnul Lubin care avusese aceeaşi idee. Li se alătură domnul Buche, în colţul străzii Philippe-Auguste. Era o vreme rece şi închisă. Pe măsură ce se apropiau de bulevardul Belleville, plimbăreţii erau din ce în ce mai

numeroşi. îmbrăcaţi elegant, gravi, se îndreptau toţi în acelaşi sens. Uneori, o familie întreagă bara drumul. Vânzătorii de ziare fluturau ediţiile proaspete pe sub nasul trecătorilor. Dincolo de staţia de metrou Couronnes, o mulţime compactă umplea şoseaua. Agenţii îi alungau pe gură-cască de lângă o groapă rotundă, deschisă între pavaj şi meterezul de pământ. Pe acolo pătrunsese bomba în interiorul metroului. Bulgări de pământ şi crengi delimitau marginile pâlniei.

— Extraordinar, cum n-au fost victime! zicea un domn important care purta pe cap o pălărie melon. Proiectilul a căzut exact între două trenuri…

Pentru a descoperi şi celelalte ruine, nu aveai decât să urmezi mulţimea care se deplasa lent, informată la răspântii de portari şi prăvăliaşi. Se semnalau case distruse pe străzile M6 nilmontant, des Maronites, Julien-Lacroix, des Panoyau, du Borrego, Haxo… O casă pustiită lăsa la vedere, pe deasupra unei grămezi de cărămizi prăfuite şi scânduri arse, o cameră rămasă în bătaia vântului şi în care se mai puteau zări un pat, un dulap şi o carpetă atârnând în gol. Mai departe, se vedea o clădire crăpată în două, fără acoperiş, fără ferestre; prin crăpătură se putea zări un schelet de scară unde, pe ultima treaptă, trona intactă o oală de noapte albastră. Drept în faţa acesteia, dintr-o altă casă nu mai rămăsese decât un zid de rezistenţă, subţire ca o bucată de prăjitură. Nu departe de acolo, un imobil cu cinci etaje rămăsese fără faţadă, smulsă de explozie. Dintr-o singură privire, puteai vedea mai multe camere suprapuse. Se simţea un fel de indecenţă funebră în decorurile concepute pentru viaţa intimă şi brusc dezvelite, violate, dezvăluind micile şi marile lor secrete sub nasul tuturor. Tapetul – galben cu dungi mov, maro deschis, roz bombon, verde de măslină, azuriu – puneau pete de culoare caldă pe cenuşiul pietrei din jur. Portrete de

familie, agăţate în cui, mai vegheau încă nepăsătoare o masă de sufragerie încărcată de veselă, în timp ce scaunele zburaseră, iar dulapul se înfipsese cu un colţ în apartamentul de dedesubt. Cerul se reflecta într-o oglindă de şemineu. Un fotoliu se ţinea în echilibru pe marginea prăpastiei, ca în visele cele urâte. În vârful unei grămezi de moloz trona superb un scaun de closet. Pompierii scotoceau prin grămezi cu lopeţi şi târnăcoape, trăgeau de bârne, ridicau din praf o pernă din care curgeau penele, o cratiţă turtită, o uşă carbonizată a cărei clanţă de alamă tot mai scânteia. Un cordon de poliţie ţinea în loc mulţimea. Se spunea c-ar mai fi victime sub dărâmături. Denis fremăta de mânie în faţa acestei probe a barbariei germane. De ce o făcuseră? Erau victorioşi în război după ce masacraseră, ca nişte laşi, în puterea nopţii, câţiva parizieni inofensivi? îşi imagină că imobilul dezmembrat ar fi putut să fie al Ambliei şi Elizabethei, văzu interiorul devastat, jalnicele mobile distruse, aruncate în curte, sânge şi cadavre aşezate pe brancarde. Pumnii i se strânseră în dorinţa de a întoarce răul pentru rău. În jurul lui, oamenii din cartier comentau neobosiţi dezastrul: un sergent de poliţie ucis odată cu soacra lui, o mamă şi fiica ei zdrobite sub plafonul prăbuşit, tatăl într-o stare gravă, o portăreasă decapitată, trei copii sufocaţi sub avalanşa de cărămizi. Echipele de salvare lucraseră toată noaptea. Domnul Poincar6 şi domnul Malvy veniseră la faţa locului. Domnul Kling, directorul laboratorului principal, dezamorsase bombele încă neexplodate căzute în strada Pelleport. Nişte maşinării enorme, cântărind peste o sută de kilograme.

— O sută de kilograme, vă daţi seama? Aruncate de la o asemenea înălţime! remarcă domnul Lubin.

— Ăştia nu sunt aviatori, sunt nişte tâlhari, nişte piraţi! tuna Denis.

Câţiva necunoscuţi se amestecară în conversaţie.

— Oare ce aşteptăm? De ce nu ne ducem şi noi la ei să facem la fel? Veţi vedea că într-o zi au să pună otravă în bombele lor, gaze!

— Şi ai noştri nu i-au putut împiedica!…

Domnul Buche, ca de obicei, luă apărarea aviatorilor francezi:

— Cum aţi fi vrut ca piloţii să manevreze în jurul zepelinelor, când artileria trăgea întruna? E greşeala artileriei. Dacă i-ar fi lăsat pe aviatori să acţioneze, n-am fi ajuns aici!

Un farmacist povestea cum petrecuse noaptea în prăvălia lui, unde erau aduşi răniţii:

— Dacă i-aţi fi văzut ¡… Sângele curgea pârâu!… L-am îngrijit pe unul, degetul lui mare se mai ţinea într-un fir de aţă!

Mamele îşi chemau copiii care se aventuraseră până la marginea şantierului:

— Vino de acolo! Dacă a mai rămas vreo bombă neexplodată?

O bătrână suspina lângă un coş în care adunase vesela ciobită, o maşină de râşnit cafea şi un grătar:

— E tot ce mi-a mai rămas! Ce nenorocire!

Când înghesuiala devenea mai mare, un poliţist intervenea ferm:

— Circulaţi… Circulaţi!…

Se dădeau deoparte şi continuau conversaţia. La ora patru şi jumătate, Denis îşi luă rămas-bun de la prieteni pentru că, zicea el, avea o cursă de făcut pentru sora lui. În realitate, trebuia să se întâlnească cu Lucie, la ora cinci, în staţia de metrou Nation.

Ca să-i placă lui Denis, Lucie îşi pusese un palton albastru cu guler de iepure închis într-o parte şi o pălărioară, tot albastră, cu crenguţe de tafta neagră, roată împrejurul capului. Bombardamentul o speriase

foarte tare şi mai avea încă ochii roşii de nesomn. Totuşi, felul cum se îmbrăcase o arăta de cel puţin douăzeci de ani. Denis o găsi foarte frumoasă şi i-o spuse, dar vocea lui suna atât de ciudat că că-l întrebă imediat de ce e atât de mâhnit. El îi povesti ce văzuse. Lucie îl asculta, mergând alături de el, agăţată de braţul lui, cu chipul ridicat, cu pleoapele umede. Cu cât o simţea mai emoţionată, cu atât Denis devenea mai conştient de propria lui indignare. În cele din urmă, strigă:

— Dacă războiul mai durează, mă prezint înainte de termen, mă angajez în aviaţie.

— O, Denis, să nu faci asta! gemu ea. Nu tu, nu încă…

Plângea în tăcere. Se aşezară pe o bancă şi el o „prinse în braţe.

— Va trebui, totuşi, Lucie, îi zise el cu o voce gravă.

Trăia dinainte tragedia despărţirii lor şi o mare mândrie se adăugă mâhnirii lui.

Buzele îi lunecau pe obrajii fetei, sorbiră urma unor lacrimi, întâlniră q gură moale, fremătătoare, sărată, murmurând:

— Denis… nu… n-ai să pleci? Nu-i aşa?

Parcă niciodată n-o iubise mai mult. Existenţa fără ea devenise de neconceput. O luă de mâini, le strânse cu forţă şi decretă:

— În ajunul plecării mele, îţi promit, ne vom logodi, fără să spunem nimănui. Când mă voi întoarce, vei fi soţia mea…

— Dacă ai să te întorci! repetă ea şi un hohot de plâns îi scutură umerii.

Denis avu senzaţia că şi-a depăşit scopul:

— Fireşte, am să mă-ntorc: De altfel, sunt încă prea tânăr, mai avem timp…

— Da, nu-i aşa?

Îi plăcea s-o consoleze, pe cât îi plăcuse s-o

neliniştească, încrederea pe care i-o acorda era nesfârşită. Denis o contempla îndelung, privind-o în ochi, obligând-o numai prin forţa privirii să zâmbească.

Se ridicară şi-şi continuară drumul în direcţia pădurii Vincennes. În colţul străzii Michel-Bizot, Denis se opri ca să cumpere două ciocolate şi două pâinişoare de la o brutărie. În clipa când vru să plătească, scoase din buzunar, dezinvolt, o hârtie de cinci franci. Era prima oară câţtd îi oferea ceva Luciei din banii lui. Simplul gest îi dădu impresia de a fi devenit un fel de şef de familie. În timp ce patroana îi dădea restul, Denis remarcă în oglinda de deasupra casei de bani o fată frumoasă, purtând o pălărie albastră, şi un băiat atât de mândru de cascheta lui şi cu viziera spartă, că se amuza, invidios, înainte de a-şi da seama că acel cuplu perfect era chiar el şi Lucie. Cum afară era frig, se aşezară într-un colţ ca să-şi mănânce ciocolata şi pâiniţa.

— Iarăşi! exclamă Amblie. Nu se poate!

Ca şi în ajun, trompetele şi sirenele pompierilor sunară alarma. Ultimul client părăsise cafeneaua. Era ora zece seara. Denis aruncă ziarul pe care-l citea şi zise:

— Ba da! Chiar aşa e, Amblie!… Vin iarăşi!…

Stinse lumina şi alergă la uşă. Pe stradă, spectacolul nopţii precedente se repetă, ciudat, în cele mai mici detalii: ferestrele se deschiseră din nou, dând la iveală chipuri indiscrete, agenţii stinseră becurile de gaz, proiectoarele măturau cerul şi gură-cască apărură de nu se ştie unde, înghesuindu-se înfriguraţi pe trotuare. Dar, de data aceasta, Amélie se nelinişti serios. Ascultând relatarea pe care i-o făcuse Denis, după vizita la locurile bombardate, măsura mai exact pericolul unui zbor de zepeline deasupra capitalei. Nu era singura, din micul grup format în faţa casei, cuprinsă de teamă. Dispoziţia parizienilor se schimbase în ultimele douăzeci şi patru de ore. Continuând să-i blesteme pe nemţi, unii se întrebau

dacă nu era mai bine să se pună la adăpost decât să pândească pe afară problematica distrugere a dirijabilelor. Vocile care-şi răspundeau în întuneric era înăbuşite, mânioase:

— De două ori în două zile, nu e prea mult chiar şi pentru o conştiinţă de neamţ?

— Dacă vin iarăşi astăzi, vor încerca să fie mai buni decât ieri!

— Nu e niciun pericol să vină în centru! Faubourgurile îi interesează!

— De ce?

— Pentru că acolo trăiesc muncitorii şi fără ei uzinele de război nu pot funcţiona!

Chiar Denis, atât de nepăsător în timpul primei alarme, o sfătuia acum pe sora lui să nu se aventureze afară din cafenea.

— Nu ştii de ce-s în stare! Eu am văzut! Rămâi acolo, în fundul salonului; dacă bubuie, cobori cu Elizabeth în pivniţă.

Amélie îl puse să promită că va coborî şi el. Până atunci, o luă pe Elizabeth în braţe şi se aşeză la o masă, ca şi în ajun. Doamna Rousseau, domnul Clapeton intrară şi ei după un moment şi se aşezară la o masă vecină. În picioare în pragul cafenelei, Denis supraveghea cerul. Din când în când, striga peste umăr:

— Nimic… Trece un avion… Asta-i tot… Bateriile nu trag…

Cum liniştea se prelungea, domnul Lubin şi domnul Clapeton îşi luară inima în dinţi şi ieşiră în stradă. Doamna Rousseau îşi ascunse cu mâna un căscat şi suspină:

— Daţi-mi-o mie pe cea mică…

— Prefer s-o ţin lângă mine, refuză Amélie.

Înţepenită de stat şi de teamă, privea drept în faţa ei suprafaţa tejghelei care sclipea în întuneric. Priveliştea o

aduse cu câteva ore în urmă. Îşi aminti de domnul Villarrubia, stând sprijinit de tejghea, chiar în locul acela, cu umerii lui pătraţi, cu faţa întunecată şi părul lui negru cu reflexe albăstrii. Se miră că nu se află lângă. ea. Absenţa lui o intrigă:

— Dar cum se face că domnul Villarrubia n-a coborât?

Doamna Rousseau rânji printre buzele pe jumătate închise:

— Probabil că doarme buştean! Nu-i de mirare: e obosit, săracul! A avut multă treabă după-amiază!

Amélie ridică din umeri:

— Ce tot spuneţi acolo? Nu e duminică azi?

— Exact, duminica pentru bărbaţi ca el nu e o zi de odihnă! Duminica îşi trăiesc ei viaţa, se distrează, primesc…

— L-au vizitat prietenii?

Scaunul trosni sub greutatea doamnei Rousseau, care se aplecase într-o atitudine confidenţială:

— Prietenii? Nu! O femeie!

Amélie tresări:

— O femeie…

— Am văzut-o cum vă văd. Ştergeam scările, pe la ora trei, când a urcat. S-a dus drept spre uşa domnului Villarrubia, fără să întrebe nimic. A bătut, i s-a deschis…

Amélie refuză să creadă că domnul Villarrubia, care ţinea să rămână în graţiile ei, şi-ar fi asumat brusc riscul de a-i displăcea primind o fiinţă de moravuri proaste în camera lui.

— Şi? zise ea pe un ton agasat. Domnul Villarrubia are dreptul să primească vizite…

— Depinde de care!

— Poate era o rudă, o cunoştinţă…

Doamna Rousseau îşi strânse şalul în jurul gâtului. Ochii ei globuloşi străluceau pe chipul ca o mască

bucălată şi palidă. Vocea cavernoasă ajunse până la Amélie odată cu un iz de cidru:

— Rude? Relaţii de genul ăsta, e plină strada de ele! O neruşinată! Rujată şi cu brăţară la mână!…

— Mă uimiţi, doamnă Rousseau, îi zise Amélie.

— Spuneţi-mi că am orbul găinilor!

— Nu, dar poate că aţi interpretat greşit ceea ce aţi văzut… poate că era vreo compatrioată de-a lui…

— În orice caz, chiar dacă era spaniolă, vorbea al naibii de bine franceza! i-o reteză doamna Rousseau.

— Cum aţi aflat?

— Am ascultat la uşă! Vorbea şi gângurea, Doamne, Doamne!…

— Aţi făcut asta?

— De ce să n-o fi făcut?

— N-aveţi dreptul să intraţi astfel în viaţa oamenilor!…

Doamna Rousseau se umfla, se îngrăşa sub ocară:

— La uşa mea poate asculta cine vrea! Nu mă deranjează! Numai când ai ceva să-ţi reproşezi faci pe delicata. De altfel, n-am stat decât două minute. Atât cât să-mi dau seama. A plecat pe la ora opt. Am auzit-o trecând pe culoar. Poate că n-ar fi trebuit să vă spun».

— Ba da, aţi făcut bine că mi-aţi spus. Numai că procedeul dumneavoastră nu-mi place!

— Dar pe al lui nu-l criticaţi?

Denis strigă:

— Două avioane care zboară unul lângă altul! Parc-ar fi legate! Vii să vezi, Amélie?

Amélie nu-i răspunse şi reluă în şoaptă:

— Dacă ceea ce-mi spuneţi este exact, îl voi da afară! Dar să nu-i acuzaţi pe oameni cu prea multă uşurinţă. E prea grav.

— Puteţi să mă certaţi cât vreţi!

— Mărturisiţi că o şi meritaţi! Domnul Villarrubia

are defecte, dar până la proba contrarie, vreau să cred că e bine crescut...

— Până la proba contrarie! Asta e acum! tuna doamna Rousseau. Ei bine, am să vă dau într-o zi proba contrarie. Vă veţi convinge! Chiar dacă nu vă cade bine! ...

O bubuitură izolată de tun făcu să zăngăne ferestrele. Amélie o strânse pe Elizabeth la piept. Vorbind cu doamna Rousseau uitase de alarmă.

O secundă se miră că stătea în întuneric în faţa acestei femei bătrâne cu respiraţia gâtuită. Se lăsă o tăcere întreruptă din când în când se exclamaţii care se auzeau de pe stradă:

— Vă spun eu că nu va mai fi nimic!

— E o greşeală!

— Atunci de ce nu sună sfârşitul?

Doamna Rousseau scoase un suspin care semăna cu un şuierat:

— Acum, cred că vă este indiferent ce se întâmplă prin camere! Sunt hoteluri pentru toate gusturile!...

— Gata, doamnă Rousseau! Mă enervaţi!...

Vocea-i tremura. Îi era ciudă pe doamna Rousseau că-i stricase seninătatea prin vorbe în care se afla, fără îndoială, o sămânţă de adevăr, dar şi multă minciună. Departe, trompetele scoaseră câteva sunete vesele pentru a anunţa sfârşitul alarmei. Un profund murmur de satisfacţie se auzi de pe trotuar. Denis intră în cafenea şi declară:

— Au fost opriţi, probabil, înainte de a se apropia de Paris, printr-un baraj de artilerie.

Doamna Rousseau se ridică, gâfâind, purtându-şi toată greutatea indignării sale solitare.

— Mă duc în camera mea, anunţă ea. Dar fiţi liniştită, nu voi face zgomot trecând pe culoar. I-ar putea deranja pe cine ştie eu!

Ieşi. Denis aprinse luminile. În mijlocul lor, Amélie rămase mult timp visătoare, ascultând rumoarea oamenilor care se risipeau pe la casele lor.

Duminica următoare, după prânz, Denis ieşi în oraş, iar Amélie rămase singură în cafenea, cu domnul Clapeton, care-şi bea calvadosul, şi domnul Lubin, care-şi citea ziarul. Voia să închidă după plecarea lor şi să-şi scoată fetiţa la plimbare. Trecând prin faţa poştei, va pune în cutie scrisoarea pe care i-o scrisese lui Pierre chiar în acea dimineaţă. De opt zile nu mai avea nicio veste de la el. Această lungă întrerupere a corespondenţei o neliniştea într-atât încât nu se mai putea gândi la nimic altceva. Nu voia să se gândească decât la această absenţă care îi dădea dreptul la cele mai rele temeri. Şi lotuşi, ziarele nu semnalau nicio acţiune de anvergură pe toată întinderea frontului. Titlurile cele mai importante vorbeau numai despre războiul aerian: în ajun, pe 5 februarie, sergentul-pilot Guynemer doborâse cel de-al cincilea avion duşman. Domnul Lubin pretindea că serviciul poştal făcuse cu greu faţă, din pricina sărbătorilor, şi că majoritatea familiilor se plângeau de întârzierea scrisorilor. Era sincer când îi spunea asta sau voia numai s-o liniştească prin vorbe pe care nici el nu le credea decât pe jumătate?

— Aş putea căpăta o ceaşcă de cafea? o rugă el.

Maşinal, luă ceaşca de pe masă şi se îndreptă spre percolator.

Căruciorul copilului fusese împins până lângă tejghea. Elizabeth, îmbrăcată de plimbare, cu hăinuţă şi boneţică, se juca liniştită cu măgăruşul ei. Amélie îi adresă un zâmbet. Brusc, nişte urlete se auziră de dincolo de zid:

— Doamnă Mazalaique! Doamnă Mazalaique! Veniţi repede!

Era vocea doamnei Rousseau. Prima idee care-i veni

în cap fu că biata femeie căzuse pe scara care ducea în camera ei. Gata să-şi imagineze ce-i mai rău, traversă sala în fugă, deschise uşa din fund, ajunse în culoar şi se opri, ca trăsnită. Doamna Rousseau stătea în picioare, pe treapta a treia de jos, cu mătura în mână. Cu statura ei blocase trecerea. Un aer de fermitate milităroasă îi contracta faţa cenuşie şi pufoasă. În faţa ei juca din picioare o femeiuşcă slăbuţă, cu un bot cam ascuţit, purtând pe cap un turban de stofă verde. O egretă cam jumulită domina tot eşafodajul. Zărind-o pe Amélie, doamna Rousseau scoase un strigăt victorios:

— Ah, aţi sosit la timp! Ce v-am spus eu alaltăieri? întrebaţi-o pe cucoana asta ce face pe aici…

Necunoscuta îşi ridică trufaşă bărbia şi făcu un pas spre scară.

— Mă laşi să trec, cucuvea bătrână? N-am nicio explicaţie să-ţi dau!

— Nu mie trebuie să-mi daţi explicaţii, ci doamnei, care e proprietăreasă! replică doamna Rousseau, înclinând mătura ca o santinelă ridicând arma pentru a interzice accesul în locurile păzite de ea.

Amélie era iritată de atitudinea grosolană a doamnei Rousseau, dar nu îndrăznea s-o certe, de teamă să nu încurajeze obrăznicia vizitatoarei. Şi aşa, domnul Clapeton şi domnul Lubin, conducându-se după zgomot, îi veniseră în ajutor.

— Despre ce este vorba? întrebă domnul Clapeton.

— Nu-i nimic, domnilor, îi alungă Amélie. Vă rog să vă întoarceţi în cafenea, vă rog.

Dar aceştia rămaseră în spatele ei, gata s-o ajute în bătălie. Ea fu din nou contrariată, pentru că nu-i plăcea să se dea în spectacol într-o scenă atât de trivială.

— Aşa, deci, dumneavoastră sunteţi proprietăreasa? i se adresă femeiuşcă, cercetând-o cu privirea din cap până-n picioare.

— Exact, doamnă, îi răspunse Amélie foarte mândră. Pot să ştiu unde mergeţi?

— Chiar vreţi să ştiţi?

— Da, doamnă.

— Ei bine, mă duc la domnul de la nr. 3! Sunteţi mulţumită?

— Vă aşteaptă? întrebă ea.

— Evident!

— Sunteţi o rudă, fără îndoială.

— Sora lui mai mică! zise cealaltă izbucnind într-un râs neruşinat.

— Eu nu glumesc, doamnă, se bâlbâi Amélie roşind.

— Nici eu.

— Ce faceţi la domnul Villarrubia V

— Îi îngrijesc reumatismele.

— Târâtura! bombăni doamna Rousseau. Iese de sub felinar şi îndrăzneşte să dea cu tifla oamenilor cinstiţi!…

— Doamnă Rousseau, vă rog, ţinuta, o atenţionă Amélie.

— Da, se amestecă femeia cu turban verde. M-am săturat să stau în faţa babei ăsteia. Spuneţi-i să mă lase să trec sau îmi ies din fire cu totul.

— Îmi pare rău, doamnă, dar nu puteţi trece, îi răspunse Amélie pe un ton foarte ferm.

— Asta e! mugi doamna Rousseau. Aşa-ţi trebuie!

— Şi de ce să nu trec? reluă cealaltă femeie, crispându-şi mâinile pe poşetă.

Ochii îi aruncau fulgere. Egreta fremăta sub vântul disputei. Semăna cu o pisică furioasă, gata să-ţi sară în ochi.

— Pentru că această casă este o casă respectabilă.

— Şi eu nu sunt respectabilă?

— După cum vorbiţi, nu se pare, doamnă!

— Ia te uită! O cârciumăreasă îmi face mie morală! Ia priveşte-te mai bine, broască de borhot! îţi dai mari

aere pe dinafară şi prin spate bagi zâzanii!…

Zăpăcită de ruşine, Amélie nu înţelegea nici jumătate din injuriile care se revărsau peste ea. Cum putuse oare domnul Villarrubia să se încurce cu o femeie atât de ordinară? Ce găsea la ea? Era urâtă, prost alcătuită, îmbrăcată ca la circ!… Un strigăt mai violent decât altele o aruncă din nou, cu inima bătând, în scandal. Domnul Clapeton ţipa:

— Vă interzic să-i vorbiţi astfel doamnei Mazalaique!

— Doamna Mazalaique e soţie de soldat, întări domnul Lubin. Soţul ei e pe front! El se luptă ca să ne apere pe toţi şi dumneavoastră veniţi să-i insultaţi soţia în propria ei locuinţă!

— Şi ăştia cine mai sunt? clănţăni intrusa. Curtenii doamnei?…

— Aceşti doi oameni sunt locatarii mei. Dar ci nu aduc creaturi de genul dumneavoastră în camera lor!

— Sunt prea ramoliţi!

— Doamnă, ajunge, vă rog să plecaţi imediat.

În loc să răspundă, femeia se repezi cu capul înainte spre scară. Mătura doamnei Rousseau o atinse peste faţă, ea se dădu înapoi lividă, cu obrazul zgâriat de paiele măturii. Un horcăit de furie i se auzea din piept.

— Ticăloaso! Puteai să-mi scoţi ochii! Antonio! Antonio! Ajutor!…

O uşă se deschise la etaj. Domnul Villarrubia coborî în fugă primele trepte şi se opri în spatele doamnei Rousseau, al cărei trup voluminos îl împiedica să treacă mai departe.

— *Que hay*? întrebă el. Am auzit un zgomot!… Ah, tu eşti, Josette…

Încerca să surâdă, dar pe chipul lui se putea citi o mare încurcătură.

— Vă prezint o prietenă, reluă el zâmbind, Josette… (pronunţa Yosette) … Vine la mine.

Amélie nu-şi credea urechilor. Mânia fierbea în ea. Aşadar, domnul Villarrubia o batjocorea la rândul lui! Hotărât, instinctul sexual aducea majoritatea bărbaţilor la starea de brute. Totul era bun ca să le satisfacă poftele.

— Inutil să insistaţi, domnule Villarrubia, doamna nu va urca la dumneavoastră, i-o reteză ea, cu o voce întretăiată de emoţie.

— Oh, doamnă Mazalaique, dar cum puteţi face aşa ceva? murmură el. Am dreptul să primesc…

— Cu o singură condiţie: să nu transformaţi această casă într-un bordel…

— Fireşte! Ce vă trece prin cap? Ştiu asta foarte bine… Nu voi face nimic împotriva onorabilităţii!… Domnişoara Josette este o persoană…

— O persoană pe care nu vreau s-o văd pe aici, îl întrerupse Amélie.

— De ce, doamnă Mazalaique, o întrebă el, cu falsă umilinţă.

— Nu ghiceşti? E geloasă!…

Cuvântul, rostit clin vârful buzelor, o lovi pe Amélie drept în faţă, ca un scuipat. Prin ochi îi trecu o lucire roşie. Tot sângele i se urcase la cap. Nu mai avea aer pentru a-i răspunde. Şi toţi oamenii ăştia care văzuseră, care auziseră! Parcă ar fi dezbrăcat-o în public!

— Geloasă, da! reluă Josette. Uite-te la ea! îi curg balele! Ce-ar mai vrea să fie în locul meu!…

Amélie se aruncă înainte. O cuprinse brusc dorinţa să zdrobească sub călcâie obrazul femeii, desfigurat, plin de ură, care se întindea spre ea, înfruntând-o. Cu privirea îşi fixă duşmana. Mâna se ridică. Un fulger de luciditate o traversă în momentul când fu gala să săvârşească gestul. „Nu! Nu eu! Ce-or să creadă ceilalţi?” Lăsă mâna să-i cadă pe lângă trup.

— Hai! Dă-i drumul, ce mai stai! Loveşte-mă dacă

îndrăzneşti! Şi ai să vezi ce-o să păţeşti! Te fac eu să-ţi treacă pofta de bărbaţi!…

— Taci, Josette, se bâlbâia domnul Villarrubia.

— Nu… lăsaţi-o să zică, se sufoca Amélie, încremenită de furie. Lăsaţi-o să zică… Vă felicit pentru relaţiile dumneavoastră, domnule!…

— Nu-i e ruşine? în plin război! ţipa cât o ţinea gura doamna Rousseau.

— Primeşti străini şi iată cum îţi mulţumesc, adăugă domnul Clapeton. În timp ce ai noştri mor pe front, ăştia nu se gândesc decât la distracţii. Şi se găsesc femei, chiar franceze, care se pretează la un asemenea joc!…

— Dacă ţi-aş propune jocul ăsta nu te-ai da în lături! şuieră Josette.

— Ajunge, madam! urlă domnul Lubin, dacă n-o ştergi imediat, chem poliţia!

Josette îşi cambră talia şi o privire trufaşă îi străluci între pleoape:

— Nu mă tem de poliţie! Sunt în ordine!

— O să vedem noi imediat!

În aceeaşi clipă, domnul Villarrubia o împinse pe doamna Rousseau, prin surprindere, coborî câteva trepte şi îşi apucă prietena de braţ:

— *Bastante*! Mergem!…

Josette vru să se smulgă. Dar el o strânse şi mai tare de braţ, făcând-o să geamă:

— Mă doare! Ce, ai înnebunit?

Faţa i se albise de mânie, se ascuţise, deformată de crispare:

— *Rapido*! mormăi el. Haide! Haide!…

— Ah, parcă nu mai sunteţi atât de mândri când auziţi de poliţie!

Domnul Villarrubia întoarse spre interlocutorul lui o privire neagră de dispreţ:

— Nu din pricina poliţiei nu mai sunt atât de

mândru, ci din pricina doamnei Mazalaique…

— Prezintă-i scuze propriclăresei tale, cât mai eşti pe aici! îl îndemnă Josette.

Acesta o împinse fără să slăbească strânsoarea:

— Hai! Nu înţelegi nimic!

— Înţeleg că te moi în faţa ei! Şi nu-ţi stă prea bine, te asigur!

— N-ai urlat destul? Vrei să mă supăr?

Scoase limba la el:

— Să nu crezi că mi-e frică de tine, matador făr’ de sabie!

Copleşită de dezgust, Amélie întoarse privirea. Aerul de pe culoar mirosea a colonie Javel. O cârpă de şters pe jos zăcea aruncată într-un colţ. Totul e murdar, suspect şi urât pe lumea asta. Domnul Villarrubia se înclină, trecând prin faţa ei. Nu-i răspunse la salut şi el, cu umerii încovoiaţi, se depărtă ţinând de braţ pe femeia cu turban verde, care se clătina pe tocurile înalte şi tot mai bombănea:

— Ah, am să-ţi arăt cu ţie!… Ce săpuneală am să-ţi trag!… Târâtură, căzătură!…

În sfârşit, nu se mai auziră, nu se mai văzură. Continuau probabil să se certe pe drum. Domnul Clapeton îşi trase manşetele zicând:

— Aţi fost la înălţime, doamnă Mazalaique. Neruşinata asta merita o lecţie!

Domnul Lubin şi doamna Rousseau adăugară şi ei noi complimente. Amélie le mulţumi pentru sprijinul moral pe care i-l oferiseră. Doamna Rousseau începu din nou să mături scările cu o sporită energie triumfătoare. Cei doi bărbaţi intrară în cafenea odată cu Amélie. Numai după o jumătate de oră îndrăzni să iasă cu fetiţa la plimbare. Îi fusese teamă să nu întâlnească pe stradă sordidul cuplu care o umplea de oroare şi tristeţe.

Rochii plisate spânzurau în vitrină. Amélie traversă

strada Notre-Dame-des-Champs şi ridică ochii spre firmă: „Vopsitoria Vernac. Curăţătorie, culoare şi apret. Lucru de calitate”. Aici era. Şovăise mult timp înainte de a se hotărî să facă drumul. Dar erau deja cincisprezece zile de când nu mai primise nicio scrisoare de la Pierre. Poate aflase doamna Vernac ceva de la soţul ci? Nu trebuia neglijată nicio sursă de informaţie. împinse uşa şi trecu pragul în clinchet de clopoţei. Prăvălia era întunecată şi mirosea a benzină. O muncitoare, în picioare, în spatele tejghelei, împacheta o manta albastră de ofiţer într-o hârtie albă.

— Doamna Vernac, vă rog? întrebă Amélie.

— De ce?

— Aş vrea s-o văd personal.

— Atunci aşteptaţi cinci minute. Avea de făcut o cursă în cartier.

Amélie se aşeză în faţa unei mese rotunde încărcate de un vraf de reviste. Erau numere din *La Mode*. Trase una la întâmplare. Desenele colorate de pe coperţi reprezentau „în cea mai mare parte, femei eroine, ţinând piept soldaţilor germani, îngrijind răniţi, strângând la piept copii alsacieni sau pregătindu-se să moară sub focul unui pluton de execuţie, fără ca eleganţa toaletelor lor să fi suferit câtuşi de puţin de ardoarea sentimentelor care le tulburau chipurile. Sub imaginea unei frumoase parizience, ajutând un infanterist livid să urce pe scara tramvaiului, Amélie citi următoarea legendă: „Graţia fermecătoare a acestei femei franceze trebuie să înveselească ochii viteazului pe care ea îl ajută cu atâta bunăvoinţă, pentru că e deosebii de elegantă, într-adevăr, în rochia ei de tafta violetă a cărei jupă este evidenţiată de o garnitură de voal în dungi alb-negru, după ultima modă. Văzând această scenă îţi spui în gând că, în ciuda războiului, frumuseţea în Franţa este mereu triumfătoare, sporind astfel, pentru glorioşii apărători ai

ţării, preţul bunătăţii şi al admiraţiei faţă de ei”. În alt loc se vedea o tânără văduvă din Lille, trecând cu cele trei fetiţe ale ei, îmbrăcate una în alb, una în albastru şi ultima în roşu, în faţa unui grup de ofiţeri germeni, gala să plesnească de o furie neputincioasă: „Uimiţi de curajul doamnei X… barbarii nu ştiu dacă ar trebui să se indigneze de această exhibiţie de culori naţionale sub nasul ocupantului sau să se extazieze în faţa ingeniozităţii fermecătoare a toaletelor: taior negru foarte ajustat, colerată albă pentru mama, rochii practice, drepte, garnisite cu trei cute în faţă, foarte uşor de executat personal pentru fetiţe…” Soneria de la uşă întrerupse brusc lectura Améliei. Doamna Vernac intră ca o furtună:

— Doamnă Mazalaique! Ce idee bună! Chiar îmi propusesem să dau o fugă până la dumneavoastră…

— Oh, murmură Amélie.

Se nelinişti. Oare nu voise să vină tocmai pentru a-i anunţa vreo nenorocire? Vrând să se lămurească mai repede, scurtă preliminariile de politeţe.

— Vî rog să mă scuzaţi că vă deranjez, îi zise ea, dar închipuiţi-vă că de două săptămâni nu mai am nicio veste. Domnul Vernac v-a scris?

— Da, ultima scrisoare e din 12 februarie.

— Nu spune nimic despre soţul meu?

— Nu, de ce?

— E de neînţeles… Vă implor, doamnă, dacă ştiţi ceva să-mi spuneţi!… Nu mă lăsaţi aşa!

— Dar nu ştiu nimic, vă jur.

Amélie ridică brusc capul:

— Poate doamna Soufaneix?…

— Am văzut-o ieri pe Georgette. Mi-a citit două scrisori pe care le-a primit luni şi marţi. Nu pomenea nimic despre domnul Mazalaique.

— Oare ce se întâmplă? suspină Amélie. Niciodată n-

am aşteptat atât!

— S-a mai întâmplat în octombrie, pe 15, îşi aminti doamna Vernac. Şaptesprezece zile. Apoi am primit patru scrisori deodată. Nu trebuie să te necăjeşti atât de repede! Poşta armatei funcţionează foarte neregulat. Dacă ai şti câte scrisori se rătăcesc!…

Scuzele banale, prea des auzite, lunecau peste Amélie fără să-i aducă nici cea mai mică uşurare. Era decepţionată că venise degeaba şi fericită că nu aflase vreo veste care să-i schimbe teama în disperare. Doamna Vernac o privi cu un aer atât de grav şi compătimitor, de parcă era o femeie săracă în vizită la prietena cea bogată.

— Aş vrea să vă rog să-mi faceţi un serviciu, reluă ea. I-aţi putea scrie domnului Vernac, cerându-i nişte precizări, cât mai multe precizări posibile?… Rugaţi-o acelaşi lucru şi pe doamna Soufaneix… Să răspundă repede… fără… menajamente… m-aţi înţeles?

— Am înţeles, îi răspunse doamna Vernac. Puteţi conta pe mine. Imediat ce vom avea veşti, vă vom da un semn.

— Vă rog, dacă vreţi… Chiar dacă sunt rele… mai ales dacă sunt rele… Trebuie să ştiu…

— Le veţi avea în curând. Şi sunt sigură că ne vom bucura împreună.

— Mulţumesc, doamnă.

Îi era ruşine de emoţia ei. Privirea i se opri pe masă, la imaginea unui ofiţer german, plecând capul în faţa unei castelane franceze, care-i arăta sertarele goale după jaf.

— În orice caz, pot să vă spun că sunt lot la Neuville.

— Ah, da, mă gândeam cu Opt zile de tranşee, opt zile de repaus…

— Aşa e. La schimb cu Regimentul 126. După părerea soţului meu, acolo frontul e destul de liniştit:

focuri de armă, dueluri de artilerie… în sfârşit, mereu acelaşi lucru. Au fost băgaţi în linia întâi pe 6 februarie.

— Şi acum?

— Acum, calculaţi: cred că sunt din nou în cantonament, la Hermaville.

Se făcu tăcere. Amélie se gândea la oraşul acela din Pas-delalais, unde se revărsau trupele jigărite, bărboase, extenuate. Era Pierre printre supravieţuitori? Măcar dac-ar fi putut obţine un permis de liberă trecere! Dar noul comisar de poliţie o primise foarte prost ultima dată, aşa că nu mai exista vreo şansă de a-l îndupleca, făcându-i o a «două vizită. De altfel, nu dispunea de niciun fel de document pe care să-şi sprijine cererea. Ar fi trebuit ca Pierre să furnizeze pretextul călătoriei, cum făcuse la Flesselles. Cine ştie, poate se gândea şi el la asta? Poate chiar i-o fi scris în această privinţă şi scrisoarea o fi fost interceptată de cenzură, din pricina indicaţiilor precise pe care le conţinea, încălcând secretul militar. Se aruncă asupra acestui subiect cu frenezie. Totul i se lumină. Cum de nu se gândise mai devreme la o soluţie atât de simplă, atât de rezonabilă? Atât timp cât se va încăpăţâna s-o cheme lângă el, „cabinetul negru” îi va opri corespondenţa. Îi împărtăşi doamnei Vernac ideea şi aceasta se grăbi s-o aprobe:

— E foarte posibil! Dacă au descoperit ceva în corespondenţa soţului dumneavoastră, cred că acum o supraveghează!

— În aceste condiţii, îi voi scrie şi-i voi cere să fie mai discret.

— Ar 11 o precauţie înţeleaptă!

— Vedeţi, cred că n-ar fi trebuit să mă încred în comisarul acela. Probabil că după ce m-a ascultat a semnalat cazul soţului meu autorităţilor!

Mintea se lansa deja pe cărări romaneşti.

— Credeţi?

— Pun mâna în foc. Nu cunoaşteţi personajul! Nemilos!… Un monstru hrănit cu regulamente!…

Deveni conştientă de exagerările. ei şi continuă, mai potolită:

— Dacă a făcut-o el sau nu, rezultatul e acelaşii Cenzura mi-a făcut toate astea!

Un moment încercă să persiste în această presupunere, dar, încetul cu încetul, îndoiala revenea. Iluzia i se spulberă: în cincisprezece zile, Pierre ar fi trebuit să-i scrie cel puţin patru scrisori. E posibil ca toate să fi avut aceeaşi soartă?

— Haideţi, intraţi în odaia din fundul prăvăliei, o invită doamna Vernac. Să luăm un pahar de lichior. Am îngheţat de frig!

— Mi-e imposibil, zise Amélie. Am închis cafeneaua doar pentru o oră; trebuie să mă întorc repede…

Ajungând în strada Notre-Dame-des-Champs, ceţoasă, întunecată de asfinţit, se întristă atât de profund la ideea singurătăţii, a neputinţei, a neliniştii ei, încât îi păru rău că nu rămăsese la doamna Vernac să mai vorbească despre cei absenţi.

A doua zi dimineaţă, deschizând obloanele, Amélie constată că un strat subţire de zăpadă acoperise pavajul curţii. Se nelinişti pentru că domnul Hautnoir în promisese o livrare de vin în ziua aceea. Nu vor luneca oare caii pe pământul îngheţat? Nu vor fi obligaţi să amâne transportul pentru o altă zi? Nu-i mai rămăseseră decât zece litri de vin alb şi cincisprezece din cel roşu. Întârziase prea mult comanda. Dar preţul la vinul obişnuit crescuse atât de mult că ea se bizuise foarte multă vreme pe rezervele din pivniţă: între 72 şi 75 de franci hectolitrul luat de la depozit, faţă de 22 de franci, preţul de dinainte de război! Recolta fusese mai puţin bună decât în 1914. Chiar cidrul nou se vindea cu 35 de centime litrul. Era absurd! Până când se vor mai găsi

clienţi să cumpere la preţul acesta? îngrijorată, se grăbi s-o trezească pe Elizabeth şi să deschidă cafeneaua pentru primii clienţi. Poştaşul trecu la ora obişnuită. îl pândi din prag. Dar el clătină din cap şi-şi continuă drumul. Amélie urmări cu privirea silueta deşelată, ducând geanta plină de scrisori din care niciuna nu era pentru ea.

Pe la ora zece, zăpada se topi, transformându-se într-un noroi vâscos şi gălbui. Ceva mai târziu, o căruţă trasă de doi cai uriaşi, taciturni, se opri în faţa casei. Amélie deschise şi dădu în lături cele două uşi batante cu geamuri. Comisionarii din Bercy, cu şorţuri de piele pe burtă, împinseră butoaiele de pe platoul căruţei pe trotuar, cu ajutorul unui plan înclinat, le rostogoliră atenţi până în dreptul chepengului: o jumătate de butoi de vin roşu, o jumătate alb şi un sfert de Bordeaux. Pentru a coborî butoaiele în pivniţă le legară pe mijloc cu o sfoară al cărui capăt lu’ trecut apoi printr-un inel fixat în perete. Unul din bărbaţi ţinea sfoara cu amândouă mâinile şi-i dădea drumul săltându-l atent; celălalt, postat pe scară, ghida butoiul ca să nu se lovească de ziduri sau de colţurile scărilor. Amélie, aplecată deasupra chepengului, supraveghea operaţia. Primul butoi fusese instalat când simţi prezenţa cuiva în spate şi se întoarse: domnul Villarrubia! Nu-l mai văzuse de la scena odioasă de alaltăieri şi, prea absorbită de teama pe care i-o inspira lipsa de yeşti de la Pierre, nu se mai întrebase ce făcuse între timp.

Fu surprinsă să-l vadă în cafenea la o oră atât de matinală, îmbrăcat de oraş, nu-şi trăsese paltonul pe mâneci, ci-l purta pe umeri, ca pe o capă. Chipul lui avea un aer grav. La singura privire pe care i-o aruncă, toate reproşurile pe care le acumulase de la plecarea lui îi reveniră în minte. Trecu în spatele tejghelei şi se aşeză pe scaun pentru a nu sta în drumul comisionarilor.

Domnul Villarrubia îi urmă mişcarea şi se aşeză în faţa ei, de cealaltă parte a tejghelei.

— Am venit să-mi iau rămas-bun.

— Rămas-bun?

— Da, plec.

Se aştepta la un şoc, dar nu atât de puternic. Mai întâi bănui o manevră destinată s-o înduioşeze. Apoi privirea ei descoperi valiza domnului Villarrubia, aşezată într-un colţ al salonului. Deci nu minţea. De ce luase această hotărâre? Nu-i ceruse să plece! Chiar se abţinuse să-i mai facă reproşuri.

— M-am învoit de la uzină. M-au lăsat liber în dimineaţa asta ca să mă mut.

— Aţi găsit o cameră în altă parte? îngăimă ea, făcând un efort.

— Da. Nu foarte departe de aici, pe strada Roquette. Aproape de Bastilia…

Pronunţând aceste cuvinte o învălui pe Amélie în lumina bună şi caldă a ochilor lui. Tot ceea ce nu îndrăznea să spună se putea citi în aceşti ochi: regretul de a se fi lăsat în voia unei slăbiciuni vinovate, remuşcarea de a fi ofensat o femeie care-l stima, teama de a nu-i mai putea ascunde pentru mult timp sentimentele lui, dorinţa de a-şi răscumpăra greşeala printr-un sacrificiu pe măsura vinovăţiei. Suferise oare mult în sinea lui înainte de a lua această hotărâre? Nu-i putea spune să rămână, dar despărţirea asta pe care atât de mult şi-o dorise nu i se mai părea acum necesară. Iritarea, ciuda se agravau pe măsură ce încerca să le domine cu mintea.

— Cred că e mai bine aşa, reluă el trist.

— Da, da, se bâlbâi ea, mult mai bine…

Un comisionar îl împinse, încercând să lege cu sfoară cel de-al doilea butoi.

— Tot vin e? întrebă domnul Villarrubia.

— Da.

— Tot de acelaşi fel?

— Da.

Inima i se strânse. De ce nu pleca imediat? Ah! Da, îi datora nişte bani pentru luna pe care o plătise în avans! Cincisprezece zile, adică 22 de franci şi cincizeci de centime. Luă din casă bancnotele şi monezile şi i le aşeză în faţă.

— Dacă vreţi să verificaţi…

— A fost deja verificat… îi răspunse el cu o voce răguşită privind-o fix, de parcă ar fi vrut să imprime imaginea ei în adâncul inimii sale.

— Timid, luă banii şi-i întinse mâna dreaptă. Şovăi, dar în cele din urmă i-o întinse şi ea. Un val de căldură îi năvăli în vine la contactul cu aceste degete care, credea ea, îi comunicau prin atingere secretul unui suflet nefericit şi mândru.

— Fixează-l puţin! striga comisionarul din fundul pivniţei. Aşa!… dă-i drumul, acum!… Uşor!… Gata! L-am prins!…

Amélie îşi retrase mâna.

— Sper să vă fie bine întotdeauna, dumneavoastră şi familiei dumneavoastră, îi ură domnul Villarrubia. N-ar fi drept să nu trăiţi bine cu ochii aceştia atât de frumoşi!

Îşi luă valiza, deformată, crăpată, încinsă cu o centură pe mijloc. Pentru ultima oară, ochii lui mai priviră salonul. Apoi se îndreptă spre uşă, murmurând: „Adio!” şi ieşi.

— Gata! Două le-am dus! Pe cel mai mic îl poţi lua în braţe! Scara e bună, dar atenţie la treapta a şasea…

Amélie îşi zise că nu-l va mai revedea niciodată şi în cap i se făcu pustiu. Ieşi greu din zăpăceala ei pentru a semna fişa de livrare, prezentată de o mână murdară, cu încheietura prinsă într-o fâşie de piele. Cei doi gâfâiau. Le oferi câte un bacşiş şi un pahar de vin roşu pentru

osteneală. Îşi băură vinul cu înghiţituri mici.

— O să vedeţi cât e de fin vinul de Bordeaux pe care l-aţi primit! Poate mai bun decât cel pe care l-aţi avut!…

— Şi preţul e mai bun…

— Ce vreţi! E război, doamnă!

Doamna Rousseau întredeschise uşa din fund şi se strecură în sală, călcând cu paşi nesiguri, ca pe un loc imperfect cucerit.

— A plecat? şopti ea.

— Da.

— N-aş zice că s-a grăbit! Când l-am văzut ieşind cu valiza, mi-am zis: asta e! Doamna Mazalaique l-a dat afară!

Amélie îi aruncă o privire rece acestei bătrâne figuri de spioană:

— Nu l-am dat eu afară! A hotărât singur să plece!

— Pe naiba! Când a înţeles că nu poate aduce târâturi aici, nu l-a mai interesat să stea la dumneavoastră! A căutat un loc mai comod pentru destrăbălările lui. Era de prevăzut…

— Poate, suspină Amélie.

Cu greu îşi putu stăpâni revolta împotriva acestei femei care se străduia să descopere un motiv de dispreţ pentru toate acţiunile de cea mai nobilă inspiraţie, cel puţin în aparenţă. Numai dacă nu vedeai chipul domnului Villarrubia în clipa în care îşi luase rămas-bun puteai să gândeşti ca ea. Doamna Rousseau înflorea de plăcerea crudă a victoriei. Obrajii ei pământii se coloraseră puţin.

— A fost cam greu, nu-i aşa? Sper că v-a plătit tot ce vă datora!…

— Nu-mi datora nimic. Eu trebuia să-i dau nişte bani înapoi.

— E mai bine aşa! Altfel v-ar fi lăsat o gaură în buzunar! Uf! Ce întâmplare! Cred că sunteţi mulţumită acum…

Amélie respira greu:

— Foarte mulţumită, într-adevăr. Nu-mi plac scandalurile.

— Nici mie, mărturisi doamna Rousseau.

— Nu s-ar zice! replică Amélie cu o pronunţată ostilitate.

— O să vă plictisiţi acum, că a plecat. Nimeni de spionat, nimeni de criticat!…

Doamna Rousseau se învineţi la un atac atât de brusc.

— Dar ce aveţi împotriva mea în dimineaţa asta?

— Nimic mai mult decât în alte zile!

— Nu-i vina mea dacă spaniolul s-a purtat ca un bădăran!

— O, destul! exclamă Amélie. Să nu mai vorbim de domnul Villarrubia, vreţi?

Îşi reproşă imediat ieşirea mânioasă. Doamna Rousseau se făcuse mititică, într-o mişcare de broască ţestoasă care intra în carapace.

— Sunteţi foarte nervoasă, doamnă Mazalaique!

— N-am motiv să fiu?

Se gândea la Pierre. Pentru că el nu-i scria, nu-şi mai putea ţine firea. Orice fleac o scotea din sărite. Numai vederea doamnei Rousseau îi era insuportabilă. Izul umed, borhotit care urca din pivniţă îi făcea greaţă. Închise chepengul şi-şi rupse o unghie. Unde erau foarfecele? Le căută în sertar, răsturnă totul cu o mână nerăbdătoare, le descoperi, în sfârşit, îşi tăie unghia până în carne. Dar senzaţia de usturime îi rămase în vârful degetului. Cei doi comisionari, după ce-şi astâmpărară setea, rostogoliră butoaiele goale până pe trotuar cu un zgomot care-o făcu să tresară nemulţumită. Auzind pocnetul biciului, clipi ca şi cum şfichiul i-ar fi trecut chiar prin faţa ochilor.

— Haida! Hai! Diii!…

Doamna Rousseau o privea pe Amélie în tăcere. Căruţa porni într-un scârţâit de osii neunse. Elizabeth scotea mici ţipete de bucurie, jucându-se în bucătărie.

— Vă rog s-o scoateţi la plimbare, îi zise Amélie. Timpul s-a muiat, să profităm înainte de a începe ploaia…

Vorbea cu o voce cuminţită, prefăcându-se calmă, în speranţa că ar putea chiar deveni astfel prin convingere.

— Bine, răspunse doamna Rousseau, pe un ton bosumflat, mergem să plimbăm fetiţa. Dar maică-sa ar avea mai degrabă nevoie să facă o plimbare ca să-şi mai schimbe gândurile!

Clienţii veniră la prânz plini de veşti despre război, pe care Amélie le ascultă de departe, fără să participe la conversaţie. După prânz, totul intră în normal. Denis se reîntoarse la atelier. Elizabeth, obosită de plimbarea prin aer liber, somnola în căruciorul ei. Amélie îi scria lui Jérôme ca să-i comunice credinţa ei că cenzura îi oprea scrisorile de la Pierre de cincisprezece zile, dar scuza, bună poate pentru tatăl ei, nu-i mai ajungea. Închizând plicul, luă registrul de socoteli ca să-şi pună la punct încasările din ziua aceea. Era preocupată să verifice o adunare lungă când auzi deschizându-se uşa de la stradă. Fără să ridice ochii din hârtie, murmură:

— O clipă, vin imediat…

Marcă cifra sus în capul coloanei, întoarse capul şi văzu, surprinsă, o femeie în doliu care înainta spre ea cu braţele deschise, în timp ce-o recunoştea pe noua venită şi se pregătea s-o întâmpine printr-o exclamaţie amicală, în sinea ei apariţia se înscria printre prevestirile rele:

— Marthe! Ce drăguţă eşti! E atât de mult de când…

Marthe Vasselin o sărută pe Amélie, refuză ceaşca de cafea pe care i-o propuse, dar se aşeză la o masă. Era subţirică, blondă şi palidă în hainele ei negre.

— Muncesc acum, undeva, pe aici, pe aproape de tine. Îmi va fi uşor să trec să le văd din când în când…

— Munceşti?

— Da. Sunt infirmieră benevolă într-un spital privat, în strada Saint-Mandé. O fundaţie a baronului de Hirschfeld. Putem primi cam şaptezeci şi cinci de răniţi. Şi, te rog să mă crezi, muncim foarte mult! Mi-am luat diploma acum cincisprezece zile! Uită-te la mâinile mele!

Îi arătă cu mândrie degetele ei fine şi albe, cu unghiile tăiate scurt. Hotărâtă să se bucure de această vizită neprevăzută, Amélie nu se putea elibera de o teamă obscură, superstiţioasă care-i otrăvea gândurile de câteva minute. De ce apărea Marthe în viaţa ei, cu faţa de văduvă şi valurile negre exact în clipa în care ea însăşi se temea că dintr-o clipă în alta ar putea afla vestea care ar lăsa-o singură pe lume cu fiica ei? Coincidenţa o tulbura atât de tare, încât îi era greu să-şi controleze sunetul vocii, expresia ochilor.

— Ai veşti bune de la soţul tău? o întrebă Marthe.

În faţa acestei întrebări atât de simple, Amélie se crispă ca în faţa unei capcane. Brusc, din motive misterioase, is e păru periculos să-şi împărtăşească temerile unei persoane care, asemenea ei, aşteptase săptămâni în şir o scrisoare înainte de a o primi pe aceea în care i se anunţa că nu va mai primi niciodată nicio scrisoare. Cu toate puterile refuza să-i semene, să-i urmeze pas cu pas destinul.

— Da, îi zise ea pe un ton un pic provocator, am veşti… veşti destul de recente… Pierre se află tot în acelaşi loc… A fost numit sergent… E sănătos… îmi scrie scrisori foarte încurajatoare…

Tăcu, respirând greu, ca şi cum un vânt furios i-ar fi smuls vorbele din gură.

— Sunt bucuroasă, îi declară Marthe. E o încercare teribilă! La spital ne trec pe sub ochi atâţia tineri!…

Evident, contactul cu răniţii îi modificase opinia

strălucită pe care şi-o făcea altă dată despre război. Printr-o curioasă răsturnare de roluri, ea era cea care se arăta acum paşnică, gravă, informată, şi Amélie cea care se chinuia în mijlocul a mii de minciuni.

— Sunt atât de fericită că mi-am găsit ocupaţia asta! reluă Marthe. Singurătatea, inactivitatea deveniseră apăsătoare. Nu mă gândeam decât la Gilbert. îl vedeam pretutindeni. Mă îmbolnăvisem!

Amélie strângea din ochi ca să nu ţipe: „Ştiu! Taci!”. Marthe continua cu vocea ei melodioasă:

— Apoi, când am intrat la spital, totul s-a calmat. Am descoperit un scop pentru viaţa mea. Îngrijind suferinţa altora, am uitat de a mea. Medicul-şef e un om admirabil! Un mare savant şi o inimă de aur. Tot personalul este de un devotament demn de laudă. Lângă ei, mi-am regăsit familia. Fireşte, tu nu poţi înţelege. Îţi doresc…

Amélie îi tăie vorba, pe un ton sec, aproape răutăcios:

— Nu-mi dori nimic!

Marthe o privi surprinsă:

— N-am vrut să te supăr…

— Dar nu m-am supărat! Ce-ţi veni? se calmă Amélie.

Izbucni într-un râs convenţional, răsfrânt dureros în capul ei.

Marthe deschise poşeta şi scoase o bjroşură cu o copertă albastră:

— Ţi-am spus că vreau să public câteva scrisori ale lui Gilbert pentru rude, pentru prieteni. Am reuşit. Ţi-am adus un exemplar.

— Mulţumesc, murmură brusc Amélie, emoţionată până la lacrimi.

Luă cărţulia atât de uşoară, impregnată, pentru că stătuse mult în poşeta Marthei, de un parfum de violete: Gilbert Vasselin – *Scrisori de pe pont*. Cu respectul

datorat unei lucrări a minţii, care mai era şi o relicvă pe deasupra, întoarse cu vârful degetelor câteva pagini. O fotografie a autorului în ţinută de campanie fusese reprodusă în mijlocul cărţii. Amélie se uită cu o curiozitate mâhnită la acest mort, un pic visător, un pic cam slăbănog, cu zâmbet viu.

— Seamănă cu el? Nu-i aşa?

— Da, mormăi Amélie. E leit el.

Închise cartea şi-o puse pe masă. Omagiul adus unui mort nu i se mai părea atât de ridicol ca atunci când stătuse de vorbă cu prietena ei.

— O voi citi în seara asta!

— O s-o termini repede, nu e prea groasă!

Se instală o tăcere plină, şi pentru una, şi pentru alta, de atâtea amintiri şi de atâta tristeţe, de parcă universul lor n-ar mai fi fost locuit decât de fantome. Marthe se smulse prima din această obsesie. Un surâs fermecător îi înflori pe buze:

— Nu mi-ai spus nimic despre fiica la Unde e?

— Doarme. Vrei s-o vezi?

Trecură amândouă în bucătărie. Elizabeth se trezise, trandafirie, bosumflată, cu obrajii uzi, privirea înceţoşată. Gângurea sub păturica ei.

— Dumnezeule! Cât e de frumoasă! Pot s-o iau în braţe?

— Fireşte!

Văzu, cu o strângere de inimă, două braţe negre ridicând copilul, strângându-l tandru lângă corsajul negrii. Elizabeth apucă voalul care-i era la îndemână.

— Lasă-l! se răsti Amélie nervoasă.

Îl dădu peste mână şi fetiţa începu să plângă.

— O, biata de ea! Las-o să se joace… Seamănă într-adevăr cu Pierre. El a văzu i-o?

— A văzut-o o dată, într-o permisie.

Se grăbea să-i ia copilul din braţe, să-l smulgă

mângâierilor prietenei ei.

— Cât eşti de fericită! o invidie Marthe.

— Las-o să se culce la loc! Nu şi-a făcut somnul! Dă-mi-o!

Aşezată la loc în căruciorul ei, Elizabeth protestă mai întâi, apoi tăcu brusc, fascinată de o muscă lipită de tavan. Cele două femei ieşiră în vârful picioarelor. Marthe îşi aranjă pălăria pe care o deranjase fetiţa trăgând de voal:

— Acum trebuie să plec. E rândul meu să fac de gardă. Sunt aşteptată. Dar am să mai vin să te văd. Promit!

— Da, dacă-ţi face plăcere…

O sărută pe Marthe, o însoţi până la uşă, o privi îndepărtându-se, neagră, în oraşul cenuşiu. Se întoarse la masă, se aşeză cu spatele lipit de perete, deschise cărticica pe genunchi şi începu să citească scrisorile lui Gilbert Vasselin către soţia sa.

PARTEA A PATRA

O scrisoare în mâna poştaşului. Amélie se repezi într-un suflet să apuce plicul, îşi aruncă ochii pe el şi speranţa ei se risipi: un timbru de zece cenţi, un scris necunoscut. Poştaşul se îndepărtă. Era spre seară. Becurile de gaz capişonate răspândeau, din loc în loc, o lumină slabă pe trotuarele spălate de ploaie. Amélie intră din nou în cafeneaua goală şi caldă, unde soba de fontă fumega prin crăpăturile burlanului cotit. După trei săptămâni de aşteptare, se mira că se mai putea ţine pe picioare, că mai vorbea şi se mai ocupa de treburile ei zilnice, cu boala care-o rodea, cuibărită în inima ei, neslăbind-o nici noaptea. Desfăcu plicul, privi foaia de hârtie albă acoperită de semne stângace, imitând caracterele tipografice. Începu să citească. De la primele cuvinte, atenţia ei se concentră:

„*Doamnă*.

*Nu-i rău să faci pe mironosiţa, dar înainte de a vedea paiul din ochiul altora, mai uită-te şi la bârna din ochii dumitale. De exemplu; crezi că fratele dumitale e ca lacrima. Te înşeli! E un nemernic de ultimă speţă, putred şi vicios sub aerele lui de nevinovăţie. Întreabă-l deci ce pune la cale împreună cu mica spălătoreasă! Se tăvăleşte cu ea ca un porc! Dacă nu-i domoleşti la timp, o va lăsa borţoasc*l *îţi place să ai un frate porc? Ştiind ce se spune despre dumneata în cartier, n-aş crede. Atunci, ştii ce ai de făcut. Scutură-l bine şi se va întoarce în patru labe! Te salut respectuos.*

Semnat: O persoană care ştie tot şi care-û vrea binele”.

Scrisoarea anonimă era atât de vulgară în stil şi atât de jignitoare în conţinut, încât Amélie trebui s-o citească de două ori ca să se convingă că nu visează. Acuzaţiile aduse lui Denis erau prea fanteziste ca să aibă naivitatea să le creadă. Dar, refuzând să şi-l imagineze pe Denis într-un rol de seducător, era tulburată de anumite detalii precise cu privire la victima pe care anonima şi-o alesese: „mica spălătoreasă”. Nepoata doamnei Louise, poate? Mintea suferi un şoc şi toate ideile se ordonară altfel. Nu! Nu el! Nu la vârsta lui! De altfel, şi-ar fi dat seama. Nu ieşea niciodată după-amiaza. Era prins la atelier, de dimineaţa până seara… Numai o femeie putea concepe o asemenea manevră parşivă şi răutăcioasă. Denis nu era” decât pretextul. În spatele lui, pe Amélie voiau s-o murdărească, prin ricoşeu. Cine avea deci interes să se răzbune pe asemenea căi ocolite? se gândi şi bănuielile ei căzură pe o persoană care probabil că nu mai ştia ce să inventeze ca să se răzbune: amanta domnului Villarrubia, acea Josette cu turbanul verde şi faţa neruşinat de pudrată. „Infamă creatură!… Monstru! …” Simţea cum îi creşte mânia şi se lăsă, până la urmă, complet şi violent stăpânită de ea. Exista fără îndoială un

mijloc de a descoperi vinovatul. Mai întâi trebuia să-l descoasă pe Denis ca să fie sigură că nu era nimic adevărat în reproşurile care i se aduceau. Apoi să-i arate anonima comisarului de poliţie, să-i ceară sfatul. În caz de recidivă, să ceară o anchetă... Lansată pe această pistă, se opri brusc, stupefiată, căscând ochii. Dincolo de vitrina aburită a cafenelei, le zărise pe doamnele Soufaneix şi Vernac, gata să intre în cafenea. Veşti bune, fără îndoială, de la Pierre!

Se repezi spre vizitatoare, le întâmpină în prag şi privindu-le mai de aproape îşi schimbă părerea. Şi una şi cealaltă aveau aerul acela duios şi compătimitor, destinat de obicei bolnavilor inconştienţi de gravitatea bolii lor.

— Ce e? Ce s-a întâmplat? se bâlbâi Amélie.

În loc să-i răspundă, doamna Vernac îi luă mâna şi i-o strânse blând. Amélie se eliberă. Picioarele i se muiaseră. Inima îi bătea să-i spargă pieptul. Repetă precipitată:

— Ce e?

Doamna Soufaneix îşi încreţi pleoapele în spatele ochelarilor. Colţurile gurii i se lăsaseră în jos. Mai curajoasă, doamna Vernac îşi îndreptă umerii pătraţi şi zise:

— Am primit o scrisoare de la soţul meu azi-dimineaţă, ca răspuns la scrisoarea mea. Îmi dă câteva detalii. Evident, nimic nu e sigur. De asta nu mi-a scris mai devreme. Aşezaţi-vă, doamnă Mazalaique...

Amélie se lăsă pe un scaun. În ea mai rămăsese atâta viaţă cât să audă ceea ce avea să urmeze. Doamna Vernac şi doamna Soufaneix se aşezară şi ele.

— S-a întâmplat pe 26 ianuarie, reluă doamna Vernac. Au fost atacaţi şi obligaţi să se replieze. După aceea l-au căutat pe domnul Mazalaique, dar el dispăruse. Vreţi să vă citesc scrisoarea?

Prostită, amuţită, Amélie părea să nu fi înţeles

nimic. Cum continua să tacă, doamna Vernac trase două foi de hârtie din poşetă, acoperite cu un scris ascuţit:

— Trec peste primele rânduri, care nu vă interesează… Ah, da:

„Compania noastră fusese desemnată să-i alunge pe nemţi din câteva puncte întărite, l-am atacat cu grenadele. Ne împrăştiasem din cauza tirului de baraj german, care nu-ţi mai spun cum trăgea! L-am pierdut pe Mazalaique din vedere. N-a mai sosit la punctul convenit, de unde de altfel nemţii au şters-o la timp. Au revenit în forţă după o oră. Ne-am repliat, lăsând doi morţi şi aducând trei răniţi cu noi. Mazalaique nu era printre ei. A doua zi am fost schimbaţi cu Regimentul 126. Am transmis consemnul pentru Mazalaique. De atunci nu mai ştim nimic. Nu uita mai ales să-i spui soţiei lui că n-a fost încă dat oficial dispărut. Trebuie un timp pentru anchetă. Poate că e prizonier. Poate să fi fost ridicat de băieţii din altă companieşi dirijat spre o ambulanţă… E aici o asemenea vraişte că nimic nu m-ar mira. Aş vrea să-ţi dau veşti bune despre prietenul nostru. Ce mizerie de război! Să trăim până la viitoarea permisie! Soufaneix e alături de mine, acum când îţi scriu. Suntem bine, dar Mazalaique ne lipseşte, te rugăm să ne crezi. Era un tip cu adevărat extraordinar…”

Vocea doamnei Vernac se împotmoli. Se opri. Amélie se ridicase dreaptă, lividă. Ochii ei uscaţi priveau departe. Niciun muşchi de pe faţa ei nu se mişca. Părea un mort susţinut din spate de un par. În sfârşit, mişcă buzele:

— Iertaţi-mă.

Şi, cu o rigiditate mecanică, se îndreptă spre uşa din fund.

— Doamnă Mazalaique, unde vă duceţi? strigă doamna Vernac.

Amélie se izbi de doamna Rousseau, care tocmai

intra în cafenea, şi repetă: „Iertaţi-mă!”, dispărând pe culoar.

— Ce se întâmplă? întrebă doamna Rousseau, apropiindu-se de cele două femei. Doamna Mazalaique mi s-a părut foarte tulburată!…

Doamna Vernac îi povesti ce se întâmplase. În timp ce ea vorbea, doamna Soufaneix, cu trupul ei mare îndoit peste scaun, plângea încet cu batista la ochi.

— Ah, biata de ea! Ah, Dumnezeule! într-o zi tot trebuia să se întâmple! gemea şi doamna Rousseau, frângându-şi mâinile. Trebuie să-l anunţăm pe fratele ei! Mă duc imediat! Aşteptaţi-mă! O să-i explicaţi şi lui! Cât eşti de neputincios când vine nenorocirea!

După numai cinci minute, se întoarse urmată de Denis. Avea un aer de copil, cu chipul descompus de suferinţă. O lumină rătăcită îi scânteia în ochi. Doamna Vernac îi arătă scrisoarea. O citi, nu zise nimic, dar se repezi pe urmele surorii lui. Era sigur că se retrăsese în camera ei. Bătu la uşă.

— Amélie, deschide! Eu sunt…

Uşa nu era închisă cu cheia. Intră. Era întuneric. Vru să aprindă lumina, dar se răzgândi, de teamă să nu-şi deranjeze sora, risipindu-i întunericul în care se retrăsese pentru a-şi rumega durerea. Şi auzi respiraţia ei slabă, dar egală, un foşnet de rochie. Ghidându-se după zgomot înaintă, pe bâjbâite, se izbi de un dulap. Ochii i se obişnuiră, în cele din urmă, cu întunericul. Căpătâiele de alamă ale patului luceau în puţina lumină filtrată printre obloane. Căutând în altă direcţie, zări o formă aşezată într-un fotoliu, ovalul unei feţe răsturnate, paloarea celor două mâini crispate pe sprijinitoarele fotoliului. Se opri, intimidat. Inima bătea să-i spargă pieptul. Un val de lacrimi îi umplu ochii. Murmură:

— O, Amélie, aici eşti? Pot să vorbesc cu tine?

O voce ciudat de calmă se auzi din întuneric:

— Nu vreau să văd pe nimeni.

— De ce? îţi faci singură rău, stând aşa şi gândindu-te pe întuneric. Trebuie să-ţi spun…

— Nu e nimic de spus! Nu aprinde lumina! Pleacă!

— Cum o să plec când eşti atât de nefericită? Se aplecă spre ea dorind s-o îmbrăţişeze. Două mâini nervoase îl împinseră. Denis şovăi, uimit: Nu vrei?

— Nu, Denis. Nu acum. Întoarce-te în cafenea, te rog.

— Şi tu?

— Nu fi îngrijorat! N-am nimic! Du-te repede…

Denis tot nu se hotăra să plece. Atunci ea gemu:

— Ce mai aştepţi? Ţi-am spus!… Singură… Vreau să fiu singură!…

Denis ieşi, închise uşa în urma lui şi rămase cu fruntea sprijinită de uşorul uşii. La suferinţa lui personală se mai adăuga acum şi deznădejdea în care se cufundase Amélie. Nu ştia ce-l durea mai mult: pierderea cumnatului pe care-l iubise atât de mult sau faptul că trebuia să asiste neputincios la suferinţa surorii lui. Amélie, văduvă, Elizabeth, orfană! Conjunctura tragică îl năuci cu totul. Refuza să creadă că Pierre, atât de plin de viaţă, atât de puternic, încetase brusc să mai aparţină acestei lumi. Un bărbat ca el nu putea să moară. îl vor găsi, prizonier sau rănit. Scrisoarea spunea doar că nu era pierdută chiar orice speranţă. De ce să-l plângi dinainte? întărit de această idee, îşi trecu hotărât mâna peste faţă, de parcă ar fi vrut să-şi smulgă o mască înăbuşitoare. Respiră ceva mai uşor. Hohotele de plâns pe care le stăpânea cu greu se potoliră. Se scutură, îşi strânse centura şi se îndreptă cu pas ferm spre cafenea.

Intrând în salon, se miră văzându-l aproape plin. Doamna Rousseau răspândise, desigur, vestea în cartier. Un grup de oameni stătea în jurul doamnei Vernac, care vorbea însufleţită, fluturând scrisoarea. Alţii îi puneau

întrebări doamnei Soufaneix, prăbuşită într-un colţ. Deschizând bine ochii încă înceţoşaţi de lacrimi, Denis îi zări prin fumul de ţigară pe domnii Buche, Florent, pe Paulo şi Gustave, pe domnii Clapeton, Lubin şi, alături de ei, pe grataragioaică, câţiva locatari ai imobilului, chiar şi un tapiţer care nu fusese decât de vreo două ori la „Ciclistul încununat”.

— Iată-l! exclamă domnul Buche.

Toate feţele se-ntoarseră spre Denis.

— Ce face? îl întrebă domnul Buche.

— E calmă, dar nu vrea să vadă pe nimeni, murmură Denis.

— Înţeleg, zise domnul Florent, în asemenea momente nu te simţi bine decât singur!

Chipul lui era întunecat şi copleşit de mâhnire. Îşi trăia propriul lui doliu.

— Depinde de fire, se amestecă grataragioaica. Cred că mie mi-ar fi plăcut să fie lume în jurul meu.

— Biata de ea! Atât de tânără! suspină doamna Rousseau, ştergându-şi ochii cu şorţul. Nu e drept! îşi iubea atât de mult soţul! Şi fetiţa!… Rămasă fără tată!…

Lui Denis i se puse un nod în gât. Se stăpâni şi, aplecându-se spre bătrână, îi şopti la ureche:

— Unde e Elizabeth?

— N-ai văzut-o când ai trecut? E în bucătărie. Se joacă. S-o aduc?

— Nu, se repezi el. Lăsaţi-o acolo…

Paulo şi Gustave se apropiară de el, cu un aer de circumstanţă:

— Suntem foarte mâhniţi, bătrâne!

Le mulţumi, strângându-le puternic mâinile. Pe chipul lui apăru acum o expresie de hotărâre bărbătească. Obligaţia de a se purta onorabil în vremuri de restrişte îl făcea să-şi mai uite durerea.

— Cred că v-aţi lăsat prea repede copleşiţi, observă

domnul Clapeton. Nu e încă nimic sigur. Se întâmplă adesea ca un soldat să fie dat dispărut şi să se descopere mai târziu că s-a făcut o greşeală, că se afla pe undeva, pe unde n-ar fi trebuit să fie…

— Se întâmplă, e adevărat, confirmă şi domnul Florent.

Venind de la un om care-şi pierduse el însuşi fiul în război, ideea trebuia reţinută.

— Fireşte, întări şi domnul Buche. Îţi aduci aminte de Gaston Leliâvre, nepotul lui Charles? L-au crezut mort, pe la începutul anului, şi apoi, nimic: după trei săptămâni l-au găsit bolnav de gălbinare, într-un spital, în spatele frontului.

Denis nu ştia cine e acest Gaston Lelièvre, dar îi fu brusc recunoscător pentru gălbinarea aceea care îi autoriza toate speranţele.

— Şi Chapouliez, fiul vânzătorului de ziare, n-a păţit şi el ceva asemănător? întrebă domnul Lubin.

— Ei, da! exclamă domnul Clapeton. Aveţi dreptate. Cinci luni fără o scrisoare. Părinţii îl plângeau deja. Ca să-l vadă, după cinci luni, sosind bine, sănătos. Căzuse prizonier. Evadase… S-a vorbit mult în vremea aceea despre această întâmplare…

— Ca şi fiul portăresei, adăugă şi grataragioaica. Dar e şi acum prizonier! A aflat de el abia după un an! Prin Crucea Roşie!

Brusc, fiecare îşi amintea de cazul cuiva, oficial şters de pe lista celor vii, apărând după o perioadă de eclipsă.» Care mai de care dădeau informaţii mai precise. Se citau nume, date. Se înfrumuseţau evenimentele. Cedau cu toţii unei nevoi fireşti de a se dezmorţi, de a redeprinde gustul vieţii, după ce se lăsaseră câtva timp în voia nefericirii. Doamna Vernac repeta, ridicând vocea:

— I-am spus doamnei Mazalaique, soţul meu mi-ar fi

scris imediat dacă ar fi fost ceva sigur. Dar el precizează: „Trebuie un timp pentru anchetă…”

Prins de optimismul general, Denis nu ştia cum să le mulţumească tuturor acestor oameni care veniseră special să-l ajute să-şi depăşească slăbiciunea. Dacă ar fi putut şi Amélie să-i audă! îşi promise să-i povestească totul ca să-i redea încrederea în viitor.

— Dă-ne şi nouă câte un pahar de vin roşu, îi ceru domnul Buche.

Grăbit, alinie paharele pe tejghea şi le umplu cu mâna tremurătoare. Trecuse de ora şapte. Vecinii intrau în cafenea, întrebau ce e cu aglomeraţia asta, clătinau din cap, strângeau mâna lui Denis. Frânturi de conversaţie îi treceau pe lângă urechi:

— N-aţi auzit?

— Ba da… cumnatul lui… Da, soţul Améliei!… Dispărut!…

— Cum adică, dispărut?

— I-am spus şi noi: asta nu înseamnă nimic! îţi aduci aminte de Gaston Lelièvre…

Aureolat de prestigiul pe care-l conferea o nenorocire, Denis răspundea la întrebări şi oferea de băut. Feţele se cam congestionaseră. Fumul ţigărilor îi înţepa ochii… Apucate de mâini puternice, paharele urcau şi coborau de la un capăt la altul al tejghelei. Doamna Soufancix ceruse vin alb şi acum ochii-i străluceau sub pălăria ei cu cireşe, lăsată pe o ureche. Stătea de vorbă cu domnul Florent, care-i răspundea pe un ton patern, pe sub mustaţa lui albă. Doamna Vernac mai citi o dată scrisoarea pentru domnul Clapeton. Pomeţii i se înroşiseră, articula fiecare cuvânt cu o violenţă inutilă, ridicând degetul la pasajele mai importante. Unii clienţi vorbeau despre propriile lor afaceri. Nu se putea discuta la nesfârşit despre Pierre.

Cea mai mică dintre fiicele domnului Buche veni să-l

cheme la cină. El refuză să plece.

— Vin mai târziu. Spune-i mamei tale că am treabă.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic… nimic… O să-ţi explic acasă… Şterge-o!

Veni apoi soţia domnului Florent, îmbrăcată în doliu: fusese prevenită de un muncitor al soţului ei. Povestea fu luată de la capăt pentru ea. În timp ce-i turna şi ei un Dubonnet, Denis zări la celălalt capăt al tejghelei o siluetă subţirică şi blondă: Lucie! N-o văzuse intrând. Lipită de perete, cu un aer umil şi blând, cu ochii roşii de plâns, îl privea cu atâta dragoste că trebui să se stăpânească să nu alerge până la ea şi să o strângă în braţe în faţa tuturor. În sfârşit, profitând de o acalmie, se apropie de fată şi-i şopti:

— Ai aflat?

— Da. Când am văzut că nu eşti în faţa spălătoriei, mi-am dat seama că s-a întâmplat ceva! M-am dus până la atelierul domnului Buche. Acolo, mi-au spus… E îngrozitor, Denis! Cât eşti de nefericit! Şi biata ta soră unde e?

— În camera ei. Nu vrea să vadă pe nimeni.

— Poate că nici tu nu mai vrei să vezi pe nimeni…

— Nu, cu mine e altceva! Eu sunt bărbat! Trebuie să rezist.

Ea tăcu, cu privirea temătoare. Doamna Rousseau o împinse ca să treacă în spatele tejghelei. Ducea paharele murdare pe care le strânsese de pe mese.

— Puţin loc, vă rog!

În timp ce. ea se apleca deasupra chiuvetei, fata îi şopti lui Denis la ureche:

— Trebuie să plec. Să nu se afle…

— Când le mai văd?

— Mâine seară, dacă vrei…

— La aceeaşi oră?

— Da. Am să mă gândesc numai la tine.

Vocea domnului Clapeton se auzi de departe, printre clinchete de pahare şi vorbe nedesluşite:

— Denis, încă un calvados, te rog!

— Imediat.

Când putu din nou să privească în direcţia în care se afla Lucie, ea dispăruse. Doamnele Soufaneix şi Vernac se pregăteau să plece. Paulo se oferi să le conducă până la staţia de metrou Nation: avea o lanternă la el.

— Şi doamna Mazalaique? Aş fi vrut s-o mâi văd. Să-i spuneţi că suntem din toată inima aproape de ea!…

— Să-i spuneţi mai ales să nu se lase copleşită! striga doamna Vernac. Dacă este nevoie, o să mai venim să-i susţinem moralul!…

Îşi luară rămas-bun de la fiecare în parte. Manierele erau cu atât mai elegante cu cât, fiind străine de cartier, ţineau să lase, aşa cum trebuia, o impresie bună. În sfârşit, plecară. Fu semnalul de împrăştiere. Unul după altul, consumatorii plăteau, îl băteau pe Denis pe umăr şi se îndreptau spre uşă, cu gândul la casa lor, unde vor mai povesti o dată evenimentul. Denis îi privea îndepărtându-se cu părere de rău. După ce avusese atâţia aliaţi, se temea să rămână singur, dezarmat în faţa teribilei ameninţări. Curând, în salon nu mai rămăsese decât domnul Lubin.

Aştepta cina, pe care i-o servi doamna Rousseau. Tot ea o hrăni şi pe Elizabeth. Denis se mulţumi cu puţină pâine şi o bucată de cârnat. Nu-i venea să mănânce.

— Mă duc s-o văd pe Amélie.

— Du-i ceva să mănânce, îl sfătui doamna Rousseau. O să-i facă bine.

Puse în mâinile lui Denis o lingură şi o farfurie în care turnă un polonic de supă. Îi mai înfipse o sticlă de vin roşu sub braţ, o bucată de pâine într-un buzunar, un pahar şi un măr în celălalt buzunar.

— Spune-i să mănânce cât e caldă. Dacă se sleieşte,

cade greu la stomac.

Încărcat, Denis traversă curtea, intră în apartament şi se opri în faţa uşii Améliei. Ea îl auzise venind:

— Tu eşti, Denis?

Ţinând farfuria într-o mână, deschise uşa. Lampa de noapte era aprinsă. Amélie nu se mişcase din fotoliul ei. Chipul îi era albit şi lucea de parcă ar fi fost ceruit. Avea cearcăne negre sub ochi. Denis puse farfuria şi pâinea pe masă, sticla de vin pe un scaun, îşi goli buzunarele şi zise temător:

— Vezi, ţi-am adus să mănânci.

— Nu trebuia să te osteneşti, Denis.

Denis insistă:

— Trebuie să mănânci. Altfel nu vei avea putere. Măcar ca să-mi faci o plăcere…

Ea scutură din cap:

— Nu mi-e foame.

— Păcat că n-ai fost în cafenea, reluă el. Ai fi auzit ce au spus toţi. Au fost o sumedenie de oameni despre care săptămâni în şir s-a crezut că sunt dispăruţi şi apoi şi-au dat seama că nu era adevărat, că erau bine, sănătoşi!…

Se aştepta la un protest din partea ei, dar ea închise pleoapele pe jumătate şi zise înflăcărată:

— Exact aşa m-am gândit şi eu!

Se ridică şi începu să străbată camera. Pasul ei era atât de hotărât că fusta i se legăna pe şolduri. Denis o privi surprins, neîndrăznind încă să se bucure de revenirea care se operase în ea. Încrederea pe care o manifesta acum îl neliniştea la fel de mult ca şi prăbuşirea în care o văzuse adineauri. Brusc, se opri în faţa lui şi-l cercetă cu o hotărâre revendicatoare. Era ceva aproape smintit în expresia feţei ei. Nările îi fremătau. Cele două flăcări din mijlocul pupilelor nu erau numai nişte reflexe ale lămpii de pe noptieră.

— Oh, Denis, exclamă ea, m-am gândit! Am înţeles că e imposibil. Imposibil, înţelegi?

— Domnul Buche şi domnul Florent ziceau şi ei la fel, se bâlbâi el. Dacă vrei, pot să-i rog să-ţi repete numele tuturor indivizilor pe care i-au cunoscut şi care aii păţit ca şi Pierre…

— Drăguţ din partea lor, dar n-am nevoie de asta ca să fiu sigură de ceea ce gândesc. Ei discută în gol. Eu port în inima mea certitudinea. O certitudine pe carê nimeni în afară de mine n-o poate avea. Şi care e mai puternică decât orice… decât orice!…

Îi vorbea de foarte aproape, fără să-şi ia ochii de la el, cu o exaltare care semăna cu bucuria. Se îngrozi la gândul c-ar putea fi un acces de febră. Neîndrăznind nici s-o contrazică, nici s-o urmeze până la capăt în iluziile ei, îi zise:

— Sunt atât de mulţumit să te văd aşa de curajoasă, Amélie!

— De ce n-aş fi? Pierre trăieşte. Ştiu, simt…

Adăugă în şoaptă ca şi cum s-ar fi adresat numai ei:

— Vreau!

Prea emoţionat ca să mai continue conversaţia, o luă pe Amélie în braţe şi-şi sprijini fruntea de obrazul ei dulce şi fierbinte. Rămaseră nemişcaţi, el gândindu-se la teama lui, ea la speranţa ei. După o lungă tăcere, ea murmură:

— Acum vom aştepta veşti mai bune!

— Da, Amélie.

— Le vom avea curând. Pierre se va întoarce…

— Fireşte.

— Şi atunci… atunci… ce frumoasă va fi viaţa noastră, Denis!… Du-te repede după Elizabeth… Trebuie s-o văd!…

Denis se depărtă de ea:

— Nu vii cu mine?

— Nu. Nu vreau să mă întâlnesc cu clienţii. Va fi timp şi mâine!… Vrei să mi-o aduci?

Denis luă farfuria de supă rece, pâinea, vinul, paharul şi ieşi cu părere de rău din cameră.

Domnul Lubin îşi terminase cina şi se pregătea să plece. Doamna Rousseau spăla vasele. Când Denis îi întinse farfuria plină şi sticla intactă, exclamă:

— E foarte supărată dacă n-a vrut să mănânce nimic! O să se îmbolnăvească dacă-şi face atâtea griji fără să se hrănească.

Denis o linişti cum se pricepu mai bine, închise cafeneaua, îşi lărgi buzunarul ca să facă loc cutiei cu bani încasaţi în ziua aceea, cel puţin doisprezece franci. Era cel mai mare câştig de când începuse războiul. Mergând, îi auzea zornăind pe şold. Doamna Rousseau i-o întinse pe Elizabeth adormită şi ieşi ultima, după ce stinse lumina în bucătărie.

— Noapte bună, Denis! Dacă mai e nevoie de ceva…

— Nu mai e nevoie de nimic, doamnă Rousseau.

Ieşi în curte. Fetiţa respira uşor în braţele lui. Nu era prima oară când o ducea aşa, dar în seara aceea era parcă mai uşoară, mai vulnerabilă decât de obicei. O strânse la piept şi deveni conştient de noul rol care i se impunea. Dacă Pierre nu se va mai întoarce, el trebuia să-l înlocuiască lângă fetiţă. Această responsabilitate neaşteptată îl ridică în proprii lui ochi. Străbătu restul drumului ţinând capul ridicat, cu muşchii încordaţi, cu privirea provocatoare, ca şi cum întunericul ar fi fost populat cu duşmani pe care aerul lui hotărât trebuia să-i pună pe fugă.

Noaptea Améliei n-a fost una de odihnă, ci o succesiune de treziri epuizante. De îndată ce închidea ochii, cedând oboselii, cineva o zgâlţâia de umăr. Se ridica în capul oaselor, deschidea ochii şi-şi amintea totul. Groaza îi strângea inima. Numai odată cu lumina

zilei reuşi să-şi facă un pic de ordine în gânduri. Denis, doamna Rousseau, clienţii o regăsiră, cuminte şi hotărâtă, în spatele tejghelei. Toată lumea o admira pentru curajul ei. Complimentele pe care le primea o ajutau să-şi păstreze sângele rece. După sfatul domnului Florent, îi scrise imediat căpitanului companiei 17 din Regimentul 300 infanterie, ca să-i ceară informaţii despre dispariţia lui Pierre. Apoi, după-masă, se duse la biroul Crucii Roşii şi lacomandament. Era convinsă că una sau alta dintre aceste două administraţii deţinea soluţia misterului în registrele ei. Un sergent al armatei franceze, cu un nume, cu o matricolă, cu un loc precis, nu putea să se volatilizeze de la o zi la alta, fără ca înaltul Comandament Militar sau serviciile de sănătate să nu fie avizate. Îi vor spune unde este, ce s-a întâmplat cu el...

Nu află nimic. La Crucea Roşie nimeni nu ştia nimic, nimeni nu avea timp să se ocupe de ea: trebuia să aştepte avizul oficial. La Comandament, un bătrân adjutant, cu braţul amputat, se supără pe Amélie, în timp ce ea-i povestea întâmplarea. De unde ştia ea că dispăruse? I se scrisese? Soldaţilor le era interzis să dea detalii în scrisori, să ofere informaţii despre soarta camarazilor de luptă. Informaţiile ajungeau familii pe calea oficială.

Fără să se lase intimidată de această admonestare, Amélie se prezentă a doua zi la „Asociaţia Doamnelor Franceze” şi la „Uniunea Femeilor Franţei”. Nici acolo nu ştiau nimic, nu puteau face nimic, o sfătuiau numai să aibă răbdare. Acelaşi răspuns la sediul „Asociaţiei Invalizilor”.

Pe 22 februarie, Parisul se trezi acoperit cu zăpadă. Nici o singură trăsură în tot oraşul. Serviciul tramvaielor fusese redus, în ciuda frigului şi a incomodităţii transportului, Amélie hotărî să închidă cafeneaua după

prânz şi să încerce un demers la „Ajutorul Naţional”: petrecu două ore într-o sală de aşteptare supraîncălzită, plină de oameni care veneau să ceară ceva, cu figuri umile. Fu primită, între două uşi, de o secretară într-un taior gri-cărămiziu, cu croială militară, şi plecă după ce află că genul de probleme cu care venise ea nu era de competenţa „Comitetului”.

— Mergeţi mai degrabă la Crucea Roşie…

Luă tramvaiul spre casă, un tramvai care oprea în colţul străzii Boulets. După calculele ei, trebuia să ajungă la timp pentru poşta de seară; dar tramvaiul înainta încet, din pricina zăpezii; şinele nu fuseseră curăţate bine. Aproape toţi pasagerii citeau ziarele. Aşezată lângă fereastră, Amélie urmărea prăvăliile de alimente din strada Saint-Antoine, defilând prin spatele geamului îngheţat. Vânzători rotofei se aflau în faţa rafturilor cu alimente congelate. Strigau, dar nu-i auzea nimeni. Pietonii, îmbrăcaţi gros şi bine încălţaţi, călcau cu paşi prudenţi pe trotuarele ca sticla. Ici, colo, prin faţa porţilor, zăpada era măturată, tasată şi murdară de cenuşă. Vagonul scârţâi, o jerbă de scântei ţâşni de sub roţi şi ajunse, urmând o curbă elegantă, în Piaţa Bastiliei. Un cer verzui şi ceţos apăsa oraşul. Imensa răspântie era pustie, tăcută, în jurul coloanei negre, învăluite în ceaţă. Sub acoperişurile lor noi de zăpadă pufoasă, casele îşi mărturiseau decăderea şi murdăria faţadelor. Pe bulevardul Beaumarchais, un tramvai în pană îşi învârtea disperat antena de insectă cu grămada ei de fire moarte. În jurul carcasei galbene, împotmolite în deşertul de gheaţă, se mişcau siluetele întunecate ale naufragiaţilor. „Numai să nu ni se întâmple şi nouă la fel. Ar fi fost poate mai bine să iau metroul”. Automobilele, foarte rare, patinau, huruind pe şoseaua lunecoasă. Un vânt rece bătea prin uşa deschisă spre platformă. În colţul străzii Lyon, Amélie zări, înconjuraţi de o grămadă de

curioşi, doi cai care alunecaseră pe gheaţă, zăcând unul lângă altul, cu picioarele tremurând, cu gâturile răsucite şi ochii mari, îngroziţi. Căruţaşul îşi deshămase animalele şi acum trăgea din toate puterile de hăţuri pentru a le ajuta să se pună pe picioare. După fiecare încercare, caii cădeau la loc neputincioşi. Omul urla disperat. Un pic mai departe tramvaiul se opri. Pasagerii urcară, înfriguraţi, încovoiaţi, cu pleoapele înroşite şi buzele albăstrii. Casieriţa trase de un cordon. O zgâlţâitură. Plecau din nou. În sfârşit, faubourgul Saint-Antoine! Prăvăliile de alimente fură înlocuite cu prăvăliile de mobile: paturi, mese, fotolii se lăfăiau în spatele vitrinelor. Negustorii băteau din picioare în faţa acestor comori de lemn lăcuit, capitonat. Când tramvaiul încetinea, se auzeau apelurile lor monotone:

— Numai o privire, doamnă! Nu vă angajează cu nimic!

— O frumoasă sufragerie, foarte ieftină! Profitaţi de preţurile noastre!

Pe strada Ledru-Rollin, şcolari cu ghiozdanele în spate se băteau cu zăpadă. Un câine nebun alerga în urma lor, fremătând din coadă. Amélie contempla copiii, câinele, cu o surpriză înduioşată. Avea impresia că, modificând aspectul lucrurilor, în timpul somnului oamenilor, natura întreagă îi îndemna să nege evidenţa nenorocirii ei. Nu degeaba căzuse din cer atâta albeaţă, exact în momentul când ea era gata să se lase doborâtă de inutilitatea primelor demersuri. Zăpada falsifica perspectivele, lăsa obiectele fără fundament, înveselea chipurile, zugrăvea faţadele, curăţa aerul, alunga mirosurile, înăbuşea zgomotele, o invita să creadă că un miracol era întotdeauna posibil în lumea aceasta. De îndată ce va intra în cafenea, factorul îi va deschide uşa: „Doamna Mazalaique!” Şi-i va înmâna o scrisoare de la Pierre, în care el avea să-i explice totul… îşi zicea toate

acestea încercând să se înveselească, dar inima îi era ca plumbul. împinse la paroxism dorinţa de a se linişti şi teama de a nu fi decepţionată se confundau, în cele din urmă, în una şi aceeaşi boală. Numele lui Pierre îi răsuna în urechi. Mintea tresărea, o lua razna. O staţie, două, numai una… Coborî în strada Boulets, drept în faţa unei vânzătoare de castane coapte. Zăpada se topise în jurul bătrânei înfofolite în şaluri negre. Mâinile ei pârlite dansau deasupra sobei găurite. Lui Pierre îi plăceau castanele. Dacă ar fi fost acolo, cu siguranţă ar fi cumpărat un cornet. Doi soldaţi caraghioşi treceau clătinându-se în cizmele lor uriaşe. Permisionari?

— Înţelegi, bătrâne, îi zic…

Tramvaiul se depărtă zăngănind şi clătinându-se. Amélie traversă faubourgul Saint-Antoine şi se angajă pe strada Boulets. Spălătoria doamnei Louise, aburul, vorbăria şi zgomotul înăbuşit al fiarelor de călcat. Un băieţel în zdrenţe striga titlurile din ziarele de seară… Grăbi pasul, parcă împinsă din spate. Faţa îi ardea, picioarele îi erau îngheţate. „Repede… repede… Să nu pierd factorul!…” Strada Montreuil… Cafeneaua era închisă. O lumină slabă, filtrându-se din interior, albăstrea zăpada pe trotuar. Fulgi uşori dansau în aer. Amélie pătrunse pe poartă şi intră în bucătărie pe uşa din spate. Doamna Rousseau o supraveghea pe Elizabeth care, aşezată pe jos, se juca cu măgăruşul ei de cauciuc…

— A trecut poştaşul? întrebă Amélie.

— Da, îi răspunse doamna Rousseau, acum zece minute…

— Nimic pentru mine?

— O, nu, draga mea!

Era pregătită pentru acest răspuns. Elizabeth întindea mânuţele spre ea. O ridică, o sărută şi o aşeză, şovăitoare, între două scaune.

— Dar dumneavoastră? întrebă doamna Rousseau. Nimic nou?

— Nu, îi zise ea. Mâine va trebui să merg din nou la Crucea Roşie.

Îşi scoase pălăria, paltonul, încinse un şorţ, îndopă soba şi deschise uşa de la stradă. După frigul uscat de afară, căldura, mirosul închis al încăperii o înăbuşea. I se umeziră ochii şi nasul. Băgă mâna în buzunarul şorţului căutând o batistă. Degetele dădură de o hârtie împăturită: scrisoarea anonimă! Uitase de ea în vălmăşagul ultimelor zile. Nici acum nu avea nicio poftă s-o citească. Era o grijă măruntă, ridicolă pe lângă întrebarea fundamentală care-o obseda. Când sosiră clienţii, după închiderea atelierelor, se gândea deja la altceva. Domnii Florent şi Buche se interesară de rezultatul vizitelor ei, o plânseră pentru atâta alergătură de pomană, pe o asemenea vreme şi o sfătuiră să scrie biroului de recrutare din Tulle. Era o idee excelentă şi Amélie, o primi cu recunoştinţă. Încrederea ei se organiza deja în jurul acestui nou pretext.

— Aveţi dreptate! Fireşte, la biroul de recrutare trebuie să aibă informaţii!… Oare de ce nu m-am gândit mai devreme!…

Denis, care intrase în urma patronului, îşi privea sora cu un fel de milă şi duioşie. Pleca la asalt cu forţe proaspete. Când va înceta oare să alerge aşa, din miraj în miraj? Uşa nu se mai închidea. Obişnuiţi sau necunoscuţi veneau să se sprijine de tejghea, tuşind, gemând, cu nasurile curgând şi ochii înroşiţi. Nu mai vorbeau de Pierre, ci de ultimele ştiri de pe front. Ziua ce trecuse fusese bogată în evenimente militare. Germanii declanşaseră o puternică ofensivă la Verdun. Trupe, fanatizate cuceriseră tranşeele noastre din prima linie şi se infiltraseră chiar şi în cele de dublură, de unde câteva contraatacuri îi alungaseră în cele din urmă. Aceste

operaţiuni anunţau lupte îndelungate şi teribile în acel sector. Dar erau şi veşti bune pentru domnul Buche! în noaptea de 21 spre 22 februarie, şapte avioane inamice fuseseră doborâte de aviatorii noştri şi un zepelin fusese atins de tirul unui auto-tun din Ravigny.

— Băieţii care au făcut asta merită Crucea de Război! declară domnul Buche.

— Dacă e aşa, atunci e zepelinul care a bombardat Parisul luna trecută, se amestecă şi Denis. Nemţii au ars de vii în carcasă!...

Amélie rămase în afara conversaţiei. Pentru ea începea acum un alt război. Unul la fel de violent ca şi celălalt, dar mai depărtat, într-un fel, mai teoretic. Un război din care soţul ei lipsea. Întrebă din obişnuinţă:

— Şi la Neuville ce se mai întâmplă?

— E greu şi pe acolo, îi zise domnul Buche. Comunicatul semnalează serioase lupte în jurul cotei 140.

— Ah, Dumnezeule! suspină ea, nu se vor potoli oare niciodată?

Niciun gând nu-i mai însoţi vorbele.

După cină, domnul Lubin se „retrase în camera lui, iar Denis îşi sfătui sora să se retragă mai devreme, să nu mai aştepte ora închiderii. Se va ocupa el de clienţii care vor mai veni. Amélie refuză. Teama de a mai petrece o noapte proastă nu era străină de dorinţa ei de a-şi prelungi veghea. O clipă se gândi să scrie la Chapelle-au-Bois. Nu răspunsese la ultima scrisoare a tatălui ei, redactată de doamna Pinteau şi veche deja de cinci zile. Dar tatăl ei se arătase atât de îngrijorat de ideea că Pierre nu mai dădea niciun semn încât Amélie şovăia să-l neliniştească mai mult, vorbindu-i de o posibilă dispariţie a soţului ei. Atâta timp cât nu va fi epuizat toate sursele de informaţie, e mai bine să nu-i spună nimic lui Jérôme. Mai rămânea soluţia de a-i trimite o scrisoare fals

optimistă.

Dar în starea în care se afla nu avea Curaj. „Mai târziu. Când se va limpezi totul. Când voi fi sigură...” Rămasă brusc fără treabă, se aşeză lângă casă, încrucişă braţele şi se uită la Denis care citea un ziar lăsat de domnul Buche pe o masă.

— Se pare că zepelinul zbura la două mii de metri înălţime. L-au lovit de prima dată, cu un 75... E formidabil, oricum...

Figura i se lungi într-un căşcat lung şi tăcut. Îşi freca pleoapele cu pumnii. Gestul lui de pe când era copil. Amélie surâse duioasei amintiri şi, brusc, se gândi din nou la scrisoarea anonimă. Fără grabă, se ridică, băgă mâna în buzunarul şorţului, scoase hârtia şifonată, o netezi, o mai parcurse o dată şi i-o întinse fratelui ei.

— Ce e? întrebă el.

— Citeşte şi ai să vezi.

Nu fu nevoie să arunce decât o privire şi păli, murmurând:

— E de necrezut [Cine ţi-a trimis-o?

— Nu ştiu, Denis, persoana n-a semnat. E ceea ce se numeşte o scrisoare anonimă.

— O scrisoare anonimă?

Repetă cuvintele cu o intonaţie de teamă respectuoasă.

— În orice caz, reluă ea, e vorba de cineva care ne vrea răul.

Se gândi imediat la doamna Langoustier şi se simţi pierdut.

Rămase cu gura prosteşte întredeschisă. Privirea plutea prin spaţiu.

— Continuă, îl îndemnă Amélie.

Denis reîncepu să citească. îl auzi de vreo două ori mormăind: „E de necrezut!” După ce termină de citit, rămase cu fruntea plecată, încremenit. Amélie aştepta

să-l audă vorbind. Dar el încerca să-şi dobândească liniştea necesară unei explicaţii de o asemenea importanţă. Bătăile dezordonate ale inimii îl împiedicau să gândească eficient „O să se întoarcă în patru labe!” Ah! Târâtura! îi trebuise ceva timp ca să-şi coacă răzbunarea. Dar se ţinuse de cuvânt. îl lovea în punctul cel mai sensibil: dragostea lui pentru Lucie. De la cine se informase doamna Langoustier? Sau îi urmărise pe stradă? se întreba ce avea să răspundă la întrebările surorii lui, pe care cu siguranţă ea i le va pune. Orice scuză îi venea în minte părea foarte neînsemnată şi nedemnă. Înnebunea, se supăra, blestema în zadar…

— Dă-mi-o, i-o ceru Amélie.

Luă scrisoarea şi-o aruncă în sobă. Denis se uita la ea fără să înţeleagă. Voia să-i arate că n-o interesa acuzaţia? Aşeză la locul lui cercul de fontă pe deschizătura sobei, de unde se vedea deja flacăra care urca dansând, lăsă vătraiul într-un colţ, îşi frecă mâinile una de alta şi se reîntoarse lângă fratele ei. În picioare, în faţa lui, îl făcu prizonierul ochilor ci:

— Şi acum spune: ce e adevărat din ce ai citit?

Îl văzu şovăind, pregătindu-se ca în faţa unui obstacol nevăzut. Chipul oglindea tumultul luptei din el pentru a fi sincer până la capăt. În sfârşit, mormăi:

— Scrisoarea asta e o murdărie, Amélie! Nu m-am culcat niciodată cu o lată, cum zice acolo!… Şi nici n-o voi face niciodată!… îţi jur!… Nu sunt un porc!…

— Aş vrea să te cred, îi zise ea, dar cine e micuţa spălătoreasă?

— Micuţa spălătoreasă?

Clipea şi-şi muşca buzele.

— Oh, trebuie să fie nepoata doamnei Louise, reluă el, ridicând din umeri.

Amélie tresări indignată:

— O mai vezi şi în altă parte decât aici?

— Da, ne mai întâlnim din când în când, pe stradă…

— Vă daţi întâlnire?

— Nu! Aşa, din întâmplare. Ea duce lenjeria, eu ies de la atelier…

— Şi?

— Apoi ne dăm bună seara, facem câţiva paşi împreună.

— Şi asta-i tot?

— Fireşte!

Amélie respiră, uşurată de accentul veridic al acestei mărturisiri şi continuă mai calmă:

— După părerea ta, cine ne-a trimis această scrisoare?

O lucire de nelinişte îi trecu prin ochi.

— Nu ştiu. Poate una dintre spălătorese? N-o pot suferi pe Lucie, pentru că e nepoata patroanei. Îi fac tot felul de şicane din te miri ce…

— Deci ele v-au văzut împreună?

— Toată lumea poată să ne vadă. Nu ne ascundem.

— Crezi c-ar fi îndrăznit…?

— Ţi-am spus că sunt nişte mizerabile!… Lucie e destul de necăjită din pricina asta!…

— Ai aerul că eşti foarte informat în privinţa sentimentelor acestei fete!

— Mi-a spus câte ceva, e firesc…

Amélie încruntă sprâncenele:

— Nici atât nu trebuie, Denis. Nu-mi place genul acesta de plimbări în doi, pe stradă. N-ai decât şaisprezece ani. Nu poţi măsura răspundefea pe care ţi-o asumi plimbându-te cu o fată… Erai cât pe ce s-o compromiţi. Vrei sau nu, bârfe urâte circulă pe seama voastră!

— Şi atunci, ce? exclamă el. Să n-o mai văd sub pretextul că nu ştiifce femeie scrie lucruri greţoase?

— Te-ar supăra dacă n-ai mai vedea-o?

— Nu că m-ar supăra. Mi s-ar părea o idioţenie… şi o nedreptate!…

— Îţi place lângă ea?

— Da, e frumoasă! murmură el, cu un zâmbet extaziat.

Aprecierea o uimi pe Amélie, ca şi cum altcineva ar fi formulat-o prin gura fratelui ei.

— Frumoasă? Ia te uită! O găseşti frumoasă?

— Tu nu?

— Ba da.

— A!

Jubila, ochii-i străluceau, obrajii se făcură ca focul. Culmea! Amélie ar fi vrut să se supere, dar candoarea lui Denis nu-l oferea niciun motiv. Putea să-i reproşeze că nu e indiferent la farmecele Luciei? Probabil că el însuşi nu bănuia încă natura sentimentelor pe care i le inspira că Era atât de tânăr, atât de puţin pregătit pentru surprizele inimii! Şi-l imagina mergând pe străzi întunecoase, alături de puştoaică, vorbindu-i în şoaptă, grav, pe un ton de superioritate protectoare. Oare suferinţa la care era supusă iubirea ei pentru Pierre s-o fi făcut atât de sensibilă la ecourile acestei idile abia născute? Gata să cedeze înduioşării, se stăpâni şi întrebă:

— Ştii măcar dacă e serioasă?

— O, asta da, sunt sigur! exclamă el. Tocmai pentru că e serioasă mă înţeleg atât de bine cu ea!

Amélie dădu uşor din cap, pe jumătate convinsă:

— E un merit al ei dacă rămâne serioasă în acel cerc de spălătorese care se uită în ochii bărbaţilor şi nu-şi pun lacăt la gură.

— Asta i-am spus şi eu! Nu-i plac fetele din atelier. Pretinde că sunt toate nişte neruşinate…

Se înflăcără pledând pentru o cauză care-i era dragă.

Amélie îl ameninţă cu degetul:

— Denis, Denis, ia aminte! Fetişcana asta te preocupă prea mult…

— Nu…

— Te cunosc mai bine decât le cunoşti chiar tu. Şi, mai ales, cunosc viaţa…

— Ei şi?

Puse o mână pe umărul fratelui ci:

— Lucie asta à la are purtări frumoase, spune-mi?

— Da, foarte bune…

— Cu atât mai mult nu trebuie să-i strici reputaţia. De acum, în interesul tău ca şi al ei, e bine să nu te mai arăţi nelipsit de lângă ea!

— Dar nu sunt nelipsit!

— Lasă-mă să termin! Că o saluţi, că te întâlneşti cu ea, că-i vorbeşti din când în când, nu-i mare lucru, dar nu trebuie să devină pentru line o persoană pe care să o întâlneşti tot timpul. Câteva cuvinte şi la revedere…

— Chiar aşa am şi făcut!

— Atât ajunge! Am să te rog chiar să fii mai distant pe viitor.

Denis bombăni:

— Mai distant? Ştii că eşti bine? Nu pot fi mai distant… sau vrei să fiu nepoliticos?

Înflăcărarea îi scăzuse. Cu faţa mohorâtă, cu pleoapele pe jumătate lăsate, se uita în podea, la doi paşi în faţa lui. îl ghici umilit, decepţionai într-o iluzie pe care nu îndrăznea s-o mărturisească. O misterioasă complicitate o lega de acest frate al ei, ale cărui prime sentimente înfloreau acolo lângă ea, în umbră. Fără să-i pară rău de ceea ce-i spusese, îl plângea că fusese obligat să le audă.

— Şi dacă ceva nu merge, vino să-mi spui, reluă ea cu blândeţe. Nu trebuie să avem secrete unul faţă de altul. Am fost tare necăjită că această veste mi-a fost adusă printr-o scrisoare anonimă. Trebuia să-mi spui tu.

— Ţi-aş fi spus, dacă era important.

— În ceea ce te priveşte, totul mă interesează. Când trebuie să te mai întâlneşti cu ea?

— Nu ştiu. Mâine, poate poimâine… peste trei zile…

— Străduieşte-te să fie peste trei zile.

Denis suspină din rărunchi:

— Asta e…

Ambliei i se strânse inima. În faţa băietanului tulburat, un val de amintiri o năpădi. Revedea Chapelle-au-Bois, pe primii băieţi pe care îi cunoscuse, Jean Eyrolles, Pierre… îşi aduse aminte de exaltarea de odinioară, de încrederea într-un viitor fericit, de convingerea că nimeni înaintea ei nu iubise aşa. Şi, departe de a se lăsa descurajată de comparaţia între visul de altă dată şi îngrozitoarea situaţie în care se afla astăzi, gustă în restriştea ei un fel de bucurie radioasă, inexplicabilă, ca şi cum cele mai frumoase visuri ale ei de fată şi le-ar fi realizat în viaţa de femeie. Denis o privea cu coada ochiului, pierdut în gânduri, contemplând peretele din faţa lui. În sfârşit, îşi îndreptă gâtul ca să respire, zicându-i:

— E ora. Închide cafeneaua, Denis. Mă duc să mă ocup de Elizabeth.

Afară tot mai ningea când puse obloanele de lemn pe vitrinele întunecate.

Intrând în cafenea pentru micul dejun, Denis şi domnul Buche fură surprinşi să găsească uşa de la intrare dată la perete, în ciuda frigului. Uşa din fund fiind întredeschisă spre culoar, un violent curent de aer traversa salonul gol. Cu toate că era aproape ora nouă, Amélie nu era la postul ei. Câteva monede stăteau risipite pe tejghea. Sertarul casieriei nu era împins decât pe jumătate. Apa curgea cu forţă în bazin. Soba fumega. O mătură era sprijinită de masă. Neliniştit de neobişnuita dezordine, Denis închise uşile, strânse

robinetul, puse mătura la locul ei şi, apropiindu-se de patronul lui, bombăni:

— Mă întreb ce s-a întâmplat. A lăsat totul baltă! Oricine putea intra şi lua totul!…

Tăcu o clipă, simţi neliniştea sporind în el şi adăugă brusc:

— Mă duc să văd unde e! Aşteptaţi-mă o secundă…

Un ţipăt sfâşietor îi luă vorba din gură.

— Denis, Denis! Trăieşte!…

Tresări, îngheţat de strigătul ce părea să vină de la o nebună. Uşa din fund fu izbită de perete. Domnul Buche şi Denis întoarseră capul în acelaşi timp. Amélie venea spre ei. Era de nerecunoscut, cu un zâmbet tremurat pe buze, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji, cu ochii măriţi de bucurie.

„Asta e, se gândi Denis, au lăsat-o nervii!” Se repezi înaintea ei şi o primi la piept. Ea îl strângea cu ardoare, îi pipăia umerii, braţele, degetele crispate, pişcându-l până la durere, apoi îl împinse, îl contemplă cu un aer triumfător, nebunesc şi repetă cu o voce sfâşiată de emoţie:

— E viu, Denis!

În acelaşi timp, trase din corsaj o scrisoare. Mâinile îi tremurau desfăcând hârtia albă. Şi atunci o mare speranţă se născu în el.

— Ai vésti?

— Da… cu poşta de dimineaţă…

— O scrisoare de la el?

— Nu… Ascultă…

Şi, după ce respiră adânc, începu să citească:

„Doamnă.

Soţul dumneavoastră, sergentul Pierre Mazalaique, din Regimentul 300 R.I., se află actualmente în tratament la spitalul nostru. Dacă vă scriu în locul lui, o fac pentru că el nu este în stare să scrie singur. Îngrijit

de noi şi înconjurat de rugăciunile noastre, se va vindeca încet de rănile primite glorios pentru cauza Franţei. Sper că aceste prime veşti, fără să fie încurajatoare, vă vor elibera de neliniştea în care trăiţi. Vă voi ţine la curent cu progresele restabilirii sale.

Până atunci, vă adresez, doamnă, asigurarea sentimentelor mele cele mai devotate Domnului Dumnezeului nostru. Sora Clotilde”.

Împături scrisoarea şi îndreptă spre fratele ei o privire radioasă.

— Cine avea dreptate?

Interpelat pe tonul acesta de veselie febrilă, Denis tăcea, pradă unei nelinişti care-i blocase tot creierul. Era fericit că Pierre nu murise şi nemulţumit că fusese rănit. Starea trebuia să fie alarmantă dacă nu putea scrie cu mâna lui. Amélie părea totuşi inconştientă de gravitatea ştirilor pe care le primise. Nu voia să vadă decât partea bună a lucrurilor: soţul ei fusese regăsit, avea dreptul din nou să se gândească la el ca la un om viu. Ştia unde să-i scrie, unde să se ducă după el…

— Ah, v-a venit inima la loc, doamnă Mazalaique! i se adresă domnul Buche. Cred că vă simţiţi mult mai uşurată, doamnă Mazalaique!

O privire aruncată lui Denis fu suficientă să-l convingă pe acesta că, asemenea lui, domnul Buche era sfâşiat între bucurie şi nelinişte şi arbora un aer vesel numai pentru a se conforma dispoziţiei Améliei.

— Dacă sunt mai uşurată? exclamă ea. Uitaţi-vă la mine şi veţi înţelege!

— Unde e acum? o întrebă Denis.

— Într-un spital complementar din Orléans. La surori. Am adresa sus, în dreapta scrisorii. Voi lua primul tren. Cred că este unul în seara asta, sau dacă nu, mâine dimineaţă la prima oră. Du-te să te informezi, Denis. Domnul Florent are orarele trenurilor. Între timp, eu voi

continua să dau dispoziţiile necesare: Doamna Rousseau va ţine fetiţa. Cafeneaua o vom închide... Ah! Repede! Trebuie să-i scriu tatii! Va fi atât de mulţumit...

Vorbea volubilă, învârtind între degete pătratul alb al scrisorii.

— Veţi lipsi mult timp? o întrebă domnul Buche.

— Nu ştiu nimic! Două, trei zile... am să hotărăsc pe loc... La nevoie voi face naveta între Orléans şi Paris. Totul depinde de el, de starea sănătăţii lui... Sora nu-mi dă niciun detaliu... E absurd!...

— Dacă v-a scris, decretă domnul Buche, înseamnă că-i merge mai bine.

— Aşa mi-am zis şi eu. Nu avertizezi familia dacă te temi de complicaţii. Sau o convoci, în cazurile extrem de grave, rudelor sugerându-li-se, prin câteva cuvinte, să se aştepte la ce-i mai rău. Nu li se spune: „Vestea vă va scoate din starea de nelinişte în care trăiţi”.

— Evident!

— Trimiţându-mi o asemenea scrisoare, călugăriţa nu s-a îndoit nicio clipă că, purtată de speranţă, voi alerga la căpătâiul soţului mea Fără să mi-o spună direct, mă cheamă acolo, nu-i aşa, Denis?

— Sigur, îi răspunse el, încălzit de acest raţionament optimist.

— Oh, reluă ea, asta nu mă împiedică să mă gândesc că s-ar putea să fie grav rănit!

Îşi duse pumnii la tâmple de parcă ar fi vrut să strivească acolo viziunile sângeroase care o bântuiau. Dar, oricât de oribile ar fi fost toate aceste presupuneri, erau de preferat acelei nelinişti surde, de neînvins, care o învăţa zi de zi că Pierre ar putea fi definitiv pierdut. Ea îl salvase, refuzând să creadă că e mort. Şi tot ea îl va vindeca de toate rănile lui. Îşi lăsă braţele în jos, arătând un chip regenerat, în care numai ochii mai păstrau un reflex de milă şi de teamă.

— E rănit, exclamă ea, dar, în sfârşit, e viu! Trăieşte! Asta e esenţialul! Am să-l revăd!

Copleşită de fericire, se agăţase de braţul fratelui ei.

— Vreau să-l văd, Denis. Îţi dai seama?...

— Mi-ar plăcea şi mie să-l văd, îi zise el.

— De ce nu te duci cu sora ta? îl întrebă domnul Buche.

— Şi munca?

Domnul Buche îşi ridică mustaţa cu degetele lui încârligate:

— Mâine e sâmbătă, zi de livrări şi de curăţenie. Poimâine, duminică, eşti liber. Şi cum lunea în toate atelierele se omoară puricii, se bea vin alb şi se mănâncă melci, vorbindu-se despre cum s-a petrecut în ajun, eşti sau nu eşti, nu va fi mare pierdere!

— Adevărat? murmură Denis. Chiar mă lăsaţi?

— Doar eu ţi-am propus! Dar luni seara trebuie să te întorci!

— Va fi înapoi, domnule Buche! Vă promit! Cum aş putea să vă mulţumesc pentru bunătatea dumneavoastră?

Îl privea cu atâta recunoştinţă că el se emoţionă, tuşi şi zise pe un ton aspru:

— Oferindu-mi ceva de băut, dacă vreţi!

Denis îşi reluă locul după tejghea:

— Poftim. Şi nu din cel obişnuit. Bordeaux!

Umplu două pahare, unul pentru el, unul pentru patronul lui.

— Surorii tale nu-i torni?

— Nu beau niciodată dimineaţa, refuză Amélie.

— Astăzi puteţi face o excepţie.

— Să sărbătorim!

Denis mai umplu un pahar. Amélie îl duse le buze. Gustul un pic acrişor, sec, o zăpăci, o amuză.

— Ce figură va face Pierre când ne va vedea sosind!

— Nu cred, îl contrazise Amélie. Ne aşteaptă. Buna soră nu ne-a scris fără să-l prevină.

— Da, dar se gândeşte că vii singură! Şi hop! Iată-ne pe amândoi! Nu mai lipseşte doar Elizabeth!

— Data viitoare, dacă văd că-i merge bine, o voi lua şi pe ea, promise Amélie.

Să fi fost de vină puţinul vin pe care-l băuse? Se simţea ameţită, eliberată de o mare greutate, cu chipul încălzit şi sufletul în sărbătoare. Ce plăcut era să facă proiecte, după atâtea săptămâni negre.

— Îl aduceţi aici pentru convalescenţă? o întrebă domnul Buche.

— Probabil, dar e prea devreme ca să vorbim!… Mă zăpăciţi de cap!… Denis, ţi-am spus să te duci la domnul Florent după mersul trenurilor.

— Mă duc!

Porni spre uşă, dar se opri ca să-l lase să treacă pe domnul Florent, care intra urmat de doi muncitori:

— Bună ziua la toată lumea.

Amélie îi întinse mâna bătrânului tâmplar, îşi pregăti efectul printr-un surâs şi zise cu o voce măsurată:

— Domnule Florent, vă previn că mâine cafeneaua va fi închisă!

— De ce?

— Mă duc la Orléans să-l văd pe soţul meu.

Şi, cum noii veniţi se mirau, exclamau, ea îşi aprecia parcă şi mai mult şansa extraordinară care i se ivise.

Spitalul complementar nr. 262 fusese instalat într-o veche clădire foarte mare, foarte cenuşie, foarte dărăpănată, înconjurată de o grădină cu arbori desfrunziţi şi spălaţi de ploaie. O ambulanţă staţiona pe aleea centrală. De pe peron se intra într-un chioşc cu geamuri în carouri roşii, albe şi galbene, servind de anticameră. O călugăriţă în haine negre stătea în spatele unui birou, încărcat de registre. Faţa îi era de culoarea

lămâii. Când Amélie îi ceru permisiunea să-şi vadă soţul, pe sergentul Pierre Mazalaique, începu să se agite:

— Ah! Dumnezeule! Nu e ora de vizite! Şi nu ştiu dacă e autorizat să le primească!

— Mi-aţi trimis o scrisoare, soră…

— O scrisoare în care vă rugam să veniţi?

— Nu chiar… în sfârşit, aşa am înţeles…

Scoase scrisoarea din poşetă. Călugăriţa luă hârtia, o citi şi-i zise:

— Mă duc s-o anunţ pe maica stareţă.

Rămasă singură cu Denis, Amélie îl strânse tare de mână. Şi el, asemenea ei, era obosit, ajuns la capătul puterilor. Sosiseră de dimineaţă la Orléans şi lăsaseră valizele în gară ca să poată merge direct la spital.

— O să se aranjeze, îi şopti ea.

Călugăriţa reveni imediat, lunecând în papucii ei cu tălpi de pâslă.

— Vreţi să mă urmaţi?

Denis şi Amélie se luară după ea. Fură introduşi într-o sală de aşteptare, mobilată cu şase scaune cu perne de catifea. Pe perete, un Crist livid întindea braţele, îşi lăsa capul în jos.

— Vine şi maica stareţă imediat.

— Ne pun tot soiul de piedici, bombăni Denis după ce sora se îndepărtă.

— Taci, să nu te audă cineva…

Neavând niciodată ocazia să vadă o instituţie catolică, era impresionată de primirea misterioasă care i se rezervase în această casă şi se temea să nu comită, din lipsă de obişnuinţă, vreo stângăcie faţă de nişte persoane a căror minte era atât de diferită de a ei. Minutele treceau într-o linişte amorţitoare. Prin uşa cu geam se putea urmări foiala călugăriţelor pe culoar. Tinere sau mai coapte, grase sau mai slabe, toate purtau aceeaşi îmbrăcăminte şi se deplasau cu acelaşi aer

liniştit, solemn şi plutitor.

Brusc, o femeie bătrână, cu faţa uscată ca un pergament, în rochie neagră, se îndreptă* spre sala de aşteptare: era stareţa, fără îndoială. Intră cu mâinile ascunse de mânecile largi, salută uşor şi, privind-o pe Amélie pe deasupra ochelarilor cu ramă de oţel, o întrebă cu o voce mângâietoare:

— Dumneavoastră sunteţi doamna Mazalaique?

— Da, doamnă, răspunse Amélie.

Roşi şi se corectă:

— Da, maică.

— Şi băiatul?

— E fratele meu.

— Foarte bine! Foarte bine! O voi chema pe sora Clotilde. Ea v-a scris. Puteţi să-i puneţi întrebări şi vă va da toate informaţiile posibile cu privire la soţul dumneavoastră…

— Dar aş vrea mai ales să-l văd, se nelinişti Amélie.

Figura maicii stareţe se încremeni într-o grimasă de uimire.

— Să-l vedeţi? Va fi mai complicat!

— De ce?

— Pentru că nu este în stare să primească vizite.

— E foarte rău?

— Acum e bine, mult mai bine! Dar trebuie să evităm orice emoţie mai puternică… nu-i aşa, soră Clotilde?

În aceeaşi clipă, Amélie observă că o altă călugăriţă intrase, fără zgomot, în încăpere şi că se ţinea lipită de perete, cu braţele încrucişate la înălţimea burţii. Purta un şorţ de pânză groasă, încins peste rochie. Mânecile îi erau strânse într-un elastic, la încheieturi. Figura aspră, pătrată, colorată, lucea ca o bucată de piele prinsă între vălul alb şi banderola tot albă.

— Fireşte, maică, îi răspunse ea şi se înclină.

Amélie avu impresia că faţa călugăriţei nu-i era necunoscută. O amintire i se preciză în minte: sora Clotilde semăna, deşi era mai tânără, cu doamna Croux, moaşa care fusese atât de bună cu ea în timpul naşterii. Uimită de această asemănare, se simţi parcă mai sigură pe ea.

— Ei bine, vă las acum să vorbiţi despre rănitul dumneavoastră.

Ieşi, şi Amélie înaintă plină de speranţă spre sora care o cerceta cu un fel de curiozitate binevoitoare.

— Soră, spuneţi-mi tot, murmură ea, vă rog: ce arc de fapt?

Călugăriţa îşi deschise braţele, desfăcu mâinile. Erau nişte mâini mari, roşii: mâini de om muncitor. Cu palmele întoarse spre Amélie, cu degetele răsfirate, făcu un gest de calmare:

— Liniştiţi-vă, doamnă. E adevărat, soţul dumneavoastră a fost serios atins şi vom avea multă bătaie de cap cu el, dar acum, mulţumim lui Dumnezeu, suntem pe calea cea bună. Azi-dimineaţă i s-a mai făcut o mică intervenţie chirurgicală. Tot la coapsa stângă!… Stângă!…

— O intervenţie? păli Amélie. A fost operat? Amputat?

— Nu. O mică incizie pentru a scoate porţiunile infectate. Imaginaţi-vă! Şase schije de şrapnel! în ambulanţă au curăţat ce-a fost mai rău, dar nici restul nu e sănătos. Şi atunci ne desăvârşim munca, facem curăţenie…

Surâdea de parcă ar fi vrut să mai îndulcească printr-o expresie amabilă duritatea cuvintelor pe care împrejurările o obligau să le pronunţe.

— N-a fost rănit decât la coapsă? o întrebă Denis.

— La coapsă şi la cap. O explozie de obuz l-a îngropat de lot. O piatră grea, se pare că i-a spart capul.

Medicul-şef i-a găsit o arterită cerebrală, ca urmare a şocului, dar nu fractură de craniu.

— Nicio fractură de craniu, repeta Amélie uşurată.

Sora Clotilde îi aruncă o privire ciudată.

— Nu. În privinţa asta puteţi fi liniştită. Ar fi trebuit să vă previn în scrisoare. Poate n-aţi mai fi bătut atâta drum până aici.

— Aş fi venit oricum. Trebuie să-l văd, înţelegeţi?

315 H

Sora Clotilde clătină din cap:

— Nu e deloc momentul! De-abia de o oră a fost scos din sala de operaţie. Se află încă sub anestezie. Fiţi rezonabilă, doamnă! Pentru moment, soţul dumneavoastră are mai mult nevoie de rugăciuni decât de vizite. Vă rugaţi pentru el cu toată ardoarea de care sunteţi capabilă?

Amélie se tulbură uşor şi-i răspunse:

— În felul meu, da.

— Trebuie să vă rugaţi mult. Mulţumiţi lui Dumnezeu că vi l-a lăsat în viaţă. Şi aveţi, în rest, încredere în noi. Cu cât se va odihni mai bine, cu atât se va reface mai repede.

— Dar nu vreau să-l deranjez. Nu stau decât cinci minute, dacă aşa trebuie… Gândiţi-vă, soră, c-am venit într-adins de la Paris, că nu l-am văzut de luni de zile, că e aici lângă mine, alături… şi dumneavoastră vreţi să plec, fără ca măcar să-i zic o vorbă?

În loc să-i răspundă, sora Clolilde întrebă:

— Cum vă cheamă?

— Amélie.

— Amélie, da, da… Bănuiam… Vă chema adesea când îi era foarte rău.

— Vedeţi! exclamă Amélie. Duceţi-mă la el, vă rog, soră!

Ochii albaştri ai surorii Clotilde rămaseră ficşi sub

sprâncenele cărunte:

— Promiteţi să staţi liniştită?

— Vă jur. Sunt foarte curajoasă. O privire doar şi plec…

— Atunci, urmaţi-mă.

Se ridică. Amélie şi Denis o urmară de-a lungul culoarului pustiu, aşternut cu linoleum. Se auzeau oameni gemând şi tuşind dincolo de uşile numerotate. Se întâlniră cu o soră care ducea în mâini un lighean plin cu rufe sângerii. O alta, cu şorţ alb, împingea un cărucior plat, cu roţi cauciucate care servea la transportul răniţilor.

— Pentru cine e? întrebă sora Clotilde.

— Pentru locotenentul de la 12.

— Ah; da, mergeţi repede, medicul-şef vă aşteaptă.

Urcară la primul etaj pe o scară largă cu rampă de fier forjat.

Pe Amélie n-o mai ţineau picioarele. Capul îi era gol de gânduri. Instinctiv, îşi făcea loc în minte, pregătindu-se să primească orice şoc o scuipătoare de email. O banchetă lipită de perete. O statuetă a Sfintei Fecioare, într-o nişă „cu un mic bucheţel de flori aşezat într-un pahar.

— Aşteptaţi-mă, îi rugă sora Clotilde.

Dispăru în spatele unei uşi.

— E larg pe aici, constată Denis. Şi e bine încălzit.

Simţea nevoia să pronunţe vorbe fără însemnătate pentru a se elibera de neliniştea în care-l cufunda mutismul Améliei. Sora Clotilde reapăru şi-i chemă:

— Puteţi veni.

Denis se repezi înainte.

— Nu dumneata, băiatule! Vom fi prea mulţi deodată.

Denis lăsă capul în jos, copleşit.

— Îţi voi povesti, îi şopti Amélie.

Precedată de sora Clotilde, pătrunse într-o cameră mare, luminată, unde o duzină de paturi stăteau aliniate faţă-n faţă. Chipuri schimonosite dormeau pe pernele albe. Din loc în loc, o mână arsă de soare se odihnea pe pliurile cearşafului. Din trupurile întinse se ridica o rumoare de suspine, de vaiete şi de gâlgâituri. Aerul era impregnat de un miros cald de putreziciune şi cloroform. Câteva priviri febrile se îndreptară spre uşă. O soră cu mânecile suflecate strecura un bazinet sub şezutul unui rănit care avea un strat gros de bandaje în locul mâinii drepte. Văzând-o intrând pe Amélie, trase repede cuvertura. Dar unde era Pierre? Sora Clotilde traversă toată sala, ocoli un paravan şi se opri în faţa ultimului pat, lângă fereastră. Ridicând mâna, îi făcu semn Améliei, care era la doi paşi în urma ei, să se apropie. Un bărbat stătea acolo culcat, cu pleoapele închise. Fusese ras în cap. Un pansament uşor i se aplicase în jurul capului rotund şi neted, cu reflexe de fildeş. Ţintuită pe loc, Amélie privea, fără să înţeleagă, la puşcăriaşul muribund, fără expresie, livid, asudat, care era Pierre. Un fir de salivă îi curgea în colţul gurii, printre buzele strâmbate de un rictus dureros. Nările i se subţiaseră, gâtul descărnat era plin de peri aspri şi roşcaţi. Două dâre întunecate, plecând de la rădăcina nasului, încercuiau ochii şi se lăţeau pe pomeţii obrajilor. Respira sacadat. În partea stângă a patului, păturile se bombau deasupra piciorului lovit. La marginea cearşafului, degetele rănitului se mişcau imperceptibil. Amélie recunoscu mâna, mai repede decât i-ar fi recunoscut faţa. O oribilă comoţie zgâlţâia o întreagă reţea de nervi de sub piele. Cuprinsă de o ameţeală care-i dădea o senzaţie de vomă, simţea în trupul ei răsunetul amortizat al suferinţelor pe care le îndurase el în propria lui carne. Suferea pentru el, alături de el. Brusc, fu cât pe aici să ţipe: Pierre deschisese pleoapele. Privirea lui se opri la

sora Clotilde, apoi la soţia lui. Amélie se aştepta să-i vadă chipul extenuat, colorându-se de surpriză, de bucuria de a o recunoaşte. Dar trăsăturile lui Pierre rămaseră nepăsătoare. Pupilele, lucioase ca nişte bile de agată, nu exprimau nimic, mulţumindu-se să reflecte lumina zilei. Incapabilă să se stăpânească, Amélie murmură:

— Pierre… Pierre, eu sunt!…

Zadarnic! Nu dădu niciun semn, n-o recunoştea, era dus departe. Cum era posibil, dacă nu dormea, dacă ţinea ochii deschişi? Parcă ar fi fost supărat pe ea şi refuza s-o vadă! Or poate că se înşela ea şi el nu fusese niciodată soţul ei! Dacă nu era decât un vis? Sora Clotilde o atinse uşor pe braţ:

— Ssst! Lăsaţi-l! Nu vă poate auzi…

Amélie nu se mai putea mişca. Stătea acolo, năucă, în faţa manechinului care-i înlocuia bărbatul pe care-l iubise. Mai spera că până la urmă o scânteie va ţâşni din capul golit, dar pleoapele rănitului se închiseră blând. Şi nu lua cu el, în întunericul său lăuntric în care se refugia pentru a suferi, chipul soţiei sale Amélie intui că tot viitorul ei conjugal fusese definitiv compromis acolo, în câteva secunde, şi că o legătură între ea şi Pierre se rupsese definitiv. O privi pe sora Clotilde cu ochi întrebători.

— Acum plecaţi, şuşoti călugăriţa. E destul pentru astăzi.

— Dar ce se întâmplă, soră? De ce e aşa?…

— Doar nu vreţi să fie proaspăt şi bine dispus la câteva ore după ce a fost scos din sala de operaţie?!

— A vorbit cu dumneavoastră?

— Evident! El mi-a dat adresa!

— Când?

— Acum patru zile…

— Şi de atunci?

— Câteva cuvinte, pe ici, pe colo… Dimineaţa mai

ales, pe la ora cinci…

O luă pe Amélie de braţ şi-o duse spre ieşire. Toţi mutilaţii o cercetau pe când trecea prin faţa lor. Se strecura între două maluri albe, unde fiecare ridicătură era o sumă de dureri. Pe culoar, Denis se repezi spre ea:

— Ei?

— E îngrozitor! gemu ea. Nu m-a recunoscut! E acolo… ca un mort!…

— Vă rog să tăceţi! o dojeni sora Clotilde. Dacă nu încetaţi, o să regret că v-am lăsat să-l vedeţi!

Şi doamna Croux o certa când se plângea că suferea prea mult aducându-şi copilul pe lume. Vocea maternă, îngroşată, se aşternu peste durerea ei, calmând-o încetul cu încetul, făcând-o parcă suportabilă. Ca şi altă dată, nu mai era decât fetiţa cuminte, arzând de dorinţa de a se încrede în femeia expertă pe care destinul i-o adusese în cale.

— Dar o să mă recunoască mai târziu? întrebă ea cu sfială.

— Fireşte! Ce întrebare! Lăsaţi-ne pe noi să ne ocupăm! Ne rugăm ca Dumnezeu să ne ajute în misiunea noastră. Îngrijiri, odihnă prelungită…

— Când o să fie bine de tot?

— Aici, îmi cereţi deja prea mult. Să zicem două, trei luni. Poate mai mult, poate mai puţin… Traumatismele cerebrale au întotdeauna o evoluţie capricioasă… Facultăţile intelectuale rămân provizoriu scăzute. Din fericire, în cazul soţului dumneavoastră, este vorba de o contuzie superficială, difuză… în orice caz, spuneţi-vă că e mai bine aici, decât în prima linie… E şi asta o consolare!

Inima Ambliei se umplea de recunoştinţă.

— Mulţumesc, soră, murmură ea. Aş putea să-l mai revăd astăzi pe la cinci, după-amiaza?

— Şi mai ce? Nu sunteţi deloc cuminte! Am făcut o

excepţie pentru dumneavoastră în dimineaţa aceasta, ajunge!

— Atunci, mâine?

— Nici mâine, nici poimâine. Chirurgul se poate supăra. Este un om foarte priceput, dar şi foarte intransigent. Cu disciplina nu glumeşte. A recomandat pentru soţul dumneavoastră odihnă absolută timp de patruzeci şi opt de ore. Ar fi trebuit chiar să-l izolăm, dar nu prea avem locuri. Întoarceţi-vă deci acasă, rămâneţi acolo până la noi ordine. Şi rugaţi-vă alături de noi. Când rănitului îi va merge mai bine, vă voi scrie şi vă veţi prezenta cu o pungă de bomboane în mână.

Ajunseră din nou în micul chioşc cu ferestre multicolore. Sora portăreasă nu mai era. Undeva foarte departe se auzea un cor angelic. Era foarte greu de crezut că acest concert de voci atât de pure se ridica într-adevăr dintr-un univers destinat urâtului, torturii şi lacrimilor.

Sora Clotilde surâdea. Ochii ei exprimau voioşia cam smintită a femeilor de acţiune şi de caritate.

— Permiteţi-mi măcar să vin după veşti, o rugă Amélie.

— Cât de des doriţi.

— Aş putea vorbi şi cu medicul-şef?

— Nu vă va spune nimic în plus faţă de mine, dar dacă vă face plăcere, pot să vă mijlocesc o întâlnire.

Slăbită de blândeţea supranaturală, Amélie coborî scările peronului ca în vis. Dar, rămasă singură cu Denis în grădină, seninătatea ci se risipi şi temerile o invadară din nou. Nemaifiind acolo sora Clotilde care să-i inspire gânduri mai bune, revedea faţa lui Pierre, craniul lucitor, privirea inexpresivă, încerca să-şi imagineze rănile, se întreba prin ce miracol va mai putea într-o zi să se ridice, să vorbească, să meargă, să redevină bărbat. Nu trebuia să se deprindă cu ideea că-şi văzuse soţul pentru ultima

oară? Mai făcu doi paşi pe aleea cu pietriş murdar, ţinti o bancă şi se lăsa pe ea –, cu mintea răvăşită, fără niciun dram de voinţă. Denis se aşeză alături şi-i luă mâna. Gâtuită de tristeţe, cu ochii plini de lacrimi şi vocea răguşită, mormăi:

— De ce eşti aşa? Doar ţi-a zis: se va vindeca… Nu e o veste bună?

Ea nu-l asculta. În jurul ei, frigul, ceaţa, tufişurile negre, foile putrede. Departe, zgomotul camioanelor trecând pe drum. Două tinere călugăriţe coborâră de pe peron şi se îndreptară cu un pas rapid spre poartă. Valurile negre fluturau pe umeri. Purtau la brâu câte un şirag de mătănii. Vorbeau mergând, în şoaptă, vesele. Pentru ele nu exista nefericirea…

— Să nu regreţi c-ai plecat fără să-l vezi, Denis. Eu nu mai pot să mă gândesc la altceva. Numai chipul lui îl am în faţa ochilor…

O pâlă de vânt o înfioră.

— Ridică-te, îi porunci el. Să căutăm un hotel prin apropiere. Trebuie să te odihneşti…

— Voi reveni după-amiază!

— Da.

— Nu voi părăsi oraşul până nu voi fi sigură că e în afară de orice pericol!

— Da, Amélie. Acum, hai să mergem… Te rog…

O ajută să se ridice. Un zgomot de cratiţe se auzea din subsolul spitalului. În aerul îngheţat al grădinii se răspândi un miros de supă. Se auzi şi un dangăt de clopot. Amélie se sprijini de braţul fratelui ei. Strânşi unul în altul, se îndreptară spre ieşire. Pe trotuar, un vânzător flutura ziarele proaspăt imprimate: cuvântul „Verdun” se lăţea pe prima pagină.

Se reîntoarserî sâmbătă după-amiaza de două ori după veşti şi de trei ori duminică. Dacă era s-o creadă pe sora Clotilde, starea bolnavului evolua favorabil. Luni

dimineaţa, jucând ultima carte, Amélie o imploră pe sora Clotilde s-o mai lase o dată să-şi vadă soţul, câteva minute doar, fie şi de departe. După aceea va pleca din nou la Paris. Sora Clotilde acceptă. Din nou, Amélie intră în încăperea aceea largă, albă, unde mirosul suferinţei nu se schimbase. În faţa ultimului pat, în fundul sălii, se opri tremurătoare. Sora Clotilde îşi ţinea degetul pe buze. Pierre adormise. Respiraţia era şuierătoare, dar regulată. Avea un chip atât de calm în somn că Améliei i se făcu aproape frică să nu vadă pleoapele ridicându-se peste ochii aceia sticloşi, a căror amintire o chinuia neîncetat.

— Ei, întrebă sora Clotilde, v-aţi convins?

Amélie lăsă capul în jos. Se retraseră în vârful picioarelor. Denis le aştepta pe culoar. De la prima privire îşi dădu seama că sora lui era mai liniştită. Îi surâse slab şi-i zise:

— Acum putem pleca.

Abia întoarsă la Paris, Amélie îi scrise tatălui ei o scrisoare ca să-l liniştească. Primi drept răspuns o scrisoare bucuroasă, plină de tandreţe. Dar sora Clotilde, în ciuda promisiunii ei, nu dădu nicio veste. Era oare foarte ocupată? Amélie începu să se impacienteze. Situaţia i se părea tragică şi absurdă: în acel spital din spatele frontului soţul ei era la fel de departe de ea ca şi în prima linie. Nu scăpase de disciplina regimentului ca să intre în disciplina medicilor şi a călugăritelor! Rănit, dezarmat, lipsit de uniformă, nu aparţinea mai mult soţiei sale decât atunci când înfrunta moartea în tranşee. Când nu va mai fi nimeni între ei, ca să dispună de timpul lor, de viaţa lor? Când vor fi oare redaţi unul altuia?

În sfârşit, veştile atât de mult aşteptate ajunseră în strada Montreuil, ca răspuns la trei scrisori ale Améliei. Sora Clotilde o informa de ameliorarea stării bolnavului:

„La viitoarea dumneavoastră vizită, veţi fi surprinsă de schimbare…”

Biletul surorii Clotilde sosise pe 9 martie. Vineri, pe 10, Amélie plecă din nou la Orléans, îmbrăcată cu cea mai frumoasă rochie pe care o avea, cu pălăria cu negru şi alb, încărcată cu o valiză în care ducea schimburi, obiecte de toaletă, portocale, ciocolată şi un flacon de colonie pentru Pierre. De data aceasta, călătorea fără Denis. Îi promisese că se va întoarce luni seara, cu trenul de şase. Într-adevăr, când se întoarse de la atelier, în ziua aceea, o găsi aşezată în fotoliu, ţinând-o pe Elizabeth pe genunchi, sărutând-o şi vorbindu-i plină de duioşie. O valiză deschisă zăcea în mijlocul camerei. Amélie întoarse spre fratele ei un obraz obosit şi voios. Înainte chiar de a-i pune vreo întrebare, ea îi zise:

— L-am văzut!… I-am vorbit!…

— Te-a recunoscut? întrebă el neliniştit…

— Oh, da… Stătea un pic ridicat pe pernă. Sora l-a prevenit că-i voi face o vizită. E atât de drăguţă!… M-am apropiat de el…

Îşi trase sufletul, parcă s-ar fi înăbuşit cu vorbele care-i năvăleau în dezordine pe gură. Denis interveni:

— Cum era?

— Foarte bine! M-a privit. A rostit blând: „Amélie! …” Şi lacrimile i-au umplut ochii. M-am aşezat la căpătâiul lui… I-am luat mâna. I-am spus că nu sunt neliniştită, că se va face curând bine…

Acum nu mai relata scena, o trăia a doua oară, iar emoţia îi tulbura a doua oară chipul, aprinzând lumini de sărbătoare în ochii ei. Interesat de povestire, Denis se aplecă asupra surorii lui de parcă ar fi vrut s-o ajute să-şi amintească:

— Şi el, el ce zicea?

Amélie ezită un pic, înainte de a răspunde:

— Ei bine, suspină, murmură: „Da, da”, din vârful

buzelor. Privirea îi era absentă. Dar cred că înţelegea lotul. I-am dat veşti despre Elizabeth şi despre tine. A pronunţat numele voastre de mai multe ori şi a surâs. Apoi a continuat să murmure: „Şi Soufaneix, şi Vernac? Grosclaude? Félicien?...” Voia să ştie ce se întâmplase cu tovarăşii săi de arme. I-am mărturisit că nu ştiam. Atunci el a închis pleoapele. Era obosit. Sora Clotilde mi-a făcut semn să plec. Asta o fost sâmbătă. Duminică era mult, mult mai bine...

— Ţi-a povestit cum a fost rănit?

— L-am întrebat. Nu-şi amintea, dar mi-a vorbit despre Chapelle-au-Bois. Tot timpul se gândea numai acolo. Ca o obsesie. M-a întrebat dacă mai este zăpadă pe câmp, dacă merge fierăria, şi dacă tata are mulţi cai de potcovit... Uneori trebuia să-i aduc aminte că noi nu locuim la Chapelle-au-Bois, ci la Paris... Doreşte să-şi petreacă acolo convalescenţa...

— Când o să iasă?

— L-am văzut pe medicul-şef. Mi-a promis că în cinci, şase săptămâni, Pierre va fi din nou în stare să meargă. Dar va mai dura un timp până se va vindeca de comoţia cerebrală.

— Mult timp? Cât, adică?

— Patru sau cinci luni, fără îndoială. E foarte zdruncinat. Are nevoie de o viaţă calmă şi sănătoasă pentru a învinge. Oricum, pe front nu se va mai întoarce.

— Eşti sigură? exclamă Denis, pe care ştirea îl nelinişti.

Elizabeth, care se plictisea, lunecă de pe genunchii mamei sale şi se târî în căutarea măgăruşului de cauciuc.

— Medicul-şef a fost foarte categoric. Mi-a spus numele ştiinţific al rănii lui Pierre. L-am scris... stai...

Se ridică, scoase o hârtie din poşetă şi citi:

— Este un microtraumatism encefalic difuz, cu o leziune diseminată, a hipofizei. Vezi: „difuz”...

„diseminat”… exact ce spunea şi sora: şocul n-a fost foarte puternic! într-un asemenea caz, Pierre va obţine un concediu de convalescenţă de trei luni, prelungit cu siguranţă cu încă trei luni. Aşa mi-au spus la spital. După aceea, prin octombrie sau noiembrie, va trece prin faţa comisiei de reformă şi va fi declarat inapt.

— Inapt?

— Da. Se pare că aici nu e nici. O îndoială. Reformat gradul 1 definitiv, cu cel puţin 30 la sută invaliditate temporară. Va lua chiar şi o pensie…

— Şi se va întoarce să trăiască lângă noi?

— Fireşte! Dar nu în strada Montreuil îşi va găsi odihna şi aerul de care are nevoie pentru a-şi recăpăta forţele. Vom merge să locuim câtva timp la Chapelle-au-Bois. Îşi doreşte aşa de mult!

— Ce faci cu prăvălia?

Amélie se aşeză pe marginea patului şi-şi încrucişă mâinile pe genunchi. Chipul ei arbora acel aer de energie pozitivă, de luciditate rece care o caracteriza în orele de meditaţie comercială.

— Asta e singura chestiune încurcată. Vom închide pentru două, trei luni. Dar nu pot lua această decizie fără să vorbesc mai întâi, din corectitudine, cu domnul Hautnoir. El este negustorul nostru de vin şi prietenul nostru în afaceri. Îi mai datorăm opt sute de franci. Or, cât timp va fi închisă cafeneaua, vom pierde bani. Dacă ţin seama şi de timpul necesar relansării după deschidere, îmi va fi imposibil să fac faţă viitoarelor termene. Va trebui deci ca domnul Hautnoir să-mi acorde noi amânări de plată. Sper să se arate înţelegător. Dacă totul se aranjează după cum prevăd, vom pleca după ce va ieşi Pierre din spital.

— Şi eu?

— Tu vei rămâne aici. Muncind la domnul Buche, vei supraveghea şi casa în absenţa noastră. Doamna

Rousseau îţi va pregăti masa şi se va ocupa de lenjeria ta…

Imediat, Denis se gândi la avantajele acestei soluţii care avea să-i uşureze întâlnirile cu Lucie. Aţâţat de speranţă, abia dacă-şi ascundea mulţumirea sub aparenţa unei judecăţi înţelepte.

— Poţi să te bizui pe mine, îi promise el. Mă voi strădui chiar să deschid cafeneaua seara după ce mă întorc de la atelier şi duminica. Va fi întotdeauna ceva de încasat.

— Ai dreptate. Nu m-am gândit…

— Şi apoi, două luni nu-i mult!

— Vai, nu, suspină Amélie, nu e mult! Să sperăm că va fi suficient pentru ca Pierre să se restabilească definitiv…

Elizabeth, evitând mobilele, veni să-şi sprijine feţişoara de genunchii mamei. Fetiţa se smiorcăia pentru că nu-şi găsise măgăruşul. Amélie o mângâie distrată.

— Când te duci la domnul Hautnoir? o întrebă Denis.

— Imediat ce va putea să mă primească. Îi voi telefona mâine dimineaţă ca să stabilesc o întâlnire.

Domnul Hautnoir se plimba cu paşi mari prin biroul său. Înfiptă pe o margine de scaun, Amélie întorcea capul în toate părţile ca să-l poată urmări. Părea contrariat şi-şi mângâia ţepii bărbii roşcate. Efortul pe care-l făcea ca să se gândească îi încreţea fruntea joasă şi cărnoasă. Prin fereastră se zăreau antrepozitele de la Bercy, arborii fragili, sute de butoaie aranjate în ordine de bătaie, în faţa unor pavilioane cu mari firme plate. Un camion trecu tras de patru cai cu potcoavele sonore. Când zgomotul se mai îndepărtă, domnul Hautnoir reluă:

— Înţeleg ideea dumneavoastră, doamnă Mazalaique: să închideţi cafeneaua, să plecaţi la ţară cu soţul dumneavoastră pentru un timp… Totul e foarte bine! Dar din punct de vedere comercial, e o nebunie!

Amélie se indignă:

— Dacă sunteţi neliniştit în privinţa banilor pe care vi-i datorăm, liniştiţi-vă! Imediat ce vom deschide, vom relua plăţile.

— Nu e vorba de datoriile dumneavoastră! Din punctul acesta de vedere, sunt liniştit. Dar în ce stare o veţi găsi, după ce va sta trei luni închisă? Cheltuielile vor creşte, clienţii se vor dispersa…

— Vor reveni!

— Nu toţi! Cartierul e plin de cafenele care. sunt la fel de bune ca şi a dumneavoastră. Va trebui încă o dată s-o luaţi de la început. Muncă multă…

Nu prevăzuse o rezistenţă atât de încăpăţânată. Siguranţa o părăsi.

— Totuşi, insistă ea, nu pot să-l aduc pe soţul meu în strada Montreuil! E mult prea slăbit de răni! Medicul-şef mi-a recomandat pentru el odihnă, aer…

Domnul Hautnoir se înfipse în faţa ci, îngrijorat şi afabil, cu mâinile în buzunare. Burta i se bombă pe doiţă picioare crăcănate.

— Ce-aţi face în locul meu?

— Eu? N-aş ezita o secundă. As vinde.

Amélie tresări şi-l privi indignată:

— Să vând „Ciclistul încununat”? După efortul pe care l-am depus?

— Efortul nu contează. Rezultatul contează!

— Când l-am luat, era o cocioabă. Nimeni nu voia să intre acolo. Am refăcut totul. Ne-am constituit o clientelă onorabilă. Şi acum să ne despărţim? Haideţi, domnule Hautnoir, nu v-aţi gândit la toate aceste lucruri!

Începu să râdă:

— Gândiţi ca un copil. Dacă soţul dumneavoastră ar fi fost aici, v-ar fi explicat că, în meseria dumneavoastră, secretul reuşitei este schimbarea. Amintiţi-vă ce am vorbit când aţi cumpărat „Ciclistul”. Era vorba doar de

un început; imediat ce aveaţi să vă plătiţi datoriile investeaţi într-o cafenea mai importantă… Aţi fi făcut-o, fără îndoială, dacă nu izbucnea războiul!

— Poate, domnule Hautnoir. Dar e război. Trebuie să-l pun la socoteală; războiul, rănile soţului meu. E bine să vând! Dumneavoastră vă veţi primi banii. Ceea ce ne va rămâne ne va ajuta să rezistăm un timp. Şi după aceea? Cum ne vom câştiga existenţa?

— Nu se pune problema să cheltuiţi ceea ce câştigaţi din vânzare. Vom plasa acest capitol într-o altă cafenea, asta-i tot!

Repetă, neîncrezătoare:

— O altă cafenea?

— Da.

— Care?

— O cafenea pe care s-o cumpăraţi acum, dar în posesia căreia să nu intraţi decât în octombrie, de exemplu. Asta v-ar permite să vă instalaţi cu soţul dumneavoastră la ţară pentru toată perioada cât va ţine convalescenţa.

Deconcertată de această propunere, Amélie continua să-l privească pe domnul Hautnoir cu teama că nu prea înţelesese bine ce-i spusese.

— Aş avea acum ceva convenabil printre localurile pe care le controlez, reluă el, un local de importanţă medie, dar ajuns la faliment din vina proprietarului. Ce tip! Murdar ca un porc, leneş ca o şopârlă şi amabil cu clienţii ca o poartă de puşcărie! De trei ani de zile n-am mai văzut de la el niciun ban. Ar fi o superbă ocazie să mă debarasez de el, făcându-vă un serviciu. Vă cunosc pe amândoi. Veţi câştiga repede simpatia cartierului. Oameni ca dumneavoastră îmi trebuie ca să urc valoarea prăvălioarei.

Amélie clătină din cap. Sănătatea lui Pierre îi crea prea multe griji ca să-l poată urmări pe domnul Hautnoir

în raţionamentul lui. Venită ca să-i anunţe intenţia de a închide cafeneaua, refuza să se intereseze de ideea de a deschide o alta:

— Nu e posibil, domnule Hautnoir, cel puţin pentru moment. Nu vreau să iau nicio decizie singură. În câteva luni, când soţul meu va fi restabilit, vom putea, dacă nu aveţi nimic împotrivă, să reluăm discuţia…

— Va fi prea târziu, zise domnul Hautnoir. Acum trebuie să tratăm, chiar dacă nu veţi reveni decât în septembrie sau în octombrie. O asemenea ocazie nu găseşti în fiecare zi! Dacă acest local nu vă convine, îl pot oferi altora! Nu amatorii lipsesc!…

— Păcat! suspină ea. Trebuie să ştii uneori în viaţă să renunţi…

— Depinde la ce! N-aveţi idee ce pierdeţi dacă vă încăpăţânaţi! Localul ăsta e altceva decât „Ciclistul”! mai mare, mai bine plasat, mai bine dotat şi mai frecventat. Aşteptând ca soţul dumneavoastră să se restabilească, veţi avea posibilitatea să vă angajaţi un băiat de prăvălie. De altfel, mă gândesc aveţi un frate!

— Da.

— Ce vârstă are?

— Merge pe şaptesprezece!

— Ce meserie învaţă?

— E ucenic într-o lăcătuşerie.

— E atât de important pentru el? Nu poate să vi se alăture? L-am văzut la „Ciclistul”. E vesel, dezgheţat. Place clientelei… Dacă e de acord, la deschidere veţi fi cu toţii!

Denis să muncească alături de ea, de Pierre! Nu se gândise la această posibilitate de întrajutorare familială. Gata să cedeze acestei ispite, se stăpâni până la urmă.

— Proiecte, numai proiecte deocamdată…

— Ştiţi măcar unde se află acest local?

— Nul.

— În Montmartre.

Ea-l privi surprinsă, ca şi cum ar fi vorbit de capătul lumii.

— Montmartre?

— Da: Bulevardul Rochechouert. O poziţie excelentă. Cu concurenţi în jur, fireşte. Dar nu trebuie să vă fie teamă!

— Un pic, lotuşi, îmi este!

— Nu cred, aţi arătat de ce sunteţi capabilă la „Ciclistul”!

Amélie surâse modest:

— Da, cred că am făcut chiar imposibilul! Şi condiţiile? La cât ar ajunge preţul? Vă întreb aşa, la întâmplare…

— Nu pot să vă răspund imediat. Trebuie să aflu, pe de o parte, ce pretinde omul meu ca să plece, ţinând cont şi de ceea ce-mi datorează, iar pe de altă parte, ce sumă am putea lua pe „Ciclistul”. O operaţie o comandă pe cealaltă.

— Ce o să facem dacă preţul de cumpărare al acestui local depăşeşte cu mult preţul de vânzare a cafenelei noastre?

— Nu vă neliniştiţi doar dintr-atâta. Îmi semnaţi poliţe pentru restul!

— Va fi o diferenţă considerabilă?

— Probabil, dar muncind în trei, veţi putea să-mi achitaţi repede datoria.

Avea răspuns la toate. Ca să obţină timp de gândire, Amélie întrebă:

— Cum se numeşte localul?

— „Cristal”.

Închise ochii pe jumătate, pentru a-şi fixa numele bine în minte. Îi deschise şi repetă:

— „Cristal”…

— O să vă intereseze dacă o să vă spun că se află

lângă „Trianon Lirique”. Spectatorii vor deveni clienţii dumneavoastră în antracte…

— Are şi un apartament?

— Da, un mic apartament de trei camere…

— Intrarea este separată?

— Nu, se trece prin sala de biliard.

— Are şi o sală de biliard?

— Da, dar mesele nu sunt bune de nimic şi patronul nu are cum să le repare! Vedeţi că nu vă duc cu zăhărelul. Vă prezint lucrurile cum sunt. Şi bune şi rele. O afacere complet devalorizată, dar dacă e reluată cu inteligenţă şi curaj, poate aduce mulţi bani…

Vorbind, o privea cu un ochi viclean şi se bucura, ca un cunoscător ce era, de interesul pe care Amélie părea să-l manifeste.

— Ei, o întrebă el, în sfârşit, vă interesează?

Subjugată, dar şi neliniştită, nu îndrăznea nici să refuze oferta îmbietoare, nici să-şi asume imediat responsabilitatea de a subscrie.

— Nu ştiu. Acum sunt departe de toate aceste probleme. Trebuie să vorbesc mai întâi cu soţul meu…

— Fireşte! Dar nu întârziaţi mult!

— În viitoarea mea călătorie… vă promit…

— Până atunci, aţi putea vizita locul. Doriţi să vin mâine să vă iau la ora două şi jumătate? Mergem să vedem „Cristalul” împreună. Să vă daţi seama la faţa locului…

— Dacă asta nu mă angajează cu nimic…

— Fiţi fără teamă! După aceea nu va mai rămâne decât să-l convingeţi pe soţul dumneavoastră.

Îşi încreţi buzele într-un surâs fals patern şi adăugă:

— Am încredere în dumneavoastră.

Amélie roşi şi-i întinse mâna. El o conduse până la uşă.

În jurul ei, oraşul vinului se întindea cât vedeai cu

ochii: antrepozitele, căsuţele, curţile interioare, butoaiele, gurile pivniţelor exalând vapori ameţitori. Străzile purtau nume cu sonorităţi fermecătoare: Vouvray, Barsac, Mâcon, Médoc… Locuia pe acolo o populaţie de pivniceri, limonieri şi degustători rotofei, într-un ţarc, camionagiii încărcau o platformă. Butoaiele bombăneau că erau deranjate din somn şi rostogolite spre o destinaţie necunoscută. De undeva, de departe, se auzeau izbituri de ciocan. Pe Sena răgea un remorcher, trăgând după el un şir de vase mici. Şuierul trenului îi răspundea din gările împănate de fuioare de fum alb. În acelaşi timp, în jurul Verdunului, soldaţii mureau cu sutele, la Mort-Homme, în pădurile Corbeaux, în fortul Douaumont, în fortul Vaux, pe coasta Poivre… Distanţată de mişcarea războiului, Amélie se gândea la ale ei, cu prudenţă, cu umilinţă. Localul de care-i vorbise domnul Hautnoir costa probabil foarte mult. Ar fi trebuit să se îndatoreze de la început, să-şi schimbe obişnuinţele, să muncească pe brânci. Fireşte, miza merita efortul. La urma urmei, reuşita era sigură.

— De ce ezita să se pronunţe? Se simţea atât de singură! Ce-ar fi făcut Pierre în locul ei? „Cristal”… „Cristal”… Numele îi răsuna în urechi ca un clopoţel. Doi muncitori, care-şi luau prânzul pe platforma unui camion, îşi dădură coate şi se hliziră la apariţia tinerei femei gânditoare care-şi mişca buzele, mergând.

Când Amélie îşi încheie relatarea întrevederii cu domnul Hautnoir, Denis exclamă:

— Ei bine, complimentele mele! E o veste grozavă!

— Îţi place? într-adevăr? Mă sfătuieşti deci să accept?

— Imediat! Ia gândeşte-te! Un local mare, în plin Montmartre, cu biliard!

O perspectivă strălucită i se deschidea în faţa ochilor. Amélie îşi aminti de pasiunea lui pentru biliard şi

zâmbi. Erau în bucătărie, ea spăla vasele de la cină, el le aranja în bufet. Domnul Lubin urcase în camera lui. Salonul era gol.

— Eu am fost mai puţin entuziasmată decât line, îi mărturisi ea. Evident, soluţia ne-ar fi permis să rămânem cinci sau şase luni la Chapelle-au-Bois şi să ne reîntoarcem la Paris ca să deschidem noua cafenea…

Denis îi primi cuvintele încântat: în loc de trei luni de independenţă i se ofereau şase! „Ar fi nemaipomenit!” îşi zise.

— Dar, continuă Amélie, înainte chiar de a mă duce la faţa locului, mă tem că afacerea va fi peste puterile noastre.

— Dar ne va ajuta domnul Hautnoir, la început…

— În condiţiile în care vom putea să-i înapoiem datoriile la date fixe. Să nu crezi că ne cedează acest local aşa, din simpatie pentru noi. Are şi el un interes în această afacere…

— Nu mă tem pentru voi. Veţi şti să vă descurcaţi!…

— Dacă Pierre va fi în măsură să mă secondeze, da! Altfel, mă îndoiesc! în această privinţă, domnul Hautnoir consideră că, oricum, ne va trebui un băiat de prăvălie…

— Grozav!

— Da, vom trece într-o categorie superioară…

— Va fi foarte bine!…

— În ce priveşte băiatul de prăvălie, putem să angajăm unul străin sau să te rugăm pe tine să lucrezi cu noi.

— Eu? Şi cu domnul Buche ce fac?

— Va trebui în aceste condiţii să abandonezi lăcătuşeria. Şi, poate, ar fi păcat…

Denis, perplex, se uita provocator la zidul din faţa lui, ca şi cum s-ar fi pregătit să-l dărâme cu o lovitură de cap.

— Nu e chiar atât de păcat pe cât crezi! îmi place

lăcătuşeria, bineînţeles! Dar cât despre ceea ce fac la atelier!… Să dai găuri, să-ndoi vergele… Lângă tata, e adevărat, munca era interesantă! Vedeai ce-ţi ieşea din mână. Aici nu te lasă să termini nimic. Fiecare cu bucăţica lui şi atât! Numai că, uite, te plăteşte pentru asta!…

— Dacă luăm localul, numai bacşişurile vor fi de trei ori mai mari…

— Crezi?

— Sunt convinsă! Altfel, nici nu ţi-aş fi spus. De ce a plecat Pierre de la „Société Ozolithe” – unde era lotuşi contramaisiru – şi a deschis o cafenea? De ce voiai şi tu la un moment dat să-l părăseşti pe domnul Buche şi să devii turnător de obuze? Ca să câştigi mai mult!

— E adevărat.

— Ei bine, iată, noi îţi oferim ocazia de a câştiga mai mult, făcându-ne şi nouă un serviciu. Bagă însă de seamă că nu e decât un proiect. Nimic nu e mai puţin sigur…

Se uitară unul la altul în tăcere. Denis se gândea. O cută verticală i se săpase pe frunte, între sprâncene. Apoi, trăsăturile i se destinseră. Lăsă farfuria pe care tocmai o ştergea:

— Mi-ar plăcea foarte mult să lucrez cu voi, dar lata n-ar fi prea mulţumit dacă mi-aş schimba meseria. El a vrut să mă fac lăcătuş…

— O să-i explicăm la nevoie că am acţionat în interesul tău, ca să-ţi asigurăm un viitor mai bun. Va înţelege…

— Şi domnul Buche?

— Ce-i cu domnul Buche? Eşti liber să pleci de la el când vrei.

— Dar, dacă se aranjează cu această nouă cafenea, nu-i voi spune nimic înainte de a vă întoarce voi de la Chapelle-au-Bois. Altfel, îmi va face viaţa grea în absenţa

voastră.

— Nu-ţi va face viaţa grea, pentru că te luăm cu noi.

Denis făcu o mişcare de recul şi cu o voce nesigură zise:

— Cum adică… să plec cu voi?

— Ei, da! Dacă vindem cafeneaua, succesorii noştri vor vrea să se instaleze în apartament. Va trebui să ne mutăm ca să le facem loc. Aşteptând ca localul „Cristal” să se elibereze, vom locui cu toţii la Chapelle-au-Bois.

Denis nu se gândise la această consecinţă inevitabilă a vânzării. A părăsi Parisul însemna să renunţe la Lucie pentru câteva luni. Era pierdut ca într-o pădure din care nu se mai vedea nicio ieşire.

— Aş putea să locuiesc într-o cameră de hotel, se bâlbâi el. Sau la Paulo…

— Nici să nu te gândeşti!

— Ieri îmi spuneai că pot rămâne aici!…

— Pentru că nu se punea problema să vindem, ci să închidem. Pe deasupra, m-am gândit la o absenţă de două-trei luni, dar dacă ne înţelegem cu domnul Hautnoir probabil că ne vom prelungi şederea la ţară până se va încheia convalescenţa lui Pierre.

— Chiar dacă durează şase luni, pot să mă descurc şi singur!

— Nu, Denis!

— De ce?

— Pentru că eşti prea mic ca să stai departe de noi!

— A, da, spune-mi că sunt un puşti!

Privirea Am<5 liei îngheţă:

— Denis, decizia pe care trebuie s-o iau este prea gravă ca să mă împiedic de ce vrei sau nu vrei tu. Este imposibil să rămâi în strada Montreuil dacă vindem cafeneaua. Şi cu asta, gata!

Era obligat să recunoască, în situaţia de faţă, că argumentele sale personale nu aveau decât o foarte mică

importanţă în comparaţie cu cele pe care i le opunea sora lui. De altfel, nu avea nicio poftă să lupte. O lăsa pe sora lui să vorbească, atent la o mâhnire a cărei importanţă ea nu putea să o măsoare. Şi când se gândea că o încurajase să cumpere localul, fără să bănuiască nefericirea pe care şi-o pregătea! Va putea trăi fără Lucie? Nu-l va uita oare în timpul acestei lungi despărţiri? O vedea deja dispărând în ceaţă după ce, luându-şi rămas-bun, el se va îndepărta dus de viteza îngrozitoare a trenului. De la o clipă la alta, impresia de sfâşiere devenea din ce în ce mai dureroasă. Când disperarea lui atinse punctul culminant, refuză să mai creadă. Importanţa uriaşă a acestei ameninţări era prin ea însăşi liniştitoare. Avea să se întâmple ceva şi totul se va aranja!

— Şi dacă afacerea nu se va finaliza?

— Vom încerca să găsim o altă combinaţie. Îţi repet că în ceea ce mă priveşte sunt foarte sceptică!

— Da, mormăi el, nu trebuie să ne ambalăm chiar aşa, fără să ne gândim…

— Aha, devii rezonabil!…

Denis încercă să surâdă, ruşinat de duplicitatea lui, tuşi şi zise destul de dezinvolt:

— Trebuie să vorbeşti cu Pierre…

Tristeţea din ochii surorii sale îl făcu să înţeleagă ce gafă comisese.

— Am să-i vorbesc, dar mă tem că nu va fi în stare să discute acest gen de probleme… E ca un copil… Trăieşte în vis… Ştiu că, în cele din urmă, îmi va spune să fac cum cred eu de cuviinţă… şi asta mă nelinişteşte! …

Vărsă zoaiele în chiuvetă. Un aer mohorât îi schimonosea buzele. Vizibil, se apăra împotriva temerii pe care i-o inspira încă inerţia bolnăvicioasă a soţului ei. Denis aranjă ultimele farfurii pe raft. Când se întoarse

spre Amélie, chipul ei se destinse.

— Mâine vom vedea mai limpede. În orice caz, „Cristal” nu e deloc un nume urât…

PARTEA A CINCEA

În mai puţin de o oră, toată populaţia din Chapelle-au-Bois aflase vestea: fata lui Aubernat sosise cu trenul de dimineaţă, împreună cu soţul rănit, copilul şi fratele ei. Fuseseră văzuţi urcând dealul de la gară în căruţa lui Jérôme. Domnul Calamisse, în calitate de primar, şi domnul Ferrière, în calitatea lui de adjunct, le ieşiseră în întâmpinare pentru a le ura bun-venit, dar, cum călătorii trebuiau să se instaleze şi să se odihnească, vizitele nu începură decât după-amiază. În bucătărie se adună până la urmă o mulţime de oameni, pentru care doamna Pinteau nu mai prididea să aducă scaune. Prietenilor obişnuiţi ai familiei – Barbezac, Calamisse, Ferrière, Marchelat – li se adăugară clienţii, vecinii, cei care aveau un soţ sau un fiu pe front şi sperau să primească indirect veşti. Centrul de interes era Pierre Mazalaique – eroul invalid – aşezat pe un scaun, cu piciorul stâng întins, cu umerii rigizi şi privirea stinsă. În părul lui tuns perie se vedea o cărare decolorată şi şerpuită, urma unei lovituri. Suferinţa îi decolorase şi-i brăzdase faţa. Era îmbrăcat în haine civile şi ţinea un baston între genunchi. Din când în când, Amélie se apleca peşte umărul lui şi-i anunţa numele noului venit. El mormăia:

— Ah! a… bine, bine… ştiu… bună ziûa…

Strângea mâinile care se întindeau spre el, fără ca faţa lui să exprime altceva decât indiferenţă. La început, cei care aveau vreo rudă în Regimentul 300 R.I. Îi cereau amintiri personale despre cel absent. Pierre replica invariabil:

— Era în altă companie. Era bine sănătos, dar nu ne-am mai văzut de trei luni. Am stat trei luni în spital, nu-i aşa? Atunci, ce pot să spun…

Fiul familiei Ferrière fusese ucis la începutul războiului, Marchelat la fel, alături de Roubaudy, Chastagnous, Fonfrède; Calamisse, pe care îl crezuseră mort, era prizonier la nemţi. Fiul lui Mandrange fusese dat dispărut, nepotului lui Barbezac care locuia la Uzerche i se amputase un picior… I se aminteau aceste triste întâmplări lui Pierre, iar el bombănea:

— Ah! Da! Da, e multă suferinţă pentru toţi…

Apoi, domnii Calmisse şi Barbezac îl întrebară despre ultimele lupte la care luase parte, cum fusese rănit, precum şi despre moralul trupelor franceze în comparaţie cu trupele germane. Răspundea aiurea, monosilabic sau tăcea ca şi cum întrebarea i-ar fi fost adresată altuia. Au înţeles în cele din urmă că era încă prea bolnav pentru a susţine o conversaţie de acest fel şi s-au întors spre Amélie şi Jérôme. Acesta din urmă era atât de fericit că-şi regăsise familia, că nu mai înceta să le surâdă tuturor. „Ei bine, iată-i pe toţi aici. Eram singur şi din nou casa mea e plină”. O dojenea pe doamna Pinteau că întârzia să ofere vin bărbaţilor şi cafea doamnelor. Protestau. Să nu se deranjeze! Era târziu! Nu vor sta mult! Dar, până la urmă, nu mai ajunseră paharele şi ceştile pentru toţi şi fură obligaţi să aducă de la magazin. Denis ajuta la servit. Câinele Drac circula, preocupat, printre vizitatori şi coada lui bătea picioarele scaunelor. Doamnele Calamisse, Barbezac şi Ferrière dispărură cu Amélie ca s-o vadă pe micuţa Elizabeth, care dormea în cameră, şi se reîntoarseră extaziate. Pierre primi complimentele lor fără să se tulbure. Jérôme, în schimb, exulta:

— V-am spus eu! Şi asta nu-i nimic! N-aţi văzut-o mergând, vorbind!…

— Hai, Amélie, povesteşte-ne puţin despre Paris. Se pare că aţi vândut cafeneaua ca să cumpăraţi una mai mare şi mai frumoasă!

— Da, le mărturisi Amélie. Ne-am hotărât foarte repede. Dar, „cum era vorba de un local, formalităţile au durat câteva săptămâni. În sfârşit, când Pierre a putut părăsi spitalul, a revenit în strada Montreuil şi ne-am dus amândoi la notar.

Nu le spunea însă că, deşi semnaseră contractul, neliniştea n-o părăsise. Nu era decât începutul lui mai. Pierre nu se va prezenta în faţa comisiei de reformă decât în octombrie. Ce se va întâmpla dacă, în ciuda asigurărilor date de medicul-şef, nu va fi declarat inapt ci, pur şi simplu, vărsat la serviciile auxiliare? Va putea ea numai cu Denis să conducă un local de o asemenea anvergură?

— Şi cu mobilele ce-aţi făcut? o întrebă doamna Barbezac.

— De acord cu succesorul nostru, le-am depus într-o cameră a hotelului. Le vom lua când ne vom mula în Montmartre.

— Nu vă pare rău după cartier?

— Într-un fel, da. Dar noua cafenea e mult mai importantă şi locuinţa mult mai confortabilă…

— Ar trebui să fiţi mulţumit, domnule Mazalaique! îl interpelă doamna Ferrière.

Pierre nu-i răspunse.

— E foarte mulţumit, se grăbi să răspundă Amélie.

Putea să mărturisească oare că soţul ei refuzase să viziteze „Cristalul” alături de ea, zicându-i că e prea obosit pentru a ieşi în oraş, că se încredea cu totul în soţia lui în privinţa organizării viitorului? Brusc, în clipa în care vorbeau despre altceva, el mormăi:

— Da, foarte mulţumit.

Amélie îi aruncă o privire îngrijorată. De-a lungul celor trei zile, pe care le petrecuse în strada Montreuil, se comportase ca un om distrat, recunoscându-i cu greu pe clienţi, jucându-se puţin cu fiica lui şi profitând de cea

mai mică ocazie ca să se refugieze în camera lui. Nu se însufleţise decât în clipa în care luaseră trenul spre Chapelle-au-Bois. În trăsura care-i ducea la gară, se uita tot timpul la ceas. La fiecare cinci minute o întreba pe Amélie dacă nu rătăcise biletele. Număra şi iar număra bagajele, îl ruga pe Denis să verifice dacă sacoşa de piele era bine închisă. Abia instalaţi în compartiment, scosese portofelul ca să-i examineze conţinutul. Ea îl obligase să ia nişte bani la el pentru călătorie. El nu-i voia, îi era frică să nu-i piardă, să nu-i fure cineva. Arunca priviri bănuitoare în jur. Când trenul se puse în mişcare, îi întinse Améliei două bilete de zece franci, murmurând:

— Păstrează-i! E mai bine aşa…

Ea îi îndepărtase mâna. Atunci, trist, îşi pusese bancnotele în portofel şi portofelul în buzunar. Elizabeth venise să i se aşeze pe genunchi. O mângâiase cu o mână stângace şi hrusc adormise profund, cu bărbia răsturnată, cu gura deschisă. Amintindu-şi scena, Amélie mai simţea şi acum o greutate în capul pieptului. În jurul ei, bărbaţii discutau ultimul comunicat. Mereu: Verdunverdun… Verdun… Femeile se întreţineau cu problemele lor personale. îl uitaseră pe Pierre, aşezat, undeva, într-un scaun. Un ţipăt vesel o făcu pe Amélie să tresară:

— Iat-o, în sfârşit! Cât le-am aşteptat! Arată-te un pic! Cât eşti de frumoasă! Şi soţul tău? Unde e soţul tău?

Era doamna Croux, moaşa. A trebuit să i-l prezinte pe Pierre, să-i povestească totul despre cum fusese rănit, cum fusese îngrijit. Apoi se duseră din nou s-o vadă pe Elizabeth. De data aceasta toate femeile, tinere sau bătrâne, le urmară. Doamna Croux conducea operaţia. Când Amélie reveni în bucătărie, bărbaţii mai sporovăiau, dar Pierre nu mai era printre ei. îl găsi împreună cu Denis la fierărie. Stătea pe un cufăr, în faţa nicovalei. Îi zise:

— Amélie, mă doare capul… Nu mai pleacă o dată? Vreau să rămân singur cu tine!

În zilele care urmară, Pierre refuză să se arate pe drum, de teamă să nu întâlnească vreo cunoştinţă. Trei luni de spital îl făcuseră nesociabil şi Amélie evita să-l contrarieze pentru anu-i compromite vindecarea. Ocupau camera ei de fată şi se culcau în patul mare al Mariei, care fusese aşezat acolo pentru noaptea nunţii lor. Medicul-şef o prevenise pe Amélie (i se făcuse ruşine în clipa aceea) că Pierre e atins, pentru un timp mai scurt sau mai lung, de un fel de deficienţă fizică pe care trebuia să se facă a nu o băga în seamă. Se străduia deci să nu se plângă de amorţeala în care-l vedea. În fiecare seară, pentru a-şi atenua propriile-i dorinţe, aştepta ca el să adoarmă şi abia atunci se strecura şi ea în pat. Pierre se întorcea, murmură câteva cuvinte iară şir şi adormea la loc, fără să se arate tulburat de existenţa unui trup cald care se întindea, în întuneric, alături de el. Neputinţa de a o mulţumi nu-l neliniştea. Eliberat de orice fel de nostalgie, reacţiona ea şi când soţia lui i-ar fi fost la fel de indiferentă ca şi amintirea îmbrăţişărilor de odinioară. Astfel, noapte după noapte, lângă umărul ei, respira un copil mare, cuminte, paşnic, în timp ce ea se străduia să nu-i deranjeze odihna. Dimineaţa, se trezea înaintea lui şi se grăbea să părăsească odaia pentru a scăpa de o ispită pe care o ştia inutilă şi, mai mult, periculoasă. La ora nouă, îi aducea micul dejun. Pierre rămânea până târziu în pat, visător, frunzărind jurnale vechi, ascultând zgomotele care veneau din atelier, unde Jérôme, Justin şi Denis băteau fierul. Îi ţinea câteva clipe companie, apoi se ducea la magazin s-o ajute pe doamna Pinteau şi s-o supravegheze pe Elizabeth. Copilul îşi inventa jocuri din cutii goale, dădea bile de-a dura prin interstiţiile podelelor sau îşi băga voluptuos mâinile în sacii de fasole şi linte. Uneori, se arăta pe prag şi

câinele, dornic de joacă, dar doamna Pinteau îl alunga. Drac nu se mişca şi fetiţa se îndrepta spre el, se atârna de gâtul lui şi râdea când el o lingea pe faţă.

— O să-i dea cine ştie ce boli! se văita doamna Pinteau.

— Nu. Lasă-i! Sunt atât de drăguţi!

Nimic din atitudinea doamnei Pinteau nu amintea că îşi pusese în gând, numai cu puţine luni mai devreme, să se mărite cu Jérôme. Vrând parcă să-i ceară iertare pentru sminteala ci, se străduia să fie blândă, muncitoare şi surâzătoare, ca şi cum n-ar fi pretins niciodată să devină stăpâna casei. Când intrau clienţii, se grăbea să-i servească, dar dacă era vorba să dea restul sau să se întreţină cu ei, dispărea rapid lăsând-o pe Amélie. De douăzeci de ori pe zi, tânăra femeie suporta întrebările cu privire la Pierre. Cum se mai simţea? De ce r<u iese? Un scâncet se auzi din fundul sălii. Drac o răsturnase pe Elizabeth şi se amuza s-o ţină culcată sub labele lui Era prea de tot! îl alungară. Ieşi, mucalit, gâfâind cu coada între picioare. Cumetrele înconjurară fetiţa:

— Te-ai speriat, puiuţ? Spune… Lisou! Lisounette!…

Améiiei nu-i plăceau diminutivele cu care o copleşeau pe fiica ei, dar era un obicei al ţinutului căruia îi era imposibil să se sustragă. După incident, mai vorbeau despre timpul care se mai încălzise şi despre războiul a cărei violenţă sporea ieşea. Apoi venea factorul. Cu scrisoare pentru Denis. Amélie îl striga din fierărie:

— Denis! Ai o scrisoare.

Acesta îşi părăsea pila, roşea, îşi ştergea mâinile de şorţul murdar şi bombănea, ferindu-se să-şi privească sora:

— E de la Paule!

„Numai văzându-i aerul încurcat, ai fi ghicit natura corespondenţei lui. Îi scria mica Lucie. Fără grabă, lua

scrisoarea şi ieşea afară s-o citească. Se întorcea, arborând o figură bizară, tristă şi fericită în acelaşi timp. Gura-i surâdea, dar ochii priveau aiurea, înţelegându-i suferinţa, Amélie nu avea inima să-i facă reproşuri cu privire la această legătură sentimentală pe care depărtarea o făcea inofensivă.

Pe 13 mai, în acelaşi timp cu scrisoarea pentru Denis, sosi şi o scrisoare pentru Pierre. Mai somnola încă în clipa când Amélie intră pe uşă să-i aducă plicul pătrat şi galben, scutit de timbru. Trezit brusc, se uită la soţia lui lung, ca şi cum s-ar fi întrebat cine e.

— O scrisoare pentru tine, Pierre.

— Pentru mine? Cum, pentru mine?…

Se aşeză, îşi frecă ochii, întinse mâna. În timp ce desfăcea plicul, degetele începură să i tremure, buzele se decolorară într-un surâs absurd:

— Soufaneix îmi scrie!… Mi-au reexpediat-o din strada Montreuil!… îţi dai seama?…

Deşiifră întâi scrisoarea numai pentru el şi apoi o citi cu voce tare, solemn, ca pe un comunicat important. Amélie asculta desfăşurarea monotonă de fraze, cu impresia că le mai auzise de sute de ori într-o altă viaţă:

„Am veşti bune despre ¡ine prin soţia mea. Sper că piciorul tău o să se facă bine, până la urmă. La noi e toi cum ştii. Dar am avut şi momente foarte grêle. Vorbim adesea între noi despre tine. Scrie-ne dacă n-ai altceva mai bun de făcut…

Se întrerupse şi privirea i se umplu de teamă:

— Nu spune nimic despre Vernac!

— Poate că a uitat!

— Nu! Nu! Dacă nu spune nimic, însemnă că Vernac e mort!

Lăsă scrisoarea din mână şi bărbia i se alungi:

— Ucis! Vernac!… Oh! Nu… Spune! Nu se poate!… Un bărbat ca el… Un prieten atât de bun…

Vocea i se poticni:

— E o prostie să-ţi imaginezi aşa ceva. Sunt sigură că, dacă ar fi fost într-adevăr ceva atât de grav, Soufaneix ţi-ar fi scris.

— Crezi? Poate n-a avut curajul.

Se gândea, ţinându-şi capul sus, privind departe.

— Trebuie să-i scriu lui Soufaneix.

— Poţi s-o faci şi mâine!

— Nu, acum…

Amélie îi aduse hârtia şi creionul pe care le ceruse. Se înălţă puţin în pat, se sprijini de pernă şi, încet, trasă primele cuvinte pe hârtia albă: *„Dragul meu prieten…* „Ochii căutau urmarea pe plafon. Faţa i se muia pe măsură ce mintea îi devenea mai confuză. Brusc, dădu drumul creionului din mână.

— Ai dreptate, murmură el, am să-i scriu mâine…

Ca de obicei, îl ajută să se ridice şi să-şi facă toaleta. Mergea tot sprijinindu-se în baston. Când fu spălat, ras, îmbrăcat, doamna Pinteau strigă din capul scărilor că masa e gata. Coborârea pe trepte era o operaţie dificilă. Pierre nu voia ca soţia lui să-l susţină şi sărea într-un picior, agăţându-se de rampa scării cu o mână şi, cu cealaltă, de zid. Amélie venea în urma lui ducând bastonul. Când intră cu soţul ei în bucătărie, Jérôme şi Denis se aflau deja la masă. Dădură să se ridice, dar Pierre le porunci:

— Nu vă mişcaţi! Vreau să mă aşez singur!

Îşi dădu drumul, lunecând pe un scaun şi-şi întinse piciorul suspinând.

— Vezi, astăzi a fost mai bine!

Se aşeză în dreapta lui şi-l luă de mână.

— Da, adăugă el, aş putea juca la horă…

Jérôme se strădui să râdă, clătinându-şi capul, ca de o glumă bună. Elizabeth scoase un şir de piuituri ascuţite. Doamna Pinteau o hrănise înaintea celorlalţi,

clar la intervenţia bunicului ei, fetiţa primise, din ajun, dreptul de a asista la masa familiei, de la înălţimea scaunului ei. Meniul hotărât de Amélie era alcătuit din supă şi carne conse Fvată. Totuşi, pentru că Pierre avea nevoie să prindă putere, doamna Pinteau îi oferi, pe deasupra, o friptură. Pierre tăia carnea cu o violenţă inutilă şi ducea la gură bucăţi mari, pe care le înghiţea fără să le mestece, cu ochii ieşindu-i din orbite şi gâtul băgat între umeri.

— Nu mesteci destul, Pierre, îl certă Amélie pe un ton matern.

— Da, reluă şi doamna Pinteau. Dacă nu mestecaţi, se pierde toată bunătatea mâncării.

Chemat la ordine, se apucă docil să taie carnea în bucăţele mici. După fiecare înghiţitură trăgea o gură de vin. Obrajii i se colorară. Începu să arate mai bine la faţă. Dar, ca întotdeauna de când fusese rănit, părea să ignore prezenţa celorlalţi. Jérôme şi Denis îl observau pe furiş, vorbind despre munca lor. În mai multe rânduri, încercară să-l atragă şi pe el în conversaţie. Pierre nici nu auzea întrebările care i se puneau. Terminând de mâncat, împinse farfuria, zicând:

— A fost foarte bun. Mai primesc şi mâine?

— Fireşte!

— Odată, reluă el, au fost obligaţi să omoare un cal şi bucătarul s-a gândit fi noi şi ne-a pus deoparte o bucată… Friptă, ca şi asta!… Ah! Ce ne-am mai ghiftuit! … Erau acolo şi Soufaneix, Vernac, Félicien… Nu, Félicien nu era! A venit mai târziu… Dar cine era atunci? …

Încreţi fruntea, săltă genunchiul:

— Cine era oare, Dumnezeule?

— Lasă, îl consolă Amélie, n-are importanţă.

Dar el pornise pe drumul amintirilor. Privirea i se limpezea. Mâinile băteau nervos darabana în masă:

— S-a întâmplat în ’14. Exact înainte de retragerea din Marne… După aceea, n-am mai glumit… Pe 22 august, îmi amintesc, traversând pădurea Lorenville, am făcut o haltă, un prieten ne-a adus nişte varză culeasă de pe câmp… Era foarte bună!… Toată compania s-a înfruptat!… Da, dar a doua zi, să avem iertare!… Nemţii înaintau… Colonelul, care n-avea niciun fel de ordine, a trimis un biciclist la brigadă… Ce crezi? Nu mai erau niciunul pe acolo, galonaţii!… Ei, şi?… Raniţele în spate… Ieşim din pădure… Nu, nu era pădurea Florenville, era pădurea Berthonval… De unde dracu’ să mai ştii!… Era cald, dar ce cald, mamă L. Şi muşte!… în viaţa mea n-am văzut atâtea muşte!… Bzzz… Bzzz…

Imita bâzâitul muştelor şi-şi rostogolea ochii îngroziţi.

Pierre evoca pentru prima oară de când ieşise din spital amintiri de război.

— Şi, întrebă Denis, pasionat de povestire.

— Şi? Ah! Bătrâne!… Am ieşit în câmp deschis… O baterie nemţească ne-a prins sub foc, cam de la cinci sute de metri!… Lacaruse… Porcul!… Da, adjutantul! zice: „Trebuie să trecem, cu orice preţ…” Sunteţi nebun, i-am zis, o să rămânem cu toţii acolo!… „Ce? s-a răstit el. Asta e insubordonare!… Cine comandă aici?…” în timp ce ne certam, primii se şi porniseră la drum. Nu mai era nimic de făcut. I-am urmat şi noi… „Ticălosule!”, l-am înjurat eu… Ah! M-a auzit… Am luat-o la fugă spre o râpă care se afla la doi kilometri de acolo… Doi kilometri, pare un fleac! Dar, cu tot calabalâcul în spate, era un iad…

Repeta cuvântul, parcă mirat că-l găsise singur, fără ajutorul nimănui:

— Iadul!… Da… Fugeam… Se trăgea, se trăgea!… Vedeam cum cad băieţii de-a berbeleacul, ca iepurii… Buf… Şi din ei nu se mai vedea decât o bucăţică de cârpă, o armă, o gamelă… Nici măcar nu le puteai opri

să vezi dacă e mort sau numai rănit…

Nici n-aveai timp să-i recunoşti… Acum îi ştiu: Salagnat… Champeau… Plazenet…

Gâfâia, obrajii îi tremurau, ochii i se măriră urmărind viziunile groazei.

— Toate nume de pe la noi, remarcă Jérôme, plecând capul.

— Şi cât timp aţi alergat aşa? întrebă Denis.

— O jumătate de oră, poate… nu înaintam prea repede, încercam să ne ascundem prin gropi… Ah! bătrâne, ce mi-a fost dat să văd! Iadul, ţi-am spus. Numai flăcări şi explozii!… Trupuri sărind în aer… în sfârşit, ajungem la râpă… facem apelul… Vorbea din ce în ce mai greu, mestecând silabele în gură ca pe un boţ de mâncare: Ah! Bătrâne!… Din compania mea lipseau şase oameni… Şi… Atunci… Atunci compania rămăsese eu efectivul unei grupe… Ultimul cuvânt îi smulse un hohot atroce. Lacrimile îi curgeau pe obraji Şiroaie. Îşi frământa buzele într-o grimasă jalnică: Ah! Bătrâne!

Geamătul lui răsuna în urechile Améliei ca strigătul unui rănit dintr-un câmp de morţi. Înţelesese brusc adevărata suferinţă a lui Pierre. Copleşită de milă, îi luă capul pe umărul ei, îl mângâie pe frunte, în timp ce-i şoptea:

— Pierre! Pierre!… Haide!… Linişteşte-te… Nu te mai gândi!…

Dar el nu se mai putea stăpâni. Pieptul tresărea de hohote.

Îl simţea tremurând lipit de coapsa ei. Jérôme şi Denis se ridicaseră de la masă şi stăteau nemişcaţi, tăcuţi, consternaţi. Doamna Pinteau o luă pe Elizabeth, care începuse să urle.

— Ah! Bătrâne! Bătrâne! repeta Pierre.

Privirea Améliei o întâlni pe cea a tatălui ei. Era atâta tristeţe în ochii lui Jérôme că-i fu peste putinţă să-i

mai suporte prezenţa. Îi era ruşine. Îi era rău. Pierre, lipit de ea, gâfâia cu nasul în corsajul ei. Amélie li se adresă:

— Tată… Denis… Nu trebuie… Lăsaţi-mă singură cu el…

Ieşiră din bucătărie. După un timp respiraţia lui Pierre se normaliză. Ridică mai liniştit capul. Faţa i se mai înseninase, numai lacrimile continuau să curgă. Zâmbea şi plângea, fără să se poată opri, fără măcar să înţeleagă motivul acestei neaşteptate slăbiciuni. În sfârşit, mormăi:

— De ce plâng eu, Amélie?

— Nu-i nimic. Te-ai obosit vorbind…

— De ce plâng?… E o prostie!… Unde e tata? Unde e Denis?

— S-au dus la lucru!

— Şi noi ce facem?

— Te duci în camera ta să te odihneşti puţin.

— Şi apoi?

— Pe urmă mergem să facem o plimbare.

Era sigură că va refuza. Dar îşi scoase batista din buzunar, se şterse şi cu o voce încă precipitată zise:

— Da, e frumos afară… Ar fi prima dată… Ne ducem până la cimitir… Vrei, nu?… Of! Capul! Mă doare capul, să ştii!

Îl însoţi în camera lui, îl culcă, îl înveli. La doi paşi de pat se afla leagănul în care doamna Pinteau aşezase fetiţa pentru somnul de după-amiază. Elizabeth dormea. Era linişte. Amélie se retrase în vârful picioarelor, murmurând:

— Mă reîntorc peste două ore.

În capul scărilor se ciocni de tatăl ei, care o aştepta neliniştit:

— Cum se mai simte?

— Bine, mult mai bine. Nu trebuie să te nelinişteşti,

tată. Medicul-şef mi-a spus că sunt consecinţele comoţiei. Încă un timp de acum încolo va mai face astfel de crize. Apoi, se va vindeca…

— Ah! Biata de tine! Câte griji ai!

— Nu mă plâng! Gândeşte-te că ar fi putut fi mult mai rău!

Jérôme clătină din cap:

— Eşti curajoasă. E bine.

Intrară împreună în bucătărie. Amélie se simţea stingherită de compasiunea tatălui ei. Şi-ar fi dorit ca nimeni să nu asiste la slăbiciunea lui Pierre. Din pudoare, din mândrie, ar fi vrut ca boala să rămână un secret între ea şi soţul ei.

— Mă întreb totuşi dacă ai făcut bine c-ai cumpărat cafeneaua aceea nouă, zise Jérôme. Pierre se simte atât de bine aici, la aer! Am fi trăit toţi împreună… Denis m-ar fi ajutat la fierărie, în loc să facă pe chelnerul… E o meserie pentru el?

Trufaşă, Amelie îi răspunse pe loc:

— E imposibil, tată. Viitorul nostru e la Paris. De îndată ce Pierre se va simţi mai bine, el însuşi va dori să se-ntoarcă. Şi Denis, la fel. N-am făcut altceva decât am pregătit întoarcerea…

Se uită la ea, surprins. Felul mândru cum îşi ţinea capul, asprimea vocii, strălucirea fixă a ochilor, totul arăta în ea nu numai dorinţa precisă de a-l convinge, dar şi o tensiune misterioasă, ostilă, sfidând tot universul. În timp ce el nu vedea în viaţă decât o serie de şocuri profunde şi înăbuşite care-i modificau structura fiinţei, făcându-l mereu mai sensibil la ideea de insignifianţă, de neputinţă, ea, în schimb, nu accepta niciun eveniment fără să încerce imediat, printr-un efort de voinţă, să-l întoarcă în favoarea ei. Timpul pe care altcineva l-ar fi folosit ca să se lamenteze, să-şi pună întrebări, ca îl întrebuinţa ca să se apere, pas cu pas, împotriva unui

nenoroc tenace. Maria fusese ca ea, o fire activă, luptătoare, dar moartea lot o învinsese. Sunt anumite lovituri ale destinului împotriva cărora orice revoltă e zadarnică. Şi tocmai fondul acesta de nesiguranţă a existenţei umane are o frumuseţe inefabilă, o gravitate tragică. Jérôme era sigur de asta. Dar cum să-i explici acestei tinere femei orgolioase, care credea că va putea înfrânge toate obstacolele fără măcar să le numească?

— Dacă vrei să asculţi şi părerea mea, i se adresă ea, consider că ar fi mai înţelept pentru tine să vinzi lotul aici şi să te instalezi cu noi, în bulevardul Rochechouart.

Nu-i vorbise niciodată despre acest proiect. Fără să stea pe gânduri, el exclamă:

— Nici să nu te gândeşti! Să vând? Să plec? Dar n-aş putea trăi în altă parte. Nici măcar alături de voi! M-am obişnuit aici, am munca mea, o am pe maică-ta…

Amélie surâse:

— Bănuiam, tată. Şi nici nu insist să ne urmezi. Ţi-am spus doar aşa, ca să ştii că, dacă te vei simţi vreodată prea singur aici, vom fi întotdeauna fericiţi să te primim la noi. În cafeneaua cea nouă e muncă destulă pentru toţi…

Se lăsă dusă de visul ei. Un nechezat prelung se auzi dinspre fierărie. Denis venise după tatăl lui. Trebuia potcovit un cal rănit la o copită. Amélie se duse la magazin. Acolo, aştepta cu nerăbdare momentul când îşi va trezi fiica şi soţul care dormeau unul lângă altul.

Înainta cu paşi mici, sprijinindu-se în cârjă. Piciorul stâng abia dacă atingea pământul. Amélie, mergând în dreapta lui, îl ţinea strâns de braţ, susţinându-l cu umărul pentru a-l ajuta să-şi menţină echilibrul. Era a opta oară de când ieşeau la plimbare prin Chapelle-au-Bois. După ce mult timp ezitase să se arate, acum Pierre nu se mai putea lipsi de aceste plimbări zilnice. Zicea că exerciţiul avea să dea mai multă supleţe piciorului şi că

suferea mai puţin de dureri de cap de când se plimba pe afară. Amélie, în ceea ce o privea, considera că Pierre devenise mai lucid şi mai puternic. Şi-l imagina vindecat de tot şi atunci începea să se teamă că în octombrie comisia de reformă ar putea să-l considere bun pentru armată. De ce întotdeauna o nelinişte venea să-i tulbure bucuria? Se strângea lângă se Ţul ei şi-i pipăia, prin stofa vestonului, braţul musculos, tare ca o bucată de stejar. Nu i se păruse niciodată mai frumos, mai robust, mai bine făcut, pentru a o seduce. Chipul lui tras avea nobleţea profilului de medalie. O mustaţă fină îi umbrea buzele bine conturate, cărnoase. Îşi ţinea capul sus. Privea drept în faţă, fără să clipească. Ei i se înmuiau genunchii la gândul că într-o zi el se va trezi din apatie şi-o va iubi aşa cum îşi dorea de atât de mult timp în tăcere. Brusc, îşi aminti de un model de cămaşă de noapte pe care-l văzuse în urmă cu câteva luni, într-un vechi număr din *La Mode*. Nu-şi dădea seama nici de unde, nici cum, vechea imagine îi venise în minte cu atâta precizie. Era o cămaşă de in alb, foarte largă, fără mâneci, cu decolteul garnisit cu o panglică neagră de catifea care, trecând şi ieşind printr-un şir de găurele, adăuga o idee de cochetărie neruşinată decenţei clasice a ansamblului. Modelul acestei lenjerii feminine era, fireşte, un pic indecent, dar era convinsă că i-ar fi stat foarte bine. Şi mai era, pe deasupra, şi uşor de confecţionat. De ce n-ar încerca? Amuzată de proiect, se şi vedea seara cu lucrul în mână, după ce toată lumea se va duce la culcare. Ajunseseră în dreptul primăriei. Pe poartă, ca de obicei, două afişe albe: ultimul comunicat şi alături lista morţilor pe câmpul de onoare. Pierre dori să se apropie, dar ea îl opri:

— Lasă… ai să le vezi mai târziu…

Pierre o urmă. Trecând prin faţa şcolii, auziră, printr-o fereastră deschisă, copiii învăţând o lecţie. La

intrarea în jandarmerie, sergentul stătea de vorbă cu preotul, care se întorcea probabil de departe pentru că poate le sutanei erau murdare de noroi. Se salutară de la distanţă. Amélie se felicită în gând de a fi păstrat în dulap resturile de in alb care-i rămăseseră din trusou. Metrajul era suficient. În privinţa panglicii de catifea, se găsea în magazin din abundenţă. „Va fi perfect!” Dacă nimeni n-o va deranja, putea termina cămaşa în cinci, şase zile. Într-o seară, după ce Pierre se va face bine de tot, va apărea de după paravan îmbrăcată în cămaşa de noapte făcută de ea. O va vedea apărând în faţa lui, împodobită, radioasă, de nerecunoscut, curtezană şi soţie în acelaşi timp. Aştepta mult de la fericita surpriză pe care o va încerca el cu acel prilej. Îi părea rău că nu se putea întoarce imediat acasă ca să-şi ia toate măsurile şi să verifice dacă avea destul metraj.

— Nu eşti cam obosit? N-am face mai bine să ne întoarcem? îl întrebă.

— De ce? E un timp atât de frumos! Vreau să ne ducem până la râu.

Ea nu mai insistă. O cotiră pe după spălătorie şi o luară pe cărarea care ducea la malul scund, acoperit de trestii. Pe malul celălalt, câteva tufe de grozamă îşi deschideau primele flori, mici şi galbene. Din apă se ridica un miros de piatră udă, de iarbă crudă şi nămol. Soarele amorţise pe cer, învăluit în ceţurile lui. Era răcoare. Un vârtej de apă făcea gălăgie în jurul unui bolovan. Ochii lui Pierre se luminară de o bucurie infantilă.

— Un păstrăv! E plin pe aici! O să vin cu Denis la pescuit.

— E interzis încă pescuitul!

— Crezi că or să îndrăznească să-mi spună ceva, mie, unui rănit de război?

Nu-i plăcea că întrebuinţa această formulă când

vorbea despre el. Pierre începu să se supere:

— Dacă bătrânul Castagnot îşi va permite să mă ameninţe cu un proces-verbal, am să-i arăt eu lui! După câte am îndurat acolo, avem toate drepturile! înţelegi?… Toate!… N-o să-mi pese de nimic!…

Amélie se grăbi să schimbe subiectul:

— Da, Pierre… Nu te mai supăra aşa! Curios. Tu te gândeşti la pescuit şi eu la întoarcerea noastră la Paris. Regret că n-ai vrut să vezi viitoarea noastră casă!

— Care viitoare casă?

— Cafeneaua de pe bulevardul Rochechouart!

— A, da, îşi aminti el, vădit uşurat. Şi mie-mi pare rău. Ar fi trebuit. E frumoasă, nu-i aşa?

Şi ea reîncepu pentru a douăzecea oară descrierea, ca şi cum i-ar fi spus unui copil un basm ale cărui detalii acesta le ştia pe de rost, dar îi făcea plăcere să le audă repetate în aceeaşi ordine şi cu aceeaşi intonaţie entuziastă:

— Salonul e foarte mare. Tejgheaua are şase metri. O terasă. O casă bine amenajată, cu rafturi pentru ţigări. O rezervă de tutun. Un biliard la primul etaj. Apartamentul nostru… Un apartament frumos, cu ferestrele la stradă…

Unde e exact?

— Lângă „Trianon Lirique”. Ne vor vizita actorii la sfârşitul piesei, spectatorii în antracte, o clientelă numeroasă. Eu voi sta la casă. Denis în sală, tu la tejghea!

Pierre se bâlbâi:

— Eu la tejghea? Numai să pot!

— De ce să nu poţi?

Se opri din mers, cu un umăr mai sus decât celălalt.

— Nu ştiu… o idee… E frumos aici… Miroase bine…

Nu se mai gândea la cafenea Poate nici nu credea în existenţa ei? Era o poveste născocită de Amélie ca să-l

distreze. De îndată ce tăcea, mirajul se risipea şi nu-i mai rămânea decât râul curgând, vântul în iarbă şi un câine care lătra departe.

— Să rămânem aici.

Ea tot se mai gândea la cămaşa ei de noapte. Şi dacă îi adaug o panglică neagră la poale ca să fie în ton cu decolteul? Ar fi prea grea! Sau o centură neagră, culisată, pe talie... Nu! Aş semăna cu o fetiţă!... Căutară o piatră mai mare şi se aşezară, strânşi unul în altul. Pierre deschidea gura, îşi umfla nările, bea prospeţimea spaţiului cu nemăsurată lăcomie. Pe chipul lui se vedea o mare satisfacţie. Ea îşi culcă obrazul pe umărul. lui învelit în stofa aspră.

— Ce bine e? Tu şi cu mine! Ce ne trebuie mai mult? ...

Pronunţa aceste cuvinte cu atâta duioşie că ea se tulbură ca de un ecou al unui trecut timp de fericire. (J copleşise vraja. Tot trupul ei era atent la ceea ce avea să urmeze. Trecură câteva minute, într-o tăcere neliniştită, comparabilă cu aceea a unui pământ însetat aşteptând furtuna. Apoi Amélie tresări. O mână se aşezase pe genunchiul ei. Cealaltă se mişca, cobora de-a lungul braţului, se strecura între cot şi coapsă. Cuvintele medicului-şef îi mai răsunau în minte: „Să fii răbdătoare. Nu-l tulbura, nu-l brusca!” Un scrupul o făcu să şovăie. N-ar fi trebuit să respingă această mângâiere, care totuşi îi făcea o atât de vie plăcere? Nu, nu. Pierre venea spre ea, fără să i-o fi cerut. El singur descoperea că această formă pe care o ţinea înlănţuită era o femeie, femeia lui. Începea s-o cunoască din nou, redându-i rolul după luni de nelinişti. îl auzi murmurând, cu o voce abia perceptibilă:

— Te iubesc, Amélie.

Cuvintele simple o suiră atât de sus în bucuria ei, încât simţi un vârtej luminos în cap. Ridică spre el un

chip implorator. Buzele lor se uniră. Se topi în el ca altă dată, respirându-i mirosul, regăsind savoarea sărutului. Când se depărtă de ea, abia trăgându-şi sufletul, Amélie fu surprinsă de expresia de uimire dureroasă, de interogaţie panicată. S-ar fi zis că nu prea înţelegea bine ce se întâmplase între ei. Cu fruntea încreţită, cu ochii goi, începu să tremure din toate încheieturile, mormăind:

— Oh, Amélie! Amélie! Ce se întâmplă cu noi?…

Era oare speriat de violenţa instinctului pe care ea îl eliberase în el şi pe care nu-l mai putea stăpâni? Neliniştită la rândul ei, Amélie se cuibări în braţele lui, încurajându-l blând: – Pierre!… Te regăsesc!… E atât de bine… Te rog, Pierre!… Pierre, dragostea mea!…

Se lipea de el, se agăţa, pentru a-l împiedica să recadă în pustiitoarea lui stare de vis. I se părea că împiedică o greutate să se prăvălească în prăpastie. Încetul eu încetul, ghici că el rezista atracţiei golului, căpăta încredere, adăpostit în căldura ei. O sărută din nou. De data aceasta, în loc să-l provoace, se lăsă în voia lui. Cu cât i se abandona, cu atât el devenea mai brutal, mai furios. O pipăia cu toată palma, îi zdrobea coastele, îi zgâria buzele cu mustaţa. Se înăbuşea sub greutatea lui. În ochii care se fixau pe ea, lucea o lumină dementă. Gemea de plăcere. Dinţii li se ciocniră. Simţi pe limbă gustul sângelui. Imagini incoerente-i treceau prin minte: cafeneaua, pivniţa. Villarrubia; „*Por favor*, doamnă Mazalaique…”

Un fulger o străbătu: „Sunt nebună! Nu la asta ar trebui să mă gândesc. Niciodată!… Niciodată! *Por favor*! *Por favor*…” Scârţâitul unei căruţe, departe, pe drum. „Să nu ne vadă cineva!” îl împinse pe Pierre, dar el o luă imediat în braţe, bombănind:

— Nu… Stai… Lasă-mă un pic!…

Îşi simţi, prin haină, sânul prizonier într-o palmă caldă, mişcătoare. Cealaltă mână se străduia să desfacă

corsajul. Sări un nasture. Pierre îşi lipi buzele de carnea ei, la încheietura gâtului. Ea fremătă de o plăcere bizară. Pântecul îi fu străbătut de un val de căldură. Pieptul i se înălţa, se arcuia. Gata să cedeze, ea mormăi:

— Nu aici, Pierre… Nu aici!…

El se uită în jur cu un aer nefericit. Gâfâia. O venă i se umflase pe frunte. Brusc, se ridică în picioare, fără să se sprijine în baston şi, prinzând-o pe Amélie de încheieturi, o constrânse şi pe ea să se ridice. Feţele li se ciocniră. Ea se dădu înapoi.

— Ai dreptate!… Hai acasă! Repede, repede, Amélie! Vrei?

Ea îi aruncă o privire pierdută şi lăsă capul în jos.

— Vii? reluă nerăbdător…

Ea îi dădu bastonul. Pierre luneca prin noroi, gâfâia, se deşela încercând să facă pasul mai mare. Aceeaşi idee îi obseda pe amândoi, n-aveau nimic ce să-şi mai spună. În faţa spălătoriei se întâlniră cu Antoinette Eyrolles. Imposibil s-o mai evite. Amélie o întâlnea adesea în plimbările ei şi de fiecare dată îi vorbea despre logodnicul ei care era pe front, de tatăl ei care avea astm şi de fratele ei, prizonierul.

— Am primit o scrisoare de la logodnicul meu, azi-dimineaţă. E la Ban de Sept. Nu era sectorul dumneavoastră acolo, domnule Mazalaique?

— Nu… Deloc! bombăni Pierre, întorcându-i spatele furios.

— În orice caz, e un loc despre care se vorbeşte mult în comunicate. Logodnicul meu zice că nu e niciun risc, dar cum să-l cred? Sunt atât de neliniştită!

Ridică ochii ei albaştri spre cer, îşi împreună mâinile.

— Scuză-ne, o rugă Amélie, suntem grăbiţi.

— Când o să putem sta liniştiţi de vorbă?

— Treci pe la magazin!

— Mâine dimineaţă?

— Da, mâine dimineaţă, îi răspunse Pierre.

O trase pe Amélie de braţ. Târâtă cu brutalitate, ea se întoarse spre prietena ei din copilărie ca să corecteze printr-un zâmbet ciudat această bruscă despărţire. Dorinţa li se citea probabil pe feţe. La Chapelle-au-Bois se vedea rar cineva stând la fereastră, dar nu te puteai lăuda că ai trecut pe stradă neobservat. În acest moment chiar, câţi oameni urmăreau cu privirile curioase acest cuplu care avansa, în marş forţat, spre pat?

Ceva mai departe, îi opri domnişoara Bellac, croitoreasa. Pierre, amuţit de turbare, zgâria pământul cu vârful bastonului. Obligată să fie amabilă pentru amândoi, Amélie îşi stăpânea agasarea şi răspundea cu o voce blândă la întrebările fetei bătrâne, în sfârşit, domnişoara Bellac îi lăsă să plece. Amélie îl ajunse din urmă pe Pierre, care se îndepărtase înainte de sfârşitul conversaţiei. Înainta cât îl ţineau picioarele, şchiopătând. Umerii se ridicau şi coborau într-o mişcare sacadată. O respiraţie şuierătoare se auzea ieşindu-i pe gură. Picături de sudoare îi apăruseră pe frunte şi în jurul buzelor. Călcă într-o baligă de vacă şi înjură:

— Fir-ar a naibii!…

— Pierre, Pierre, calmează-te! îi şopti Amélie.

Domnul perceptor îi depăşi, venind din spate pe bicicletă. Din sens invers se apropia un atelaj tras de boi şi condus de domnul Ferrière. Mergea pe lângă vite şi lovea jugul cu o nuia.

— Ei bine! bombăni Pierre.

Domnul Ferrière se mulţumi să-l salute. Pierre îi răspunse, se împiedică de un bolovan şi se trezi în braţele nevestei.

— Nu vrei să te odihneşti un pic?

— Nu. Grăbeşte-te. Aproape am ajuns!

În capătul străzii, în mica piaţetă, casa cenuşie,

pătrată, îi privea apropiindu-se cu toate ferestrele. Deschizând uşa, doamna Pinteau apăru în prag cu Elizabeth de mână.

— Vezi, Lisou, tata şi mama s-au întors de la plimbare! Amélie îşi stăpâni o ieşire mânioasă. Elizabeth scăpă din mâna doamnei Pinteau, făcu doi paşi spre maică-sa, se împiedică în canal, căzu şi începu să plângă. Lăsându-şi soţul, Amélie alergă spre fetiţă, o ridică, o şterse de praf, o sărută şi o certă că nu era atentă.

— Ah! Dumnezeule! S-a lovit!

— Nu, o repezi Amélie nervoasă. N-are nimic, vedeţi bine… Pierre se apropie de ele, cu bustul aplecat înainte, cu bărbia sprijinită în piept. Era extenuat, cu obrajii supţi, albăstrii, cu privirea stinsă. Copilul îşi înghiţi lacrimile şi se agăţă de fusta maică-sii.

— Acum, du-te la magazin să te joci! o îndemnă ea.

— N-o luaţi cu dumneavoastră? întrebă doamna Pinteau.

— Nu. Soţul meu e obosit. Trebuie să se odihnească.

— O, e adevărat, e foarte palid! Doamne, Dumnezeule, v-aţi dus prea departe!… Vreţi să vă încălzesc un pic de cafea?

— Nu, mulţumesc.

— Sau un pic de lapte cu miere? E întăritor!…

Amélie strânse din dinţi ca să-şi reprime dorinţa de a ţipa, respiră adânc şi-i zise:

— Nu… nimic, v-am spus!…

Doamna Pinteau se dădu la o parte ca să-i lase să treacă.

— Vii, Pierre?

Traversară magazinul, bucătăria goală, urcară scara, el înainte, ea după el, foarte încet. Umerii lui Pierre erau încovoiaţi. Abia dacă-şi mai trăgea picioarele. Se împiedica de trepte, la fiecare mişcare, cu bocancii lui cu ţinte. Ajunşi în cameră, îl conduse până la pat, îl ajută

să se aşeze şi închise uşa cu cheia. Când se întoarse, el se lungise pe spate, cu capul răsturnat. Ea îl contemplă tăcută. Atitudinea lui de om rapt de oboseală o zăpăci. Se simţea părăsită, frustrată, ridicolă, Toate fibrele trupului ei, gata să se rupă, se destindeau prin mici zgâlţâituri ca de febră. Înainte de a pleca, se mai aplecă o dată deasupra lui Pierre, îi prinse de mână şi i-o puse pe sân Era o mână slabă, care nu cerea nimic, care nu promitea nimic. O uitase?

— Oh! Amélie, murmură el, nu mai pot!… Mi s-a pus o ceaţă pe ochi…

Elizabeth îi aşeză mâna inertă la loc pe pat.

— Aş vrea să-mi scot bocancii.

— Nu te mişca, îi zise ea, ţi-i scot eu.

Îi deznodă şireturile, trase cu putere de gheata din piciorul drept şi cu multă precauţie pe cea din stângul. El îşi mişca degetele în ciorapi. Surâdea de plăcere.

— Trebuie să te dezbraci, îi mai zise ea, tot cam aspru. O să te simţi mai bine…

— Nu. E bine aşa…

— Scoate-ţi măcar vestonul., îl şifonezi.

Pierre se supuse. Luându-i vestonul din mână, primi în plin mirosul trupului cald care transpirase în mers. Întoarse capul.

Gura i se crispă. O dorinţă de plâns îi strângea gâtul. Să se arunce asupra lui, să-i descheie cămaşa, să-i acopere de sărutări pieptul păros, puternic. Cineva bătu în uşă.

— Cine e, întrebă ea pe un ton iritat.

— Eu sunt.

Vocea tatălui ei. Se îndepărtă de pat, întoarse cheia şi îşi băgă nasul prin deschizătura uşii.

— Ce e, tată?

Jérôme stătea pe culoar cu Denis.

— Doamna Pinteau mi-a zis că Pierre nu e bine,

şopti el. Nu e grav, nu?

— Nu. E numai un pic obosit de drum…

— Ah! Bine… eram neliniştit… în orice caz, dacă ai nevoie de ceva, cheamă-mă.

— Da.

— Sunt jos cu Denis.

— Da, da… du-te, lată…

Închise uşa şi ascultă zgomotul paşilor depărtându-se, mai întâi pe culoar şi după aceea pe scară. Pierre închisese ochii. Dormea? Aşa crezu o secundă. Dar fără să deschidă ochii, mişcă buzele:

— Of! Cât eşti de drăguţă! Ce bine e! Tu te ocupi de toate!

— Nu mai vorbi atât! Odihneşte-te.

— Când cinăm?

— Peste două ore. Ţi-e foame?

— Da.

— Vrei să-ţi aduc puţină pâine cu dulceaţă?

— Nu. Îmi taie poft. a de mâncare. Mai bine aştept. Îţi dai seama dacă aduceam acum nişte păstrăvi! îţi jur că într-o zi voi pescui păstrăvi! Când o să vreau! Nu mi-o frică de moş Castagnot… O, nu! Când treci prin ce-am trecut eu!…

Limba i se împleticea. Îşi rostogoli capul pe pernă şi tăcu. O respiraţie lentă îi ridica pieptul. Chipul lui exprima o profundă înţelepciune. Amélie ieşi din cameră, se lipi de zidul culoarului pentru a nu-l mai contempla pe omul adormit care era atât de frumos, care nu se gândea la nimic şi părea stăpânul universului.

Până la cină, Amélie se comportă într-un fel dezordonat şi febril. Orice fleac o contraria. Îşi certă fiica pentru că-şi murdărise genunchiul, târându-se în patru labe prin magazin, îi reproşă doamnei Pinteau că modificase repartiţia articolelor de mercerie în sertare, ceru să controleze registrul de socoteli, greşi la adunare

şi, abandonându-şi munca, urcă nemulţumită şi obosită în camera ei. Pierre, refăcut după atâta oboseală, se pregătea să coboare. Toată familia era adunată pentru cină.

După masă, doamna Pinteau spălă vasele şi se pregăti să plece acasă, ca în fiecare seară. Paltonul îi devenise prea strâmt, nu-l mai putea închide peste sânul revărsat ca o supieră. Îşi înfăşură capul într-o basma cenuşie pe care cocul ei o ţinea ca pe o cocoaşă în vârful capului, îşi luă umbrela şi poşeta, le zâmbi, luându-şi rămas-bun.

— Noapte bună, pe mâine.

Abia ieşi, că la poartă se auziră prietenii lui Denis: Léonard, Charlot, Augustin. îl căutau să meargă împreună până la târg. Denis nu dori să-i însoţească. Prietenia cu Paulo îl făcuse mofturos în alegerea prietenilor. Regreta capitala şi se plictisea în compania acestor băieţi greoi care se încăpăţânau să-l considere de-al lor, când el nu avea nimic comun cu ei. Plecară, decepţionaţi şi supăraţi, nu fără a-l trata de „parizianul lui peşte”. Ceasul de la biserică bătu ora şapte şi jumătate. Amélie bătu din palme:

— Elizabeth! în pat!…

Fetiţa protestă când maică-sa o puse în leagăn, dar adormi imediat ce fu sărutată şi învelită după ritualul nocturn.

Revenind în bucătărie, Amélie îşi văzu tatăl, fratele şi soţul aşezaţi în jurul lămpii de petrol. Drac somnola, cu botul între labe, la picioarele stăpânului. Denis deschisese un ziar şi citea cu voce tare un articol despre bătălia de la Verdun:

„În după-amiaza de 20 mai, patru divizii germane, adică două corpuri de armată, au luat cu asalt localitatea Mort-Homme. Încleştată, bătălia a continuat toată noaptea şi ziua de 21. Artileria şi mitralierele noastre au

zdrobit duşmanii; dar veneau mereu alţii să-i înlocuiască. Cu preţul acestor eforturi nemăsurate, duşmanul a reuşit să cucerească câteva tranşee, la nord şi la vest de Mort-Homme; chiar liniile noastre secunde erau ameninţate. Dar nemţii, primiţi de focurile noastre au pierdut atât de mulţi oameni că în cele din urmă s-au retras în dezordine...”

— Cred şi eu că Verdunul va decide soarta războiului! Dacă mai rezistăm încă vreo două săptămâni, nemţii, care şi-au sacrificat cei mai buni soldaţi, vor cere pace.

— Crezi că războiul se va termina înainte de sfârşitul anului?

— Cum să mai continue cu atâţia oameni care cad şi de o parte şi de cealaltă? De altfel, domnul Calamisse zice şi el la fel. El e informat. Primeşte toate telegramele...

— Şi pe la Neuville ce se mai întâmplă? întrebă Pierre.

Denis luă din nou ziarul:

„În Artois n-au avut loc decât angajamente parţiale, pentru cucerirea pâlniilor şi a tranşeelor...”

— Ştiu eu ce înseamnă angajamentele lor parţiale, bombăni Pierre. În timpul unui angajament parţial, am luat-o pe cocoaşă...

Îşi frecă piciorul cu palma şi suspină:

— Dacă aş putea să-mi amintesc!: ... Dar nu e decât întuneric... Mă văd alergând alături de camarazi... şi apoi nimic!...

Sprâncenele i se arcuiau deasupra ochilor rotunzi:

— Nimic... nimic până la ambulanţa unde au început să mă măcelărească... Nu mă simţeam deloc bine! Jur!... Ce mai puţea, ce mai zbierau acolo!

Ameliei îi era teamă să nu mai facă iarăşi o criză de depresie, evocându-şi amintirile.

— Pierre, aş vrea să mergi să te culci. E târziu. De fiecare dată când te culci târziu, a doua zi nu arăţi bine.

— E adevărat... E mai bine să dorm decât să povestesc ce am eu de povestit!

— Vom face toţi la fel, chiar şi Drac!

Auzindu-şi numele, câinele se ridică leneş, se întinse şi se îndepărtă cu un pas elegant spre uşă. Jérôme aprinse o lanternă şi ieşi după el.

— Mă duc să-l închid în fierărie şi mă întorc.

În fundul atelierului, îi construise o cuşcă învelită cu saci şi aşternută cu paie. Drac dormea acolo cuminte. Cu urechile ciulite, cu botul fremătând, aştepta ultimul gest al zilei. Jérôme îl scărpină pe bot cu unghiile. Lanterna pe care o aşezase pe jos arunca o lumină ciudată asupra uneltelor şi potcoavelor atârnate pe pereţi. Colţurile ascuţite ale nicovalelor luceau ca nişte ogive de obuz. Hota şemineului se sprijinea pe un mare romb de întuneric. Alături „foalele se risipeau în ochiuri de noapte pe perete. Reflexe uleioase sclipeau în apa neagră a unui butoi. Aerul mai era încărcat de un miros de cenuşă şi pilitură. Jérôme îşi plimba privirea prin acest univers atât de familiar şi continua să-şi mângâie câinele care, de plăcere, închidea ochii.

— Eşti mulţumit, cum nu se poate mai mulţumit, îl dojenea el.

În sfârşit, se ridică. Copiii lui îl aşteptau în bucătărie. Dar nu putea să facă pentru ei nici măcar cât făcuse pentru câine. Suferinţa unor oameni nu poate fi uşurată cu mângâieri, cu vorbe. Se va face oare bine Pierre, aşa cum susţinuse Amélie? Nu va fi oare condamnată să trăiască pentru totdeauna lângă un infirm? Cu cât se gândea mai mult la viitor, cu atât temerile lui creşteau. Respiraţia câinelui, culcat în cuşca lui, îi însoţea meditaţia cu gâfâiala ei fierbinte. Simţea că e luat împreună cu ai lui într-un vârtej. Dezordini

îngrozitoare îi zguduiau căminul şi lumea întreagă. Umanitatea traversa o criză de nebunie exterminatoare, la capătul căreia poate că supravieţuitorii nu vor mai avea nici măcar curajul de-a ridica dărâmăturile. Îşi aduse aminte de vorbele preotului care venise ieri la fierărie ca să-i facă o cheie de schimb. „Spiritul răului triumfă numai pentru un timp, domnule Aubernat, dar domnia lui nu va fi eternă. Dumnezeu va recunoaşte cauza dreaptă. Şi pacea se va face cât, onoare”. Fără să fie credincios, Jérôme era obligat să recunoască, de altfel, că totul se întâmpla de parcă spiritul răului plana, într-adevăr, deasupra pământului. I-ar fi plăcut să conjure printr-un senin primejdia care îşi purta aripile negre deasupra casei lui. Dar nu ştia niciun semn infailibil. Chiar cele pe care te învaţă preotul să le faci nu ajungeau pentru a o întoarce din drum. Şi atunci? Resemnarea? Detaşarea?... Apucă lanterna, suspină, ieşi şi închise uşa.

— Ce mult ai stat! îi zise Amélie când intră în bucătărie.

— Am profitat şi am făcut un pic de ordine în fierărie...

Se uită la cele trei chipuri întoarse spre el, sub lumina galbenă a lămpii. Fiecare avea problema lui. El? El avea problemele altora. El nu mai trăia decât pentru alţii, de foarte multă vreme. Inima i se umplu de o tandreţe neputincioasă.

— Mergem?

Toţi se ridicară. Pierre îşi luă bastonul. Familia începu să urce scara. Amélie urca în faţă, ducând lampa. Soţul ei se ridica din treaptă în treaptă, în spatele ei. Denis şi Jérôme închideau marşul. Pe palier se despărţiră. În clipa în care Amélie intră în camera ei, Denis o reţinu, rugând-o:

— Îmi împrumuţi şi mie dicţionarul tău?

— Dicţionarul meu? Ce să faci cu el?

— Aşa… vreau să mă uit la ceva…

Înţelese că, cedând unui scrupul lăudabil, avea intenţia să verifice ortografia unor cuvinte înainte de a-i trimite scrisoarea Luciei. Atâta sârguinţă o emoţionă. Îi dădu cartea. El se retrase cu un aer studios şi satisfăcut. Pierre începuse să se dezbrace.

Ea îl asista şi-l ajuta să se bage în pat. Apoi scoase din dulap bucata de in alb şi cutia de cusut.

— Nu te culci încă? o întrebă el.

— Nu. Aş vrea să mă duc în bucătărie să lucrez.

— Ce vrei să faci?

— O rochiţă pentru Elizabeth. Ai nevoie de lampă?

— Poţi s-o iei. O să mă culc.

Schimbară un sărut afectuos. Pierre se lăsă să lunece pe perne. Amélie luă lampa.

În bucătărie, întinse stofa pe masă, marcă măsurile, tăie lungimea dorită şi o împături în două. Principala dificultate consta în a determina dimensiunile decolteului. Şi-l dorea foarte rotunjit, pentru a putea, după împrejurări, să-l strângă sau să-l lărgească cu ajutorul unei panglici de culoare neagră culisantă. Îndemânatică, trasă desenul pe o hârtie şi-l probă aşezându-l pe piept, apoi pe inul alb şi tăie cu foarfeca, urmând marginea patronului. Resturile le va folosi pentru a lărgi poate le cămăşii.

Terminând cea mai mare parte a lucrului, se aşeză sub lumina lămpii şi începu să tivească. Deasupra capului ei, toţi dormeau, în fiecare cameră câte un suflet. Un câine lătra la lună. Alţii îi răspundeau. În sfârşit, totul tăcu. Amélie trase lucrul pe genunchi şi, netezind tivul cu mâna, bagă acul, cosând cu o mişcare rapidă. Monotonia acestor mişcări îi legăna mintea, îi uşura tristeţea. O împunsătură după alta. Speranţa revenea. Totul va fi mult mai bine pentru ea când va fi gata

cămaşa. Dar după un timp îi amorţiră umerii. Se opri şi se sprijini de speteaza scaunului. Privirea ei întâlni, pe peretele din faţă, cele trei ilustrate fixate de Jérôme acolo: între două portrete de necunoscuţi, un tors de femeie cu forme planturoase. Fotografia era cam prăfuită şi întunecată de funingine. Şi câţiva stropi o marcau pe margine. Doamna Pinteau o murdărise spălând vasele. Amélie contempla visătoare creatura fără cap şi fără mâini, goală, cu sânii grei, cu pântecul oferindu-se într-o dulce torsiune a coapselor. Apoi plecă din nou capul şi înfipse acul în tiv. Flacăra lămpii cu petrol ardea dreaptă, nemişcată în manşonul de sticlă. Un pustiu de linişte înconjura casa bătrână, în bucătăria scundă nu se auzea niciun zgomot în afară de tic-tacul pendulei din perete şi, din timp în timp, trosnetul uscat al unei ryobile cu încheieturile obosite.

Tiparul executat sub comanda 40 004 Regia Autonomă a Imprimeriilor

Imprimeria CORESI Piaţa Presei Libere, 1, Bucureşti ROIMÂNIA

HENRI TROYAT

Scriitor consacrat al literaturii universale, Troyat se numără printre cei mai traduşi romancieri de pe mapamond, marile lui succese netezindu-i primirea în Academia Franceză (1959). Consacrarea lui s-a produs, miraculos, odată cu apariţia volumului de debut, „Zi nefastă” (1935), pentru care primeşte „Premiul romanului popular”. Trei ani mai târziu, i se va conferi „Premiul Goncourt”, pentru „Păianjenul”, operă ce-l impune definitiv atenţiei publice. Prozatorul avea atunci doar 27 de ani, primirea entuziastă a primelor sale cărţi încurajându-l să se dedice unor cicluri de romane de largă respiraţie, între care şi „Destine” – intitulate în original „Les Semailles et les moissons” – la rândul lor capodopere ale genului. Cinci volume:

1. „Destine”.
2. „Amélie”.
3. „Sturzul”.
4. „Elizabeth cea duioasă şi aprigă”.
5. „Întâlnirea”.

LE11 125 lei o adevărată „saga” modernă, au în centrul lor destinul câtorva generaţii, în zile de pace şi război, din preajma şi din timpul celor două războaie mondiale, cu fermecătoare poveşti de dragoste, între viaţă şi moarte, pe care succesul în rândurile cititorilor le-a transformat într-o adevărată legendă.

EDITURA VENUS
I.S.B.N.: 973 – 9024 – 42 – 4